Digitaliseret af | Digitised by

Forfatter(e) | Author(s):	af Jens Kamp.
Titel | Title:	Danske Folkeminder, Æventyr, Folkesagn, Gaader, Rim og Folketro : samlede fra Folkemunde
Udgivet år og sted | Publication time and place:	Odense : R. Nielsen, 1877
Fysiske størrelse | Physical extent:	[8], 428, [5] s., [1] tav.

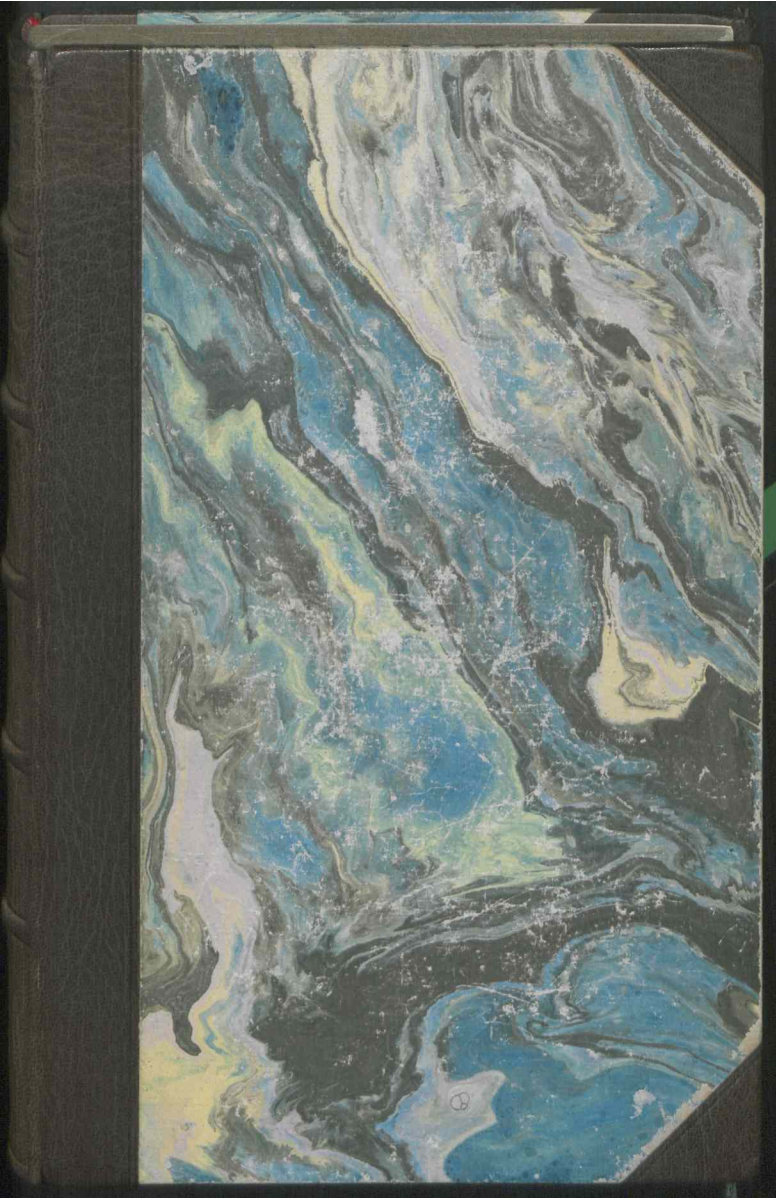
DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

35,-14,-8°
XX

Eks. 2.

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
130020332906

Danske Folkeminder,

Eventyr,

Folkesagn, Gaader, Rim

og

Folketro.

Samlede fra Folkemunde

af

Jens Kamp.

Odense.
R. Nielsens Forlag.
1877.

Frederik Thillerups Bogtrykkeri.

Danske Folkeminder,

Æventyr, Folkesagn, Gaader, Rim

og

Folketro.

Samlede fra Folkemunde

af

JENS KAMP.

Odense.
R. Nielsens Forlag.
Fr. Thillerups Bogtrykkeri.
1877.

11164

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Danske Folkeminder,

Eventyr,

Folkesagn, Gaader, Rim

og

Folketro.

Samlede fra Folkemunde

af

Jens Kamp.

Odense.
R. Nielsens Forlag.
1877.

BIBLIOTHECA REGIA SUECIANA

Forord.

Det har i mange Aar været mig en kjær Sysselsættelse i min Fritid at samle af vore gamle Folkeminder. Som Højskolelærer har jeg haft god Lejlighed til at lære Almuen, dens Sæd og Skik at kjende i flere Egne, og mine Barndomserindringer have saa at sige været den Grundvold, hvorpaa jeg kunde bygge videre. Desuden har jeg ved flere Rejser omkring paa Landet søgt at sætte mig ind i Folkesproget og „den gamle Tro." For at faa rigtig Rede paa Folketroen maa man gaa til de ældre, og det gjælder da om at faa de gamle i Gang med at fortælle. I saa Henseende har jeg dog altid været ret heldig, skjønt det for Folketroens Vedkommende har sine særegne Vanskeligheder, da meget her endnu er hellig for de ældre. Dog har ogsaa mange unge Mænd og Kvinder fra næsten alle Landets Egne ydet mig Bidrag, eller givet mig Spor paa meget, som jeg ellers næppe havde fundet. Den største Del af mine Samlinger har jeg dog faaet ved stadig at have et aabent Øre og ved altid at optegne, hvad jeg fandt. Saaledes føjedes efterhaanden Stykke til Stykke, og som Vestjyden siger: Naar noget kommer til noget, bliver det noget! — Foruden de her meddelte 1000 Nr. af Folketro, har jeg omtrent saa meget til; men det er langt fra, at jeg dermed antager Kilderne for udtømte, rimeligvis vil der kunne samles 4—5 Gange saa meget, thi man faaer under Samlergjerningen Indtrykket af, at der overalt er en overvældende Del af saadanne gamle Minder. Vanskeligheden er kun at faa det lokket frem af sit Skjul. Folk, der ikke ere fødte blandt Almuen, men siden stadig faaer Lejlighed til at omgaaes den, have sjælden nogen Anelse om, hvilken Rolle „den gamle Tro" endnu ofte spiller i det daglige Liv. — Ofte lever Folketroen kun som Familietradition, idet der ofte i en enkelt Familie kan findes Træk, der ellers ikke kjendes i den Egn. — Det vil altsaa ikke endnu være muligt at give en fuldstændig Samling af det herhen hørende Stof, men man nøjes med at levere Materialsamlinger, ved Hjælp af hvilke det da maaske engang kan lykkes at faa Oversigt over Almuens aandelige Standpunkt i de foregaaende Aarhundreder. I Grunden vide vi kun saare lidt om Fortidens Bonde, hans Sæd og Skik, Religionsforestillinger og Tankegang. Alt hvad derfor nu med Møje og Opofrelse kan samles, vil vel

nok engang i Fremtiden, naar vor Kulturhistorie skal skrives, komme til sin Ret.

Folketroen, der ofte paa en saa mærkelig Maade slaaer Bro mellem Oldtidens og Nutidens Forestillinger, er nu ganske vist ikke saa mægtig, som for et Aarhundrede siden; men den er dog heller ikke saa magteslos, som de fleste ville antage, nej: I mange Familier i de fleste Egne af Landet er den gamle Tro endnu en Magt, som vel fortjener at modarbejdes. Særligt gjælder dette da om den uhyggelige Tro paa Hekse og „Forgjørelser", en Tro, der endnu i vor Tid i mange Egne avler Mistro, Splid og Fjendskab. De „kloge" Koner søges ogsaa langt oftere, end man skulde tro [1]), og det ikke alene af Almuen paa Landet. — Vor Tid er for Bondestanden en farlig Overgangstid. Indtil Slutningen af forrige Aarhundrede levede vor Almue i en fuldkommen middelalderlig Tilstand, først med dette Aarhundrede bleve disse Samfundslag dragne ind i „Nytiden." Dette maa man vel tage i Betragtning og huske paa, at man nu i flere Retninger, især med Hensyn til Folketroen, finder Almuen paa samme aandelige Standpunkt, som en stor Del af Fortidens Højerestillede for 200 Aar siden indtoge. De gamle Viser, Eventyr og Sagn tilligemed Folketroen gav Almuen et Stof at sysle med og Aandslivet et Indhold, uden hvilket den største Del af Folket var nedsunket i en Sløvhedstilstand, der var bleven mangefold mere ulykkesbringende, end den legemlige Trældom. Nu forlanger Folkeaanden ny Næring, og tilfredsstilles ikke Kravet, er der stor Fare for Fortabelse i Materialisme og legemligt Velvære. — Her har Folkehøjskolen sin Opgave; men hele Folket kan ikke komme paa Højskole, og samtidig med, at den arbejder med de unge, vilde det derfor ikke være af Vejen om ogsaa der blev arbejdet lidt for de gamle. Det er som sagt en Kjendsgjerning, at „den gamle Tro" endnu i mange Familier er en Magt og at mangt et Stykke Middelalder — eller Hedenskab — stjuler sig hist og her. — Hvorfor da ikke af al Kraft bekæmpe og belyse denne syge „gamle Tro". Det er ikke alene Troen paa Hekse, jeg her tænker paa, der er Ting af næsten uhyggeligere Art. Enhver, der f. Eks. har haft Lejlighed til at gjøre sig bekjendt med en saakaldt „Cyprianus", vil være bleven forbavset, ja næsten forfærdet over, at en slig Samling af Raahed, Ugudelighed og Overtro, som findes i denne Bog, har i mangfoldige Tider gaaet blandt Almuen som en Visdomsbog, er bleven lært af mangfoldige og afskreven hundreder af Gange. Foredrag for Almuen om alt dette vilde efter min Mening gjøre Gavn i mange Egne, og samtidig med, at det uhyggelige og skjæve fremdrages, vil der ogsaa kunne findes lyse Punkter. Men i det hele maa det dog siges, at „den gamle Tros" Aand er en Troldomsaand,

[1]) Herpaa tyder ogsaa en hel Række af Processer i de senere Aar mod saadanne Kvinder.

der endog kan føre lige til Vanvid. — Hvorledes har ikke Fortidens Almue trællet under denne Tro, gaaende i en stadig Ængstelse for at forsynde sig mod denne eller hin af de hemmelige Magter, og af hvilken forunderlig Blanding bestod ikke Almuens Religion i en Tid, da den troede, Præsterne holdt Fanden som Husdyr! — — Man kan endnu søge, hvor man vil, i affides eller aabne, i fattige eller rige Egne, i By eller paa Land, overalt vil man hyppigere eller sjeldnere træffe „den gamle Tro", overalt vil man finde, at der endnu er Liv i den, og at det er en Fjende, det vel er værd at bekjæmpe; man vil med Forbavselse se, at hedenske Forestillinger kunne leve et sjult Liv et helt Aartusinde efter, at Hedenskabet blev erklæret for overvunden, og at der kan gaa Aarhundreder hen, før et Folk aandeligt stifter Synskreds.

Præster og Lærere omkring paa Landet vilde være istand til at virke meget imod denne gamle hedensk-katholske Folketro, men kun sjælden hører man om, at nogen har havt Syn for denne Sag [1]).

En hel Del af Folketroen egner sig ikke til Offentliggjørelse, og meget er her af denne Grund udeladt. — Jeg har Stykke for Stykke sammenlignet med Thiele's: Den danske Almues overtroiske Meninger; men da han kun en enkelt Gang angiver, fra hvilken Egn han har sine Opgivelser, og man ofte kan være i Tvivl om, hvorvidt han har det meddelte alene fra Bøger eller tillige fra Folkemunde, saa har jeg kun udeladt c. 100 Nr. — navnlig om Vejr og Vind, — fordi det fandtes ligelydende hos Thiele. Overalt har jeg angivet Findestedet [2]), men dermed siges naturligvis ikke, at jo meget ogsaa kan være kjendt i andre Egne. — Hvor jeg var berettiget til at nævne mine Kilder, har jeg gjort det, undtagen for Folketroens Vedkommende, thi skulde jeg her give en Fortegnelse over alle, der have ydet mig Bidrag, vilde det blive en lang Liste over næsten alle de Personer, jeg i de sidste 15 Aar har lært lidt nøjere at kjende, og som enten med eller mod deres Villie have givet mig Bidrag. — Ordningen af Folketroen gjor ikke nogen Fordring i videnskabelig Henseende. Oprindelig havde jeg tænkt mig følgende Ordning: 1. Tiden. 2. Elementerne. 3. Mineralriget. 4. Planteriget. 5. Dyreriget. 6. Menneskets Verden. 7. Mørkets Verden. 8. Verdens Ende. Men da det hverken skal være en fuldstændig eller en

---

[1]) Herfra undtages dog Lærer C. A. Thyregod, der ikke alene ofte i sine Fortællinger har behandlet dette Æmne, men ogsaa holdt Foredrag derover. Ogsaa ad anden Vej har jeg forvisset mig om, at hans Mening om denne Sag er væsentlig den samme, som den her udviklede, og hans Kjendskab og Kjærlighed til den jydske Almue kan ingen drage i Tvivl.

[2]) Her kan bemærkes, at Vestjyll. betegner Egnen mellem Skjærnaa og Storaa, Østjyll. Egnen mellem Silkeborg, Horsens og Aarhus. Vestsæll. Egnen mellem Slagelse, Sore, Holbæk og Kallundborg. Horns Herred er Herredet paa Sælland af dette Navn.

videnskabelig Fremstilling af vor Folketro, blev denne Ordning kun tildels beholdt, og efter min Mening vil enhver Ordning af det herhen hørende Stof blive mere eller mindre vilkaarlig. Anmærkningerne, der hist og her ere tilføjede, kunde naturligvis let have været forøgede, men jeg har aldrig tænkt paa at ville eller kunne give det en „lærd" Behandling. Hvad jeg derimod haaber engang at kunne, er at give en tilnærmelsesvis fuldstændig Samling af vor Folketro, og jeg vil derfor til Slutning tillade mig at rette en Opfordring til alle vore Lærere paa Landet om at samle og tilstille mig, hvad de af det Slags kunne overkomme. Ogsaa Varianter til, hvad her er meddelt, modtages med Taknemmelighed. Jeg henvender mig særlig til Lærerne paa Landet, fordi de daglig omgaaes Almuen og have Lejlighed til at lære saavel de mange lyse Sider i vor Almues Liv og Karakteer at kjende, som ogsaa de Skygger, Fortiden endnu kaster ind over dens Liv.

Grundtvigs Højskole ved Kjøbenhavn i Juni 1876.

Jens Kamp.

Indhold.

Folkeæventyr.

(1)	Per, Povl og Jesper	Side	1.
(2)	Bondesønnen og Herremandens Datter	—	8.
(96)	Den trøbte Søn	—	46.
(108)	De tolv Rovere	—	54.
(270)	Det grimme Dyr	—	90.
(271)	Esben og Troldhekfen	—	93.
(272)	Fuglekongen	—	103.
(359)	Manden og Roveren	—	131.
(360)	Hønen, Galten og Dugen	—	134.
(361)	Manden og Konen	—	137.
(765)	Askegraa	—	228.
(766)	Trolden og Drengen	—	233.
(767)	Den lille Dreng	—	241.
(893)	De tre gode Raad	—	277.
(894)	Den kloge Karl	—	280.
(914)	Prinds Hvidbjørn	—	294.
(973)	„Man skal aldrig sige aldrig!"	—	330.
(974)	Di taaw, dæ sku ur aa bæjl	—	336.

Folkesagn.

(3—40)	Sagn fra Vestjylland	—	13.
(98—107)	Sagn fra Vendsyssel	—	51.
(296—316)	Sagn fra Østjylland	—	113.
(362—365)	Sagn fra Sønderjylland	—	141.
(368—375)	Sagn fra Fyen	—	144.
(376—379)	Sagn fra Lyø	—	148.
(380—390)	Sagn fra Langeland	—	149.
(851—892)	Sagn fra det vestlige og sydlige Sælland	—	257.
(915—922)	Sagn fra Laaland og Falster	—	303.
(976—1016)	Sagn fra Heden, Horns Herred og Nordsælland	—	340.

Skjæmtesagn og Skjæmt.

(97)	Harboerboen i Havsnød	—	51.
(391)	En trolle Histaarri	—	158.
(392)	Havgasfens Bejlen	—	159.
(394)	Læsoboens Aftenbøn i Storm	—	160.
(395)	Sallingboens højeste Glæde	—	160.
(897)	Præsten i Møborg og hans Degn	—	286.
(898)	Fanden og Ridefogden	—	286.

(899) Smeden og Præsten ..... Side 287.
(900) Æ Hæbørbu aa æ Dram ..... — 288.
(901) Den mendste Pend ..... — 288.
(902) Bindebreve og Gækkebreve ..... — 289.
(903) „Æggevisen" ..... — 290.
(904) En „Bederamse" ..... — 290.
(906—913) Legeramser ..... — 291.
(975) Den støst Løwn ..... — 337.

Gaader.

(54—74) Jydske Gaader ..... — 37.
(768—850) Gaader fra Sælland ..... — 244.
(944—963) Tegngaader og Regneopgaver (med stentrykt Plade) ..... — 322.
(964—972) Gaader fra Fyen ..... — 328.

Ramser og Rim.

(75—95) Buggeviser, Bornerim og Ramser fra Jylland ..... — 40.
(923—932) Buggeviser og Rim fra forskjellige Egne ..... — 307.

Folketro.

(45—51) Sybille og hendes Spaadomme om Vesterhavet ... — 34.
(109—269) Folketro om Forhold mellem Mand og Kvinde .... — 56.
(273—291) Folketro om „Cyprianus" ..... — 104.
(292—295) Kloge Mænd i Vestjylland ..... — 109.
(317—358) Folketro om Sol, Maane, Stjærner, Skyer, Nordlys, Visole, Ildkugler, Lynild og Hvirvelvinde .... — 123.
(266—367) Jerusalems Skomager ..... — 143.
(396—481) Folketro om Planter ..... — 161.
(482—764) Folketro om Dyr ..... — 178.
(895—896) Taterne paa Sælland ..... — 285.
(933) Magiske Knuder og Tegn ..... — 311.
(934—938) Himmelbreve ..... — 314.
(939—943) Gamle Bønner ..... — 320.
(1017—1259) Folketro om Menneskets og Menneskelivet — 350.
1. Legemet (1017—1071). 2. Mand og Kvinde (1072—1074). 3. Stænder (1075—1082). 4. Skjæbnen (1083). 5. Børn og frugtsommelige Kvinder (1084—1151). 6. Sygdomme (1152—1199). 7. Døden (1200—1258). 8. Det andet Liv (1259).
(1260—1379) Folketro om Mennesket i Forhold til Naturen og de skjulte Magter ..... — 392.
(1380—1410) Mørkets Verden ..... — 414.
(1411—1413) Verdens Ende ..... — 423.
Oversigt over Indholdet af Sagnene.
Personregister.

Side 287.
— 288.
— 288.
— 289.
— 290.
— 290.
— 291.
— 337.

— 37.
— 244.

— 322.
— 328.

— 40.
— 307.

— 34.
— 56.
— 104.
— 109.

— 123.
— 143.
— 161.
— 178.
— 285.
— 311.
— 314.
— 320.
— 350.

— 392.
— 414.
— 423.

[1]

Per, Povl og Jesper.

(Fra Vestjylland).

Engang var der en fattig Mand, som havde tre Sønner; den ældste hed Per, den anden Povl og den tredie Jesper. Per og Povl vilde nu raade for alting derhjemme, og Jesper kunde knap røre sin Haand til noget, uden at de sagde, det var galt. Forældrene holdt altid med Per og Povl, og stakkels Jesper, han havde det ikke bedre end godt.

Nu var der paa den Tid stor Sorg der i Riget, for Kongens eneste Datter hun var bleven bortført af en led Trold. Kongen havde lovet baade hende og Riget til den, som kunde frelse hende fra Trolden, og der var ogsaa mange, som havde prøvet derpaa; men alle vare de komne galt fra det og havde tilsat Livet.

Den ældste af de tre Brødre, Per, han var nu fuldvoksen, stor og stærk, og han plagede nu da Faderen saa meget for at faa Lov til at rejse til Kongsgaarden og prøve sin Lykke; men Faderen mente, det var nok bedst at lade det være. Dog der var hverken Rist eller Ro, Per han maatte afsted, og omsider maatte Forældrene da ogsaa, hvor nødig de end vilde, give ham Lov til at rejse. Hans Moder gav ham Mad med paa Vejen, og saa drog han afsted. Men der var langt til Kongens Gaard, han gik saa længe, til han blev hel træt. Da var han kommen ind i en stor Skov, og han satte sig da paa en Vejbrink med Ryggen mod et stort Træ for at hvile sig og faa lidt at leve af. Som Per han sad der, saa han en graaskjægget Mand, krumrygget og gammel, komme rokkende ned ad Hulvejen, og det gik kun smaat fremad for ham. „Gudsfred og Goddag!“ sagde den graaskjæggede og satte sig paa den anden Vejbrink lige over for Per. „Goddag igjen!“ sagde Per, og han blev ved at spise. — „Aa, ja!“ sagde den gamle, „der er tre Ting, som ikke ere for de bedste!“

„Saa!“ sagde Per og tog en stor Mundfuld Mad, „hvad er det for tre Ting?“

„Det første er at være gammel,“ sagde den graaskjæggede, „det andet er at være træt og have en lang Vej at gaa, og det tredie det er, at være sulten tillige!“

„Ja, ung og doven, bliver gammel arm!“ sagde Per og blev ved at fortære sin Moders gode Mad. Hvad han ikke fik spist, gjemte han, og den gamle fik ingen Ting. Saa rejste Per sig og gik sin Vej, men den gamle blev siddende tilbage paa Vejbrinken.

Per gik nu rask fremad igjen, og han havde vel gaaet saadan til Solen begyndte at synke; men da saa han paany den gamle Graaskjæg et godt Stykke foran sig paa Vejen, hvor han „tulrede“ frem med sine smaa Skridt, det bedste han kunde. Det kunde Per ikke forstaa, han saa igjen, — jo, det var bestemt den selv samme, ham der var baade gammel, træt og sulten. Nu tænkte Per ved sig selv, at han skulde da ikke have den Fornøjelse at se ham blive forundret over det, og han gik rask til og forbi den gamle Graaskjæg, som om han ikke kjendte ham.

Saa satte Per da rigtig det lange Ben foran, for havde den gamle Graaskjæg en Gang holdt ham for Nar, saa skulde han ikke gjøre det tiere. Men — da han havde gaaet i Skoven saalænge, til det næsten var bleven Aften, hvem seer han saa igjen paa Vejen foran sig, det var saamænd den gamle Graaskjæg! — Nu kunde Per da ikke styre sin Nysgjerrighed, han maatte have Rede paa, hvordan det hængte sammen. — „Goddag!“ sagde Per. „Tak for det!“ sagde den Gamle og blev ved at trippe afsted. — „Hvor kommer du fra, du gamle Graaskjæg?“ spurgte Per. — „Aa jeg kommer saamænd langt henne fra,“ sagde den gamle, „jeg kommer derfra, hvor der er højt til Loftet, hvor Husene staa ude, og hvor Gæssene gaa barfodede!“

„Naa,“ tænkte Per, „ja ham skal man nok ikke blive meget klogere af at tale med“, og saa gik han fra den gamle og kom ogsaa ud af Skoven, for det blev Aften.

Næste Dag kom Per til Kongens Gaard. Kongen tog vel imod ham og spurgte, om han troede, at han kunde udfri Prindsessen. Det mente Per nok, han kunde.

„Ja,“ sagde Kongen, „alle, der kommer her, pleje først at blive sat paa Prøve, kunne de ikke bestaa den, kan det jo heller ikke hjælpe at sende dem videre“. Kongen fortalte da, han havde nede i sin Have paa en Ø et Æbletræ med de deiligste Æbler. Hver Nat blev der stjaalet af dem, og naar han havde sat en til at passe paa Æblerne om Natten, saa var om Morgenen baade han og mange Æbler forsvundne. Nu skulde da Per den følgende Nat vogte Æblerne, og kunde han det, saa skulde han blive udrustet med alt, for at drage ud imod Trolden.

Per gik om Aftenen ned i Haven, — men det er ogsaa det sidste, vi høre fra ham, for om Morgenen derefter var han hverken at finde oppe eller nede, og mange Æbler vare borte med ham. — Derhjemme, hvorfra Per var rejst ud, sad de og ventede paa at høre enten Godt eller Ondt fra ham, men det blev ikke til noget.

Da fik den anden Søn, Povl, i Sinde, at han ogsaa vilde rejse til Kongsgaarden at forsøge sin Lykke, og han bad da saa inderlig om at faa Lov til det, men det vilde Forældrene

ikke vide noget af, for hvis ogsaa han blev borte, saa havde de kun den tredie Søn, Jesper, tilbage, og ham kunde de ikke have nogen Støtte af i deres Alderdom. Men Povl havde ingen Ro paa sig, han blev syg af Længsel, og saa kunde jo da Forældrene se, at det ikke kunde hjælpe, de forholdt ham Rejsen. Han fik Mad med paa Vejen, og saa drog han afsted .— Da han kom ind i den store Skov, gik det Povl, som det var gaaet Per. Den gamle Graasskjæg kom til ham og klagede sin Nød, men Povl var ikke tilsinds at hjælpe ham. Han mødte ham en Gang, han mødte ham anden og tredie Gang, men han var lige haard. Da han kom til Kongens Gaard, skulde han ogsaa passe Æbletræet i Haven, men det gik, som det plejede, om Morgenen var baade han og mange Æbler borte, og der var ingen siden, der hørte noget til Povl.

I hans Hjem ventede de længe at høre noget stort fra ham, især da Moderen, for han havde altid været hendes Barn, men den ene Tid gik efter den anden, og Povl kom ikke. — Da begyndte deres tredie og sidste Søn, Jesper, at snakke saa smaat om, at det nok var bedst, han ogsaa kom afsted for at befri Prindsessen. Faderen lo derad, men Moderen syntes, at hendes stakkels tredie Søn blev da mer og mer tosset. — Jesper snakkede om det i en og to Dage, men paa den tredie Dag sagde han: „Fader, nu rejser jeg! — Farvel Moer!“ og næsten før Forældrene vidste, var han ude af Døren. Moderen fik lige Tid til at give ham nogle Pandekager med, som de havde levnet fra Middagsmaden.

Moderen sørgede meget og Faderen igrunden ogsaa, men han vilde ikke lade sig mærke dermed. „Har vi mistet det, som duede,“ — sagde han, — „saa kan det ikke hjælpe at sørge over det, som ikke duede!“ Og saa blev der ikke videre Snak om den Ting.

Jesper vandrede rask afsted og kom da ogsaa snart ind i den store Skov. Han syntes, det blev noget varmt og vilde sætte sig i Skyggen af et Træ for at hvile sig og smage paa sin Moders Pandekager. Da kom den gamle Graasskjæg ogsaa til ham, han hilste paa Jesper og satte sig ned hos ham. „Har Du Lyst til en Pandekage, du gamle Graasskjæg?“ spurgte Jesper. Jo, det havde den gamle da nok. Saa gav Jesper ham Halvparten af Pandekagerne og de spiste nok saa fornøjede i hinandens Selskab. Nu vilde den gamle da vide, hvor Jesper skulde hen. Ja han skulde da hen at vinde sig en Prindsesse og et Kongerige. Den gamle syntes, at det just ikke var saa daarligt, men nu skulde han give ham noget, som han kunde have Gavn af. Saa trak den gamle Graasskjæg et lille Skib frem. „Det“, sagde han, „seer vel ikke ud til meget, men det er alligevel det bedste Skib, der er til, for det kan blive saa lille og saa stort, som det skal være og sejle baade over Land og Vand“. Det Skib blev Jesper glad for og puttede det i Lommen. Dernæst gav den gamle Graasskjæg ham ogsaa et Sværd. Det, sagde han, var det

bedste Sværd, der var til, for det kunde bide alt, hvad der kom for det. Sværdet blev Jesper ogsaa glad ved, han spændte det ved Siden og tænkte, at det sik han nok Brug for. Den gamle Graaskjæg fulgte ham saa helt ud igjennem Skoven, og før de skiltes, siger han til Jesper, at han havde endnu en Ting, han vilde give ham. Det var en Flojte. Den skulde han blæse i, naar han rigtig kom i Nød, saa skulde han snart være tilrede og hjælpe ham.

Jesper gik saa videre med de mange gode Gaver og kom snart til Kongens Gaard. Her blev der sat ham den samme Prøve, som havde kostet alle de andre Livet, nemlig at vogte Æblerne i Haven. Da det blev Aften, gik Jesper ned paa Den til Æbletræet. I Nærheden af Træet var et stort Bed med Grønkaal. Der ude i Kaalen redte Jesper sig et Leje og lagde sig til Hvile. Han sagde til sig selv, at han ikke maatte sove, men snart sov han alligevel ind. Ved Midnat vaagnede han ved, at noget pladskede i Vandet, der tæt ved. Da han skulde se sig for, saa var det tre Kjærlinger, der kom sejlende til Den i et Dejgtrug; Jesper blev liggende i Skjul for at se, hvad de vilde. Disse tre Kjærlinger havde kun et Øje i Fællesskab, og naar en af dem skulde bruge Øjet, saa kunde de andre intet se. Den ene Kjærling tog da Øjet og klatrede saa op i Træet for at ryste Æblerne ned. Da hun nu havde ristet saa mange ned, som hun syntes, de havde Brug for, saa kastede hun Øjet ned til de andre to, at de kunde se at samle Æblerne op. Men da passede Jesper sit Snit, han greb Øjet og Kjærlingerne ravede om i Mørket. Saa drog han sit Sværd, huggede Hovederne af dem alle tre og lagde sig saa igjen til at sove.

Om Morgenen, da Kongen gik ned for at se til sine Æbler, blev han meget forundret. Æblerne laa strøede rundt omkring under Træet og de tre hovedløse Kjærlinger laa ikke langt derfra. Omsider fandt han da ogsaa Jesper henne blandt Kaalene, og Kongen maatte sande, at det var en god Gjerning, han den Nat havde gjort. Kongen troede nu ogsaa nok, at han kunde fri hans Datter fra Trolden, og han sagde til Jesper, at han maatte forlange alt, hvad han vilde have til Rejsen, han skulde faa det. — Jesper gik da afsides, blæste i Fløjten og spurgte den gamle Graaskjæg om, hvad han skulde forlange til Rejsen. Det sagde han ham, og saa forlangte han først tolv Tønder Øl, dernæst Kjødet af tolv Stude og siden nogle Mand til at styre Skibet. Alle undrede sig over, hvad han vel vilde sejle paa, for der var intet Skib at se. Men da alt var færdigt, gik han ned til Søen, tog det lille Skib, som den gamle Graaskjæg havde givet ham, op af Lommen og satte det i Vandet. Straks voksede det og blev til et stort Skib, og jo mere der ladedes paa det, desto større blev det. Nu gik Jesper ombord med de Folk, Kongen havde givet ham og sejlede sin Vej.

De sejlede langs med Kysten, og da de havde sejlet et Stykke, saa de en tyk Mand oppe paa Stranden, der sad og sugede paa en „Oltap". Jesper lod sende Bud og spørge, hvorfor han sad der

og sugede paa den „Oltap". — „Jeg tørster, jeg tørster!" sagde den tykke, „havde jeg dog lidt at drikke!" — Han fik saa Lov til at komme ud paa Skibet, og han drak alle de tolv Tønder Øl paa en Gang.

Da de igjen havde sejlet lidt, saa seer de en anden tyk Mand, der sad oppe paa Stranden og gnavede paa en Oksestank. Jesper lod da sende Bud og spurgte, hvorfor han sad der og gnavede. „Jeg sulter, jeg sulter!" sagde den tykke. „Jeg har ikke i et helt Aar faaet det, jeg kunde spise!" Jesper lod saa skikke Bud, at han jo kunde komme ombord, saa blev der vel Raad til at give ham det, han kunde spise. Da den tykke saa kom ombord, saa spiste han Kjødet af de tolv Okser paa en Gang og lod endda, som om han gjærne kunde have sat mere til Livs.

Saa sejlede de igjen et Stykke, og da fik de Øje paa en lang og smal Mand, der stod oppe paa Strandbredden paa et Ben. Den anden Fod holdt han i Haanden. Der blev saa sendt Bud, hvorfor han stod saaledes. Jo, sagde den lange, han var nødt til at staa med den ene Fod i Haanden, for ellers kunde han ikke lade være at løbe, og han kunde løbe til Verdens Ende paa fem Minutter. Jesper spurgte, om han vilde tjene ham. „Jo," sagde den lange, „det er netop dig, jeg har ventet paa". Han kom da ogsaa med.

Saa sejlede de igjen fremad; da fik de Øje paa en Mand, der stod med en gammel rusten Bøsse og sigtede og sigtede mod alle Verdens Hjørner. De spurgte ham, hvorfor han stod saaledes og sigtede. Jo, han kunde da skyde saa langt det skulde være og ramme paa en halv Tomme. „Dig kunde jeg vel have Brug for," sagde Jesper, „vil Du tjene mig?" Jo, det vilde han da saa gjerne, det var netop ham, han havde ventet paa.

Derpaa satte de igjen Sejl til, og da de paany havde sejlet lidt, saa de en Mand der stod oppe paa Stranden med Fingeren i det ene Næsebor. De spurgte ham om, hvorfor han stod saaledes. „Aa, jeg fryser, jeg fryser!" sagde han. Og han fortalte da, at hvis han tog Fingeren af Næsen, saa vilde det give en Frost og Kulde, saa ingen kunde udholde det. Jesper spurgte, om han vilde tjene ham. „Ja dig har jeg ventet paa i syv Aar!" sagde han, der frøs. Han kom da ogsaa ombord til de andre; de sejlede videre og naaede langt om længe Troldens Gaard.

Trolden var rigtig en fæl en at se til, men han tog alligevel venlig imod Jesper og alle hans Følgesvende. Jesper kom frem med sit Ærinde og bad da om at faa den smukke Kongedatter med sig tilbage. Trolden svarede, de kunde jo tale om det; først vilde han se, hvad han og hans Følgesvende duede til.

Trolden indbød saa Jesper og alle hans Folk til at spise med sig; hvis de tilsammen kunde spise mere end Trolden, saa skulde de faa Lov til at faa Kongedatteren og meget Guld med hende. De kom til Bords, og da maatte Jesper love, han havde ham med Oksestanken. Han tog ordentlig til Rams med Trolden.

Hver af dem tog en stegt Stud af en Mundfuld, men tilsidst maatte Trolden da befjende, han kunde ikke mere. — Trolden vilde dog alligevel ikke ud med Kongedatteren; nej, nu vilde han drikke omkap med dem alle sammen, og hvis saa nogen kunde drikke mere end han, saa kunde de tales ved om det, men kunde de ikke staa sig, saa skulde de miste Livet tilhobe. — Nu gik det rigtig los med at drikke, og Jesper maatte love, han havde faaet den tørstige Mand med sig, nu kunde han da endelig en Gang drikke sig mæt. Hele Tønder med Øl blev baaret op til dem, og Trolden og den tørstige tog skiftevis Tønderne, satte Spundshullet for Munden og drak dem ud. Saaledes bleve de ved en Tid, men da maatte Trolden give sig, for han var nær ved at revne, saa meget havde han spist og drukket. Arrig var han, og da han nu ikke paa den Maade kunde faa Has paa dem, saa indbød han en af dem til at løbe omkap med sin Søn; det var en lille Troldunge, som var saa ualmindelig rap til Bens. Hvis en af dem var skrappere til at løbe end Troldungen, saa lovede da Trolden, at de skulde faa Kongedatteren. Nu blev der Brug for Løberen, ham med Foden i Haanden, og nu kunde han rigtig engang faa rørt sine Ben; thi det gjaldt om, hvem der først kunde hente Vand fra alle fire Verdenshjørner. Troldungen og den langbenede løb paa en Gang, men det varede ikke længe, før den sidste var langt, langt forud for Troldungen. Den langbenede havde været ved de to Verdenshjørner, men endnu var Troldungen ikke kommen halvvejs til den ene. Han tænkte da, at en Skjælm skulde løbe Livet af sig. Han tog en Sten og lagde sig ned med Hovedet paa den for at tage sig en lille Lur. Men medens den langbenede sov, havde Troldungen løbet langt forbi ham og var allerede paa Hjemvejen med Vand fra alle fire Verdenshjørner. Nu vare gode Raad dyre. Men da tog han, der kunde skyde saa godt, sin gamle rustne Bøsse, sigtede og skjød Stenen bort under Hovedet paa den langbenede uden at skade ham det mindste. Den langbenede fik da travlt, snart havde han været ved de to andre Verdenshjørner, og for Troldungen havde naaet halvvejs hjem, var han forbi ham og tilbage med Vandet.

Trolden var arrig, men det kunde jo ikke hjælpe. Han lovede da, at de skulde faa Kongedatteren den næste Dag, og førte dem saa ind i en Stue, hvor de skulde sove om Natten. Da de havde været der lidt, mærkede de, at det blev noget varmt derinde, og det blev værre og værre, tilsidst vare de nær ved at stege. De saa nu først, at Stuen var helt af Jern, og alle Døre vare laasede, saa de ikke kunde komme ud. Men da tog den forfrosne Fingeren af det ene Næsebor, og saa fik det Ende med Varmen; det blev saa koldt, saa de rystede alle som Espelov, og aldrig havde de haft en saadan Nat. Troldens Moder fyrede under Jernstuen hele Natten, saa det buldrede, og om Morgenen troede hun da, at de alle maatte være brændte til Aske. Men

da Trolden næste Morgen lukkede Døren op til Stuen, saa kom de alle ud friske og sunde, men dygtig forfrosne.

Nu kunde Trolden ikke finde paa flere Udflugter, og han lovede da, at de skulde faa Prindsessen, hvis de nu tre Gange kunde kjende hende mellem halvtresindstyve andre Prindsesser, som Trolden ogsaa havde bortført. Det var hans Haab, at det kunde de ikke.

Jesper gik da afsides, blæste i sin Fløjte og spurgte den gamle Graaskjæg fra Skoven, hvorledes han nu skulde bære sig ad. Den gamle sagde da, at han vilde omskabe sig til en Flue, og naar saa Prindsessen kom ind i Salen, skulde Jesper lægge Mærke til den, Fluen satte sig paa Næsen af; thi hende var det. — Saa kom alle Prindsesserne ind i Salen, og Trolden var da saa sikker paa, han ikke skulde finde den rigtige; men Jesper saa efter Fluen, og da han havde gaaet en Gang langs hele Rækken, viste han straks paa Prindsessen. Trolden var saa arrig, at han skummede, men han haabede endnu at narre Jesper. Prindsesserne bleve paany førte ud, omklædte og gjorte ukjendelige, men Jesper viste straks paa den rette. Nu var der kun en Gang tilbage, og Trolden gjorde sig da al Umage for at gjøre det saa, at han ikke skulde kjende Prindsessen. Dog det gik tredie Gang, som det havde gaaet de to første Gange: Jesper saa efter Fluen og viste straks paa den rette. Da blev Trolden rasende, greb en stor Staalstang og vilde knuse dem alle; men Jesper drog sit Sværd og huggede Staalstangen midt over. Derpaa huggede han Hovedet af Trolden; men det kunde ikke nytte, for Hovedet voksede straks igjen fast. Da sprang Prindsessen til, tog sit Forklæde og hyllede det over Halsen paa Trolden, saa Hovedet ikke igjen kunde vokse fast, og saa var det forbi med Trolden. Derpaa tog Jesper alt det meget Guld og Sølv, Trolden havde og gav det til sine trofaste Følgesvende. Han og Prindsessen rejste hjem til den gamle Konge og Dronning, og der blev en Glæde over det hele Land, saa der ingen Ende var derpaa. Jespers fattige Forældre bleve hentede til Kongsgaarden i Guldkaret, og saa stod Brylluppet. Det varede i tre Uger saanær som en Dag; jeg var med og sled mine Skosaaler rent i Stykker!

[2] Bondesønnen og Herremandens Datter.

(Fra Mors).

Engang var der en Herremand, og han havde den dejligste Herregaard, som nogen kunde ønske sig; men endda havde han en Sorg: — Han havde ingen Sønner til at arve sig. — Han havde ikke uden en eneste Datter. Hun var baade klog og kjøn, saadan at alle de unge Karle der saa hende, bleve forelskede i hende; men hun kimsede ad dem alle tilhobe, og Herremanden fik ikke den Glæde at faa hende gift, før han døde. — Da Faderen var død, blev det endnu værre med Bejlere, hun kunde knap have Dørene lukkede for dem. Allesammen fik de Nej; men det hjalp ikke noget, der kom lige mange igjen.

For saa engang at faa Ende paa dette her, lod hun lyse rundt omkring, at hun nok vilde gifte sig; men hun vilde da ikke have enhver „Tjokke". Det skulde være en Mand, som var rige tig snild, og som var langt klogere, end hun selv, ellers vilde hun hverken eje eller have ham. Derfor vilde hun nu sætte en Prøve. Kunde en Ungkarl faa hende til at sige, at det, som han fortalte hende, var Løgn, saa vilde hun blive hans Kone, og han skulde faa Herregaarden med hende; men kunde han ikke det, skulde han straks rejse sin Vej og aldrig mere lade sig se.

Nu blev der da en Lyven. Den ene søgte jo at overgaa den anden, og allesammen fortalte de det urimeligste Tøj. Men lige vidt kom de med hende; hun lod, som hun troede alt, hvad de fortalte. I den første Tid var det ifær galt; men snart havde de løjet sig tomme allesammen og maatte da vende slukørede hjem.

Saa fik hun Fred i lang Tid, kun en Gang imellem kom en eller anden rejsende, men ham gjorde hun snart kjed af det.

Langt derfra var der da en fattig Bondesøn, som ogsaa meget gik og tænkte paa den smukke Herremandsdatter, og han sagde til sig selv: Hvem ved, hvad Lykke der kan være beskikket en fattig Karl! Han tog Mod til sig og rejste afsted for ogsaa at prøve sin Lykke. Af sin Moder fik han en Taske fuld af Smørrebrød; det, sagde hun, var den eneste Arvepart, hun kunde give ham med.

Bondesønnen gik saa paa sin Fod og kom ogsaa langt om længe til Herregaarden. Her blev han modtagen, som om han var Herremanden selv. Alle paa Herregaarden stode paa Pinde for ham, og han fik det fineste Værelse i hele Gaarden at bo i. Datteren var saa overmaade venlig, for hun troede, hun kunde

have gjort ham helt forlegen ved al den Stads, hun gjorde ad ham; men Bondesønnen var, som han plejede, og lod som han ikke havde ventet at blive anderledes modtagen.

Næste Morgen spurgte Herremandsdatteren, om de ikke skulde gaa ud at se den kjønne, store Have, der var til Gaarden. Det havde Bondesønnen ikke noget imod. De kom saa ud i Haven, og der var da saa kjønt, som der kan være i nogen Have. Omsider kom de ogsaa hen i Kjøkkenhaven, hvor der var en stor Plet med Grønkaal. — „Synes du ikke, det er store Kaal, jeg her har?“ spurgte hun.

„Aa jo!“ sagde han, „men det er da ikke noget mod de Kaal, vi havde hjemme“.

„Hvor store var de da? spurgte hun.

„De vare saa store,“ sagde han, „at engang i et forfærdeligt Regnvejr havde et helt Regiment Soldater søgt Læ under et af dem. Da Regnen saa var forbi, var der nogle af Soldaterne, der havde Morskab af at stikke deres Spyd op igjennem Bladene; men det skulde de ikke have gjort, for saa strømmede Vandet, der havde samlet sig paa Bladene, ned over dem, og de druknede allesammen“.

„Da var det godt, jeg ikke var med der!“ sagde Herremandsdatteren.

De kom saa derfra ind i Laden, og da mente hun jo igjen, at saa stor en Lade havde han da vist aldrig seet.

„Ja stor er den,“ sagde Bondesønnen, „men imod den, vi har hjemme, er den da ikke saa ret stor“.

Nu vilde Herremandsdatteren jo da igjen vide, hvor stor den var.

„Den er saa stor“, siger han, „at engang, da vi derhjemme havde Tækkemænd til at gjøre Taget istand, faldt der en Tækkenaal ned fra Taget; men den faldt og faldt, og det varede et helt Aar, før den naaede Jorden“.

„Ja den var rigtignok stor!“ sagde Herremandsdatteren.

Fra Laden kom de ud i den store Gaard, og straks kom Høns og Duer og Ænder flagrende hen imod hende, for de ventede, at hun kom for at give dem Æde. Der var mellem Smaakreaturene en stor Hane, som hun ret var stolt af. Hun spurgte Bondesønnen, om han da nogensinde før havde seet en saadan Hane.

„Det har jeg ogsaa,“ sagde han, „for hjemme havde vi engang en, den var endnu større“.

Ja saa vilde hun jo da gjærne vide, hvor stor den var.

„Den var saa stor,“ sagde Bondesønnen, „at den kunde staa ved den ene Side af vor store Lade og strække Halsen over til den anden Side og tage et Bygkorn.“

„Ja saa har den ogsaa været stor!“ sagde Herremandsdatteren.

Derfra kom de ind i Kvægstalden, hvor der stod en saa lang Række af Køer, at de næsten vare utallige. Nu mente Herre-

mandsdatteren, at da han havde seet saa meget, havde han vel ogsaa seet en større Stald.

„Ja det har jeg!“ sagde Bondesønnen. „Vi havde en hjemme, den var noget større.“

Herremandsdatteren maatte jo igjen have at vide, hvor stor da den var.

„Den var saa stor,“ sagde Bondesønnen, „at engang da der var en Ko fra den nordre Ende af Stalden henne hos Tyren, som stod i den søndre Ende, saa fik Koen Kalv, før de naaede tilbage til Baasen med den. Og da den samme Ko havde faaet Kalv, gav den saa meget Mælk, saa det var mageløst. Hverken Kar eller Spande kunde forslaa, og vi vare nær ved at drukne i Mælk. Vi vidste ikke, hvad vi skulde gjøre med al den Mælk, men saa fandt vi da paa Raad. Lige vest for Gaarden er en dyb Dal; deri hældte vi al Mælken, og Dalen blev hel fuld deraf. Vi tænkte saa, det var bedst at gjøre en rigtig stor Ost; men for at faa Mælken til at løbe sammen, maatte der Løbe deri. Der blev saa taget en hel Mængde Løbe og bundet om Benene paa en stor Flok Gæs. Gæssene svømmede ud i Mælken, og den løb sammen og blev til Ost. Men Gæssene kom ikke tilbage, og vi troede saa, at de vare druknede. — Men for at en Ost skal blive rigtig god, maa den trykkes godt sammen. Det vidste vi ikke, hvordan vi skulde bære os ad med; men vi fandt da paa Raad. Vi havde et gammelt Følog, hun var dygtig tung og maatte være rigtig god til at træde Osten sammen. Oget drev vi saa ud i Osten; men vi havde ikke betænkt, at Osten endnu var saa blød, saa Oget sank helt ned i den, og vi troede, det var druknet ligesom Gæssene. Men da Osten var bleven tør og vi fik skaaret Hul paa Skallen, saa kom Oget helt og holdent ud af Osten med sit Føl bag efter sig. — Var det nu ikke en mageløs Ost?“ spurgte Bondesønnen.

„Jo det var saa!“ svarede Herremandsdatteren, „men hvad blev der af Gæssene?“

„Jo“, siger Bondesønnen, „saa var det en Dag, da vi næsten havde faaet spist det halve af Osten, at vi allesammen hørte en anderlig Snadderen og Skrigen, som af en hel Flok Gæs. „Hvad er dog det?“ siger min Moder. „Det er saamænd,“ siger jeg, „en Flok Vildgæs, der kommer flyvende herop over, lad mig hente min Bøsse og skyde dem. Men der kom ingen Vildgæs! Omsider blev vi da klog paa det og mærkede, det var inde i Osten, at Gæssene vare. Og tænk! da var det de Gæs, vi havde drevet ud i Mælken med Løben om Benene; de havde ynglet inde i Osten, og nu var der saamange — saamange, saa vi har spist Gaasesteg hver Dag siden.“

„Saa behøve I ikke længer at spise Ost!“ sagde Herremandsdatteren.

Fra Stalden gik de ud i Marken for at se paa Kornet. Det stod godt. Hvert Straa var saa høj, som en voksen Mand.

Nu vilde Herremandsdatteren da vide, om de ogsaa hjemme havde saa svært Korn.

„Aa ja, omtrent!“ sagde Bondesønnen. „Men vort er dog, troer jeg, noget højere.“

Nu skulde Herremandsdatteren, da igjen vide, hvor højt det Korn var.

„Jo,“ sagde han, „vort derhjemme var alligevel højere, og det var ogsaa sværere, for engang, medens jeg var Dreng, vilde jeg prøve, hvor højt dog det Korn var, og saa klatrede jeg op ad et Straa; men jeg klatrede og klatrede og det sik aldrig Ende. Det var da svært, tænkte jeg, kan et Straa være saa højt. Jeg hvilede lidt og saa tog jeg fat igjen. Langt om længe naaede jeg da ogsaa helt op til Toppen af Akset. Nu skulde jeg til at se mig om, for der oppe fra maatte man jo kunne se svært langt. Men saa kan Du tænke dig! Saa havde jeg klatret saa højt op, at jeg var kommen helt op i Himmelen. Et Stykke borte, lige inden for Himmeriges Port, saa jeg St. Peder, han sad og snoede „Simer“.[1]) Jeg gik da hen til ham, og vi snakkede om mange Ting. Han spurgte, hvordan jeg var kommen i Himlen, for ad Porten havde han ikke lukket mig ind. Det fortalte jeg ham, og han syntes, at saa gammel som han var, saa var det dog den mærkeligste Historie, han havde hørt. Da jeg havde været der lidt, tænkte jeg, at det var nok bedst at komme tilbage igjen. Men saa var jeg narret. Tiden havde gaaet saa hurtig, uden at jeg mærkede det. Jeg havde været saa længe i Himlen, at Kornet imedens var blevet høstet. Jeg maatte saa bede St. Peder, om han ikke vilde lade „Simen“, som han snoede paa, falde ned imod Jorden, at jeg kunde klatre ned. Det gjorde han ogsaa; men da jeg naaede ned til Enden af „Simen“, saa var der endda et godt Stykke til Jorden. Jeg bandt saa alle mine Klæder sammen Stykke for Stykke og naaede saaledes lidt længere ned, men der var endnu langt til Jorden. Hvad jeg nu skulde gribe til, vidste jeg ikke. St. Peder deroppe han blev utaalmodig og raabte, at jeg skulde skynde mig, og der var da ikke andet for, end at jeg maatte lade mig falde. Jeg slap, og saa faldt jeg, — ja jeg syntes, det sik aldrig Ende. Jeg tænkte paa min Moder, som havde lovet mig Pandekager til Middag, før jeg tog afsted. „Du kommer nok aldrig mere til at spise Pandekager!“ sagde jeg til mig selv. Omsider naaede jeg da Jorden, og rent ihjel slog jeg mig da heller ikke, for det var blødt, hvor jeg faldt, saa blødt at jeg sank i lige til Armhulerne. Der sad jeg og kunde ikke røre mig af Pletten. I det samme saa jeg en Ræv komme luftende, og jeg gav mig saa til at klukke som en Høne. Mikkel kom springende for at gribe Hønen, men da pasfede jeg mit Snit og snappede ham i Halen. Han blev forstrækket, foer afsted og

[1]) Halmreb.

trak mig op af Mosen med en saadan Fart, at jeg foer langt bort. — Hvor troer Du saa jeg kom hen?" sagde Bondesønnen.

„Ja, hvor kom Du saa hen?" spurgte Herremandsdatteren.

„Saa kom jeg hen et Sted, hvor der var stort Selskab og fint Selskab. Der sad baade min Fader og din Fader. Min Fader sad med bart Hoved, for det havde han ikke behov at skamme sig ved; men din Fader derimod, han sad med Hatten paa."

„Hvad skulde det betyde?" sagde Herremandsdatteren. „Hvorfor kunde min Fader ikke være bekjendt at tage Hatten af, lige saa vel som din Fader?"

„Ja," sagde Bondesønnen, „han havde nok engang løbet forbi en, som var skurvet, det havde sat sig i Hovedet paa ham, og derfor maatte han beholde Hatten paa.

„Nej! Det er den værste Løgn, — ved du det!" sagde Herremandsdatteren, „min Fader har alle sine Dage været lige saa god som din Fader!"

„Saa passe vi jo netop ogsaa for hinanden!" sagde Bondesønnen.

Nu mærkede hun, at hun havde forløbet sig, og hun maatte tilstaa, at han var hendes Mester i Snildhed og Klogt. Desuden var Bondesønnen en kjøn Karl, og hun havde nok ikke noget imod at blive hans Kone. — Saa blev Bondesønnen Herremand. Han levede lykkelig med sin Kone i mange Aar, — ja de leve kanske endnu, hvis de ikke ere døde!

Sagn fra Vestjylland.

[3] **1. Spøgelset i Sønderskov paa Veno.**

For mange Aar tilbage kom der engang en rig Handelsmand ridende til Gaarden Pallesbjærg i Staby Sogn for at kjøbe Stude af Herremanden. Han havde en stor Pengesæk med sig paa Hesten. Denne bandt han selv i Gaarden og gik saa ind for at handle om Studene. Imedens kom en af Gaardens Karle til og saa Posen med de mange Penge. Den fristede ham, saa han tog den og skjulte den inde i Hundehuset, som stod midt i Gaarden. For der var en arrig Lænkehund, som ingen uden Karlen kunde komme til, og derfor vidste han, at ingen let skulde finde Pengene. Da Handelsmanden skulde betale Studene, han havde kjøbt af Herremanden, savnede han naturligvis sine Penge, og der blev ledt baade oppe og nede; men de vare ingensteds at finde, og han maatte saa rejse affted uden Pengene. Men nu var der en Dreng, der havde seet, at Karlen tog Posen af Hesten og lagde den ind i Hundehuset; for at bringe Drengen til Tavshed fik Karlen ham lokket med ned i et Morads i Nærheden af Gaarden, og her slog han ham ihjel med en af sine jernbeslaaede Træsko og kastede derpaa Liget ned i Moradset.

Kort Tid efter rejste Karlen fra Pallesbjærg, og siden giftede han sig til Gaarden Sønderskov paa Veno i Limfjorden. Han var en gudsforgaaende Krop, der var frygtet af alle, som kom i hans Nærhed; hans Kone derimod var en god Kvinde og meget afholdt.

Engang om Vinteren, da det havde været stræng Frost, men igjen havde givet Tøvejr, kom Manden der i Sønderskov i Tanker om at ville kjøre i Slæde over Isen til Lemvig; han befalede Karlen at gjøre Slæden i Stand og sætte to Agestole i den, da Konen skulde med. Dette gjorde Karlen ogsaa, men da han skulde til at spænde Hestene for, kom der en stor sort Hund og lagde sig bag i Slæden, og hvad Karlen end gjorde, kunde han ikke drive den bort. Dette forekom Karlen et meget ondt Varsel, og han bad derfor sin Madmoder om at blive hjemme, da det vist vilde gaa galt paa denne Rejse. Hun lovede da ogsaa at undskylde sig og kom heller ikke med. Karlen fortalte da Manden om Hunden, som han ikke kunde drive fra Slæden, og Manden bandede paa, at om det saa var selve Satan, saa skulde han nok faa ham bort. Han greb da en lang Stang og begyndte at prygle løs paa Hunden; men hvordan det gik eller ikke gik, bort

kunde han ikke faa den, og han blev ogsaa noget betænkelig, for den lignede bestemt Lænkehunden fra Pallesbjærg, der havde stjult Skatten for ham. Hunden blev da, hvor den var, men Herremanden vilde desuagtet afsted. Han satte sig i den bageste Agestol og Karlen i den forreste, og saa kjørte de. Langt ude paa Isen var der en stor Revne, og Karlen kunde se, at Isen var skjør paa begge Sider deraf. Han krympede sig ved at kjøre videre; men Herremanden truede ham dertil og raabte tilsidst: „Kjør saa da til for Satan!“ — Karlen kjørte saa ogsaa til; men Isen gik i Stykker, og det hele sank. Kun Hestene, Karlen og den ene Agestol kom op paa den anden Side; men Herremanden og Hunden blev der. Om Aftenen, for Karlen havde naaet hjem og fortalt om Ulykken, hørte man paa Sønderskov en Mand komme gaaende op over Stenbroen i Gaarden. Vandet skvulpede i Støvlerne, og af Gangen kjendte man, at det var Herremanden. Dog, da man saa efter, saa var der ingen. — Siden gik han saaledes hver Nat der paa Gaarden og spøgte, og en stor sort Hund med gloende Øine og Tunge fulgte altid i Hælene paa Spøgelset. Det blev værre og værre med Spøgeriet, og tilsidst var der ingen af Folkene, der længere vilde være paa Gaarden. Den blev da nedreven og flyttet et Stykke til Siden; men den ene Ende af den ny Lade blev staaende paa den gamle Gaards Plads, og der spøger det endnu lige saa galt som i gamle Dage. Fiskerne fra Fjorden søgte undertiden op til Gaarden for at ligge i Høet i Laden om Natten; men de kunde aldrig have Ro for Spøgelset og Hunden. I Egnen der omkring troer man, at der siden ingen Lykke er ved Gaarden, og da den mangfoldige Gange har skiftet Ejer, har dette bidraget til at bestyrke denne Tro.

---

[4]

2. Kong Amlets Høj.

Paa den store Kloster Hede ved Holstebro findes en ansselig Høj, der af Omegnens Beboere kaldes Angellands Høj eller Amlets Høj. Her skal nemlig den engelske Konge Amlet ligge begraven.

Engang i gamle Dage landede denne Konge med en stor Hær ved Vestkysten. Ved Rammedige i Ramme Sogn, ikke langt fra Havet, slog han Lejr, og endnu sees her en tre Alen høj Vold med Grav foran. Her i Nærheden kom det til Slag mellem den engelske og danske Konge; men den danske Konge maatte trække sig tilbage mod Øst til „Holmegaards Knapper“ paa Moborg Hede, hvor han fik Forstærkning. Efter tre Dages Forløb stod det næste Slag, men da maatte den engelske Konge bukke under tilligemed største Delen af sin Hær, og han blev da begraven i Højen, som endnu bærer hans Navn.

---

[5] **3. Ringshøj og Mogelhøj.**

I Navr Sogn ved Holstebro paa hver sin Side af Alstrup By ligger to store Høje. Den der ligger nord for Byen hedder Ringshøj, den syd eller sydvest for Byen hedder Mogelhøj. I hver af disse Høje boede tidligere en Bjærgmand; han i Ringshøj var Snedker, og Mogelhøj Bjærgmanden var Smed. Disse to Bjærgmænd kom ret godt ud af det sammen og hjalp tidt hinanden med Arbejdet. Ofte saa man dem om Natten færdes med Lys frem og tilbage mellem Højene eller hørte Larmen af deres Arbejde inde i Højen.

---

[6] **4. Skattegravningen i Mogelhøj.**

I den foran nævnte Mogelhøj ligger en stor Skat gjemt. To Mænd fra Alstrup By forsøgte en Gang en Nat at opgrave Skatten. De arbejdede i Tavshed, indtil den ene Ore af Kobberkjedlen, hvori Skatten var, stak op, men da saa den ene af Mændene op fra Arbejdet og fik da til sin Forundring Øje paa to „Kokke" (o: Haner), som kom dragende paa Vejen fra Navrtorp med et mægtigt stort Holæs; men med et blev den ene „Kok" stædig, slog bag ud og splintrede „Svingeltræet". Da brast Manden i Latter og sagde: „Nej, nu har jeg dog aldrig før i mine Dage seet saa galt!" Straks forsvandt igjen Kjedlen, og det nyttede dem ikke, hvorlænge de end derefter gravede.

En anden Gang forsøgte to andre Mænd fra Alstrup at finde Skatten, men med et var det lige saa gjørligt for deres Øjne, som hele Byen stod i lys Lue. De kastede da Spaderne bort og løb hjemad, alt hvad de kunde, men da de naaede Byen var der intet at se. Siden har aldrig nogen søgt efter Skatten i Mogelhøj.

---

[7] **5. „Lange Mette."**

Saaledes kaldes en usædvanlig lang Høj i Navr; i denne Høj boer Bjærgfolk. Naar Hestene om Natten staa tøjrede nede ved Højen, blive de altid urolige, slide sig løse og løbe hjem, og det er Bjærgmanden, der volder det, for han kan ikke lide Heste. Hver Nat henter Bjærgfolkene Vand i den forbilobende Does Bæk, og man seer derfor altid en Sti mellem Højen og Bækken. Tidt har man ploget og harvet Jorden, hvor Stien er; men det hjælper ikke, næste Morgen er Stien igjen lige saa tydelig som før. I Midten af samme Høj er der en stor, rund Fordybning, som kaldes Kongens Stue.

En Mand ploede engang ved denne Høj, og han hørte da en Kvinde raabe: „Hvad skal vi nu gjøre, nu gik „Ragen" i Stykker?" — „Den kan jeg „stand"!" siger Manden, uden

at tænke over, at det var fra Højen, Ordene kom. Da Manden havde været ved Enden af Ageren og kom tilbage igjen til Højen, laa Ragen uden for. Han var saa heldig at have Som i Lommen, som han med „Plovhammeren“ slog i Ragen og lagde den da paany paa samme Sted. Som han igjen kom tilbage til Højen, var Ragen tagen ind og ifstedenfor stod der en Tallerken med „fint Brød“ udenfor Højen. Manden tog det med sig hjem og satte det op paa en Bjælke i Hakkelsehuset, da han ikke turde spise det. Om Aftenen, som han stod og skar Hakkelse, kom en lille Mand til Lugen og bad om Tallerkenen. Manden gav ham den, men beholdt Brødet, og der var, syntes han, Lykke med alt i Gaarden, saalænge noget af Brødet var der tilbage.

---

[8] ## 6. De to Nisser i Alstrup.

I Alstrup er en Gaard som hedder Badstrup; osten for den ligger en anden Gaard uden noget særskilt Navn. Hver af disse to Gaarde havde i gammel Tid sin Nisse, og naar der om Vinteren var knap Tid paa Foder i en af Gaardene, saa hjalp Nissen sin Husbond, det bedste han kunde og „hjergede“ Foder hist og her omkring fra de andre Gaarde. En Vinter var der stor Fodermangel i den østlige Gaard, og Nissen derfra listede sig da en Nat ind i den velforsynede Badstrup Lade. Men Badstrup Nisse mærkede, at der var en Tyv i Laden og løb derind. Det kom da til Skjænderi og Slagsmaal mellem Nisserne. Badstrup Nissen kunde dog ikke staa sig, og da Manden i Badstrup i det samme kom gaaende ud for at se til Hestene, raabte Nissen til ham og spurgte, hvor der var noget, han kunde faa at slaa med. Manden sagde ham da, hvor Bagploven stod; den kunde han tage. Lidt efter hørte man i Badstrup, hvor den arme Nisse fra Nabogaarden skreg, og det var ikke saa sært, da han fik Hug af en Bagplov.

---

[9] ## 7. Drengen og Bjærgmanden.

Der var engang en forvoven Dreng; han troede ikke, at det havde saa stort at betyde, om man ogsaa drillede Bjærgmanden lidt, derfor gik han op paa Bjærgmandens Banke i Navr og raabte:

Bjærgmand, Bjærgmand but,
er du herinde, saa skal du herut!

Straks aabnede Højen sig under Drengen; han forsvandt, og ingen saa ham mere.

---

[10] **8. Borbjærg Kirke.**

Dengang Borbjærg Kirke ved Holstebro skulde bygges, blev alt, hvad der var gjort færdig om Dagen, forstyrret om Natten. Somme sige, at det var en Trold, andre at det var Fanden, som ikke kunde taale, en Kirke blev opført paa dette Sted. Tilsidst var der ikke andet for, end at Bygmesteren maatte indgaa Kontrakt med Trolden, saa han lovede at gjøre Kirken færdig mod at faa den første Brud, som kom østfra til Kirken. Kort Tid efter var Kirken færdig, men Trolden er bleven narret til denne Dag; thi der er aldrig nogen Brud, som kommer til Kirken fra Øst; ofte gjøres en lang Omvej, for at undgaa dette.

---

[11] **9. Vosborg Teglovn.**

Ved Herregaarden Vosborg fandtes til for faa Aar siden en sammenbrændt Teglovn. Om dens Fremkomst fortælles følgende: Stenene fra det gamle Vosborg Teglværk vare meget berømte for deres Godhed; men der hørte stor Kjendskab til for at brænde dem, saa de hverken sik for meget eller for lidt af Ilden. Derfor var „Mesteren" for Brændingen ogsaa en anseet Mand, og han havde flere gamle Forrettigheder paa Gaarden. Saaledes var det gammel Ret, at han hver Juleaften skulde have en Potte Brændevin, — det var paa en Tid, da Brændevin var en sjælden Vare, — og en stor Hvedekage; men en Juleaften nægtede Fruen paa Gaarden ham dette, og han svor da, at han den Julenat skulde bage hende en Kage, som skulde blive haard at bide. Han fyrede nu i Ovnen, saa alle Stenene brændte i en Klump; om Morgenen var „Mesteren" forsvunden, og ingen saa ham siden.

---

[12] **10. Laksefangsten ved Vosborg.**

I gammel Tid fangedes en utrolig Mængde Laks i Storaaen ved Vosborg. Tjenestefolkene betingede sig, naar de „stededes" (fæstedes) til Gaarden, at de kun vilde have Laks til Middag et vist Antal Gange om Ugen. Fra Broen, der førte over Aaen, kunde Fiskeren hugge saa mange Laks med Lyster, som han ønskede. En Dag huggede han Lysteren i en usædvanlig stor Laks, men Jærnet gik af Lysteren og blev siddende i Laksen. Samme Dag blev denne Laks med Lysteren, hvorpaa Vosborg Bomærke fandtes, fanget omme i det nordlige af Ringkjøbing Fjord, og man regnede, at Laksen i mindre end en halv Dag havde svømmet over ti Mile med Lysteren i sig.

---

[13] **11. Stjærhøj.**

I Ulfborg „Sande" mellem Ringkjøbing og Holstebro findes en Høj, som kaldes Stærhøj. I denne Høj ligger en Skat skjult. For mange Aar tilbage sloge de tre Mænd i Lystbæk Gaarde sig sammen om at opgrave Skatten. Det gik ogsaa godt med Udgravningen, saalænge de ikke havde naaet Skatten; men saasnart Hanken paa Kjedlen, hvori Skatten var, kom tilsyne, saa var det, som alle tre Lystbæk Gaarde stode i lys Lue. Mændene skyndte sig da hjemad, men da de kom over Aaen, der løber mellem Højen og Gaardene, var der intet at se.

---

[14] **12. Troldene i Staby.**

Østen for Staby Præstegaard, mellem Ringkjøbing og Holstebro, er en gammel Kæmpehøj. Her og i mange omliggende Høje boede i gammel Tid en Hoben Troldfolk og Bjærgmænd; men saa blev Kristendommen for stærk for dem i vore Lande, og de vare da nødte til at flytte længere Nord paa. En Aften kom der en lille graa Mand til Færgemanden ved Nissumfjord, — andre sige det var ved Storaaen — og spurgte, om han kunde ro ham over Fjorden om Natten, han skulde nok faa det godt betalt. Jo, det kunde Færgemanden da nok. Saa roede Færgemanden da frem og tilbage hele Natten, hvergang var der kun ham og den lille graa Mand i Baaden, men endda sank Baaden, som om den var fuldt ladet. Da de saaledes havde roet til hen ad Morgenstunden, blev Færgemanden kjed af det og spurgte, om det ikke snart kunde være nok.

„Jo, kun en Gang til," sagde den lille graa, „saa skal du faa din Løn. Saa roede de da ogsaa en Gang til, og da de kom til det nordre Land, maalte den graa Mand Færgemanden en hel Stjæppe Penge. „Men," sagde han, „du vilde vel sagtens gjærne vide, hvad det er, du i Nat har sejlet med!" Saa tog den graa Mand sin Hue af og satte paa Færgemanden, og da kunde han se saa mange smaa, bitte Folk, saa mange, at det myldrede langs hele Stranden. Da kunde Færgemanden forstaa, at det var „Bjærgfolkene," fra hele Egnen der syd for, han havde færget over.

---

[15] **13. Stadil Kirke.**

Stadil Kirke ved Ringkjøbing skal være bygget af en stærk Kæmpe, som hed Bol. Han var saa stærk, at han kunde tage en Byrde i en Finger, som ellers en 3—4 stærke Karle kunde have nok at gjøre med. Da Kirken var færdig, fik han til Løn den største Kvinde i Sognet til Kone, men hun kunde ikke være hos ham, de bleve kun sammen i saa Dage. Kæmpen valgte sig

da den mindste Kvinde, han kunde finde i Sognet, til Kone, og de leve lykkelig sammen.

---

[16] **14. Skiftingen.**

En Kones Barn blev engang forbyttet af Troldfolk, og istedenfor et dejligt, lyshaaret Barn, havde hun faaet en lille tyk Unge med et stort Hoved og smaa Øjne saa sorte som Kul. Den stakkels Kvinde søgte da til en „klog Kone", og hun gav hende følgende Raad. Hun skulde først prøve, om Barnet virkelig var en Skifting, og hvis saa var, skulde hun true med at kaste det ind i den gloende Bagerovn, saa vilde nok den rette Moder komme og hente det. Konen satte da Skiftingen op paa Arnestedet, idet hun gik og snakkede om, som med sig selv, at hun nu skulde til at brygge. Hun tog saa syv Æggeskaller med Vand i og satte paa Ilden ved Siden af Barnet, hvorpaa hun skjulte sig i Nærheden, for at se, hvorledes Skiftingen teede sig ved det. Skiftingen saa længe paa Æggeskallerne, hvori Vandet kogte og udbrød da i sin Forundring:

Laant haa a wat, aa moj haa a sjæt; a haa sjæt Rold Skov syw Gaang brend aw aa syw Gang grow op igen, men aalter haa a sjæt nower bryg i Skaller!"

(Længst har jeg været, og meget har jeg seet; jeg har seet Rold Skov syv Gange brænde af og syv Gange gro op igjen, men aldrig har jeg seet nogen brygge i Skaller).

Konen kom da frem fra sit Skjul og raabte: „Ja saa er du ogsaa gammel nok, din Troldunge! Nu skal du i Ovnen." Men straks stod der en lille graa Kvinde med Konens Barn paa Armen, som hun gav hende, idet hun greb Skiftingen og sagde: „Jeg har aldrig været mod dit Barn, som du har været mod mit!"

---

[17] **15. Havmanden tager sit Offer.**

En gammel Kone i Stadil fortæller efter sin Bedstemoder: Naar i lang Tid intet Skib var strandet, og Havmanden saaledes ikke havde faaet sit Offer, gik han op paa Landjorden og kastede sin Krog i Køerne, der gik løse i Klitterne. Der lige ud til Havet boede da engang en Bonde, som havde to smukke røde Kalve, han saare nødig vilde miste. Han koblede da Kalvene sammen med Ronnetræ, saa havde Havmanden ingen Magt over dem. Alligevel kastede Havmanden sin Krog i dem, men han kunde ikke drage Kalvene ned i Havet til sig og maatte da give slip paa sin Krog, som Kalvene om Aftenen kom hjem med. Manden tog Krogen, som han nok tænkte var Havmandens og hængte den ind paa Kakkelovnen. Der hængte den til en Dag, den gamle Kone i Huset var alene hjemme; da kom Havmanden,

tog sin Krog og vendte sig om til den gamle Kone og sagde i sit Havmandsmaal:

„Taaw ro Kyers føst Kall, Rontre te Kaavvel, Mand et ku drej, Mand haar mest manne gue Mol sien!“

(To røde Kvers første Kalve, Rontræ til Kobbel, Mand ikke kunde drage, Mand har mistet mangt et godt Maal (ɔ: Fangst) siden). [1])

Dermed gik Havmanden sin Vej med Krogen, og han forsøgte aldrig siden at tage Kvæg paa Strandbredden.

---

[18] **16. Fiskeren og Havmanden.**

Engang var en Fisker en kold Vinterdag taget ud paa Havet at fiske; det begyndte at blive stærngt Vejr, da han skulde hjem, og han havde ondt nok ved at klare sig. Da saa han i Nærheden af Baaden en gammel Mand med langt graat Skjæg komme ridende paa en Bolge. Fiskeren forstod nok, at det var Havmanden, han havde for sig og vidste ogsaa, hvad det havde at betyde. [2]) — „Uh endda, saa koldt det er!“ sad Havmanden, han sadt og „hovrede“ [3]), for han havde tabt sin ene „Hose“ [4]). Fiskeren trak da sin ene „Hose“ af og kastede den ud til ham der frøs. Havmanden forsvandt med Hosen, og Fiskeren kom lykkelig i Land.

En Tid efter var Fiskeren igjen paa Havet og langt fra Land. Da stak Havmanden paa en Gang Hovedet over Nælingen og sang ned i Baaden til Fiskeren:

„Hør du Mand, som Hosen gav!
Tag dit Skib og drag til Land,
det dundrer under Norge!“

Fiskeren skyndte sig da, det bedste han kunde i Land, og da gav det en Storm, saa man aldrig havde kjendt Mage, og mange Mennesker omkom paa Havet. — Saaledes blev Fiskeren lønnet for sin „Hose“.

---

[19] **17. „Waar“ (ɔ: Forvarsel).**

I.

(Fra Holmslands Klit.)

„Jeg har aldrig mere end en Gang i mine Dage hørt eller seet noget „Waar“, — og Vorherre fri mig ogsaa fra at se mere

[1]) Havmanden kunde ikke tage Kalvene, fordi de vare koblede sammen med Rontræ og for det andet heller ikke, fordi Kalvene vare to rode Koers førstefødte. Efter Folketroen er det førstefødte, baade a Mennesker og Dyr omgivet af en vis Hellighed.

[2]) Naar Havmanden viser sig for Fiskeren, forestaaer Uvejr, ja maaske Forlis.

[3]) Rystede af Kulde.

[4]) „Hose,“ en langskaftet Strompe.

af det Slags! — Det er mange Aar siden; det var kort før alle vore Folk (ɔ: Baadbesætningen fra en enkelt Gaard, sædvanlig 7 Mand) gik under. Jeg laa alene en Nat derhjemme i Fiskernes Stue; de vare paa Havet, da det var i den bedste „Fiskind“ (Fisketid). Saa var det hen imod Midnat, da sprang Døren op, og saa mange Karlfolk kom ind i Stuen. Allesammen bar de paa noget, som Vandet pladskede og piblede fra, ned paa Stengulvet, og derefter var det, som noget vaadt noget slæbtes hen ad Gulvet. Jeg tænkte godt, at det var „Waar“ og turde derfor ikke tale til det. — Lidt efter lidt svandt det hen som en Taage, og saa var der ingen Ting. Men nogen Tid efter forgik alle vore Folk paa Havet, og med de fires Lig kom de Dagen efter bærende ind i samme Stue. — Vorherre naade os alle, jeg vilde ikke leve det om igjen for alt det.“

---

[20] II.

„Min Broder gik gjærne ud om Vinteraftenerne for at fodre Hestene, og naar han havde gjort det, saa han sædvanlig uden for, for at se, om der kunde være noget i Vejen et eller andet Sted. En Aften, da det var bælgmørkt, saa han da lidt fra Enden af Nabogaardens „Salshus“ et Lys noget fra Jorden, og han kunde aldrig begribe, hvad det kunde være. Han kom ind og sagde det til vi andre i Stuen. Min Moder og ældste Broder gik da straks ind i „Vesterstuen“, der vendte der imod, og de saa ogsaa Lyset; men da vi andre „Rollinger“ (Børn) kom løbende bag efter og talte i Munden paa hverandre, saa forsvandt det straks, og vi kunde da forstaa, at det var „Waar“ for noget, som skulde ske. „Waar“ kan man nemlig kun se, saa længe man ikke taler om det. Det var nogent sent paa Aftenen, da vi saa det, og derfor varede det ogsaa nogle Aar, før det skete, som det var Forvarsel for. Da var det engang en Sommeraften, at en fattig Mand kom sent til samme Gaard, og der kom han ved et Tilfælde ynkelig af Dage. Han skulde begraves der fra Gaarden, og da Kisten til Liget var færdig, blev den sat op paa en Høstvogn ved Enden af „Salshuset“ for at Solen rigtig kunde skinne paa den, og Malingen blive tør. Det var da Forvarslet for denne Kiste, vi havde seet flere Aar Forvejen.“

---

[21] III.

„Vi havde i min Barndom en Stol hjemme, som hver eneste Aften til en bestemt Tid gav „et Knæk“, som om nogen satte sig paa den. Da min gamle „Aldefaer“ (Bedstefader) saa var død, opdagede vi en Dag, at denne Stol tilfældigvis var kommen til at staa under hans Ligkiste om Aftenen, da den blev baaret ind. Siden hørte vi den aldrig „knække“.“

---

[22] IV.

„For mange Aar siden vaagnede jeg en Nat ved, at det var lige saa bestemt, som en trak en Pude bort under Hovedet paa mig. Jeg kunde da ikke begribe, hvad det kunde have at betyde, for lang Tid efter, da Bedstefader var død, og vi lige havde faaet Liget lagt paa Langhalm. Saa syntes vi nemlig, det laa for lavt med Hovedet. Vor Moder løber da ind og tager en lille Pude fra Hovedgjærdet paa den samme Seng og lægger den under Ligets Hoved. Saa kunde jeg forstaa, det var det, jeg havde mærket Forvarsel for."

---

[23] V.

„Midt over Fjorden saa man i min Barndom mangfoldige Aftener et lille Lys skride sagte hen over Vandet fra Nord mod Syd. Det var et „Liglys", det kunde man nok forstaa; men hvorfor det just gik fra den ene Kyst til den anden, kunde ingen udgrunde, for ellers plejede „Liglys" paa Fjorden altid at staa stille paa det Sted, hvor et Menneske engang skulde omkomme. Saa træffer det sig en Vinter, at en Familie fra den søndre Side af Fjorden var ovre i Besøg hos Slægtninge paa den nordre Side. Alle Børnene vare med, og et af disse bliver syg og dør. Fjorden var da tillagt med Is, og det var allerlettest at føre Liget lige over Fjorden, istedenfor den lange Vej uden om. Det gjorde man da ogsaa, og det var saa, kan jeg tro, det lille Barns „Liglys", man havde seet gaa over Fjorden."

---

[24] **18. Gjengangeren paa Østertoft.**

Østertoft er en Bondegaard i Stadil ved Ringkjøbing. Paa denne Gaard skal tidligere have boet „Herremandsfolk", men i lang Tid har der kun boet Bønder. Det var her, som saa mange andre Steder, Skik, at Pigerne paa Gaarden sad oppe om Natten, naar en Ko ventedes at faa Kalv. For mange Aar tilbage sad da ogsaa en Pige en Nat og vaagede over en Ko. Da Kalven var født, vilde hun gaa ud i Laden for at hente en Visk Ho til Koen. Hun havde faaet Høet og var paa Tilbagevejen, da hun fik Øje paa en Skikkelse, der stod henne i en Krog af Laden og vendte Ryggen til hende. Det var en Mand i højrød Kjole og lange Støvler. Én Kaarde havde han ved Siden og trekantet Hat paa Hovedet. Pigen forstod vel, at det ikke var et almindeligt Menneske, men et Gjenfærd, og det vidste hun ogsaa nok, at til et saadant var det farligt at tale. Hun listede sig derfor sagte forbi. Da hun kom ind, fortalte hun sin Husbond, hvad hun havde seet; men han sagde, at nu skulde hun gaa i Seng og sove, og ikke bryde sig om det, det betød ikke noget. Det gjorde Pigen ogsaa, og hun trak Dørene til for Sen-

gen, da hun dog var bleven slem „kyst". Hen ad Dagningen vaagnede hun ved, at hendes Husbod og Madmoder kom ind i Stuen og satte noget tungt paa Bordet. Hun kigede ud gjennem en Revne i Sengedøren og saa da, at de havde sat en Kobberkjedel saa stor som en Vandspand midt paa Bordet, og op af Kjedlen tog de saa mange Penge, saa det var en Gru. Der var Penge baade af Guld og Sølv, ja nogle vare endogsaa trekantede. — Manden i Gaarden havde nemlig nok forstaaet, at der maatte være noget, som Spøgelset gik efter, og saasnart det blev Dag, havde han derfor givet sig ifærd med at grave i Krogen, hvor Pigen sagde at have seet Gjenfærdet. Lidt nede i Jorden traf han paa en stor flad Sten, som endnu vises i Gaarden, og der under stod Kjedlen, som var hel fuld af Penge. Men det havde ikke Ende dermed, for nu da Pengene vare borte, søgte Spøgelset Manden, og stod hver Nat for hans Seng. Manden var i stor Knibe, for Pengene vilde han nødig give tilbage. Han betroede sig da til Præsten i Sognet, og denne raadede ham til, at han skulde lægge nogle saa Skilling ned paa det Sted, hvor han havde taget Pengene. For, sagde Præsten, det var en Sjæl for hvem Penge havde havt større Værd end Guds Rige og som havde begravet Pengene for sin Død, for at ingen anden skulde faa godt af dem. Det var nu blevet hans Straf at ruge over disse Penge til Dommedag, saa kunde han maaske forløses. — Manden lagde da ogsaa nogle Skillinger ned i Krogen i Laden, og siden mærkede han aldrig noget til Gjengangeren; men han blev en rig Mand ved alle de mange Penge.

---

[25] **19. Maren Rasmusdatter.**

Saaledes hed engang i gammel Tid en Frue paa Østertoft. Hun og hendes Mand har stjænket Kalk og Disk til Stadil Kirke, men det har alligevel ikke kunnet fri hende fra at spøge efter sin Død. „Hun holdt mere af sine Hunde end af sine Børn," siges der om hende, og overalt, hvor hun var, havde hun sin Hund med sig, selv i Kirken. Til Straf for denne Vanhelligelse af Guds Hus, seer man hende nu hver Nat sidde i den til Gaarden Østertoft hørende Stol i Stadil Kirke med sin Hund paa Skjødet.

---

[26] **20. Skinkelsø.**

Imellem Opstrup og Stjælmose i Stadil findes et Hede- og Mosestrøg, som kaldes Skinkelsø. Der har nemlig tidligere været en lille Sø, som nu er tilvokset. Her skal i gammel Tid have staaet et stort Slag, hvor en General Skinkel faldt. Paa Heden, der nu er opdyrket, fandtes tidligere lange Høje-

drag, som man mente var Levninger af Skanser. I det vestlige af Heden var en Forhøjning som en lang, opkastet Grav, og deri sagdes General Skinkel og alle de faldne at være begravne.

---

[27] **21. Landmaaleren.**

Da Jorderne i Vestjylland i forrige Aarhundrede udskiftedes af Landmaalere, gjorde disse ofte stor Uret, idet de lode sig bestikke og gjorde somme Gaarde meget større, end de skulde være. Til Straf derfor kunne flere af disse Landmaalere da heller ikke finde Ro i Graven, men om Natten kan man høre dem rundt omkring paa Markerne, hvor de gaa og rangle med Kjæderne og maale endnu for, om muligt, at gjøre godt efter Døden, hvad de gjorde galt i levende Live. En af dem kan man høre raabe:

„Hær e ret Stjæl,
hærfræ aa dær til!"

Samme Landmaaler havde nemlig laant et Par Støvler af en Gaardmand, — den eneste Mand i Sognet, foruden Præsten, som havde Støvler —, og til Gjengjæld gav da Landmaaleren et langt større Stykke Jord til hans Gaard, end han tilkom med Rette. Der blev da ogsaa lavet en Nidvise om Landmaaleren i Gaardmandens Støvler; gamle Folk kunde for en Menneskealder siden enkelte Vers af den, men nu er den nok gaaet af Minde.

---

[28] **22. Nissen paa Thimgaard.** [1])

Thimgaard havde ogsaa i gammel Tid, som enhver større Gaard, sin Nisse. Han var godt kjendt af alle paa Gaarden og blev der lige til det gamle Slot blev nedrevet. Siden har ingen seet ham, og man mener, han da har flyttet til en anden Gaard. Det er i alle Fald vist, at siden det gamle Slot blev nedrevet, har der ingen Lykke været ved Gaarden. Om det nu er, fordi Nissen har flyttet, er jo ikke godt at sige. Samme Nisse øvede mange Spillopper, men var alligevel afholdt af alle paa Gaarden.

I Slottet, der var ubeboet, og hvortil jeg havde alle Nøglerne, var et lille aflukket Værelse. Det var Nissens Kammer, og det vilde han have i Ro for sig selv. Der var ikke andet Bohave i Værelset end et gammelt Sengested med Halm i, og midt i Sengen var der altid et Leje, som om der havde ligget en stor Hund. Jeg prøvede mangfoldige Gange at rede Lejet op og derpaa igjen laase Døren; men naar jeg kom derind en anden Dag, saa var det altid ligedan.

Om Dagen var det sjældent, Nissen lod sig se, især da ikke i de lyse Sommerdage; om Vinteren derimod kunde det vel træffe

[1]) Fortalt 1857 af en forhenværende „Gaardfoged" paa Thimgaard.

sig en enkelt Gang, at man saa ham; men naar man lod ham være, saa gjorde han aldrig nogen noget. Jeg har mangen Gang i de tidlige Vintermorgener, naar jeg var omkring og se til Folkene, seet hans røde Lue hoppe op og ned, naar han løb omkring ved Gaarden.

Det var især med Drengene, han havde sine Løjer; og de vare ofte meget gale paa Nis, for han narrede dem altid. Saaledes kan jeg huske, der var en Gang en Dreng, som om Vinteren ikke havde anden Bestilling end at bære Hø og Foder for Køerne. Engang havde Drengen da ude i Laden faaet fat paa en rigtig stor „Vild" Hø og gik hen til „æ Kjørhus" (Fæhuset) med det; men aldrig havde Drengen havt saa tungt Hø at bære Da han kom hen midt paa „æ Sess" (Gangen langs igjennem Fæhuset), saa kunde han da ikke bære Høet længere og vilde smide det; men saa sprang Nissen ud af Armene paa ham og slog en „Skrannilatter" op. Drengen havde slet ingen Hø tilbage, for det var Nissen, han havde gaae og slæbt paa, skjønt det for hans Øjne havde seet ud, som de var en „Vild" Hø. — Hver Jule- og Høstidsaften satte Drengen Grød med Smør i ud i Laden til Nissen, og om Morgenen var det altid fortæret. Nu vilde Drengen en Gang hævne sig paa Nissen for hans Spillopper, og derfor lagde han Smørret allernederst i Fadet. Da saa Nissen kom og vilde i Lag med Grøden, fandt han intet Smør, og da blev Nis for Alvor vred. Han løb ud i Fæhuset og slog den bedste Ko ihjel, som der var. Men da han saa fandt Smørret paa Bunden, saa fortrød han det. — Det kom ham da i Minde, at der paa Dejgbjærglund var en Ko bestemt ligedan. Nissen tog da den døde Ko paa Nakken, gik med den til Dejgbjærglund, hvorhan lagde den og tog den levende isteden. Førend det blev Morgen, var han igjen paa Thimgaard.

I min Formands Tid var Slottet i en bedre Stand, end i min Tid, og han har fortalt, at Herremanden vilde engang have, at han skulde bo paa Slottet for bedre at kunne have Tilsyn med det. Han valgte sig da ogsaa et Værelse, men det var netop det, som Nissen havde, og som kaldtes Nissens Kammer. Herremanden raadede ham fra at tage dette Værelse for, sagde han, der var mange, som før havde prøvet at bo der, men ingen havde holdt det ud ret længe. De fik aldrig Nattero Nissen hittede paa de tusinde Ting for at forstyrre dem i deres Søvn. Men Fogden han sagde, at han ikke var bange for Nissen, og han flyttede saa ind i Værelset. Den første Nat var det helt stille i Værelset til hen imod Midnat, saa begyndte det at pusle og støje rundt omkring Sengen. Men da reste Fogden sig op paa Albuen, slog Kors for sig og sagde: „I min Frelsers Navn byder jeg dig, hvem du end er at blive borte herfra, medens jeg boer her; naar jeg er rejst, maa du for mig gjerne komme igjen". — Saa blev der en stor Støj i Værelset, og det gav et „Dump"

i Gulvet, som om noget faldt ned; men saa blev det helt stille, og han mærkede aldrig siden til noget.

---

[29] **23. Den hvide Pige paa Thimgaard.**

I Thimgaards store Lade spøgede det slemt, og Karlene holdt ikke meget af at komme derud om Aftenen. Foruden anden Spøgeri, saa man derude „den hvide Pige", som sad og svøbte sit Barn. Det var en Tjenestepige, der gik igjen, fordi hun engang havde født et Barn i Dølgsmaal og siden omkommet det derude i Laden.

---

[30] **24. Gjengangerſken paa Thimgaards Slot.**

I gammel Tid var der engang om en hellig Juleaften en Frue paa Thimgaard, som dræbte sin egen Husbond, fordi hun troede, han var hende utro. Hun spøgede slemt paa Slottet, og efterat Slottet var forladt, fordi det var saa brøstfældigt, kunde man næsten hver Aften høre hende gaa og synge sin Klagesang deroppe. Et Sted i Slottet hængte en gammel rusten Kaarde, og man sagde, det var med den, hun havde øvet Ugjærningen, samt at hun kunde faa Ro, hvis en ren Mø en Juleaften turde gaa op, tage Kaarden og svinge den i Vorherres Navn.

---

[31] **25. Bæddekjørselen.**

Da Kong Frederik den anden [1]) engang var i Besøg paa Slottet, kjørte Kongen og Gaardens Ejer Peder Gyldenstjærne omkap fra Gaarden til Kirken. Gyldenstjærne stod sig, og idet han kjørte forbi Kongen, raabte han: Pyt! Hvorover Kongen blev fornærmet. Derom har man følgende Rim;

„Pyt!" sa' Per til Kongen.
Hvad sa' Kongen da?
Ja han vid' ingen Pyten ha.

---

[32] **26. Fru Brockdorff paa Sondervang.**

En gammel Kone i Stadil fortæller efter sin Bedstemoders Moder, at i hendes unge Dage tjente hun som Stuepige paa Søndervang i Stadil, der da ejedes af Brockdorfferne. Hun havde tjent under to Fruer. Den første var saa god og mild, som Dagen var lang; men saa var den anden til Gjængjæld saa

[1]) Thiele, Danm. Folkesagn I, 279, siger, at det var Christian den tredie.

meget værre. Hun red i Tværsadel omkring og eftersaa Gaardene, og Gud hjælpe Bønderkonerne, hvis Huset ikke var i Orden, naar hun kom, og Haven luget rent. Skjønt det var ikke let for en Kone at faa alt det gjort, som hun vilde, da de tidt maatte slæbe hele Dage paa Herregaarden, naar de ikke havde en Pige at lade gaa i sit Sted. En Dag, da det var Regn og Slud, stod Fruen oppe i Vinduet paa Borgen („æ Borre") og saa ned over Borggaarden, da Hoveribønderne kom, pjadskvaade og skidne som de vare, fra Markarbejdet. Fruen sagde spodsk til Stuepigen, som var et Ærinde i Værelset: „Herregud, hvor monstro hine skidne og snavsede Bønder skulle komme hen paa hin Dag (Dommedag)?" „Aa", svarede Pigen, „de kan kanske komme lige saa højt i Himmerig, som Dem eller nogen anden stor Herre!" — „Pyt!" sagde Fruen, „nej der vil de minsjæl nok komme til at lade Adelen raade!"

---

[33] **27. Malkningen.**

„Der var engang en Heks, som boede i et lille Hus i Klitterne. Hun havde ingen Ting, ikke saa meget som en Ko, og endda levede hun ret godt, for hun forstod den Konst at sidde hjemme i sin Stue og malke andres Koer. En lille Pige paa en 7—8 Aar havde hun, og hende havde Moderen allerede lært at hekse. En Dag da Pigen var alene hjemme, tog hun to Strikkepinde og stak ind ved Vindueskarmen; hun læste over dem, som Moderen havde lært hende, og begyndte derpaa at malke af dem. Da hun havde malket lidt, kom der Blod, og hun havde malket Koen til døde, hvis ikke Moderen i det samme var kommen hjem."

---

[34] **28. Kristen Jensens Bakke.**

I Thorsted Sogn er en Bakke, som kaldes Kristen Jensens Bakke. Heri er en Kæmpe begraven med alle sine Skatte. Undertiden sees derfor ogsaa om Natten Lys brænde paa Bakken.

---

[35] **29. Store og lille Munglhøj.**

„Ved Mulbjærg i Hover Sogn ligger to Høje, store og lille Munglhøj. Her boer endnu Bjærgfolk. I den vestre Ende af store Munglhøj er en stor Fordybning bevokset med Græs, og herfra gaaer et Hul saa dybt ind i Bakken, at vi med en lang Stage aldrig have kunnet naa Bund. Det er Bjærgmandens Dør. Medens jeg og mine Søskende passede Kreaturer ved Højen stoppede vi tidt dette Hul; men det kunde aldrig holdes

lukket, hver Morgen havde Bjærgmanden igjen aabnet sin Dør. En Morgen, min Fader kom ud for at tøjre Hestene ved Højen, saa han to Bjærgmænd gaa Haand i Haand der uden for. De vare ikke større end Børn, men Ansigtet var som hos gamle Folk. De havde en graa Kjole paa og rød Lue paa Hovedet. — Hestene kunde det aldrig hjælpe at lade staa ved Højen om Natten, for Bjærgmanden jog dem snart løse. Vi prøvede tidt om Aftenen at sætte Hestene derhen, men aldrig saasnart vare vi gaaede, før de bleve urolige, og inden Morgen havde de revet sig løse og søgt hjemad.

---

[36] **30. Cyprianus.**

Paa Holmsland døde engang en Kone, der var bekjendt af alle for skikkelig og ærlig Vandel, saa aldrig nogen havde hørt noget Ondt om hende. Men Natten efter at hun var begraven, saa Manden hende til sin Forfærdelse staa foran den aabnede Dragkiste inde i Stuen og rage i nogle Papirer. Straks efter gik hun dog bort, og Manden troede da, der var noget i Dragkisten, hun vilde have med sig, og at det dermed var forbi. Men næste Nat kom hun igjen og havde travlt med Papirerne i Dragkisten. Da det blev Morgen gjennemsøgte Manden Dragkisten og fandt da opfaa en lille Bog med røde Bogstaver. Denne Bog havde han aldrig før seet noget til, men han kunde nok forstaa, at det maatte være Cyprianus. Han gik da til Præsten med den og var meget forknyt, da han troede, Konen ikke kunde blive salig, fordi hun havde haft denne Bog. Præsten trøstede ham dog, men sagde tillige, at det var stor Fejl af Konen, at hun ikke havde skaffet sig Bogen fra Haanden, medens hun levede; nu maatte hun gaa igjen og fik heller ikke Ro, før Bogen var gjort uskadelig. Præsten tog da Bogen, kastede den i rindende Vand og læste over den. Det hjalp, Konen fik Fred.

---

[37] **31. Gjengangeren.**

Engang var der i Hoven en fattig Husmand, som forgav sin gamle Bedstemoder med Rottekrudt, som han havde kommet i Blodpølse. Bedstemoderen blev begraven, og der var ingen, som havde Mistanke til ham; men da traf det sig nogen Tid efter, at Børnene en Aften løb ind i Bedstemoderens Værelse, — og da sad Bedstemoderen derinde ved Bordet og spiste Pølse! — Børne skreg, og løb tilbage til Stuen og raabte: „Fader! Bedstemoder sidder inde ved Bordet og æder Pølse!“ — Der var flere Fremmede tilstede, og det kunde derfor ikke skjules. Manden blev som et Lig, og kunde ingen Ting gjøre. Der blev seet efter i Bedstemoderens Værelse, og

der var da intet at se; men det blev alligevel Anledningen til, at Misgjærningen blev opdaget og Manden straffet.

---

[38] **32. Karlen og Spøgelset.**

Engang var der i en Gaard i Olgod meget slemt med Spøgeri, det var næsten ikke til at være i Gaarden om Natten. Hver Aften kom et Spøgelse og fodrede Kreaturene, skar Hakkelse og gav Hestene. Ingen havde nogensinde vovet sig ud i Fæhuset om Natten, men nu fik de en modig Karl at tjene der i Gaarden, og han vilde vide Besked med, hvem det var, der gik og tumlede saa sent ved Koerne om Aftenen, for han kunde ikke faa Søvn i sine Øjne for den Spetakkel, der var. En Nat kom han og en anden Karl meget sent hjem, og den ny Karl gik da ind i Fæhuset, for han syntes at høre noget gaa der og rumstere. Da han kom derind, fik han ogsaa straks Øje paa Spøgelset. Det var en Karl i blaa Trøje, og han gik og fodrede Kreaturene. Karlen var stor og stærk, og han greb da efter Spøgelset, men han kunde ikke faa Hold i det, thi naar han troede at have rigtig fat paa det, var det straks et andet Sted i Huset, og det blev aldrig nærmere. Han gik derfor sin Vej for at komme i Seng; men da han kom ind til sin Kammerdør, saa stod Spøgelset der, og nu var det Spøgelset, som tog fat i ham. Det tog ham om Livet og klemte ham, saa Blodet stod ham ud af Munden, og han døde tre Dage efter. Spøgelset fik siden Lov til at gaa, hvor det vilde.

---

[39] **33. Hejbol Bonde.**

Olgod Sogn i Ribe Amt har en stor Kirke, hvortil der i en senere Tid er bygget et Kapel. Dette Kapel skal efterr Sagnet være bygget af en rig Bonde, som ejede Hovedgaarden Hejbøl i den østre Del af Sognet. Denne Bonde kom en Nat kjørende forbi Kirken og skulde til sit Hjem; men da saa han, at Alterlysene brændte i Kirken. Han troede da, at Degnen havde glemt at slukke Lysene efter Gudstjenesten og gik derfor ind i Kirken for at slukke dem. Imedens bad han Kusken holde, til han kom tilbage. Lysene fik han ogsaa slukkede og vilde da gaa sin Vej, men saa blussede de op igjen. Han slukkede dem anden Gang, men da han naaede ned til Kirkedøren, brændte de igjen. Han tog da Mod til sig og slukkede dem tredie Gang, men lige meget hjalp det. Nu forstod han, at det nok ikke gik rigtig til og tænkte at skynde sig ud; men lige uden for Kirkedøren laa der noget mørk noget, som han ikke kunde komme over, han syntes grangivelig det lignede en Hest. Saa trak han sin Kaarde og stak til det. — „Stik igjen!“ sagde saa det, der laa. „Nej, det

forbyde Gud!“ sagde Bonden, og med det samme gav han sig til at bede inderlig og bad Vorherre bevare baade ham selv og alt, hvad han nævnede, som hans var. Han lovede Vorherre, at han vilde bygge et Kapel til Kirken saa stort, at det skulde koste en Stjæppe Penge og saa stærk, at det skulde staa til Verdens Ende, hvis han vilde fri ham af Nøden. Nu slap han ogsaa forbi, men da han kom ud til sin Vogn, laa den ene Hest død; og da han kom hjem, var hans Nøgter død, „thi dem havde han glemt at bede for“. Straks efter holdt Bonden sit Løfte og byggede Kapellet, som kostede en Stjæppe Penge. Paa den udvendige Side af Muren findes til Minde derom en Sten med et Hul saa stort, at det kan rumme en Stjæppe. Ligesaa skal den døde Hest være udhugget et Sted i Muren.

---

[40] **34. En Præst i Knibe.**

I Sønderomme Sogn var der engang en Præst, som hed Bang. Han var mest bekjendt for sin Gjerrighed, og han var ikke nøjeregnende med Midlerne, han anvendte, naar han kun kunde skrabe Penge sammen. Nu havde han engang modtaget en Sum Penge til Laans af en formuende Aftægtskone i Bovl. Disse Penge aagrede han med. Han gav Konen to Rigsdaler i Rente af hvert Hundrede, men selv tog han meget mere. Aftægtskonen døde, og da hun aldrig havde faaet noget Bevis af Præsten for Pengene, nægtede denne at være Arvingerne noget skyldig, og de fik ingenting.

Dog denne Uærlighed kom Præsten dyrt at staa, for Konen gik igjen; hver eneste Nat søgte hun Præsten og forlangte sine Penge. Han saa sig da nødt til at betale Pengene til Arvingerne og troede da saavist, det skulde hjælpe. Men derfor slap Spøgelset ikke Præsten. Hver Nat stod hun for ham og lod ham ikke alene høre Bedrageriet imod hende, men ogsaa meget andet, han havde begaaet. Præsten kunde ikke holde dette Uvæsen ud, men maatte bekvemme sig til at sende Bud efter Degnen i Grindsted; han forstod sig godt paa de Dele, for han havde gjennemgaaet „den sorte Skole“ og var „lærd“. Degnen kom ogsaa kjørende samme Aften, han havde faat Bud. Kusken bød han at holde med Hest og Vogn lidt uden for Præstegaarden, og han maatte ikke kjøre sin Vej, før Degnen kom, satte sig op og sagde: Kjør saa i Jesu Navn! — Degnen ledte længe i Præstegaarden, før han fandt Præsten og Spøgelset. Endelig traf han dem begge ude ved Bagerovnen. Derinde havde Præsten i sin Nød søgt Skjul, og Spøgelset stod uden for Ovnsmunden og truede ad ham. Nu tog Degnen fat og læste saa kraftig over Spøgelset, at det snart maatte flygte ud af Gaarden. Siden manede han det ned i et Kjær i Nærheden af Kirken og drev en stor Pæl ned igjennem det. — Om Kusken er der at

fortælle, at medens han holdt og ventede paa Degnen, kom der mere end en, som lignede Degnen grangivelig og sagde: „Kjør saa!“ Men Karlen kjørte ikke, før han kom, der kunde nævne Jesu Navn.

---

[41] **35. „Det er min!“**

I ældre Tid var der et Begravelseskapel for adelige Lig under Koret i Sønderomme Kirke. Engang, da Kirken blev istandsat, væddede en af Murerne med sine Kammerater om, at han om Natten turde gaa ind i Kirken og ned i Kapellet efter en Hjærneskal fra et af de hensmulrede Lig, som der laa. Han vandt ogsaa Væddemaalet; thi da det blev Midnat, gik han ned i Kapellet og tog den største Hjærnskal, han kunde finde. Men da han havde faaet den i Haanden og vilde gaa, hørte han en grov, barsk Stemme sige: „Det er min!“ — „Ja er det din, saa vil jeg heller ikke have den“, sagde Mureren og tog saa en anden, som ikke var slet saa stor; men nu hørte han en fin Stemme klagende raabe: „Den, det er min!“ Karlen smed da ogsaa den og tog den mindste, han kunde finde; men nu raabte en spæd Barnestemme: „Det er min! Det er min!“ — „Ja om det saa var Præstens“ sagde Mureren, „saa tager jeg den alligevel!“ — Han løb saa ud af Kirken med den og vandt saaledes Væddemaalet. Men aldrig siden havde Mureren Ro; han syntes alletider at et lille usyldigt Barn løb bag efter ham, ihvor han en gik og raabte: „Det er min! — Det er min!“ — Han var siden „færr“ og tungsindig og levede ikke ret længe efter.

---

[42] **36. Kirken i Filskov og den fattige Præst.**

Ved Landsbyen Filskov i Sønderomme Sogn er en Bakke, hvorpaa der i gammel Tid har staaet en Kirke [1]). Men den skal være nedreven af Herremanden paa Jullingsholm. Præstens Indtægter ved denne Kirke vare meget smaa, og Bønderne vare desuden fattige og ofte vrangvillige til at udrede Præsten, hvad der med Rette tilkom ham. Han maatte slide og slæbe i Marken, som en anden Bonde og kunde endda knap hjærge Føden og holde Klæderne paa Kroppen. En Gang havde Præsten saaledes over Slid og Slæb glemt, at det var Søndag, saa han gik med bare Ben paa Marken og plojede, da Folk gik til Kirke. Han fik da travlt med at komme hjem; ingen „Hojer“ havde han og maatte derfor trække Støvlerne over de bare Ben. Værst var det dog,

[1]) For faa Aar tilbage, da Landevejen blev anlagt, tog man Fyld fra denne Bakke og fandt da en stor Del Menneskeben.

at han slet ikke havde tænkt paa nogen Prædiken, og han greb derfor skyndsomst Bibelen, samtidig med at han søgte ud til Konen i Kjøkkenet for i en Hast at faa noget at leve af. Konen var ved at lave Kaal til Middag, og Præsten tog da en Skive Brød, stillede sig ved Kaalgryden og læste i Bibelen, imedens han af og til dyppede Brødet i Fedtet, som svømmede oven paa Kaalen. Men engang, som han bøjede sig ud over Gryden for at fange en lille Stump Flesk, han havde faaet Øje paa, faldt Bibelen ned i Kaalgryden. Nu var Studeringen forbi, og han maatte da se, saa godt han kunde, at „tage noget af Hovedet". Tilfældet kom ham imidlertid til Hjælp. — Bibelen havde han faaet op af Gryden og hængt over en Stoleryg, for at Fedtet kunde dryppe af den. Da kom hans store forsultne Hund ind i Kjøkkenet, og da den ikke fandt andet for sig, klemte den paa Bogen, og havde halvt fortæret den, før Præsten saa sig for.

Præsten kom paa Prædikestolen og begyndte sin Prædiken. „Elskelige Tilhørere! — Visdommens Gaver, ja alle Verdens Gaver ere sandelige saare ulige fordelte! — — Jeg ved det, I ikke ved mine Tilhørere, — — — og I ved, hvad jeg ikke ved! — Jeg ved, at jeg staaer fandt for Herren her, en Guds Tjener, med de bare Ben i Stovlerne, fordi I, som arge Skalke, ikke svare Herrens Tjener, hvad ham tilkommer — — det ved jeg! Men om I ville forbedre Eder, og næste Gang, I klippe, give mig og mine Børn Uld til „Hoser", — — — det ved I, men det ved jeg ikke! — — Jeg ved, hvad I ikke ved: Guds Ord gaaer i Hundene, men I — — I annamme det ikke! — — I sluge Guds Ord lgervis som Hundene, men I ere som Faraos magre Køer, der slugte de fede, — I blive endda lige magre." (Derpaa kom Historien om Hunden, der slugte „Guds Ord" for Fedtets Skyld). „Skammer I Eder da ikke som Hunde, ja som denne Hund maatte og burde skamme sig, hvis han havde Vid dertil! — Jeg har prædiket for Eder paa syvende Aar, og I høre — ja I høre! Nej jeg siger Eder, I sluge det som denne Hund, men I fordøje det ikke og blive da lige magre! — Hvad tro I, Vorherre vil sige til Eder paa hin Dag? — I ville staa for ham som „rappede" (plukkede) Høns og kunne ikke svare et Ord til ti! — Selv har I Sul til Brødet, men Eders Præst — -- Herrens udvalgte Tjener! — Han maa staa med de bare Ben i Stovlerne og prædike for Eder, ja, han maa kaste Guds Ord for Hundene; thi I ere det fandeligen ikke værd! — Amen!"

Det hjalp, Menigheden gik i sig selv, og svarede siden Præsten, hvad der tilkom ham.

---

[43] **37. Sunds Præst og Spøgelset.**

Engang levede der en rig Mand i Sunds, vesten for Silkeborg; men der var ingen, der vidste, hvordan han var kommen

til al den Rigdom, thi fra først af var han en fattig Karl der fra Egnen. Han havde tjent mange Aar i Kjøbenhavn, og man troede da, han havde vundet sine Penge der ved en Misgjerning. En Aften havde han været til et stort Gilde i Sunds og havde drukket vel meget. Da han paa Hjemvejen kom til Storaaen og skulde over et smalt Gangbræt, faldt han i Aaen og druknede. Morgenen efter fandt man hans Lig, og det blev jordet paa Sunds Kirkegaard. Men han fik ikke Ro i Graven, hver Nat maatte han tilbage til Kjøbenhavn til det Sted, hvor han havde begaaet Misgjerningen. Man saa ham da om Natten fare afsted i et gloende Hjul østpaa mod Kjøbenhavn og paa Skibe i Bæltet havde de ofte seet ham, og mærket han var ombord [1]). Hver Morgen før Sol stod op, saa man ham komme tilbage i samme Skikkelse. — Paa den Tid var der en Præst i Sunds, som hed Hr. Hog. Han var „klog", thi han havde gjennemgaaet „den sorte Skole". Da han fik at høre om Spøgelset, gik han en Morgen ud imod det, som det kom tilbage fra Rejsen. Præsten begyndte straks at læse og fik ogsaa snart Magt over det. Han manede det ned i den ene Ende af Laden i Sunds Præstegaard, og i en Bjælke over Stedet indskar han Navn og Aarstal. For saa Aar siden skal endnu noget af Indskriften have været synlig i Bjælken.

---

[44] **38. Struense.**

En gammel Kone i Vestjylland fortæller følgende efter sin Bedstefader, der var Soldat i Kjøbenhavn, da Struense blev henrettet:

Dengang Struense var bleven dømt til at halshugges, saa var det endda ikke Kongens Mening, at han skulde været af med Livet, men han vilde først benaade ham paa det allersidste, fordi han saa skammelig havde forbrudt sig. Men det vilde Enkedronningen ikke vide noget af; hun var saa forbitret paa Struense, at hun vidste ikke alt det Onde, hun vilde gjøre ham. Derfor lod hun alle Kjøbenhavns Klokker stille en Time fremad, paa den Dag, da Struense skulde henrettes, saadan at da Benaadningen kom, da var han af med Livet. For at være vis paa, at Straffen blev udført, stod Enkedronningen oppe i et højt Taarn paa Slottet og saa selv, at de huggede Hovedet af ham. Kongen blev meget sølle derover, men der var jo ikke noget at gjøre ved det, for nu var han død.

---

[1]) Efter Folketroen kan en Gjenganger ikke selv hjælpe sig over Vand, især da hvis det er rindende Vand.

39. Sybille og hendes Spaadomme om Vesterhavet.

I.

[45] (Fra Vendsyssel.)

Paa Kristi Tid levede en Kvinde, som hed Sybille. Hun fulgte ofte Kristus, blev ved hans Kors, da han døde og levede mange Aar efter, at han blev korsfæstet. Dog havde hun gjort sig skyldig i en stor Synd, — ubekjendt hvilken, — og til Straf herfor var hendes ene Fod bleven som en Gaasefod. — Kristi Kors blev, efter at han var nedtagen af det, lagt som Gangbræt over et rindende Vand. Engang kom Sybille gaaende med en anden Kvinde. Denne gik paa Korstræet over Vandet, men Sybille vægrede sig ved at træde paa det Træ, der havde baaret Frelseren, — ja hun var end ikke værdig til at røre ved det, sagde hun. Hun vadede derfor ved Siden af Træet i Strømmen; men da hun kom over til den anden Side, var det Vidunder skeet, at Gaasefoden var bleven til en smuk Menneskefod. — Det var fordi, hun saaledes ydmygede sig for Vorherre.

II.

[46] (Fra Thy.)

Engang da Sybille vandrede om paa Jorden, kom hun ogsaa til vore Lande. Da hun saa Vesterhavet, spaaede hun, at Havet engang skulde gaa ind og oversvømme den Del af Thy, som ligger vest for Vestervig og nordpaa. Det skal da blive saadan, at der fiskes Torsk paa Vestervig Kirkegaard, og Aasebakken østen for Vestervig skal blive Strandbakke. Hun spaaede ogsaa om mange andre Ting, og alt det, der staaer i „Visen om Stenen i Grønnendal", har hun spaaet. Blandt andet staaer der i denne Vise:

Kirker skulle blive til Fangetaarne,
Præster til Bønder,
Bønder til Vidundere,
men Herremænd til ingen Ting!

III.

[47] (Fra Salling.)

Sybille var en overmaade klog Kvinde, som var kommen langt syd fra for at besøge Kong Knud den store. Hun rejste rundt om med ham i Jylland, og var ogsaa med ham ved Vesterhavet, da han satte sig paa Tronen ved Stranden og bød Bølgerne at lyde. Knud rejste her fra hende ad England til, uden at sige hende Farvel, hvorover hun højligen fortornedes. Hun rejste da alene øst paa og kom til Sønderlemvig[1]). I Nærheden heraf ligger Haasum Kirke. Det var den første

[1]) En Vig, der gaar mod Øst fra Venobugten.

Kirke, der blev bygget i Salling, og den var bygget af Kong Knud. Da Sybille saa denne Kirke, der ligger højt, sagde hun, at fordi Kong Knud havde gjort hende den Tort at rejse fra hende uden at byde Farvel, saa skulde engang Vesterhavet gaa saa højt op i Landet, at Haasum Kirke blev ødelagt, og naar det skete, saa skulde Tyrken komme, alle vaabenføre Mænd skulde blive dræbte og Kvinderne alene dyrke Marken.

Fra Sønderlemvig rejste hun til Viborg, og da hun saa Søen der, sagde hun, at der i Søen skulde engang opvokse et Træ [1]), som Tyrken skulde binde sine Heste ved. Da skal der ikke være flere Mænd i Danmark, end der kan sidde omkring et Tondebaand; men saa skal tresindstyve Aars Mænd og tolv Aars Drenge samle sig og drive Fjenden ud af Landet.

IV.

[48] (Holstebroegnen.)

Sybille („Sebælle") har spaaet, at Vesterhavet engang skal gaa op og oversvømme alt Landet her vest for, saa at man kan fiske Torsk i Krunderup Bakker i Navr Sogn.

V.

[49] (Ringkjøbingegnen.)

Sybille har spaaet, at Havet engang skal gaa til Thorsted „Saand" (Sande), hvor man da skal fiske Torsk.

VI.

[50] (Ringkjøbingegnen.)

Imellem Skjærnaa og Storaa fandtes før i Mands Minde hverken Snoge, Rotter eller Muldvarper. Sybille har spaaet, at der engang skulde komme Muldvarper øst fra, og naar den første Muldvarp naaede til at kunne drukne sig i Vesterhavet, saa skulde Vestjylland forgaa. 1855—57 kom Muldvarpen øst fra og udbredte sig stadig længere og længere mod Vest helt til Klitterne. Men til selve Havet naaer den aldrig, for den kan ikke bore sig igjennem det løse Klitsand, og derfor sige de gamle, at der ingen Fare er.

VII.

[51] (Ringkjøbingegnen.)

Sybille har spaaet, at Vesterhavet engang skal oversvømme Vestjylland og naa til Lyne Kirke, som da skal blive et Mærke for de Søfarende.

[1]) Et Piletræ, der vokser i Udkanten af Viborg Sø, kaldes af Folk der omkring: „Tyrketræet". Sommeren 1873 blev det ødelagt af Lynild.

[52] **40. „Rakkerne“** (ɔ: **Taterne**).

I.

Den gamle Stoffer Rakker kom engang med to „Diller“ og flere Børn til en Gaard i Thorsted ved Ringkjøbing og bad om Nattely. De fik da ogsaa Lov til at ligge paa noget Halm i Bryggerset, der rigtignok var uden Loft. Om Morgenen, lige som Manden i Gaarden var staaet op, hører han stor Allarm i Bryggerset, som om noget tungt faldt ned. Han iler derud, og da staaer Stoffer og jamrer sig, men saasnart han saa Manden, foer han løs paa den ene af Konerne og begyndte at prygle hende. — Det skulde nu nemlig hedde sig, at det var ham og Konerne, der sloges, og at det var Aarsag til den store Spetakkel! — Dog da Stoffer var draget afsted med sine Koner, bleve de der i Huset kloge paa, hvad der havde været i Vejen. Der hængte en røget Side Flesk højt oppe paa Skorstensmuren i Bryggerset. Den havde Stoffer faaet Lyst til at smage og havde saa krøbet op paa Skorstensdøren. Men som han halvt havde faaet Stinken skaaret midt igjennem, gik Døren i Stykker og Stoffer faldt ned uden at faa noget af Flesket. For at aflede Mistanken gav han sig saa til at prygle løs paa Konerne.

---

[53] II.

Om en Stoffer Rakker, — maaske den samme, som er omtalt i det foregaaende —, fortælles, at han engang var kommen galt afsted med en Kræmmer, han var i Lag med at udplyndre. Denne havde nemlig seet Ram til med en Kniv at overskjære begge Stoffers Knæhaser, saa han siden ikke kunde gaa. Hans Stamme lavede da en lille Vogn, hvori de altid traf ham, og det endskjønt han var en arrig Kumpen, for han sad med sin Pisk eller ogsaa en lang Ravt i Vognen, og gik det ikke fort nok, sparede han ikke at give den, der trak, et Drag over Nakken.

Andre bekjendte „Navne“ af Taterslægten i Begyndelsen af Aarhundredet vare i Vestjylland: Kristen Langdreng, „Det store Svin“ (Æ stuer Swyn), „Det lille Svin“, Vens Slegi („en Slegi“ er et vestjydsk Ogenavn for en stor, doven og ondskabsfuld Karl), o. fl.

Rakkernes sædvanlige Næringsveje vare: Bedrageri ved overtroiske Konster [1]), saasom at spaa af Hænderne, kurere for Drukkenskab o. lign. Endvidere vare de ogsaa Heste- og Kalveslagtere, og af disse, som af selvdøde Dyr, fik Rakkerne Kjødet. Mange af dem vare Glarmestere, Blikkenslaaere, Blytækkere, Knap- og Hægtemagere, Kjedelflikkere, Soldemagere o. s. v. Enkelte spillede Violin, og mange af Almuens Dansemelodier og Danse ere sagtens indvandrede med Taterne. Somme lavede Legetøj og komiske

[1]) Almuen troede almindelig, at Rakkerne ejede „Cyprianus“. I Østjylland har jeg seet et Eksemplar af denne Bog, som angaves at være en Afskrift af en Rakker-Cyprianus.

Figurer af Dyr og Mennesker i Træ eller brændt Ler. Det afsattes siden paa deres Vandringer omkring i Gaardene. Lejlighedsvis fiskede de med Kroge i de vestjydske Aaer, — og mange mente, de forstode at læse Fiskene til sig —, eller satte Skaaltraads Snarer for Haren og Ræven paa Heden. — Det var vanskeligt at holde dem fast i Arresterne, thi de kunde „blæse" Laasene op. Der var ingen Fare ved at lade dem antænde Ild i Loer og Lader, hvor de fik Lov til at ligge om Natten; thi de kunde stille Ild og vende Vejret. — Trods al Usselhed vare Taterne et begavet Folk; en „dum Rakker" var noget uhørt.

Jydske Gaader.

[54] **1.**

Født i Skov,
klovet i „Klaaw";
født i „en Nods" (ɔ: Kvægstald),
smedet i en Smedie
og gaaer og sprækker Tydsk paa Gaden.
(En Tromme).

[55] **2.**

Skjøntanker jeg gaaer,
Skjøntanker jeg staaer,
Skjøntanker saa er jeg en Jomfru saa favr og saa fin;
— hvem der kan det gjætte, vil jeg gi' en Kande Vin!
(En Jomfru havde en Hund, der hed „Skjøntanker;"
af den tog hun Skindet og syede sig Sko, hvorom
hun lagde denne Gaade).

[56] **3.**

Lille hvide Mand
gaaer i allen Land,
har hverken Tunge eller Tand,
men kan dog tale som en rigtig lille Mand.
(Et Brev).

[57]

4.

Lap paa Lap og dog aldrig et Sting.
(Et Hvidkaalshoved).

---

[58]

5.

Hvad er det, der staaer ude baade Nat og Dag og ryster sine Pjalter?
(Grønkaal).

---

[59]

6.

Hvad er det, der hænger paa Væggen og har to Øjne og et Næb?
(En Saks).

---

[60]

7.

Jeg tjente engang en Frue,
som gav mig Tøj til en Lue,
Nu er Ordet lige lagt,
nu er Fruens Navn sagt.
Hvad hed saa den Frue,
som gav mig Tøj til en Lue?
(Hun hed „Ligelagt".)

---

[61]

8.

Højere end et Hus,
mindre end en Mus,
men kan dog ikke gaa ind ad en Hængedør.
(En Stjærne.)

]62]

9.

Baade ude og inde,
men ingensteds i Mark at finde.
(En Vinduesrude.)

---

[63]

10.

Toben staaer paa Tyveben og raaber: Alat, tag en Kjæp og jag Bribbert ud, for ellers kommer Jerrig Styld og tager Jomfru To og jager ad Holsten til med hende.
(En Mand [„Toben"] staaer oppe paa sit Hus, der staaer paa tyve „Ben" [ɔ: Stolper] og raaber til Drengen [„Alat"]: Jag Hunden [„Bribbert"] ud, for ellers kommer Ræven [„Jerrig Styld" ɔ: Erik Tyv] og tager Gaasen [„Jomfru To"], o. s. v.)

---

[64] **11.**

Fir hengind,
fir sprengind,
taaw vifer Vej,
aa en gammel Mand kommer æbaag
aa røger a hans Piv.

(En Ko.)

---

[65] **12.**

Roden op og Toppen ned,
vokfer om Vinteren,
minker om Sommeren.

(En Istap.)

---

[66] **13.**

Hvad er det: Højere end højt,
videre end vidt?

(Himlen.)

---

[67] **14.**

Hvorfor vender Ræven fig om, naar Hundene ere efter ham?
(Fordi han ikke har Øjne i Nakken.)

---

[68] **15.**

Hvad er det, der ftaaer udenfor og brænder, men tænder dog aldrig Ild? (Brændenælder).

---

[69] **16.**

Jeg kom ind i et Hus, hvor Ingen var hjemme,
de floges og droges, og Ingen fik Prygl,
der blev Lig i Hufet, og Ingen var død.
(Manden i Hufet hed Ingen).

---

[70] **17.**

Ald æ Dar gik op,
Engen kam ind,
Engen laaw o æ Buer aa wa dø, —
hvad hie da den dø?

(Ingen.)

---

[71]

18.

Hvad er det, der hænger paa Bondens Væg
og har Arme,
men ingen Tarme?

(En Frakke.)

---

[72]

19.

Hvorfor have Møllerne hvide Hatte?

(For at sætte dem paa Hovedet.)

---

[73]

20.

Der er 26 Profeter forsamlede,
De æde ej Brød,
de drikke ej Vand,
de holdes i Agt og Ære i vort Land.
Hvem monne de 26 Profeter være?

(De 26 Bogstaver.)

---

[74]

21.

1. „Hvormange er det: Nitten Møllere og saa din Fader?"
2. „Tyve!"
1. „Saa er din Fader jo ogsaa en Tyv!"

Vuggeviser, Børnerim og Ramser fra Jylland.

[75]

1.

(Fra Viborgegnen.)

Sow lille Baan sow,
di Faarer e ud aa plow,
di Muer e ud aa gi æ Gris,
— sower du et, saa faar du Ris!

---

[76]

2.

(Fra Hads Herred.)

Fempe, fempe, lirum!
Gi vi haaj jen — tow — trej — firum;
nej, fempe, fempe om ijen:
vi haa nok i dej aald jæn!

]77]

3.

(Fra Harboore.)[1]).

Tøjs, tøjs bette Bwaan!
No komme di Fwaar
hiſt op o æ Bak
mæ en Toſk o hans Nak,
mæ en Hwill'ng i hans Mond,
aa en Hæg (Fiſkerkrog) i hans Haand!

---

[78]

4.

(Lemvigsegnen.)

Anders
fra Randers
han haj Paatter aa fæl.
Han vælt hans Un
aa ſpelt hans Tjær.
Hans Kuen hi Mæt,
hun buej i æ Skræp,
hun dø i æ Møll,
aa blow begrawen i en Kjøll[2]).
Di haj et ander Præjſt
end en ſtomhaale Hæjſt,
di haj et ander Dæjn
end en ſtumphaale Væjr,
di haj ej ander Kjærkklaak
end en Pend i en Ljærpaat!

---

[79]

5.

Havgasſens Sang[3]).

(Fra Husby Klit.)

Manda æ geſwendt Daa,
Tiesda gyer vi ent aa,
Wondensda ſier vi wos ledt omkreng,
Taasda gyer vi engen Teng,

---

[1]) Igrunden er Ramſen fra Hov ved Lemvig, men i Harbooremaalet.
[2]) Et Hul, hvori der æltes Ler.
[3]) Udenfor Fiſketiden, naar han intet har at beſtille.

Fræja e engen Arbesdaw,
Løwerda e en Hviledaw,
Sønda e Sabaat!

---

[80]

6.

(Hoven ved Ringkjøbing.)

Aa e do syg, aa ve do dø,
aa ka do et blyw bæjer,
saa ska do ha en Peverkjan,
der er goen igjennem en Skræjer!

---

[81]

7.

Aggerboens Forsvar.
(Fra Thy.)

„A lywer et,
a stæler et,
a fornærmer engen,
de e et dæfor a staaer hær.
A haa wat sønnen for æ Suel
aa mueren for æ Maan,
a haa wat der, som æ Wand e saa rø som en drependes Blue,
a haa wat mej hur æ Kuller pivver om æ Ører,
a wa ef'on trætten Ør, a blow konfirmered o en Skiv,
— ka du saa la me staa, din forbannede Kjæltring!"

---

[82]

8.

(Fra Thy[1].)

Anders **b**ad **C**hristens **D**reng,
gak **h**en **i** **J**ord-**K**jælderen,
luk **M**ads **N**ielsen **o**p,
pin ham,
qvæl ham,
ræk ham,
stræk ham,
tugt ham,
undervis ham,
vejled ham,
xaminer ham,
ydmyg ham,
z(sæt) ham,
ær ham,
ødelæg ham.

---

[1]) Efter denne Ramse lære Bornene Bogstavrækken.

[83]

9.

Faaretællingen.[1])

(Fra Thy).

Walkomm'n hjæm! — jæn.
Hur haa du wæt? — taaw
du gaar imeld — tri
te — fir — Daw
aa besteller it for æ Fø — den femt,
Guj naa — fæjs — mæ — fyw — aat,
skal a behold de — ni
længer — ti — te —ølle,
saa skal a tæsk dæ — tøl,
te du ska gaav — trætten,
aa et go fræ mi Fedder — fjaawten!
Du føbøj mæ — femten
aa go te Krows — sæjsten
aa drek — søtten,
du go sjæl — atten
aa drekker — netten
te Dowlen sættes i dæ — tyw!

---

[84]

10.

(Fra Hads Herred. Barnet sidder paa Skjødet, og den voksne tager sat paa Barnets Hænder og „saver" og „drager" frem og tilbage, medens Verset synges.)

Saw aa draw,
i fjowten Daw,
fir Skjælling
om æ Daw.
Taaw te Øl,
aa taw te Brø
taaw te lelle Fæstemø
aa taaw te aa put i Lommen!

---

[85]

11.

(Fra Hads Herred.)

Saw aa draw
i fjowten Daw
faa Hamp aa Hør,
faa Wost aa Smør,
faa Søl aa Guld
aa Pongen fuld
aa Pongen al faa lelle!

---

[1]) En Kjærling tæller sine Faar i Hus, idet samme kommer Manden fuld hjem. Naar Ramsen fremsiges, begyndes i en lav indsmigrende Tone.

[86]

12.

(Østjylland.)

Ride ride ranke
til Møllerens Hus,
der var ingen hjemme
kun en lille bitte Hund;
Den laa under Bænken
og bed i Lænken
og sagde Wow — wow!

---

[87]

13.

(Østjylland.)

„Stork — Stork — Stritteben!
Hvor vil du hen med din Rok og Ten?"
Jeg vil til min Faders Hus,
der er Ly,
der er Læ,
der er Græs til Kongens Knæ;
der er Kjærlinger der sanke Bær,
somme sure,
somme søde,
somme ligesom Fløde!

---

[88]

14.

(Hads Herred.)

Kom Bos, kom Bos, kom besind te Bøj,
wo Røgter han legge i Alken Døj,
di hjælpe ham op me Piber aa Trom,
aa gie ham en lille Pot Mjælgrød i hans Lom!

---

[89]

15.

(Horsensegnen.)

Stork aa Storke stægle!
Hu vel du hen aa bægle?
A vild hen te mi Aldemoers Goer,
der var ingen ander hjem
end trej skiden Kwend.
Den jæn sod aa slippet en Ku,
den anden sad aa rør
i en Pot Melgrød.
A vild i hind Grød aa slek,
hun tow en Tændbraand
aa slow mæ øwer mi sælle, sælle, sor Haand.
A slow op te Bjælken
aa spældt æ Kjællings Mjælkind.

A gjør hind en var Skaaj,
a stak Ild i hind bæst Blaaj,
a fløw op te Vester-Væjl Gaad,
die fand a en Honnekaag!

---

[90] **16.**

(Horsensegnen.)

Klap en Kaag den føde,
du den i en Fløde,
prik en me en Guldstik,
hwist en op te æ Gawlvæk,
la en dær leg aa baages!

---

[91] **17.**

(Vejleegnen.)

Sku æ Hest,
hwem ka best?
de ka wo Præst,
Nej, ka han ej,
de ka wo Smæj,
han buer om i Osterlæj.
Han ka it ha hans Tow i Fræj,
fo aal di Mos aa Rotter de komme astæj.
Nap Nellekener aa!

---

[92] **18.**

(Hoven ved Ringkjøbing.)

Katten aa Killingen
de sluft om Villingen.
Saa tog Katten Killingen
aa kaaft op i Villingen.
„O ve — aa nej!“ saa Killingen,
„A brender op Villingen!“
„Ja saad'n ska du ha!“ saa Katten,
„Du kund ha lat mæ hat 'en!“

---

[93] **19.**

(Vestjylland.)

Præsten i Vem
haaj Gjæslinger fem.
Han sot dem ud i en Sold
di fløw Guj i Wold.
AE Sow tu di tow,

æ Kraag tu si Maag,
hurmanne haaj æ Præst saa tebaag? [1]).

[94]

20.

(Vendsyssel.)

En Kjæp i en Kjol,
det siger Bol (ɔ: Bodil).
To Straa i et Glas,
det siger Ras,
to Rotter og en Mus,
det siger Rasmus,
to røde Øjne i en Væg,
det siger Rasmus Grønskæg

[95]

21.

(Vendsyssel.)

Sild paa Rist,
siger Krist,
Pølse paa Døren
siger Kristen Søren!

[96]

Den tredie Søn.

(Fra Vendsyssel.)

Der var engang en Mand, som havde tre Sønner. Da de alle tre vare blevne voksne, gik de to ældste til Faderen og forlangte deres Arvelod, de vilde ikke længere være derhjemme. Faderen bad dem saa mindelig om at blive, han var gammel og svagelig og trængte saa meget til deres Hjælp og Pleje paa sine gamle Dage; men det nyttede ikke, de vilde afsted alligevel. — Faderen gav dem da saa meget af Godset, som han syntes, at de kunde tilkomme; men dermed vare de ikke fornøjede, de vilde have mere. — Saa gav han dem ogsaa alt det, som han havde tiltænkt sin tredie og kæreste Søn, for, tænkte han, jeg er gammel og lever vel ikke længe, og saa kan jo da den tredie faa min Part. Det toge de to ældste ogsaa, men vare endda ikke fornøjede. — Til-

[1]) Igrunden er dette vel nærmest en Gaade.

sidst gav saa Faderen dem ogsaa alt det, som han havde lagt tilside for de gamle Dage, idet han tænkte, at han maaske dog kunde leve endnu en Stund og samle saameget, som baade han selv og den tredie Søn behøvede. Men da havde han heller ikke andet tilbage end en gammel, rusten Bøsse, der hængte inde under Bjælken ved to Spigere. Den, mente Sønnerne, duede ikke til noget, og derfor fik den gamle Lov til selv at beholde den. — Derefter droge de to ældste Sønner ud i Verden, og der var siden ingen, som hørte noget fra dem.

Det gik nu saadan med Faderen, at han blev svagere Dag for Dag, og tilsidst kunde han da mærke, at Døden var der. Han kaldte saa sin yngste Søn for sig, og sagde ham, hvordan det var gaaet, og at han hverken efterlod ham det ene eller det andet. Det eneste var da den gamle, rustne Bøsse, der hængte inde under Bjælken ved to Spigere; den kunde han faa, og han vilde ønske, at der maatte være Lykke ved den.

Saa døde Faderen og blev begraven. Søndagen derefter stod den tredie Søn saa ene i Hjemmet; han havde sine ny Klæder paa og vidste ikke, hvormed han skulde forslaa Tiden, for i Grunden havde han slet ingen Lyst til at være derhjemme, efterat Faderen var død. Han fik da Øje paa den gamle Bøsse deroppe under Bjælken, og saasnart han fik den i Haanden, fik han endnu større Lyst til at komme ud, og han begav sig saa afsted med Bøssen. Han gik langt og længe, men syntes endda altid, at han maatte længere frem. Han kom hen i en Egn, hvor han aldrig før havde været, og langt ud paa Eftermiddagen kom han ned i en Dal, hvor der var en Skov. Inde i Skoven kom han til en aaben Plads, og der saa han et Øg, som gik og græssede. Det havde en skinnende Sadel og Bidsel paa, og saa var det saa taaligt, at han kunde gaa lige hen til det. Han fik Lyst til at ride og satte sig op paa Øget. Hun stod helt stille, imedens han steg op, men ikke saa snart var han kommen paa Ryggen af hende, før hun satte afsted med ham gjennem Tjørn og Krat, og i susende Galop gik det ned imod den nærliggende Strand. Dernede standsede Øget, og Tredjesønnen saa da, at der paa Sandet ved Stranden laa to Torsk og gabede efter Vand. Øget sagde til ham, at han skulde aabne en Klap, som var paa hendes venstre Bove og derud af skulde han tage Vin og Brød og give Torskene at lædske og mætte sig paa, og saa skulde han igjen hjælpe de to stakkels Fisk ud i Vandet. Det gjorde han altsammen, og da han igjen var kommen op paa Øget, satte det paany afsted med ham over Stok og Sten langs Stranden.

Øget standsede ikke, før de naaede en stor Flok Svin, der gik og rodede paa Strandbredden. Øget sagde, at han ogsaa skulde tage Vin og Brød og give dem, og det gjorde han, som Øget sagde. Saa satte han sig igjen op at ride, og aldrig saa snart var han kommen i Sadlen, før Øget igjen satte afsted langs Strandbredden. Omsider standsede Øget, og Tredjesønnen saa da

en syær stor Flok Duer, saamange saa de vare utallige. Oget sagde, han skulde tage Vin og Brød af hendes Bove og give Duerne, og det gjorde han.

Saasnart han igjen var kommen i Sadlen, gik det paany afsted, bort fra Stranden over Bakker og Dale. Da han havde redet langt, siger Oget til ham, at han skulde se frem, om han intet kunde se. Nej, Tredjesønnen kunde intet se. Saa satte Oget afsted stærkere end før, og da de vare komne langt frem, siger Oget igjen, at han skulde se frem om han intet kunde se; men det gik som første Gang, Tredjesønnen kunde intet se. Oget satte da afsted med endnu stærkere Fart, og da de vare komne langt, langt frem, siger Oget, at nu skulde han rejse sig op i Sadlen, om han da ikke nu kunde se noget. Tredjesønnen rejste sig op i Sadlen og saa frem, — jo nu kunde han lige skimte Spidsen af nogle Taarne langt borte. „Det er et Kongeslot", sagde Oget, „og der skal vi hen". — Saa gik det igjen fremad, og Slottet blev tydeligere og tydeligere. Da de vare komne nær til Slottet, sagde Oget til Tredjesønnen, at nu skulde han ride hen og vaske Oget i Dammen udenfor Slottet, men han maatte ikke ride det længere ud i Vandet end til Knæene, og naar han stod af det, skulde han huske at lægge Bidselet paa Sadelknappen.

Tredjesønnen kom nu ridende i skarp Trav til Slottet. Kongen og hans Datter stod ved Vinduet, og da hun fik Øje paa den ridende, siger hun: „Der kommer en Ridder, ham vil jeg have!" Men Kongen siger: „Ti stille min Datter! Vi vil først se, hvordan han bærer sig ad, hvorlangt han rider Hesten ud i Dammen, naar han vasker den, og om han lægger Bidselet paa Sadelknappen, naar han staaer af". — Jo, det gjorde han altsammen godt nok. „Ham vil jeg have!" sagde Prindsessen igjen.

Tredjesønnen satte derpaa Oget ind i Stalden, og det sagde til ham, idet han gik, at nu skulde han gaa op paa Slottet og bejle til Kongens Datter; det skulde nok gaa godt, han behøvede ikke at være bange. Tredjesønnen tænkte, det var noget dristigt, men han vilde dog gjøre, som Oget havde sagt. Han blev vel modtagen paa Slottet baade af Kongen og hans Datter, og da han havde været der et Par Dage, kom han frem for Kongen med sit Ærinde. Kongen havde ikke noget imod hans Begjering, men han vilde dog først se, hvad han duede til. „Her øst for Slottet," sagde Kongen, „ligger et højt Bjærg, som altid har været mig ivejen. Kan du i Nat skaffe det bort, saa at Solen i Morgen skinner ind ad mit Sovekammervindue, saa kan du gjerne for mig faa min Datter!"

Tredjesønnen tænkte, at det saa galt ud, og han gik modig ned i Stalden og fortalte Oget, hvordan Kongen forlangte, at han i en Nat skulde flytte et helt Bjerg.

„Ikke andet end det!" sagde Oget, og hun befalede Tre-

diemandssønnen at lægge Sadel og Bidsel paa hende og derpaa selv at sætte sig op. Det gjorde han, og nu gik det afsted tilbage imod Stranden. Oget sagde, han skulde nu bede Svinene hjælpe sig i sin Nød. Det gjorde han ogsaa, og næste Nat vrødede Svinene hele det store Bjærg ned i Dalen ved Siden af. Da Kongen om Morgenen vaagnede, vilde han ikke tro sine egne Øine, for Solen skinnede lige ind i hans Sovekammer, hvad den aldrig før havde gjort, og da han kom op og saa ud af sit Vindue, saa han, at det store Bjærg, som altid havde været ham iveien, var jævnet. Nu havde Trediesønnen Kongens Minde.

Han gik saa til Dronningen og bad ogsaa hende om at faa Datteren. — Ja, det havde Dronningen ikke noget imod; men, han maatte dog først vise, hvad han duede til. „Jeg saaede ifjor en Skjæppe Hørfrø," sagde hun, „men Froet voksede ikke. Kan du nu bringe mig dette Hørfrø igjen, saa kan jeg jo da se, at du duer til noget, og saa maa du gjerne for mig faa min Datter".

Ja nu var det jo da saa galt, som det kunde blive, mente Trediesønnen. Hvor skulde han kunne bringe Dronningen det Hørfrø, hun ifjor havde saaet. Han gik tung i Sind ned og fortalte Oget i Stalden, hvordan det var gaaet.

„Ikke andet end det!" sagde Oget, „det kunde have været værre". Hun sagde saa til ham, at han igjen skulde sadle hende og ride til Stranden. Det gjorde han, og da de kom derned, sagde Oget, at nu skulde han tage Dækkenet af hende, brede det ud paa Jorden og derpaa fløjte efter Duerne. Straks han fløjtede, kom alle Duerne flyvende, saa mange, saa mange, at han ikke kunde se for Duer. Han bad saa Duerne hjælpe sig i Nøden, samle Hørfroet og lægge det paa Dækkenet. Duerne fløj susende bort og kom snart igjen tilbage med Froet i „Stenkraven" (Kroen). Da Dronningen fik det, saa havde Trediesønnen ogsaa hendes Minde.

Han gik nu ind til Prindsessen, for endelig at høre sin Dom. — „Ja, dig vil jeg have!" sagde Prindsessen som før, „men først maa du skaffe mig de to Guldringe, som jeg kastede i Havet". Og hun fortalte da Trediesønnen, at hun engang havde været i Havsnød; det havde givet det „grueligste" Vejr, nogen havde kjendt, og Skibsfolkene kastede da Lod om, hvem der var Skyld i Uvejret. Det ramte hende, og hun havde da draget to Guldringe af sin Finger og kastet i Havet for at formilde det. Disse to Ringe maatte han nu skaffe hende.

Trediesønnen syntes, at nu var det nær ved at være værre end galt; skaffe Guldringene igjen, det var noget, som han da aldrig kunde. Han gik ned og fortalte Oget, hvor galt det nu saa ud.

„Ikke andet end det!" sagde Oget, „det kunde have været meget værre". Nu skulde han da lægge Sadel og

Bidsel paa hende og ride ned til Stranden. Da de kom der, sagde Øget igjen, at nu skulde han gaa ned til Vandet og kalde paa Torskene, som han engang havde hjulpet. Det gjorde han, han kaldte paa Torskene, og straks kom de op hver med en Guldring i Flaben; den der nu blev glad, det var Trediesønnen, han satte Guldringene paa sin Finger og red tilbage til Kongsgaarden. Da Prindsessen igjen fik sine Ringe, lovede hun at blive hans Brud.

Bryllupsdagen blev da bestemt; men om Morgenen, som Bryllupet skulde staa, siger Øget til Trediesønnen, at nu maatte han om Aftenen huske paa at komme ned i Stalden til hende, før han gik til Sovekammeret med sin Brud. Det lovede Trediesønnen; men om Aftenen glemte han det alligevel og huskede det først, da han vaagnede engang langt ud ad Natten. Han skyndte sig da ned i Stalden; men det var for sent, Døren stod aaben, og Øget var ingensteds at se. Han gik saa ud for at lede efter det, og langt om længe fandt han det i den samme Dal, hvor han først havde seet hende. Men nu var hun ikke taalig som før; nu kunde han ikke gaa til hende, hun vilde baade slaa og bide ham. Han græd og tiggede, men det varede længe, før hun vilde høre ham. Omsider talte hun dog til ham og skammede ham ud, fordi han ikke havde agtet paa hendes Ord og Formaninger. Han kunde have frelst hende, men nu var det for sent. Dog vilde hun endnu give ham et godt Raad. Nu skulde han gaa hjem igjen til sin Brud, men han maatte ikke blive hidsig, hvad han end fik at se; han skulde betænke sig tre Gange, før han foretog sig noget. Da han saa kom hjem, laa hans Brud i Sengen og sov, og udenfor stod en Vugge, hvori der laa et lille Barn. Trediesønnen fik da de underligste Tanker og blev betagen af Hævnlyst baade mod hende og Barnet, idet han troede, det var et, hun havde havt, før de kom sammen. Men da kom ham Øgets Raad i Hu, og han betænkte sig. Da Breden tredie Gang drev ham mod Sengen, slog Prindsessen Øjnene op og sagde: „Er du nu endelig kommen!“

„Har jeg da været saa længe borte?“ spurgte han. „Ja,“ svarede hun, „det er et Aar siden, jeg saa dig“. Han forstod da, at han i sin Sorg havde glemt Tiden, og at det var hans eget Barn, der laa i Vuggen. Siden levede de lykkelige og glade sammen i mange Aar; men Øget saa han aldrig mere.

[97] Harboorboen i Havsnod.

(Sjæmtesagn fra Vestjylland.)

To fattige Fiskere fra Harboore droge engang ud paa Havet for at fiske. De trængte nok til at gjøre en rigtig god Fangst, for hjemme havde de kun et lille jordløst Hus, og begge havde de mange Børn. Baaden, de droge ud paa, var lille og skrøbelig, og da det i det samme begyndte at blæse op, vare de ilde stedte. Det blev værre og værre. Snart var det en rygende Vestenstorm og især den ene af dem klagede og jamrede sig ynkelig. Han raabte: „Aa Wohar aa ald hans Apostler, hjælp wos o æ Land! Mo a kom lowind i Land den jæn Gaang, saa laawer a, te a vel gi taaw stue Vaagslys te Hæboer Kjærk!" (Ak Vorherre og alle hans Apostler, hjælp os op paa Landet! Maa jeg komme levende i Land den ene Gang, saa lover jeg, at jeg vil give to store Vokslys til Harboore Kirke!)

Den anden Fisker lo og sagde: „Din Stemper, du haa knap en Paat aa kog dæ en Skjefuld Grød i, hu vild du da fo Vaagslys fræ te Hæboer Kjærk?" (Din Stymper, du har knap en Potte at koge dig en Skefuld Grød i, hvor vilde du da faa Vokslys fra til Harboore Kirke).

Den første svarede: „Tøjs, tøjs! Læ waas snak for æ Mand, te vi er o æ Land!" (Tys, tys! Lad os snakke for Manden [ɔ: Vorherre], til vi har naaet Land).

Sagn fra Vendsyssel.

[98] 1. Kæmpen med tolv Mands Styrke. [1])

Der var engang en Mand, som havde en Gaard saa stor, at han maatte holde 24 Karle for at faa alt Arbejdet gjort; men

[1]) Der kan neppe være Tvivl om, at det er Svend Felding, vi her have for os; han kjendes paa Stokken og de tolv Mands Styrke.

saa fik han engang i sin Tjeneste en Kæmpe, som havde tolv Mands Styrke, og Herremanden behøvede da kun at holde tolv Karle, foruden ham. Denne Kæmpe var saa stærk, at hans Lige knapt fandtes, hvorfor ogsaa Redskaberne, han brugte til sit Arbejde, maatte være forsvarlig stærke, da de ellers splintredes mellem Hænderne paa ham. Han havde en Spadseretok af Jærn, saa tung, at flere af de andre Karle tilsammen knap kunde løfte den; men selv kunde han lege med den mellem Fingrene. — Medtjenerne bleve snart meget misundelige paa ham for den Gunst, hvori han stod hos Herremanden, og de lagde Raad op sammen, for at faa ham af Dage. Nu var der paa Gaarden en meget dyb Brønd, som skulde renses, og dette Stykke Arbejde fik de Kæmpen sat til. Da han var kommen ned i Brønden, fik Medtjenerne fat paa en stor Sten og væltede den ned over ham, idet de tænkte dermed at gjøre Ende paa hans Liv; men han greb Stenen og kastede den op igjen, saa den fløj langt bort og faldt ned i en Mose i Taars Sogn, hvor den endnu laa for faa Aar siden. Men saa haardt havde Kæmpen taget paa Stenen, at Mærker efter hans Fingre siden kunde sees i den.

---

[99]

2. Jon Jæger.

I Vendsyssel jager Jon Jæger, ligesom Kong Volmar paa Sælland. Om Efteraarsnætterne sees han komme farende gjennem Luften paa sin kulsorte Hest, med halsende Hunde efter sig. Undertiden rider han dog ogsaa paa Jorden, og da kan det være farligt nok at møde ham. — Naar en Gaard eller et Hus bygges, maa der passes paa, at der ikke bliver tre Døre i Huset lige over for hverandre; thi kommer tilfældigvis saadanne tre Døre til at staa aabne paa en Gang, saa tilhører alt det Jon Jæger, som komme igjennem eller imellem disse Døre og er fortabt.

---

[100]

3. Den forhekfede Bossе.

„For mange Aar tilbage var der engang i Hallund en Bossе, som bragte Ulykke over alle, der ejede den. Tre Mænd ejede den efter hverandre, og alle tre toge de sig selv af Dage med den. Den sidste var fra Hvilshøjgaard i Hallund, og der kan man endnu i Stuen, hvor han stjød sig, paa Loft og Vægge se Spor af Blodet, som aldrig kan udslettes. Da den sidste havde skudt sig med Bossen, kom man i Tanker om, at det da vist var Bossen, der var forhekset; man skilte den da ad og fandt ogsaa inde under Laasen en lille Seddel, hvorpaa der stod skrevet: „Nu skyder jeg mig Fanden i Vold!“ — Saa tog man Bossen og sænkede den ned i en nærliggende Mose, — og dette er saa Mare sand, for den gamle Degn i Hallund har selv fortalt det!“

---

[101] **4. Sjælevandring.**

En fattig Kone sad engang ved sin Mands Sygeseng. Han havde været meget syg, men nu haabede hun, det maatte blive bedre, for han var lige falden i Søvn. Da saa hun, at der kom en Mus lobende ud af Mandens Mund, og det forundrede hun sig jo da meget over. For at den ikke igjen skulde løbe ind, tog hun sit Forklæde og hyllede over hans Hoved. Kort Tid efter kom Musen igjen, den løb da længe pibende frem og tilbage, som om den var i Forlegenhed, men omsider fik Konen den da dreven bort. Men da hun nu skulde se til, saa var Manden død; thi det var Mandens Sjæl, der under Skikkelse af en Mus havde søgt bort fra Legemet, og som Konen havde jaget bort.

---

[102] **5. Vesterhavet.**

Der fortælles i Hallund, at Vesterhavet i gammel Tid skal have gaaet helt op til Ry Aa, og at de store Eng- og Mosestrækninger der omkring da vare Hav.

---

[103] **6. Løngangen fra Vrejlev Kloster.**

Sagnet fortæller, at i Vrejlev Kloster skal i gammel Tid have boet Nonner, men i Børglum, ikke langt derfra, var der Munke. Imellem de to Klostre gik da en skjult Gang, og ved Vrejlev viste man endnu for faa Aar siden Indgangen til den. En Murmester, der var i Arbejde paa Vrejlev Kloster, gik engang saa langt ind i Gangen, som hans Mursnor kunde række; men da saa han to ildrøde Øjne glo sig imøde, og han vendte skyndsomst om. Siden har ingen forsøgt at trænge ind i Løngangen.

---

[104] **7. „Kongeløsen".**

Ved Olsenvad i Taars Sogn er nogle Bakker, som hedder Woll-Knøse. I den største af disse Bakker har man engang efter Sagnet fundet en Sten, hvorpaa der stod:

„Woll-Knøse
skal engang Danmark løse".

Og det siges da, at der i denne Bakke ligger „en Kongeløsen", det vil sige, saa meget Guld, at Konge og Land derfor kan løskjøbes af Fjendevold.

---

[105] **8. Aamanden i Ry Aa.**

Ry Aa har, som saamange Aaer, sin Aamand. Hvert Aar kræver han et Menneskeliv til Offer, og der gaaer derfor aldrig

et Aar, uden et Menneske drukner i Aaen. Naar det stunder mod den Tid, da han vil have sit Offer, kan man om Aftenen høre ham raabe: „Tiden og Stunden er kommen, men Manden er endnu ikke kommen!“

[106]

9. Munkebro.

Saaledes hedder en Bro mellem Børglumkloster og Vrensted. — Engang var der en Herremand fra Børglumkloster, som gik igjen og spøgede saa forfærdeligt paa Gaarden, saa der hverken var Ro oppe eller nede. Der blev da tilkaldt forskjellige „kloge“ Præster, som havde gaaet i den „sorte Skole“ for at mane Gjengangeren, men de første kom galt derfra. Der blev da langt borte fra sendt Bud efter en overmaade klog Præst, men selv han kunde ikke faa Bugt med Gjengangeren paa anden Maade, end at han maatte paatage sig at løbe omkap med den. Det blev da fastsat, at de skulde løbe omkap fra Børglumkloster til Munkebro; Præsten skulde løbe over Jorden, men Gjengangeren under Jorden. Dog Præsten stod sig og kom først til Broen; han manede da Gjengangeren ned i Gaaselunerne i Nærheden af Vildmosen, dog selv da holdt det saa haardt, at han maatte give Gjengangeren Tilladelse til at se op hver Højtid og nærme sig „et Kokketrin“ til Gaarden. Naar han naaer Gaarden, skal den forgaa.

[107]

10. Gaaselunerne.

Saaledes kaldes syv Damme eller Smaasøer i Nærheden af den store Vildmose. Her skal engang have staaet syv Bondergaarde; men for Beboernes store Misgjerningers Skyld sank de alle i Jorden, og de syv Smaasøer fremkom paa deres Plads.

[108]

De tolv Rovere.

(Fra Bornholm.)

I gamle Dage levede et Par Møllerfolk, som kun havde en eneste Datter, og hun var saa overmaade smuk. Ikke ret langt derfra boede en anden Mand, som havde tolv Sønner, og den ældste af disse syntes godt om Møllerdatteren og havde flere Gange

bejlet til hende. Dog hver Gang fik han Afslag, for ingen af de tolv Brødre havde noget godt Ord paa sig, — ja man sagde endogsaa, at de dreve Røveri og lagde sig om Natten i Skove og ved Veje for at overfalde og plyndre Folk. — Engang traf det sig saa, at alle Folk vare borte fra Møllen, saanær som Datteren. Det havde Brødrene saaet at vide og gik da om Natten alle tolv hen til Møllen for at røve og maaskee faa Datteren i deres Vold. Hun var gaaet til Sengs og vaagnede ved, at der var nogen, som bankede paa Muren for at bryde ind. Hurtig greb hun en Økse og løb hen til det Sted, hvor det bankede. Da saa hun, at der allerede var Hul paa Muren, og hun kunde høre Røverne der uden for lægge Raad op om, hvem der først skulde krybe igjennem Hullet. De bleve da enige om, at de skulde krybe ind, efter som de vare gamle til. Den ældste stak da Hovedet igjennem Hullet, men straks huggede Møllerdatteren Hovedet af ham med sin Økse, slæbte Kroppen til sig og kastede den til Side. Det gik ligesaa med de næste ti, indtil den yngste skulde ind. Han forundrede sig over, at det blev saa stille derinde og turde derfor ikke krybe igjennem Hullet, men løb sin Vej hjemad. Det blev derefter bekjendt vidt omkring, hvordan det var gaaet de elleve Brødre, og alle undte dem det godt, men den tolvte og yngste var der ingen, der saa noget til. Da traf det sig lang Tid efter, at der en Dag kom en ung, smuk og rig Mand for at bejle til Møllerdatteren. Han sagde, han var kommen Langvejs fra, og det var rimeligt nok, for der var ingen der paa Egnen, som kjendte ham. Smuk var han, og Møllerdatteren syntes godt om ham og gav ham sit Ja. Brylluppet stod straks, og Brudgommen rejste med det samme bort med sin Brud. — Paa et afsides Sted inde midt paa Øen kom de til en lille Hytte, og der sagde Brudgommen, at de skulde bo. Det syntes hun ikke rigtig om, for hun var jo bedre vant; men han sagde, at det var kun for en kort Tid, saa skulde det blive bedre.

En Dag gik de alene ud i Skoven og kom da til en stor Sten; den væltede han til Side og neden under var da en dyb Hule, hvor mangehaande Kostbarheder gjemtes. — „Se det har altsammen været mine Brødres, de elleve, som du slog ihjel; nu er Tiden kommen, da jeg kan hævne dem, og nu skal du miste dit Liv!“ — Hun bad da for sig, men der var ingen Naade. Dog fik hun først Lov til at bede en Bøn for sin Sjæl. Røveren satte sig imedens ned ved et Bord, der var, og lagde sit Hoved ned paa sine Arme. Da trak hun sagte sine Sko af, greb en stor Økse, der stod ind til Muren og listede sig hen imod ham. Uden at han mærkede det, kom hun ham helt nær og huggede da Hovedet af ham. — Nu søgte hun hjem igjen til Møllen, men i Hulen var der saa mange Kostbarheder, at de fyldte atten Vogne.

Folketro om Forhold mellem Mand og Kvinde.

[109] 1.

Hvis Slyngningerne paa en eller flere af Fingerspidserne ere sammenløbende, saa de danne en Ring, er det „en Lykkering", og dette Menneske, troer man da, har Lykken med i alt, hvad han foretager sig. Især vil han have Lykke i Kjærlighed [1]).

[110] 2.

Har et Menneske en Stribe, der uden Afbrydelse gaaer rundt om den indvendige Flade af Tommelfingeren, er det Tegn paa, at han har stor Lykke med sig i Kjærlighed, — ja somme sige, at et saadant Menneske kan faa, hvem han vil [2]).

[111] 3.

Er der langt mellem de to store Tværlinier neden for Fingerroden i et Menneskes Haand, saa betyder det, at vedkommende bliver rigt gift, thi han har da et bredt „Madbord" [3]). Saaledes kaldes nemlig af den sællandske Almue den Del af Haandfladen, som ligger mellem Linien, der gaaer tværs over Haandens indvendige Flade og udmunder mellem Pege- og Tommelfingeren, og en anden Linie, der sædvanlig begynder mellem Pege- og Langfingeren og gaaer derfra ned i en Bue, med flere eller færre Afbrydelser, og udmunder lidt neden for Lillefingeren. Hvis disse to Linier næsten ere sammenløbende, betyder det Fattigdom i Ægteskabet; men er der langt imellem dem, er det et godt Tegn.

[112] 4.

En stor Skure ender paa den indvendige Haandflade lidt neden for Lillefingeren. Saamange dermed jævnsides løbende Linier der er, saa mange Gange bliver den Person gift, hos hvem de findes [4]).

---

[1]) Østjylland, Vestlaaland.
[2]) Vestsælland.
[3]) Kjendt over hele Sælland.
[4]) Vestsælland.

[113] 5.
Saamange Striber der er paa langs paa inderste Led af Lillefingerens indvendige Side, lige saa mange Børn faaer samme Person i Ægteskabet [1]).

[114] 6.
Paa den højre Haands overste Flade staaer (i Blodaarernes Form) Begyndelsesbogstaven til den tilkommende Ægtefælles Navn; paa den venstre Haand Bogstaven, som ens eget Navn begynder med [2]).

[115] 7.
En Skure begynder paa den indvendige Haandflade ved Haandroden og løber derfra op i en Bue dybt nede om Tommelfingeren; hvis denne Skure, før den ender mellem Tommel- og Pegefingeren, løber sammen med den brede Tværstribe, der gaaer midt over den indvendige Haandflade, bliver vedkommende karrig, thi „Pengepungen" er lukket. „Pengepungen" kaldes nemlig Fladen mellem de nævnte to Linier. „Pengepungen" ligger under „Madbordet", siges spøgende af Almuen [3]).

[116] 8.
Andre sige, at hvis „Pengepungen" er stor, betyder det Rigdom i Ægteskabet, men er der kun en lille Flade mellem Linierne, er Fattigdom ivente [4]).

[117] 9.
Har et Menneske sædvanligt en kold Haand, har han et varmt følende Hjærte og omvendt [5]).

[118] 10.
Hvis en Persons Fingre „knække" ved, at en anden tager ham i Haanden, saa er det Tegn paa, at han hemmelig har en Kjæreste. — Somme sige, han har en Kjæreste for hvert „Knæk", Fingrene give [6]).

---

[1]) Bestsæll.
[2]) Kjendes over hele Landet.
[3]) Bestsæll.
[4]) Bestsæll.
[5]) Almindeligt over hele Landet.
[6]) Kjendt over hele Landet.

[119] 11.

Ved at tælle de hvide Prikker i Neglene paa en Karl eller Pige kan man faa at vide, hvor mange Kjærester han eller hun har havt [1]).

---

[120] 12.

Saa mange lodrette Linier et Menneske har mellem Øjnene, saa mange Gange bliver dette Menneske gift [2]).

---

[121] 13.

Saa mange Rynker et Menneske har tværs over Panden, lige saa mange Børn bliver samme velsignet med [3]).

---

[122] 14.

Vokser et Menneskes Haar langt ned i Nakken, bliver dette Menneske rigt gift [4]).

---

[123] 15.

Har en Karl eller Pige en stor og dyb Nakkehule, er det Tegn paa, at han eller hun engang gjør et rigt Giftermaal [5]).

---

[124] 16.

Hvis Rynkerne i et Menneskes Pande gaa fra hver Side af Panden ind mod Midten og der krydse hinanden, betyder det megen Modgang i Livet for vedkommende. Gaa Rynkerne derimod lige over Panden uden Afbrydelse og uden at løbe sammen, betyder det Lykke og Medgang [6]).

---

[125] 17.

Er der langt mellem et Menneskes Tænder, betyder det, at han skal langt omkring i Verden og søge sit Brød. Hos en Kvinde betyder det, at hun skal blive gift langt bort [7]).

---

[1]) Als.
[2]) Falster.
[3]) Falster.
[4]) Vestjylland.
[5]) Vestjylland.
[6]) Vestsælland.
[7]) Vestjylland.

[126] 18.

Har en Pige Haaret voksende ned i Panden i en Spids, er det Tegn paa, at hun engang skal blive Enke [1]).

---

[127] 19.

Naar en Karls midterste Taa er lige lang med den, der sidder nærmest den store Taa, saa vil hans Kone komme til at raade over ham; „thi," — tilføjede Meddelerſken —, „saaledes er Frøens Tæer". — Almuen antager nemlig, at Hunfrøen herſker over Hannen [2]).

[128] 20.

Har en Karl spidse Albuer, tyder det paa, at han engang bliver haard mod sin Kone [3]).

[129] 21.

Bruger en Mand meget Salt til sin Mad, er det Bevis paa, at han er „kvindekjær" [4]).

[130] 22.

Har en Mand et stort „Adamsæble", betyder det det samme. „Adamsæblet" kaldes nemlig den Knude, som alle Mandfolk have foran paa Halsen. Da Eva gav Adam Æblet, og han bed deraf, satte det afbidte Stykke sig i Halsen af ham, og saaledes fremkom denne Knude. Det skal efter Folketroen ogsaa være Skyld i, at alle Mænd have et grovere Mæle end Kvinderne [5]).

[131] 23.

„Di ska læjt ejer slæjt hinaan, som ska ha hinaan! [6]).

[132] 24.

Drengebørn maa ikke længe saa Die, thi da blive de som voksne for „kvindekjære" [7]).

---

[1]) Laaland.
[2]) Vestjylland.
[3]) Almindeligt over hele Landet.
[4]) Almindeligt over hele Landet.
[5]) Østjylland.
[6]) Et Ord brugt af en gammel Kone i Østjylland. Hun mente, at „læjt" betød: ligne.
[7]) Vestjylland.

[133] 25.

Naar et Barn døbes, saa skal hun, der bærer Barnet, passe paa, medens Præsten taler til Fadderne, at vende Ryggen til Karlestolene, hvis det er et Pigebarn, men til Kvindestolene, om det er et Drengebarn, for ellers vil Barnet siden blive „løs paa Traaden“ [1]).

---

[134] 26.

En Ungkarl maa ikke staa Fadder første Gang til et Drengebarn, eller en ung Pige til et Pigebarn; thi saa faa de ikke deres første Kjæreste til Ægtefælle. Omvent: Hvis en Karl først staaer Fadder til et Pigebarn og en Pige til et Drengebarn, forøger dette vedkommendes Kjærlighedslykke [2]).

---

[135] 27.

En Kvinde maa ikke spejle sig i Vand, gjør hun det, er hendes Mand eller Kjæreste udsat for at drukne [3]).

---

[136] 28.

„Tager du dine Gaver igjen, saa faaer du graa Børn.“ En i flere Egne almindelig Talemaade, og Meningen er da den: Hvis en tager igjen, hvad han engang har givet bort, saa bliver hans Børn grimme [4]).

---

[137] 29.

Det sidste Stykke Mad, som bliver tilbage paa Fadet, kaldes „Enkemandsstykket“; det maa ikke røres, thi den som spiser det, vil bliver Enkemand. — Sædvanligt levnes det da ogsaa! [5].)

---

[138] 30.

Naar Karle og Piger sætte Neg i Hob paa Marken, maa der passes paa, at der ikke bliver en ulige Neg; thi den, som det efter Tur tilfalder at hente denne Neg, skal engang blive Enkemand eller Enke. I Horsensegnen slippe Pigerne dog med at faa „den gamle Mand“ [6]).

---

[1]) Vestjylland.
[2]) Vestjylland.
[3]) Vestsælland.
[4]) Almindeligt over hele Landet, men somme Steder siges: sorte Børn.
[5]) Vestjylland, Østjylland o. fl. St.
[6]) Almindeligt over hele Landet.

[139] 31.

Det første Barn, en Pige holder over Daaben, maa ikke være et Pigebarn; thi da tager dette Kjærlighedslykken fra hende. Men er det første et Drengebarn, bringer dette hende Lykke [1]).

---

[140] 32.

En Pige maa ikke endevende sin Kjole, thi hun endevender da med det samme sin Lykke og vil være udsat for Forførelse [2]).

---

[141] 33.

Naar en Pige laver Smørrebrød, maa hun ikke smøre Smørret paa den mindste Side af Brødskiven, thi det er „Stedmodersiden". Gjør hun det, bliver hun engang Stedmoder [3]).

---

[142] 34.

„Man maa aldrig kaste til en Pige, undtagen man vil have hende til Kone", siges i Vestsælland. Der menes nemlig, at en Karl kan opvække Elskov hos en Pige, ved at kaste til hende. Dog har det ingen Virkning, hvis Pigen ikke tager det tilkastede op.

---

[143] 35.

Naar en Karl kaster en Gjenstand til en Pige, men hun ikke vil „vide af ham", saa kaster hun det tilbage til ham med følgende Ord:

„Kast dine Stykker,
hvor Du har dine Nykker,
saa komme de ikke til mig!" [4]).

---

[144] 36.

I samme Tilfælde hedder det i Hads Herred (Østjylland):

„Kyl din Knoll,
hue do haae din Snoll,
saa komme di it te mæ," [5]).

---

[1]) Vestjylland.
[2]) Vestsælland.
[3]) Vestsælland.
[4]) D. v. s. kast til de, du er vandt til at gantes med, jeg hører ikke til disse. Vestsælland.
[5]) Jfr. Molbechs Dial. Lex. under Sprokker. „Snoll" (langt l, Flertal) hænger sammen med det østjydske: en Snollik, en Tos.

[145] 37.

Taber en Pige sit Strømpebaand, eller Forklædet gaaer løst, da er det et Tegn paa, at Kjæresten vil „slaa hende fejl“ [1]).

---

[146] 38.

Hvis en Pige laaner en Synaal, maa hun sørge for at faa en Ende Traad med i Naalen, for ellers faaer hun „en nogen Mand“, en Mand som ikke engang ejer Klæderne paa Kroppen [2]).

---

[147] 39.

En Karl maa ikke holde Garn for en Pige, thi da „vinder“ hun Kjærlighedslykken fra ham [3]). — Dog hvis han sørger for at faa den sidste Ende af Garnet, gjør det ikke noget [4]).

---

[148] 40.

En Ungkarl maa vogte sig for, naar Pigerne strø Sand paa Gulvet, at ikke noget af Sandet kastes ind imellem hans Fødder; thi da bliver han ikke Fader til Drenge [5]).

---

[149] 41.

Hvis en Pige strøer Sand paa en Ungkarl, bliver han ikke gift i dette Aar [6]).

---

[150] 42.

Naar en Ungkarl vasker sig, maa han ikke spilde Vand, thi saa faaer han en Kone, som vil drikke [7]).

---

[151] 43.

En Ungkarl skal om Aftenen flittig pudse Lyset, ellers faaer han en sovnig Kone [8]).

---

[152] 44.

Drager en Karl en Kat i Halen eller gjør Katten Fortræd,

---

[1]) Almindeligt over hele Landet. I Silkeborgegnen kun højre Strømpebaand.
[2]) Østjylland.
[3]) Almindeligt over hele Landet.
[4]) Østfyen.
[5]) Vestjylland.
[6]) Vestsælland.
[7]) Almindeligt over hele Landet.
[8]) Almindeligt over hele Landet.

vil han, naar han bliver gift, ikke komme godt ud af det med sin Kone [1]).

---

[153] 45.

Slaaer en Karl en Hund, saa den piber, faaer han Regnvejr paa sin Bryllupsdag [2]).

---

[154] 46.

Ugifte Folk maa aldrig gaa med forskjelligt Fodtøj, saasom en Sko og en Tøffel, Strømpe og bar Fod; thi lige saa mange Skridt en gaaer saaledes, lige saa mange Aar skal samme gaa ugift [3]).

---

[155] 47.

Hvis en Pige sidder for et Bordhjørne, bliver hun ikke gift de første syv Aar [4]).

---

[156] 48.

Kommer en Person uforvarende til at brænde et Stykke af sit Tøj, betyder det Lykke. Er det en ung Piges, betyder det, at hun bliver gift før Aar er omme. Bliver et Barns Tøj brændt, tyder det paa, at dette Barn engang bliver rig [5]).

---

[157] 49.

En Edderkop, som spinder ned foran en ung Pige, kaldes „en Bejler", og betyder, at hun snart faaer en saadan. Jo større Edderkoppen er, jo rigere er Bejleren, men tillige — jo grimmere; jo mindre, jo fattigere, men da til Gjengjæld smuk. Hvis Edderkoppen søger ned til Jorden, eller endnu bedre, til hende selv, da er vedkommende trofast, spinder den derimod op igjen, er Bejleren ikke til at lide paa [6]).

---

[158] 50.

„Kommer der tre Lys paa Bordet, da er der en hemmelig Brud i Huset", d. v. s. hvis der

---

[1]) Nordsælland.
[2]) Nordsælland.
[3]) Kjendt over hele Landet.
[4]) Vestsælland.
[5]) Vestjylland.
[6]) Østjylland.

tilfældigt kommer til at staa tre tændte Lys paa Bordet, som ved Bryllupet, da skal der snart udgaa en Brud af Huset [1]).

[159] 51.

Hvis en Piges Skjørt tilfældigt kilter sig op forneden, faaer hun snart en Bejler. Er det foran, da er vedkommende rig; men er det bagtil, har han ikke mere end til sig selv [2]).

[160] 52.

Naar en Person faaer Hikke, er det Tegn paa, at en af modsat Kjøn tænker paa ham. Den hikkende kan da tænke sig om, og naar han kommer til at tænke paa den rette, vil Hikken ophøre [3]).

[161] 53.

Drømme en om Ildebrand, saa han synes at se Luen fra Ilden, betyder det, at en hentæres af Kjærlighed til ham; men seer han kun Røgen, er det ikke farligt [4]).

[162] 54.

Naar flere Personer i et Samlag give hinanden Haanden, f. Eks. efter Bordet, som Skik er, saa kan det let ske, at to Par komme til at række hinanden Haand over Kors, og da er det et Tegn paa, at en af de fire snart bliver forlovet [5]).

[163] 55.

Komme flere Personer samtidig til at se paa eller tale om Hænder, spørges snart et Ægteskab [6]).

[164] 56.

Hvis en Ungkarl tidligt paa Dagen taber et Stykke Smørrebrød, saa kan han se, om han faaer en ordentlig Kone eller ikke; thi falder det paa Smørret, da har hun, som engang skal blive hans Kone, ikke endnu faaet sig vasket [7]).

---

[1]) Vestjylland, Vestsælland, o. fl. St.
[2]) Vestjylland.
[3]) Vestsælland.
[4]) Thy.
[5]) Østjylland. Paa Fyen hedder det: Naar fire række hverandre Hænder overkors, da doer der en Jode.
[6]) Vestsælland, Østfyen.
[7]) Vestjylland.

[164] 57.
Har en Mand Ulykke i Spil, har han Lykke i Kjærlighed [1]).

[165] 58.
Naar en Ungkarl skal pille et Æg, gjælder det, om han kan pille den, saa den bliver kjøn og glat, thi da faaer han en smuk Kone; men lykkes det ikke, bliver hun „gammel og runken“ [2]).

[166] 59.
„En goer ud atter æ Kwendfolk, men end atter æ Kaal“, hedder det i Vestjylland. Meningen er, at hvis en Karl gaaer sit Fødtøj skjævt udad, er han „flem atter æ Kwendfolk;“ men gaaer en Pige sine Sko ind ad, da er hun ikke „ræj for æ Kaalfolk“.

[167] 60.
Vil en Karl eller Pige vide Navnet paa sin tilkommende Ægtefælle, da skal det kunne lade sig gjøre paa følgende Maade: Han eller hun finder en Nugtjærne i Brødet, — den maa altsaa være gaaet uskadt igjennem Kværnen —, og sætter den op over Stuedøren. Den første fremmede Person af modsat Kjøn, der kommer ind ad denne Dør, har det samme Fornavn, som den tilkommende [3]).

[168] 61.
Vil en ugift vide Navnet paa sin tilkommende Ægtefælle, da skal han finde en „Nicert“, d. v. s. en Ærtebælg, som indeholder ni Ærter, hverken flere eller færre. Denne sættes op over Indgangsdøren, og den første fremmede Person, der kommer herunder, har Fornavn fælles med den tilkommende [4]).

[169] 62.
Nytaarsaften kan en Pige faa Navnet paa sin tilkommende Ægtefælle at vide. Hun skriver forskjellige Navne paa Sedler, som hun lægger under sin Hovedpude. Straks hun vaagner om Morgenen, trækker hun en af Sedlerne, og Navnet, der herpaa findes, er det samme som det, den hende af Skjæbnen bestikkede bærer [5]).

[1]) Alm. kjendt.
[2]) Vestjyll.
[3]) Vestjyll.
[4]) Vestsæll.
[5]) Midtsæll.

[170] 63.

En Art Spil, der kaldes „at spille i Brudeseng", kjendes i alle Egne af Landet, og er vist derfor ikke saa helt nyt. Ved Hjælp af dette Kortspil kan ogsaa Fremtiden udforskes, hvad Kjærlighedsanliggender angaaer, og en Beskrivelse deraf kan derfor her finde sin Plads.

Naar de spillende, hvis Tal ikke maa være altfor stort, ere komne til Sæde, skrives med Kridt paa Bordet et × foran hver, og hele Selskabet begynder da at spille „Femkort sidste Stik". Den der vinder i første Spil, sletter det midterste af Kridtfiguren, saa der bliver fire adskilte Streger tilbage. For hver Gang en derefter vinder slettes en Streg, og naar han har vundet fem Gange, er han færdig med hele Figuren. Den vindende bliver da fra hver enkelt i Selskabet tildelt en Kjæreste, og det skal derpaa udfindes, hvilken af alle disse navngivne, der bliver den rette. Den vindende tager da alle Kortene og lægger op enkeltvis Kredsen rundt, indtil det Kort falder, som han „gik ud paa", d. v. s., som tog sidste Stik i Femkort. Kjæresten, der blev givet den vindende af den, for hvem dette Kort falder, bliver den rette, og han trækker sig da forelobigt ud af Spillet. De tilbageblevne begynde da Spillet forfra og blive saaledes ved, indtil alle ere „forsørgede", og hver har faaet sin.

Dette var første Afdeling af Spillet. Derpaa begyndes paa anden, hvor det gjælder om at bestemme, hvorledes han elsker hende og hun ham. Nu tages alle Kortene, og Hjærter Knægt eller Dame, — eftersom det er en Karl eller Pige, Spørgsmaalet gjælder —, betegne den Person, hvis Kjærlighed skal udfindes. Kortene lægges op enkeltvis for den tilstedeværende Person af det forventede Par. Ved første Kort siges:

Han (hun) elsker dig!

Ved andet Kort: af Hjærte!
„ tredie „ : med Smerte!
„ fjerde „ : overmaade!
„ femte „ : overdaade!
„ sjette „ : kun lidt!
„ syvende „ : slet it!

Derpaa igjen forfra, indtil det forud bestemte Kort falder. Det Ord af Ramsen, der da træffer ved dette Kort, er det gjældende. Saaledes gjennemgaaes for alle de spillende.

Derefter bestemmes, hvor de to elskende første Gang skulle mødes, og hertil bruges en lignende Ramse, der dog er lidt forskjellig i de forskjellige Egne. Kortene lægges op paa samme Maade, som foran.

Paa Als hedder det:

Han (hun) møder dig: Uden for Døren,
i Døren,
i æ Framgwol (Forstuen),
i æ Dørnst (Dagligstuen),
i æ Pisel (Storstuen). o. s. v.

I Ringkjøbingegnen hedder det:
Han (hun) møder dig: I æ Forstaaw,
i æ Dawlestaaw,
i æ Stuestaaw,
i æ Sængkammer o. s. v.

Til begge Ramser gjøres undertiden, efter Selskabets Beskaffenhed, Tilsætninger, som ikke kunne gjengives. — Det er Meningen ved Udslaget af denne Oplægning at betegne Beskaffenheden af den gjensidige Kjærlighed, om af højere eller lavere Art. „I Storstuen" er naturligvis det heldigste.

For i alle Dele at faa Rede paa en for Ungdommen saa interessant og vigtig Sag, bruges endnu en Oplægning til at udfinde, hvorledes de to omhandlede Personer i Fremtiden ville blive stillede. Kortene lægges op enkeltvis, idet der siges: Slot — Herregaard — Bondegaard — Hus med Jord — Hus uden Jord — Indsidder — Stue — Fattighus — — Hundehus!

Ved Spillet gjøres iøvrigt ofte adskillige Smaaforandringer, for at faa mere Morskab ud deraf. Saaledes bruges i Hads Herred en ret betegnende Ramse, hvorefter Kortene oplægges, for at udfinde, hvorledes han kommer fra Frieriet, og „hvorledes det siden gaaer". — *Han rider ud at fri*, — en gammel Skik der holdt sig hos Almuen i visse Egne af Landet til ind i dette Aarhundrede, og som vel sagtens, ligesom mange andre af Almuens Skikke, stamme fra Adelen [1]).

---

[171] 64.

Vil en Pige vide, om hun faaer den, hun elsker, tager hun en Gaasefurt eller „Stjærneblomst", plukker Kronbladene af enkeltvis, idet hun siger: Skeer, skeer ikke, skeer o. s. v. Det Ord, der

---

[1]) Beskrivelsen af dette Spil er fra Als, men det kjendes i omtrent samme Form i alle Egne af Landet. Foruden denne findes endnu mange andre Maader til, ved Hjælp af et Spil Kort, at finde den tilkommende. *Kortspil* er vel ikke meget gammelt her i Danmark, men der knytter sig dog alligevel ikke saa lidt Folketro til Spil. Sandsynligvis har Kort og Kortspil dog været kjendt her en Tid før Reformationen. Man har bag de gamle lukkede Munkestole baade i Aarhus og Lunds Domkirker fundet Spillekort, — man kunde fristes til at tro, at Munkene under den lange og trættende Gudstjeneste en Gang imellem have forkortet Tiden med et Slag Kort!

Foruden det foran omtalte Spil, har Almuen endnu flere vist meget gamle og overordentlig langvarige Spil. Sandsynligvis hører dette Spil ikke oprindeligt hjemme blandt Almuen; oprindeligt har det sagtens været til adelige Junkeres og Jomfruers Tidsfordriv, men det er gaaet hermed, som med saa meget andet, der tjente til Adelens Underhold og Tidkort: Da den selv ikke længer kunde more sig derved, havde det allerede gjennem Tyendet i Borgestuen naaet ud til Almuen, hvor det ofte med en mærkværdig Renhed har holdt sig til vore Dage.

da falder paa det sidste Blad, er det gjældende [1]). — Paa samme Maade prøves, hvorledes han elsker efter foran anførte Ramse: Han elsker, af Hjærte, med Smerte o. s. v. [2]).

---

[172] 65.

Vil en Pige vide sin Skjæbne i det følgende Aar, tager hun om Aftenen, naar Nytaarsnatten tændes paa Himlen, en Salmebog i Haanden, gaaer stiltiende ud i Husdøren og seer ufravendt paa Maanen, imedens hun bag sin Ryg slaaer op i Salmebogen. Træffer hun da en Brudesalme, eller en som kan staa i Forbindelse dermed, saa skal hun staa Brud eller i hvert Fald faa en Kjæreste i det ny Aar; men træffer hun at slaa op til en „Ligsalme", da betyder det stor Sorg, eller vel endog, at hun selv skal dø, før Aar er omme [3]).

---

[173] 66.

Hvis en Pige ønsker at vide, hvad Stilling og Stand hendes tilkommende er af, saa skal hun Nytaarsaften Kl. 12 stiltiende tage et Glas Vand og deri slaa Æggehviden af et Æg. Dette skal staa roligt til om Morgenen, da hun ligeledes stiltiende gaaer op og seer til det. Af Figurerne, som Æggehviden danner i Vandet, spaaer hun da om sin tilkommende Ægtefælles Stand og Haandtering. Ligner det en Gaard, bliver hun Gaardkone, et Hus — Husmandskvinde, en Mølle — Møllerkone, et Skib — Skipperkvinde o. s. v. Værst er det, hvis det hele er sunket til Bunds, thi da er hendes Haab sunket med det samme: Hun bliver enten aldrig gift eller dør i en ung Alder! — Figurene kunne følgelig tydes paa mange Maader. En Pige i Vestsælland paastod bestemt, det var en Ambolt, hun saa i Vandet, og — maaske netop derfor — hun blev gift med en Smed! [4])

---

[174] 67.

Naar en Pige vil vide, om den, der engang skal blive hendes Mand, er rig eller fattig, saa stiller hun en Nytaarsaften tre Lys paa Bordet og sætter tre Stole i Række paa Gulvet. Derpaa tager hun tre Glas, i det første skjænker hun Vin, i det andet Øl og i det tredie Vand. Glassene sættes paa Bordet, hvert ved sit Lys. Lidt før Kl. 12 lægger hun sig paa de tre Stole og siger noget [5]). Naar da Midnatstiden ind-

[1]) Vestsæll.
[2]) Alm. over hele Landet.
[3]) Vestjyll.
[4]) Østjyll.. Vestsæll. o. fl. Steder.
[5]) Meddelerinden, en gammel Kone fra Egnen om Ringsted, vidste ikke, hvad det var, der skulde siges, men noget skulde siges.

træffer, vil hendes tilkommende Mands Skikkelse træde ind ad Døren, tage et af Glassene fra Bordt og byde hende at drikke. Tager han Vinen, er det et Tegn paa, at han er rig, tager han Glasset med Øl og byder hende, er han ret velhavende; men tager han Vandet, er han fatig [1]).

---

[175] 68.

Paa Helgenæs kjendes samme Falketro under denne Form: Vil en Pige se sin tilkommende og vide, om han er rig eller fattig, saa tager hun om Juleaften to Glas, det ene med Vin, det andet med Vand og sætter paa Bordet tilligemed to Lys. Hun sætter sig derpaa afklædt lidt for Midnat oppe paa Bordet med Vinen og Vandet foran sig. Paa Slaget tolv vil da den tilkommende Ægtefælle vise sig, saa hun nøje kan indprente sig hans Træk, men Skikkelsen forsvinder straks, naar den har drukket af Vinen eller Vandet paa Bordet. Tager han Vinen, er han rig, men drikker han af Vandet, er han fattig. — Det skal dog af flere Grunde ikke være raadeligt saaledes at mane sin tilkommende frem. Fremfor alt maa Pigen vogte sig for, naar hun er bleven hans Kone, at fortælle Manden noget derom, thi da volder det Ulykke i Ægteskabet.

---

[176] 69.

Om Nyaarsaften kunne Pigerne faa at vide, hvorledes det skal gaa i det kommende Aar, om de skulle giftes, dø, eller det skal blive ved det gamle. — Kl. 12 lægge de tre Tallerkener omvendt paa Bordet. Under den ene lægges en Kam, under den anden en firkantet Dynge Sand, som en opkastet Grav og under den tredie intet. Pigen, som skal spaaes, kommer da ind og vender en af Tallerkenerne. Faaer hun Kammen, bliver hun gift i det følgende Aar; vender hun Tallerkenen, hvorunder Sandet ligger, saa dør hun i dette Aar; men træffer hun Tallerkenen, hvorunder intet er, bliver alt ved det gamle [2]).

---

[177] 70.

Om en ung Pige vil vide, ad hvilken Kant, fra det Sted hvor hun for Tiden befinder sig, hendes tilkommende er at søge

[1]) Det er rimeligvis en lignende Folketro, der er hentydet til i et østjydsk Tryllehaandskrift (M Lorenzen, Signeformularer og Trylleraad. Aalborg 1872. Nr. 24), hvori det hedder: „Vil du vide, hvem du skal have. Paa St Povls Aften, naar du gaaer til Sengs, da sig: Jeg lægger mig under St. Thomas til den, at han skal give mig tilkjende, hvem jeg er bestikket at leve med. Læs saa tre Gange Troen; læg dig dernæst paa din højre Side og sig: Est du mig bestikket, da kom og bær mig Vin". Jfr. Ingemanns Romance: Den manede Brudgom.

[2]) Vestlaaland.

kan dette lade sig gjøre paa følgende Maade: Hun tager en Ædelkjærne mellem Spidsen af Tommel- og Pegefingeren, saaledes at Kjærnens spidse Ende vender nedad. Derpaa holder hun Kjærnen op over Hovedet, og trykker Kjærnen mellem Fingrene, indtil den „smutter". Ad den Kant Kjærnen springer, er hendes tilkommende Mand at søge [1]).

---

[178] 71.

Naar en Pige vil vide, ad hvilken Kant hendes Kjæreste eller tilkommende Mand er at finde, saa tager hun et langt, saftigt Græsstraa og klemmer det mellem Fingrene nedenfra opefter. Til den Side, hvor Saften først søger ud gjennem Straaet, findes han [2]).

---

[179] 72.

En stor langbenet Edderkop hedder i Vendsyssel Hæjle. Finder man en saadan, kan man faa den til at vise hen ad den Kant, hvor ens tilkommende Ægtefælle boer. Man sætter Edderkoppen paa venstre Haand og tager fat i dens højre Ben, idet man siger:

Hæjle, Hæjle Høwerlor!
Ka do wis me, hwo mi Kjæreſt boer?
Hellers ſka do meſt di høwer Lor [3]).

Edderkoppen vil da løfte et af de forreste Ben og pege ud for sig. Ad den Kant findes Kjæresten.

---

[180] 73.

I Østjylland kaldes denne Edderkop: „Bette Per Høwerlor," og her siges:

Bette Per Høwerlor!
Sæj mæ hwo di Kjæreſt boer,
hellers ſka do meſt di høwer Lor."

---

[181] 74.

Vil en Ungkarl vide, om han skal faa en vis Pige til Kone, da skal han en Torsdag Nat Kl. 12 gaa hen paa Midten af en Korsvej og tre Gange udraabe hendes Navn. Hvis hun da kommer frem, saa han tydelig kan se og kjende hende, e n det

---

[1]) Vestsæll.
[2]) Nordsæll.
[3]) Hæjle, Hæjle Højrelaar!
Kan du vise mig, hvor min Kjæreste boer?
Ellers skal du miste dit højre Laar.

Tegn paa, at hun engang vil blive hans; men kommer hun ikke, maa han ikke vente sig noget i den Retning [1]).

---

[182] 75.

En Pige kan faa sin tilkommende at se, naar hun Juleaften [2]) Kl. 12 tager et Lys i hver Haand, gaaer stiltiende ind i et mørkt Værelse, stiller sig foran et Spejl og stirrer ufravendt paa sit eget Billede i Spejlet. Kan hun længe nok blive ved saaledes at se paa sig selv, da vil hans Billede træde ifstedenfor hendes eget i Spejlet [3]).

---

[183] 76.

Naar en Pige vil se sin tilkommende i Drømme, skal hun hell. tre Kongers Aften gaa baglænds og stiltiende til sin Seng, sætte Skoene med Taaenden udad foran Sengen og lægge et Spejl under Hovedpuden. Derpaa lægger hun sig og læser sagte hos sig selv følgende Paakaldelse:

Jeg beder Eder, J hellige Konger tre
J mig i Nat ville lade se,
hvis Dug jeg skal brede,
hvis Seng jeg skal rede,
hvis Brud jeg skal være,
hvis Navn jeg skal bære,
hvis Arm jeg skal sove i. — I Navnet Gud Faders, Søns og Helligaands. Amen [4]).

---

[184] 77.

Paa St. Agathe Nat (Natten mellem 4. og 5. Februar) kan en Pige i Drømme faa ham at se, som engang skal blive hendes Mand. Naar hun kommer i Seng, siger hun stille hos sig selv:

---

[1]) Heden ved Kjøbenhavn, Ringstedegnen.

[2]) Saaledes paa Falster, i Vestsælland er det Nyaarsaften.

[3]) Falster, Vestsæll. En Kone i Vestsælland, som gav mig denne Meddelelse, tilføjede, at det skulde være farligt at prøve paa. Hun fortalte om en Pige i hendes unge Dage, der havde forsøgt det, men hende bragte det Ulykke: „Ja for hun saa nok den i Spejlet, som hun allernødigst vilde have, hun smed saa Lysene og løb ud af Stuen; — men hun fik alligevel ham, hun havde seet i Spejlet. Hun lod sig jo lokke af ham, og galt gik det, som en kunde vente. Nej Gud bevare os vel, en skal ikke friste Vorherre, — det er ikke godt for os at vide, hvad os er bestemt!"

[4]) Kjendt i de fleste Egne af Landet, men alene fra Falster har jeg det i denne Form.

Agathe du fromme!
Skal jeg i den hellige Ægtestand komme,
Lad mig da i Aften se:
Hvis Seng jeg skal rede,
hvis Dug jeg skal brede,
hvis Brud jeg skal være,
hvis Navn jeg skal bære![1]).

[185] 78.

En Pige der vil vide, hvormange Aar hun endnu skal gaa ugift, tilraaber Kukkeren, første Gang hun hører ham: Kukkuk! hvor snart skal jeg giftes? — Saa mange Gange han da „galer" derefter uden Ophold, saa mange Aar skal hun gaa ugift[2]).

[186] 79.

Pigerne i Østjylland tilraabe Gjøgen, første Gang de høre ham:

Kukkuk under Ø!
Skal jeg giftes eller dø?

Kukker den efter dette Tilraab, bliver hun gift, men det varer saa mange Aar, som han kukker Gange. Tier den derimod stille efter Tilraabet, saa skal hun dø — ugift!

[187] 80.

„Vil man vide en Persons hemmelige Tanker eller kjende hans Forhold til en Kvinde, saa skal man, medens han sover, tage fat paa hans venstre store Taa, han kan da ikke vaagne, men man kan frit udspørge ham, og han skal svare oprigtig[3])."

[188] 81.

Den almindeligste Maade, hvorpaa andres Kjærlighedsforhold søges udforsket, er ved Hjælp af St. Hansurten (Sedum telephium)[4]). Denne Plante voksер temmelig almin-

[1]) Vestsælland. I Vendsyssel og Sverig læse Pigerne paa St. Luciaaften (13. December) en lignende Bøn til den hellige Lucia. De to Martyrinder Agathe og Lucia havde i Livsforelse en Del tilfælles, idet de begge, trods haarde Prøvelser, bevarede sig rene og lede Martyrdøden. Derfor ere de to da ogsaa særlig blevne paakaldt af Ungmøer i Hjerteanliggender. Agathes og Lucias Legender ere ogsaa, i alle Fald som de fjendtes her i Norden, knyttede sammen. Jfr. C. J. Brandt, De hellige Kvinder S. 69.
[2]) Vestsæll.
[3]) Aarhusegnen.
[4]) Forskjellig fra Baldersbraa (anthemis), hvormed Thiele, Danm. Folkesagn III. 622 forveksler den.

deling i Krat, ved Gjærder, Skovbrinker, ved Stranden o. fl. St. i Danmark og Sydsverig. Mange Steder her i Landet holde Pigerne den endog i Haverne særligt til ovennævnte Brug. Planten har her i Landet forskjellige Navne, saaledes Kjæreſtekaal, St. Hanskaal (Vestjylland), St. Hansløg (Horsensegnen) o. s. v. I Skaane kaldes den: Kærleksurt. Planten har tykke, saftige Blade og kan derfor holde sig frisk, vokse, ja endog blomstre længe efter at den er løsreven fra sin Rod. Sagtens er det denne Særegenhed, der har givet Anledning til Plantens magiske Brug.

Vil en Pige vide, hvordan det forholder sig med andres Kjærlighedsforhold, skal hun St. Hansaften, efterat Solen er gaaet ned, plukke St. Hansurter og binde dem sammen stiltiende to og to; ved hvert Par, hun hænger op, tænker hun paa to, hende bekjendte Personer, en Karl og en Pige, som menes at have Sind til hinanden. Hun kan da se af Plantens Vækst, hvorledes det forholder sig mellem dem. Visner den ene eller begge Planterne, er det et ondt Varsel, flere Steder siges, at han eller hun da skulle dø, i alle Fald kan der da ikke tænkes noget Forhold mellem vedkommende. Planten til Højre er for Karlen, den til Venstre for Pigen. Vokse de hver til sin Side, da fly de hinanden. Vokse de begge til samme Side, da er det den ene, som flyer eller sviger og den anden, som søger efter. Allerbedst er det naturligvis, hvis de vokse frodigt sammen, — da er der ingen Tvivl [1]).

---

[189] 82.

Naar Karle og Piger i Høsttiden ere sammen paa Marken, bruge Pigerne at afrive Havrekjærner og kaste paa Karlene; lige saa mange Kjærner der hænger fast paa deres Tøj, — lige saa mange Kjæreſter har de [2]).

---

[190] 83.

At gjøre Ønſker hører vel ogsaa nærmest til dette Kapitel af Folketroen. Man kan da saa et, — andre sige tre —, Ønsker opfyldte, hvis man kan gjøre dem lige i det Øjeblik en Stjærne „falder" eller skyder [3]).

---

[1]) Alm. kjendt over hele Landet.
[2]) Alm. over hele Landet.
[3]) Sælland. I Vestjylland hedder det, at hvad man tilfældigt tænker paa, idet en Stjærne skyder, gaaer i Opfyldelse.

[191] 84.

Vil man have et Ønske opfyldt, skal man stiltiende gaa op paa en Høj og stille ved sig selv fremsige Ønsket [1]).

---

[192] 85.

Hvis en Pige kan finde et af sine egne Øjenhaar, som af sig selv er gaaet af, skal hun tage det stiltiende og lægge det ind paa sit blotte Bryst. Gjør hun da stille hos sig selv et Ønske, gaaer det i Opfyldelse [2]).

---

[193] 86.

En mere indviklet Maade, hvorpaa Fremtiden kan udspejdes, og man kan faa at vide, hvorvidt et Ønske gaaer i Opfyldelse eller ikke, hjendes og bruges af Pigerne i Vestsælland, Laaland, Østjylland o. fl. Steder. Det er ved Hjælp af den saakaldte „Ønskeknude".

Naar en Pige vil vide, om et af hendes inderligste Ønsker gaaer i Opfyldelse, saa skal hun lade en anden Pige oprykke fem lange Græsstraa, og den samme Pige holder da om Midten af Straaene med den ene Haand, saa at den Pige, der vil udspørge Fremtiden, ikke kan se, hvilke øverste og nederste Ender af Straaene der høre sammen. Den adspørgende binder da forneden fire af Straaenes Ender sammen to og to og ligesaa foroven. Der er saa kun to fri Ender tilbage, en foroven og en forneden, de bindes da sammen. Nu kan indtræffe forskjellige Tilfælde, og derefter udfindes den større eller mindre Sandsynlighed for Ønskets Opfyldelse. Heldigst er det, hvis alle Straaene hænge sammen og danne en Ring. To Ringe, en stor og en lille, er ogsaa et godt Tegn, hvis da Ringene gaa i hinanden, for ellers er der ikke meget Haab. Tre enkelte Ringe, som hænge sammen, give ikke synderligt Haab, men i alle Fald er det bedre; end om alle Ringene ere adskilte, for saa er der slet intet Haab om Ønskets Opfyldelse.

---

[194] 87.

„Naar en Karl vil vinde en Piges Kjærlighed, stikker han et Hul paa sin venstre Haand og lader tre Bloddraaber rinde ned i et lille Hul, han har gjort paa et Æble. Naar da Pigen spiser dette Æble, vil hun blive saa betagen af Elskov til ham,

---

[1]) Vest- og Nordsælland, Kjøbenhavn. Dette er rimeligvis en Levning fra den hedenske Tid, da Folk gik op til Gudehusene paa Højene og fremførte sin Bøn til Guddommen.

[2]) Falster.

at hun vil følge ham overalt og søge at være i hans Nærhed, selv om hun før ikke har kunnet lide ham [1]).“

---

[195] 88.

„At blive gode Venner med en Hund og en Pige. Man tager en Tvebak og lægger den under sin højre Arm, medens man sover og derpaa giver Hunden den at æde, saa er man contant (!) med den. Vil du være Kjæreste med en Pige, da behandl et Æble paa samme Maade og giv hende det at spise, saa elsker hun dig [2]).“

---

[196] 89.

„For omtrent 30 Aar siden var der i S..... en Karl, som elskede en smuk Pige, han tjente i Gaard sammen med, men hun vilde ikke vide noget af ham at sige. Han tog da et Æble, og gjennem et Hul, han stak deri, lod han tre Sveddraaber trække ind i Æblet. Engang ved Lejlighed gav han da saa Æblet til Pigen. Hun fattede dog Mistanke, for hun havde ogsaa hørt noget om, at der paa denne Maade kunde gjøres Ondt og spiste saa ikke Æblet af Frygt for at komme i hans Vold. Det var om Efteraaret og da almindeligt at Svinene gik løse omkring ved Gaardene. Hun kastede da Æblet til et af Svinene, som gik derude, — og fra samme Dag kunde Karlen ingensteds være for det samme Svin, saasnart det saa ham, „foer det i ham“, og han blev til Latter for hele Egnen!“ [3]).

---

[197] 90.

Naar en Pige vil vinde en Karls Kjærlighed, kan hun bære sig ad paa følgende Maade. Hun tager en lille Trææske og borer i Laaget syv Huller. Derpaa fanger hun en Frø og sætter den levende i Æsken, som hun stiltiende en Aften efter Solnedgang graver ned i en Myretue. Her bliver Æsken staaende „ni Solemærker“, før den igjen om Aftenen graves op. Myrerne have da fortæret Frøen, saanær som to Ben. Det ene af disse ligner en Krog, og naar hun kaster den i en Karl, uden at han mærker det, saa vil han elske hende og følge hende overalt. Bliver hun igjen kjed af ham, kan hun røre ved ham med det andet Ben af Frøen, og han bryder sig da ikke længere

---

[1]) Fra Vestjylland, ogsaa kjendt i Østjylland og Vestsælland, men paa sidste Sted er det ikke Blod, men Sved, der skal gydes i Æblet. Denne Forskjellighed stammer dog nok fra, at Blod i ældre Tid ikke maatte benævnes Blod, men Sved, som det endnu hedder i Jagtsproget, der for en Del stamme fra Folketroen.

[2]) Af en østjydsk „Cyprianus“.

[3]) Vestsæll. Fortælleren troede fuldt og fast derpaa.

om hende. Men en Elskov, der er vunden paa denne Maade, varer ikke længer, end til „Præsten har læst over dem", d. v. s. til de blive viede, saa vil de ikke længere kunne lide at se hinanden [1]).

---

[198] 91.

„Naar en Karl vil have en Pige i sin Vold, rykker han en Børste af Ornen, medens den er sammen med Sven; rører han siden ved Pigen med denne, faaer han Magt over hende" [2]).

---

[199] 92.

„Hvo som udrykker en rød Hugorms Braad før Voldermesse og med denne i Munden gaar til en Mø for at hilse og gryssе og saa kysser hende udi — — Navn, hvorved dog maa eragtes, at hun kysser venligen og med god Villie. Da skal samme Mø satte Elskov til ham, og vide ham hans Hjærtes Begjær lønligen. Men naar de to give sig tilsammen udi Ægtestand, da kunne de hinanden ikke mere lide, men det Had skal blive end større end Kjærligheden tilforn" [3]).

---

[200] 93.

Samme Folketro efter Meddelelse fra en „klog Kone" i Roeskilde:

Hvis en Karl elsker en Pige, men hun ikke bryder sig om ham, da kan han paa følgende Maade bringe hende til at holde af sig. Han tager „Braaden" (Tungen) af en Snog i sin Mund, derpaa kysser han Pigen saaledes, at „Snogebraaden" berører hendes Læber. — Dog maa hun godvillig kysse ham, ellers har det ingen Magt [4]). — Hun vil da søge efter ham overalt. Bliver han igjen kjed af hende, kan Fortrylleisen hæves ved, at han sætter „Snogebraaden" ind i et Stykke Brød og lader en anden spise det. Da vil Pigens Elskov overføres paa denne, — eller ogsaa kan han sætte „Braaden" op over en Dør, som han ved, hun først vil komme igjennem.

---

[201] 94.

Naar en Ungkarl finder en „Haawwaarmhi" (ɔ: en Hugormeham, som ofte findes i Heden), og saa bærer denne

[1]) Vestsyll. Denne Folketro har givet Ingemann Æmnet til Eventyret „Frobenet". En saadan magisk Krog kaldtes i ældre Tid en „Gillekrog".

[2]) Nordsælland, ogsaa kjendt i Skaane.

[3]) Efter en „Cyprianus", gjengivet af C. A. Thyregod (Blandt Bønder, første Saml. IV. 177). Her gjengivet ordret, kun Retskrivningen forandret.

[4]) I ældre Tid var det meget almindeligt blandt Almuen at hilse hinanden med et Kys.

hemmeligt paa sig, vil han blive afholdt af alle og kan faa hvilken Pige, det skal være, til Kjæreste [1]).

[202] 95.

„Hvo som bærer Brokkens Fod hos sig, bliver aldrig kummerfuld, umodig eller fifferet, og i alt, hvad han begjærer, skal han have Fremgang, overvinde al Ting og blive frygtet af sine Fjender. Hvo som bærer Brokkens højre Øje hos sig, indsvøbt i en ulden Klud, vil blive elsket og naadig antagen hos alle Mennesker" [2]).

[203] 96.

Hvis en Karl bærer Næbet af en Andrik hos sig, blive alle Kvinder forelskede i ham [3]).

[204] 97.

En gammel Kvinde i Ringstedegnen sagde mig, at en Pige kunde vinde en Karls Kjærlighed, naar hun kunde faa fat paa en højre Handske, som han havde brugt; men den gamle lod, som hun ikke huskede, hvad der videre skulde gjøres: „Det er saa længe siden, en har tænkt paa saadan noget!"

[205] 98.

Samme gamle Kvinde havde ogsaa hørt, at Elskov kunde vindes ved Hjælp af et violet Silketørklæde. Det skulde bæres paa det blotte Bryst, men hun vidste heller ikke her, hvad der videre skulde gjøres.

[206] 99.

Følgende findes i en jydsk „Cyprianus". Det er et Middel til Ophævelsen af Kjærligheden mellem Elskende [4]).

Naar tvende forliebte Personer følges ad.

Man tager en Sten og kaster den hastig bag ind imellem dem i Djævelens Navn, saa skal Du se, de elske ikke hverandre mere."

[1]) Vestjyll. Ogsaa blandt Lapperne anvendes Hugormen til at vinde Elskov. Lidt af Ormen indgivet i Brændevin virker som Elskovsdrik. Friis, Lapsk Mythologi. Chra. 1871. S. 120.

[2]) Af en østjydsk „Cyprianus".

[3]) Østfyen.

[4]) Af Lenora Christina Ulfelds Jammersminde 2. Udg. S. 101, sees at et lignende Middel, som dette, var kjendt for 200 Aar siden.

[207] 100.

Sammesteds hedder det:

„Tag af to Piletræer et Blad af hvert, skjær eller hak det smaat og sæt paa Brændevin, der gives dem at drikke fastende, da elske de ikke mere hverandre."

---

[208] 101.

I Vestjylland siges, naar en Karl og en Pige tilfældig komme til at spise af samme Brødskive: „De to skulle hjælpes ad at føde hinandens Børn op." — Bagved ligger Troen paa, at det opvækker gjensidig Elskov at spise af et Stykke Brød, som en anden før har spist af.

---

[209] 102.

I Østfyen hedder det: Hvis en Pige kommer til at spise af et Stykke Brød, hvoraf en Karl før har spist, saa tager hun „Magten" fra ham. Nu forstaaes det om de legemlige Kræfter, men oprindeligt har Meningen sagtens været den samme, som i det foregaaende anførte.

---

[210] 103.

Naar to ere blevne Kjærester og skulle have Trolovelsesringen paa, saa skal Manden først sætte Ringen paa Kvindens Finger, og hun giver derpaa ham Ringen paa. De maa aldrig siden tages af, det gjør Skaar i Kjærligheden. Tages den endelig engang af, skal den paasættes paa samme Maade [1]).

---

[211] 104.

Taber en sin Trolovelsesring, ansees det for et meget ondt Varsel, — især da, hvis Ringen ikke gjenfindes [2]).

---

[212] 105.

For at faa at vide, hvem af tre navngivne Personer en Pige holder mest af, bruges følgende Fremgangsmaade. En anden Pige tager et Par Straa eller Stilke af Fløjelsgræs og stryger hende dermed sagte hen over Læberne tre Gange. For hver Gang hun stryger, tænker hun paa en Karl, som det kunde tænkes, at den, der skal bestaa Prøven, havde Hu til. Hun spørger

[1]) Viborg, Aarhus.
[2]) Alm. over hele Landet

da, om Græsstraaet kilrede mest første, anden eller tredie Gang, og naar det er aabenbaret, siger den der strøg, hvem hun da tænkte paa [1]).

[213] 106.

At finde et Firkløver betyder Lykke i Kjærlighed, men man maa vogte sig for at kaste det bort, efter at have fundet det, da det saa i samme Forhold kan bringe Ulykke. Derfor gjemmer man altid et fundet Firkløver paa et sikkert Sted [2]).

[214] 107.

Saa mange Saltkorn en Pige spilder, saa mange Taarer skal hun komme til at fælde for sin Kjæreste [3]).

[215] 108.

Hvis en Pige syer paa et Klædningsstykke, hun har paa, saa vil hun komme til at gaa saa mange Aar ugift, som hun har syet Sting [4]).

[216] 109.

Finder en Pige en Skilling, skal hun gjemme den og give den til den første Tigger af Mandkjøn, der kommer til Huset, samt spørge om hans Fornavn, saa vil hendes Mand komme til at hedde ligesaa [5]).

[217] 110.

En Pige, som vil kjende Begyndelsesbogstaven til sin tilkommende Mands Navn, skal tage et Æble og strælle rundt om Æblet, saa alt det afskrællede bliver i et Stykke. Dette tager hun saa og kaster bag over Hovedet og Bogstaven, det nærmest kommer til at ligne, naar det falder til Jorden, skal da være Begyndelsesbogstaven til hans Navn [6]).

[218] 111.

„Paa Brystet af Faaret findes en lille Plet, hvoraf Skindet ikke kan flaaes, men man er nødt til at skjære det fra, saa der

[1]) Nordsæll. Efter mundtlig Meddelelse er dette ogsaa kjendt i Sverig og i flere Egne en almindelig Morskab for Pigerne.
[2]) Horsensegnen.
[3]) Laaland.
[4]) Vestsyll., Vestsæll.
[5]) Horns Herred.
[6]) Horns Herred.

følger noget af Kjødet med. Tager man nu dette Stykke i Haanden og tænker paa en Karl og en Pige, som siges at være Kjæresteſolk, uden at man dog ved det for sikkert, og kaster Skindet med Kjødet op imod Loftet, saa vil det blive hængende, hvis de ere Kjærester, men falder det ned, er det ikke Tilfældet [1]).

---

[219] 112.

I en Kylling, som endnu ikke har lagt Æg, sidder et „Lykkeben" (Nøglebenet). Tage to Personer hver i sin Ende af et saadant Ben og rykker til, saa faaer den „Lykken", som faaer det største Stykke af Benet, og hvad han tænker paa, imedens de trække til, skal gaa i Opfyldelse [2]).

---

[220] 113.

I Bagskanken af Faaret sidder et lille rundt Ben (Knæskallen?). Kan en Karl synke dette Ben helt, saa er han saa udvokset, at han kan gifte sig, hvornaar det skal være [3]). — Paa Laaland hedder det, at hvis en Person altid bærer dette Ben indsyet i sine Klæder, faaer han aldrig Tandpine.

---

[221] 114.

Den som kan staa paa et Ben og trække sine Strømper paa, kan gifte sig, hvornaar det skal være [4]).

---

[222] 115.

Vil en prøve om hans egen eller en andens Kjæreste er tro, saa skal han tænke paa vedkommende, idet han tager en lille Pind eller Træsplint og tænder i den ene Ende. Hvis han da, naar Pinden er halvt udbrændt kan vende den om, saa alt Træet brænder og ikke den mindste Rest bliver tilbage, da er vedkommende „tro som Guld", men slukkes Luen, før den naaer Enden af Træet, er det modsatte Tilfældet [5]).

---

[223] 116.

Spilder en Pige Vand ned ad sig, naar hun bærer Vand, faaer hun en fordrukken Mand. [6]).

---

[1]) Laaland.
[2]) Laaland.
[3]) Vestjyll. Dette Ben kaldes derfor ogsaa i Vendsyssel „Brudebenet".
[4]) Vestsæll.
[5]) Horns Herred.
[6]) Vestjyll.

[224] 117.

Naar „Nyaarsny" ligger paa „Ryggen" eller hælder meget „bagover", saa tage de unge Piger sig i Agt i det kommende Aar; thi det er Tegn paa, at mange Piger ville blive „lokkede" [1]).

---

[225] 118.

Det forlovede Par maa ikke være i Kirke nogen af de Søndage, da der lyses for dem, thi saa bliver det ikke et lykkeligt Ægteskab [2]).

---

[226] 119.

Vil en Pige vide, hvormange Aar hun endnu skal gaa ugift, saa rykker hun et langt Haar af sit Baghoved, og i dets ene Ende binder hun en Trolovelsesring. Hun holder da Ringen ned i et Glas, saa mange Gange Ringen slaaer mod Glassets Sider, saa mange Aar varer det, før hun bliver gift [3]).

---

[227] 120.

„Vil en Karl vide om en Pige er ren Mø, kan han prøve hende paa følgende Maade. Han tager et af en „Dragis" (Andriks) krollede Halefjer, medens den er sammen med Anden, og sætter op over en Dør, som han ved, hun vil være den første, der kommer ind ad. Hvis hun er uskyldig, skader det hende ikke, men i modsat Fald vil hun snart blive rød og snart bleg" [4]).

---

[228] 121.

Spidse eller skjærende Gjenstande maa man aldrig give bort til Folk, man holder af, thi som det hedder i et østjydsk Vers:

„Knappenaal aa Knyw
vel Kjærlighed fodryw;
men Sawser aa Skier
ka Kjærlighed fomier!"

---

[229] 122.

Naar Bryllupsdagen engang er fastsat, maa den ikke forandres, thi det bringer Ulykke i Ægteskabet [5]).

---

[1]) Vestjyll.
[2]) Saaledes paa Sælland, i Jylland foreskriver derimod Folketroen, at de skulle være i Kirke, naar der lyses anden Gang.
[3]) Vestjyll.
[4]) Vestjyll.
[5]) Kjøbenhavn.

[230] 123.

Bryllup skal holdes ved Fuldmaane og ikke ved Ny, saa har Brudeparret altid siden sit rigelige Udkomme [1]).

---

[231] 124.

I ældre Tid, da Pigerne til daglig gik med Hue, var det Brug paa den indvendige Side af Pullen at anbringe et Kors. En Pige, som havde sikret sig paa denne Maade, kunde onde Magter ikke faa i sin Vold. — Ligeledes forsømtes det aldrig at sætte et Kors i Brudens Hovedsmykke, saa kunde Trolden eller Fanden ikke bortføre hende paa Vejen til Kirken, naar hun havde Bryllup, — hvad nok nævnte Person havde gammel Ret til, hvis Bruden havde svigtet et helligt svoret Troskabsløfte. I flere Egne af Landet kjendes en gammel Vise, hvori fortælles, hvorledes Fanden engang kom til Bryllup for at hente en saadan mensvoren Brud. Han kom i Menneskestikkelse til Brylluppsgaarden, opbød Bruden til en Dans og sløj da med hende. Men „Kronen" kunde han ikke selv tage af hende, thi deri var et Kors, og han maatte da bede en Hyrdedreng, han traf ude paa Marken, om at gjøre det [2]).

---

[232] 125.

I Vestsælland er det gammel Skik, at alle Brylluper holdes Onsdag eller Fredag, oftest den sidste Dag. Mandag og Torsdag anses for uheldige Ugedage. Naar Brylluppet holdes om Fredagen, er der om Løverdagen „Andendagsgilde". Om Søndagen komme kun de ældre af nærmeste Slægt, og de følge da med det nygifte Par til Kirken. Det er nemlig ogsaa gammel Skik, at de nygifte første Søndag efter Brylluppet gaa sammen til Kirke „for at hente Held". Ville de have Lykke med sig i Ægteskabet, maa dette ikke forsømmes. — Ligeledes gaa Kirkegangskoner til Kirke første Søndag efter Kirkegangen „for at hente Held".

---

[233] 126.

I Østfyen skal derimod Løverdagen være den til Brylluper almindeligst valgte Dag. Kun „fine" Brylluper holdes om Fredagen. Om Søndagen gaa de nygifte og alle Gjæsterne sammen til Kirke, undertiden med Musik foran, og efter Hjemkomsten fortsættes Gildet [3]).

---

[1]) Vestfæll.

[2]) Vestfæll.

[3]) Gamle Folk fortælle dog, at Fredagen ogsaa her har været den oprindelige Brylluppsdag, men da Brylluperne bleve to og ikke længere tre Dags Gilder, lagdes det hen til Løverdagen, for at alle kunde følges ad til Kirke, da det bringer Lykke i Ægteskabet.

[234] 127.

I Hjørringegnen holdes ligeledes næsten altid Bryllup om Fredagen.

---

[235] 128.

Paa Heden ved Roeskilde holdtes i ældre Tid altid Bryllup om Fredagen. Naar de nygifte kom hjem fra Kirken, blev den gyldenstykkes Hue taget af Bruden, og Brudgommen paasatte hende en fort Fløjelshue, som Tegn paa, at hun nu var Kone.

---

[236] 129.

Paa Laaland holdes Brylluper altid om Fredagen; Søndag, Mandag og Torsdag anses for uheldige Dage til Bryllup, ligesom det heller ikke antages for heldigt at begynde nogen vigtig Gjerning Mandag eller Torsdag.

---

[237] 130.

Ugifte skulle være gode mod Hunde og Katte, ellers faa de ikke godt Vejr paa deres Bryllupsdag [1]).

---

[238] 131.

Regner det paa Bryllupsdagen, siges at „det regner Guld i Brudens Skjød", Ægteparret vil da blive velstaaende [2]).

---

[239] 132.

I Østjylland hedder det derimod, naar det regner paa Bryllupsdagen, at det regner Ulykke ned over Brudeparret, saa de faa megen Modgang i Ægteskabet.

---

[240] 133.

Som Vejret er paa første Bryllupsdag, bliver Brudens Lykke i Ægteskabet. Anden Bryllupsdags Vejr viser Brudgommens Lykke [3]).

---

[241] 134.

Naar Brudeskaren kjører til Kirken, skal der lægges Mærke til, hvem den først møder paa Vejen. Man har Eksempel paa,

[1]) Vestjyll., Vestsæll.
[2]) Vestjyll.
[3]) Laaland.

at hele Toget har holdt, for at en gammel Kone kunde faa Tid til at komme af Vejen. At møde en gammel Kone er nemlig et meget ondt Varsel for Ægteparrets Lykke, derimod er det godt først at møde en ung Pige, et Barn eller en Hund [1])

[242] 135.

I Egnen om Silkeborg er man i samme Tilfælde altid bange for at møde nogen, i hvem det end er, „thi det er ikke sagt, at den, de møde, har sin Lykke med", og da vil det bringe Ulykke over Ægtefolkene.

[243] 136.

Naar Brudeskaren kører til Kirken, maa Kuskene nøje passe paa, at der ikke bliver „en Slippe" i Vognrækken, thi da ville ogsaa Ægtefolkene fjærnes fra hinanden og ikke enes godt. Kusken paa den forreste Vogn maa da være en paalidelig Karl [2]).

[244] 137.

Der maa ikke paa samme Dag i Kirken vies to forskjellige Par, thi da vil det ene tage Lykken fra det andet [3]).

[245] 138.

To Søstre maa ikke vies paa samme Tid i en Kirke, thi saa tager den ene al Lykken, og den anden faaer ingen [4]).

[246] 139.

Foran Alteret skal Brud og Brudgom staa tæt ind til hinanden, thi ellers kan der komme noget Ondt imellem dem, og de vil da ikke siden kunne enes. — Andre sige, at det er for, at ingen med „onde Øjne" skal kunne se ind imellem dem, da det skal have samme onde Virkning [5]).

[247] 140.

Den af Brudeparret, der først vender sig fra Alteret for at gaa tilbage til Stolen, skal dø først [6]).

---

[1]) Vestsæll.
[2]) Vestsjyll.
[3]) Vestsjyll.
[4]) Laaland.
[5]) Nordsæll.
[6]) Nordsæll.

[248] 141.

I Vestsælland hedder det, at den af Brudeparret der rører sig først, medens de blive viede, dør først.

---

[249] 142.

Den af Brudeparret, der først seer sig tilbage, naar de kjøre hjem fra Kirken, dør først [1]).

---

[250] 143.

Af Bogstavantallet i Brudgommens og Brudens Navne kan man tælle sig til, hvilken af de to, der lever længst. Begges fulde Navn skrives da i en Linie og derpaa slettes 2det — 4de — 6te — 8de Bogstav o. s. v. i Brudgommens Navn, som staaer forrest, og der fortsættes uden Afbrydelse med Brudens Navn. Naar man har naaet Enden af begge Navnene, fortsættes altid forfra, og hverandet Bogstav slettes, indtil der i begge Navnene kun er et Bogstav tilbage, som ikke er slettet. Den, i hvis Navn dette Bogstav findes, lever længst. — Sættes f. Eks. at Tallene 1—35 betegne de enkelte Bogstaver i begge Navne og deraf 1—15 Brudgommens og 16—35 Brudens, saa slettes ved første Gjennemgang alle lige Tal, dernæst slettes: 1, 5, 9, 13, 17, 21, 25, 29, 33, 3, 11, 19, 27, 35, 15, 31 og 23. Tilbage staaer da kun det syvende Bogstav i Rækken; det er et Bogstav af Mandens Navn, og han skal da efter Folketroen leve længst [2]).

---

[251] 144.

Ved „Brudebordet" sidder Brudgom og Brud for Bordenden. Da Brylluperne sædvanligt holdes om Efteraaret, bliver det mørkt, før Maaltid er sluttet, og der maa da tændes Lys. De to Lys, som da sættes foran Brudeparret, kaldes „Brudelysene". De ere større og mere udpyntede, end de andre Lys. I Vestjylland troer man, at disse Lys tillige ere Brudeparrets „Livslys". Man seer da efter, hvilket Lys, der brænder længst, enten det der staaer foran Brudgommen, eller det, der staaer foran Bruden. Den, hvis Lys holder længst ud, lever længst.

---

[252] 145.

Brylluppsbordet skal pyntes med farvede Blomster, saa faaer Ægteparret smukke og raske Børn; men pyntes Brylluppsbordet med hvide Blomster, blive Børnene svagelige og grimme [3]).

---

[1]) Østjyll.
[2]) Østjyll.
[3]) Ringstedegnen.

[253] 146.

Paa Fanø har det til for faa Aar siden været Skik, at naar Bruden skulde indtage sin Plads for Midten af den mod Væggen vendende Side af Brudebordet, steg hun over Bordet, for at komme over til sit Sæde, hun maatte da passe, ikke at slaa noget i Stykker, thi det var et ondt Varsel. Paa samme Maade steg hun fra Bordet. Folketroen, der utvivlsomt har været knyttet hertil, synes at være gaaet af Minde.

---

[254] 147.

Er der i et Bryllup megen Uenighed eller endog Slagsmaal, er dette et ondt Varsel for Ægteparrets Lykke. Derfor anses det ogsaa for en personlig Forpligtigelse, der paahviler Gjæsterne, ved en saadan Lejlighed at være mere taalsomme og eftergivende, end sædvanligt, og den paadrager sig stor Foragt, som ypper Kiv i et Bryllup [1]).

---

[255] 148.

I enkelte Kredse i Kjøbenhavn og Egnen deromkring kjendes følgende Skik. Ved Brylluper, forend Dansen begynder, tage de tilstedeværende unge Piger Bruden mellem sig. Hun bliver bundet for Øjnene og faaer en grøn Kvist af Brudekransen i Haanden. Derpaa danse Pigerne i Kreds om hende, og naar Dansen er sluttet, gaaer Bruden iblinde hen og giver Kvisten til en af Pigerne i Kredsen. Den, der da er saa heldig at faa Kvisten, skal være den første af de tilstedeværende, der kommer til at staa Brud [2]).

---

[256] 149.

Der skal lægges Mærke til, hvor Vinden er, naar Bruden Ottendedagen efter Brylluppet kjøres til sit ny Hjem. Har hun Vinden imod, tyder det paa megen Modgang, men har hun den paa Ryggen, faaer hun Medgang og blide Kaar [3]).

---

[257] 150.

En nu ældre Kone i Vestsælland fortæller, at da hun første Gang for omtrent 50 Aar siden kom til sit ny Hjem, blev hun af den forrige Husmoder i Gaarden ført ud til Ildstedet i Kjøk-

---

[1]) Vestjylland.
[2]) Da dette næppe er kjendt i andre af Landets Egne, er der Sandsynlighed for, at det er af nyere Oprindelse, eller kommet ind andetsteds fra.
[3]) Vestjyll.

kenet, hvor hun bød hende at tage fat paa Ildtangen og rage op i Ilden. Samtidig tog den gamle en ulden Klud og antændte og røgede omkring hende dermed. — Hun fik aldrig at vide, hvorfor dette blev gjort, men hun mente, det var for, at hun skulde faa Lykke med sig i det ny Hjem.

---

[258] 151.

Spilder en gift Kone Salt, saa faaer hun lige saa mange Hug af sin Mand, som hun spilder Saltkorn [1]).

---

[259] 152.

En Ølse maa aldrig lægges paa Bordet i et Hus, thi da bliver der Splid mellem Mand og Kone [2]).

---

[260] 153.

Ingen maa vaske sig i Vand, hvori en anden før har vasket sig, thi saa vil der opstaa Splid mellem de to. — Dette maa især nøje iagttages af Ægtefolk, — dog hvis der først spyttes i Vandet, skader det ikke! [3]).

---

[261] 154.

Æggeskaller maa man altid passe paa at knuse, ellers bringer det Uenighed mellem Ægtefolkene i Huset. Heller ikke maa Skallerne kastes ud, saa det kommer til at regne i dem, det skal være noget meget slemt [4]).

---

[262] 155.

Ægtefolk maa ikke have Hvedehalm i Sengen, thi da faa deres Børn rødt Haar. Det skal være Rughalm [5]).

---

[263] 156.

Naar Brudeparret efter Vielsen ofrer til Præst og Degn, og det er i en Kirke, hvor der ikke er Omgang bag om Alteret for de

---

[1]) Alm. Sæll.
[2]) Vestsæll.
[3]) Sydsæll.
[4]) Vestjyll.
[5]) Laaland.

ofrende, maa de passe paa at vende sig „med Solen“, d. v. s. fra Venstre til Højre, idet de gaa bort fra Alteret efter at have afgivet Offer, da de ellers ikke faa Lykke i Ægteskabet. Brudgom og Brud følges ad op for at ofre. Han gaaer paa højre Side. Hvis de nu hver for sig vendte sig „med Solen“, idet de gik bort fra Alteret, vilde Brudgommen komme til at gaa paa venstre Side, men det maa ikke ske. Følgelig maa Brudgommen fra Alteret bevæge sig baglænds i en Bue, indtil han har Ansigt mod Menigheden, og Bruden er kommen op paa hans venstre Side. — Dette er for mangen en Brudgom et vanskeligt Stykke, men gjøres maa det. — Det samme gjælder ogsaa for andre, som ofre enkeltvis, at de skulle passe at vende sig „med Solen“ eller til højre Side. — „Med Solen“ er nemlig kristelig, ligesom Højre, hvorimod „mod Solen“ eller „avet om“ er hedensk, ligesom Venstre. Ved den hedenske Gudstjeneste i Oldtiden have alle Bevægelser omkring Altre, Gudehuse o. s. v. vistnok været foretagne „mod Solen“ fra Højre til Venstre. For ogsaa i de ydre Skikke ved Kirketjenesten at vise Modsætningen til Hedenskabet have da de første kristne Præster indført den Skik, at alle Bevægelser om Kirkens Alter skal ske „med Solen“, fra Venstre til Højre. Af denne gamle Kirkeskik findes der Spor i alle Landets Egne [1]).

---

[264]

157.

Det skal i ældre Tid have været Skik i Vestjylland, naar Brudgom og Brud ofrede sammen efter Vielsen, at Bruden da ikke selv lagde Pengene paa Alteret, men først lagde Brudgommen sit Offer, hvorefter han tog Brudens og ligeledes lagde paa Alteret.

---

[265]

158.

Indtil for omtrent ti Aar siden var det almindeligt i Vestsælland, at Konerne gik med Hue. Denne „Konehue“, som den kaldtes, blev hende paasat af Manden om Aftenen, efterat de vare blevne viede. Det gjaldt da om for Manden at komme til at gjøre det i Enrum, for ikke at blive udsat for Tilskuernes drillende Bemærkninger, hvis han kom lidt kejtet fra en saa uvant Forretning. Gjæsterne paa sin Side passede dog gjærne paa, at Brudgom og Brud ikke et Øjeblik bleve alene, og han maatte da undertiden finde sig i at have Tilskuere, thi Huen skulde paasættes, førend Dansen tog sin Begyndelse. Brudgommen tilkom

---

[1]) Vestjyll.

det, naar Huen var paasat, at give Bruden et Kys. „Konehuen" var en lille sort Fløjelshue, kantet med sorte Silkebaand [1]).

[266] 159.

Det skal i ældre Tid i Egnen om Kallundborg have været Stik, at Bruden bar Hue, men hun maatte ikke selv sy denne Brudehue, saa blev Ægteskabet ikke lykkeligt.

[267] 160.

Endnu i Begyndelsen af dette Aarhundrede gik en forført Kvinde i Vestjylland aldrig med bart Hoved og langt Haar.

[268] 161.

Naar en forført Kvinde i ældre Tid stod „aaben Skrifte", fik hun et sort Sløjr over Hovedet og blev saaledes ført ind i Kirken, hvor hun knælede ned paa Stengulvet foran Kordøren. I denne Stilling maatte hun vente, til Gudstjenesten var til Ende, og hun kunde blive „afløst" af Præsten [2])

[269] 162.

I Vestsælland gaaer endnu Sagn om, hvorledes en forført Kvinde i ældre Tid blev behandlet. For hun blev indledt i Kirken, den Dag hun skulde staa „aaben Skrifte", maatte hun staa ved Siden af Kirkedøren med tilhyllet Hoved, og enhver, der kom forbi hende, havde Lov til at spytte paa hende.

[1]) Denne gamle Stik, at Koner og forforte Kvinder altid gik med tildækket Hoved, stammer fra en overtroisk Forestilling og har tidligere været strængt overholdt i alle Egne af Norden. Samme Folketro har maaske været medvirkende ved Kong Hanses bekjendte Forbud om, at Skjøger skulde gaa med en Hue, halv rød og halv sort.

[2]) Vestjyll.

[270]

Det grimme Dyr.

(Fra Ouvø i Issefjorden).

Der var engang en Mand, som havde tre Døtre. Saa traf det sig saadan, at Manden engang skulde til Marked, og han spurgte saa da Døtrene om, hvad han nu skulde give dem i Markedsgave. Ja, den ældste hun vilde da saa gjerne have et Guldur og bad Faderen om, endelig at kjøbe et saadant til hende. Det lovede han. — Den anden Datter hun havde altid ønsket sig en Guldkjæde, og den maatte han da endelig kjøbe til hende. Ja, det mente Faderen, blev der vel ogsaa Raad til. — „Men du, min yngste Datter", sagde Faderen, „har Du da slet ikke noget at ønske dig?" — Jo, det havde hun da ogsaa, men hun brød sig hverken om Guld eller Sølv; hun vilde have det fjønneste Træ, som han fandt paa sin Vej. — Det syntes nu Faderen var et sært Ønske, men han lovede da, at ogsaa hun skulde faa sit Ønske opfyldt.

Saa rejste Manden til Marked, og han kjøbte baade Guldur og Guldkjæde til sine to ældste Døtre; men først, da han var paa Hjemvejen, kom han i Tanker om, hvad han havde lovet sin yngste Datter. Han saa efter, hvor han drog frem, om han kunde finde et fjønt lille Træ til hende; men alle de Træer, han fandt ved Vejen, vare enten for store, eller ogsaa de slet ikke vare fjønne og han tænkte ved sig selv, at det blev nok ikke saa let, som han havde troet, at opfylde Datterens underlige Ønske.

Men som han nu fjørte videre hen ad Vejen, saa fik han Øje paa en Have ved Siden af Vejen. Den, syntes han, havde han aldrig før seet, hvor mange Gange han end var kommen den samme Vej. Her maatte han da kunne faa et rigtig fjønt lille Træ til Datteren, og han stod derfor af Vognen og gik derind. Midt i Haven saa han et dejligt lille Træ, det dejligste han nogen Tid havde seet. Det rykkede han saa op; men ligesom han igjen vilde gaa ud af Haven, kom der et grimt Dyr farende imod ham. Et rigtigt grimt Dyr var det, det var laadent over hele Kroppen og havde syv store Horn i Panden. Dyret raabte til Manden, hvor han turde gaa ind i dets Have og tage det fjønneste Træ, der var. Ja, Manden undskyldte sig da det bedste han kunde og sagde, at det var til hans yngste Datter, og at han saa gjerne vilde gjøre hende glad. — „Ja", sagde det grimme Dyr, „maa jeg faa det første levende, som møder dig, naar du kommer hjem, saa faaer du

tage Træet". — Manden tænkte sig om; det første som plejede at møde ham paa Vejen, naar han kom hjem, var hans gamle Hund, som var saa gammel, at den kun havde en Tand i Munden, og han havde længe tænkt paa at stille sig af med den. Den, mente Manden, kunde Dyret da gjerne faa, naar han saa maatte faa Træet til Datteren. — Manden drog saa afsted med det kjønne lille Træ og kom lykkelig til sit Hjem. Men det første, der her mødte ham, var hans yngste Datter. Hun kom løbende imod ham og spurgte, om han saa havde det kjønneste Træ, der var at finde, til hende. — Jo, det havde han jo da, og hun blev saa hjerteglad over det dejlige Træ. De to ældste Døtre fik Guldur og Guldkjæde, men han fortalte ikke noget om, hvad der var hændet ham, skjøndt han var saa meget bedrøvet over, at han saadan havde solgt sin yngste Datter til det grimme Dyr.

Næste Aften, da Klokken var syv, hørte de nogen buldre paa Porten. Manden vilde gaa ud for at se, hvem det var, der kom saa sent til Gaarde, og som bankede saa stærkt; men før han saa sig for, saa var allerede hans yngste Datter løbet ud for at tage mod den fremmede. — Da hun fik lukket op, saa stod det grimme Dyr der uden for og hun blev da rigtig forskrækket. — „Vil du kysse mig"? spurgte Dyret. „Nej, hvor kan jeg kysse dig, du er saa grim!" sagde den lille Pige. — „Vil du da sætte dig op paa min Ryg?" spurgte Dyret igjen. Nej, det vilde hun da heller ikke; men da Dyret bad hende saa meget derom, saa gjorde hun det da omsider. — Nu løb Dyret med hende, alt hvad det kunde. Langt om længe kom de ind i den dejlige Have, hvor Manden havde taget det kjønne Træ; her laa et stort og smukt Slot. „Det er mit!" sagde Dyret og viste paa Slottet „og her skal vi bo. — Vil du saa kysse mig?"-„Nej, hvor kan jeg kysse dig, du er saa grim og har syv Horn i Panden!" svarede hun igjen. Saa gik Dyret bedrøvet sin Vej, og hun saa det ikke i mange Dage.

Nu gik der lang Tid, den ene Dag gik før hende, som den anden, men hun længtes saa stærkt efter sine Forældre og Søskende. Saa endelig en Dag kom Dyret til hende og fortalte, at nu skulde hendes ældste Søster giftes. — „Ja hvad kan det nytte, du fortæller mig det, jeg kan jo dog ikke komme hjem!" sagde hun. — „Jo", sagde Dyret, „det kan du vel, naar du endelig vil, men du maa paa ingen Maade blive Natten over derhjemme, for saa bliver det min Død". — Det lovede hun da ogsaa, og Dyret viste hende saa et Værelse, som var helt fuld af de prægtigste Klæder, der kunde hun tage, hvad hun vilde. Tilsidst gav han hende en Ring, naar hun lagde den paa Bordet og ønskede sig hjem, saa var hun hjemme i samme Øjeblik. Endnu en Gang formanede Dyret hende endelig ikke at lade sig forlokke til at blive hjemme Natten over. — Saa kom hun hjem til sin Faders Gaard, og der var ingen Ende paa Glæden derhjemme over at se hende igjen; især

blev da Faderen glad over at se hende endnu i Live. Alle undredes over de prægtige Klæder, hun havde paa og spurgte hende ud baade om det ene og det andet. De plagede hende især for at blive noget længere hjemme, men det sagde hun, kunde hun ikke. Dog, da det var henimod Aften, havde de alligevel overtalt hende til at blive lidt ud ad Aften, og da det var blevet mørk Aften, vilde de endelig have hende til at blive om Natten. Hun var nær ved at love det, men da tænkte hun paa Dyret, og hun lagde Ringen paa Bordet og ønskede sig hjem. Straks var hun hjemme, og Dyret var saa glad, som hun aldrig før havde seet det.

Nogen Tid efter kom Dyret igjen til hende og fortalte, at nu skulde hendes næstældste Søster have Bryllup. — „Ja hvad kan det nytte, du siger mig det, jeg kan dog alligevel ikke komme hjem!“ sagde hun. — Jo, naar hun da endelig vilde, saa kunde hun jo nok det, sagde Dyret, men hun maatte da love, endelig ikke at blive hjemme Natten over. Dyret gav hende saa Ringen og viste hende et Værelse, hvor der var endnu prægtigere Klæder, end i det forrige. Der kunde hun tage, hvad hun vilde; men hun maatte huske paa ikke at blive hjemme Natten over.

Da hun igjen kom hjem, blev der jo paany stor Glæde over at se hende, og alle vilde de vide, hvordan det grimme Dyr var imod hende. Da det blev Aften, sagde de, at hun da endelig maatte blive lidt længere, for nu havde hun ikke flere Søstre, der skulde giftes bort, og saa kom hun maaske aldrig hjem mere. Hun syntes ogsaa, at det var saa tungt at drage hjemme fra for bestandig, og saa lod hun sig overtale til at blive Natten over. Dog længe laa hun og kunde ikke sove, for hun tænkte paa Dyret, der længtes efter hende, og da hun endelig faldt i Søvn, saa havde hun saadan en stræng Drøm. Hun drømte at hun gik hjemme i Haven og ledte efter Dyret, og endelig fandt hun det da ogsaa, det laa under en Busk og var død. Hun græd og og hun kysfede og klappede det, hvad hun aldrig før havde gjort, men det var og blev død. Da brast hun i Graad i Søvne og vaagnede i det samme. — Straks greb hun Ringen, lagde den paa Bordet og ønskede sig hjem. Da hun igjen stod paa Slottet, raabte hun paa Dyret baade oppe og nede, men det lod sig ikke finde. Saa løb hun ned i Haven, og der fandt hun det grimme Dyr, det laa under en Busk og var død. Da græd hun, som hun aldrig før havde grædt, og kastede sig ned over det, klappede og kysfede det. Og da kom det igjen til Live; det grimme Dyr blev til den dejligste Prinds, hun kunde se for sine Øine. Han fortalte hende da, at han var bleven forgjort af en ond Troldheks og kunde ikke frelses, med mindre en Mø vilde holde af ham og kysse ham, saa grim som han var. De blev da Mand og Kone og levede i mange Aar lykkelige og glade paa Slottet i den dejlige Have.

[271]

Esben og Troldhekſen.

(Fra Sorøegnen).

Der var engang en Mand, ſom havde tolv Sønner. De elleve ældſte vare ſtore og ſtærke, men den tolvte ſom hed Esben, var en lille en. De elleve ældſte gik med Faderen i Mark og Skov, men Esben holdt meſt af at gaa hjemme ved ſin Moder, og han var derfor da heller ikke regnet for noget af de andre, men gik ſom et Udſkud iblandt dem.

Da de elleve vare blevne voksne, vilde de ud i Verden at prøve deres Lykke, og de plagede da Faderen for, at han ſkulde give dem, hvad de behøvede til Rejſen. Faderen var ikke meget for det, thi han var gammel og ſvagelig og kunde ikke godt undvære dem til at hjælpe ſig med Arbejdet; men omſider maatte han da give efter. — Hver af de elleve fik en ſmuk hvid Heſt og Penge til Rejſen, og ſaa ſagde de Farvel til deres Fader og Hjemmet og droge afſted.

Esben var der ingen, der havde tænkt paa. Brødrene havde ikke engang ſaa meget ſom ſagt Farvel til ham.

Da nu de elleve vare borte, gik Esben til ſin Fader og ſagde: „Fader giv ogſaa mig en Heſt og Penge, jeg kunde ogſaa have Lyſt til at ſe mig om i Verden!“

„Aa du er jo tosſet!“ ſagde Faderen. „Det var ikke ſaa vel, at jeg kunde have ſluppet dig og beholdt dine elleve Brødre hjemme, ſaa kunde jeg havt det bedre paa mine gamle Dage!“

„Ja mig kan I nu ſnart blive fri for!“ ſagde Esben. — Da han ikke kunde faa anden Heſt, ſaa gik han ud i Skoven, vred ſig en Green af, „kviſtede“ den og pillede Barken af den, ſaa den blev hvidere end hans Brødres Heſte, og paa den ſatte han ſig op og red bag efter ſine elleve Brødre.

Brødrene havde redet hele Dagen og henimod Aften kom de til en ſtor Skov, ſom de red ind i. Langt inde i Skoven ſaa de et lille Hus og her bankede de paa. — Der kom en gammel, grim, ſtjæget Kjærling og lukkede op, og de ſpurgte da, om de, ſaa mange ſom de vare, kunde faa Nattely. „Ja“, ſagde den gamle, ſtjægede Kjærling, „I ſkal alleſammen faa Nattely, og endda ſkal hver af Eder faa en af mine Døtre“. De elleve Brødre, ſyntes, det var gjæſtfrie Folk, de vare komne til. De bleve vel beværtede, og da de ſkulde gaa til Hvile, fik de hver en af Kjærlingens Døtre.

Esben var jo kommen noget bag efter, men han havde fulgt samme Vej og havde da ogsaa fundet det samme Hus i Skoven. Uden at Hetsen og hendes Døtre mærkede ham, slap han ind i Huset, hvor han lagde sig under en af Sengene. Lidt før Midnat krob Esben sagte ud og vækkede sine Brødre. Han sagde til dem, at nu skulde de skifte Hovedtøj med Trolddøtrene, saaledes at de fik Pigehovedtøj paa og Døtrene Mandshovedtøj. Det vilde Brødrene ikke ret vel, men for at slippe fri for Esbens Overhæng, gjorde de det dog og sov saa videre.

Da det blev Midnat hørte Esben den gamle Trolheks komme liste. Hun havde en Bredøkse i Haanden og gik hen til de elleve Senge. Det var saa mørkt, at hun ikke kunde se Haand for sig; men hun følte sig for, og saa huggede hun Hovedet af alle de, der havde Mandshovedtøj paa, og det var hendes egne elleve Døtre. Saasnart hun var gaaet sin Vej, vækkede Esben sine Brødre, de toge skyndsomst deres Heste og rede bort fra Troldhetsens Hus, glade ved at de vare slupne saa vel. Dog glemte de at takke Esben for, hvad han havde gjort for dem.

Da de havde redet en Tid frem, naaede de en Kongsgaard, og her forhørte de sig, om de kunde faa Tjeneste. Jo, det kunde de nok, hvis de vilde være Staldkarle, ellers havde Kongen ingen Brug for dem. Det havde de nok Lyst til, og de fik da den Bestilling at passe alle Kongens Heste.

Esben kom ridende langt bagefter paa sin Kjæp, og han vilde da ogsaa gjærne have Plads paa Kongsgaarden. Nej, ham var der slet ingen, der havde Brug for, han maatte helst gaa den Vej, hvorfra han var kommen.

Han gik da og drev omkring, som han kunde bedst. Foden fik han, men heller ikke mere, og om Natten laa han, hvor det kunde træffe sig.

Der var da dengang paa Kongsgaarden en Mand, som hed Ridder-Rød. Han var sær godt lidt af Kongen, men ilde lidt af alle andre i Kongsgaarden, for ond var han baade i Sind og Gjerning. Denne Ridder-Rød blev fortornet paa de elleve Brødre, fordi de ikke altid vilde staa paa Pinde for ham, og nu vilde han hævne sig paa dem.

En Dag gik han til Kongen og sagde, at de elleve Brødre, som vare komne til Gaarden for lidt siden og tjente for Staldkarle, kunde meget mere, end de gav sig ud for. For en Dag havde han hørt dem sige, at de, hvis de vilde, kunde skaffe Kongen en forunderlig dejlig Due, som havde hveranden Fjer af Guld og hveranden af Sølv. Men de gjorde det ikke, undtagen de bleve truede paa Livet.

Kongen lod da de elleve Brødre kalde og sagde til dem: „I har sagt, at I kan skaffe en Due, som har hveranden Fjer af Guld og hveranden af Sølv!“

Nej, de forsikrede alle elleve, at det havde de aldrig sagt, og saadan en Due var da vist ikke til i hele den vide Verden.

„Nu raader I Eder selv", sagde Kongen, „men skaffe I mig ikke denne Due inden tre Dage, saa skal i miste Hovedet alle sammen!"

Dermed lod Kongen dem gaa, og der blev da stor Sorg imellem dem. Nogle græd og andre klagede sig. Saa kom Esben, og da han saa de sørgmodige Ansigter, siger han:

„Saa! Hvad er der nu i Vejen?"

„Aa hvad kan det hjælpe, vi sige din Tosse det, du kan jo alligevel ikke hjælpe os!"

„Aa, det kan I da ikke vide," svarede Esben, „jeg har da hjulpet Eder før".

De fortalte ham da omsider, hvor urimelig Kongen var, og at han forlangte, de skulde skaffe ham en Due med hveranden Fjer af Guld og hveranden af Solv.

„Giv mig en Pose Ærter," sagde Esben, „saa skal jeg se, hvad jeg kan finde paa!"

Esben fik da ogsaa en Pose Ærter, og saa tog han sin hvide Kjæp og sagde:

„Svip min lille hvide Pind,
følg mig over Aa!"

Og straks førte Kjæppen ham over Aaen og lige ind i den gamle Troldhekses Gaard. Esben havde seet, at hun havde en saadan Due, og da han kom ind i Gaarden rystede han Ærterne ud af Posen, og Duen kom flagrende for at opsamle Ærterne. Esben greb Duen, puttede den i Posen og skyndte sig bort, for Troldhekse saa ham; men i det samme kom hun farende og raabte efter ham:

„Hej! Er det dig Esben?"

„Ja — a!"

„Er det dig, der har taget min Due?"

„Ja — a!"

„Var det ogsaa dig, der forraadte mine elleve Døtre?"

„Ja — a!"

„Kommer du igjen?"

„Ja, det kan nok være!" sagde Esben.

„Saa skal du da ogsaa ske alle Ulykker!" raabte Troldhekse efter ham.

Kjæppen førte saa Esben med Duen tilbage til Kongsgaarden, og Brødrene blev da rigtig glade. Kongen takkede dem saa mange Gange for Duen og gav dem til Gjengjæld baade Solv og Guld. Men derover blev Ridder-Rød endnu mere forbitret, og han tænkte atter paa, hvorledes han skulde hævne sig paa Brødrene.

Han gik da en Dag op til Kongen og fortalte, at Duen var ikke nær det bedste, disse Brødre kunde skaffe, for en Dag

havde han hørt dem staa og tale lønligt sammen, og de havde da sagt, at de kunde skaffe en Galt, hvorpaa hveranden Børste var af Guld og hveranden af Sølv. Men de maatte trues paa Livet, ellers gjorde de det ikke.

Kongen kaldte da igjen Brødrene for sig og spurgte dem, om det var sandt, de havde sagt, at de kunde skaffe en Galt, hvorpaa hveranden Børste var af Guld og hveranden af Sølv.

Nej, sagde Brødrene, det havde de da hverken sagt eller tænkt, og en saadan Galt var da vist heller ikke til i hele Verden.

„Nu skaffe I mig inden tre Dage denne Galt, eller ogsaa det koster Eders Hoveder!" sagde Kongen.

Dermed maatte de gaa. — Det var endnu næsten værre end det forrige, hvorfra skulde de faa en saadan vidunderlig Galt!

Allesammen gik de og hængte med Hovedet, men da der kun var en Dag tilbage af de tre, saa kom Esben. Da han saa Brødrenes sorgmodige Ansigter, raabte han: „Saa! Hvad er der nu igjen i Vejen?"

„Aa, hvad kan det hjælpe vi fortælle dig det," sagde Brødrene, „du kan dog alligevel ikke hjælpe os."

„Ja hvem kunde vide det!" sagde Esben. „Jeg har da hjulpet Eder før!"

Ja saa fortalte de da, hvordan Ridder-Rød havde ophidset Kongen imod dem, saa han forlangte, de skulde skaffe ham en Galt, der havde hveranden Børste af Guld og hveranden af Sølv.

„Ja det er nu det samme," sagde Esben, „giv mig en Pose med Malt, saa er det ikke rent umuligt, at jeg jo kan hjælpe Eder!"

Esben fik saa ogsaa en Pose med Malt, og saa tog han sin lille hvide Kjæp, satte sig paa den og sagde:

„Svip min lille hvide Pind,
følg mig over Aa!"

Og Kjæppen foer da afsted med ham, og snart stod han igjen i Trolddhekfens Gaard.

Esben tog da Malten og strøede ud i Gaarden, og med det samme kom Galten, som havde hveranden Børste af Guld og hveranden af Sølv. Esben puttede den i Posen og skyndte sig bort, for at Trolddhekfen ikke skulde faa ham at se. Men da kom hun farende og raabte efter ham:

„Hej! Er det dig Esben?"

„Ja — a!"

„Er det dig, der har taget min dejlige Galt?"

„Ja — a!"

„Det var ogsaa dig, der tog min Due?"

„Ja — a!"

„Og det var dig, der forraadte mine elleve Døtre?"

„Ja — a!

„Kommer du igjen Esben?"

„Ja, det kan nok være!"

„Saa skal du da ogsaa ske alle Ulykker!"

Esben var snart tilbage med Galten i Kongsgaarden, og Brødrene vidste knap, hvilket Ben de vilde staa paa, saa glade vare de over, at de nu vare frelste. Dog var der ingen af dem, der tænkte paa at takke Esben for, hvad han havde gjort for dem.

Kongen blev endnu gladere over Galten end over Duen, og han vidste ikke alt det gode, han vilde give Brødrene.

Derover blev igjen Ridder-Rød betagen af Harme og Misundelse, og atter gik han og tænkte paa, hvorledes han skulde bringe Brødrene i Forlegenhed.

Han gik saa igjen en Dag til Kongen og sagde: „Ja, nu har de elleve Brødre skaffet en Due og en Galt; men de kan meget mere end det, for jeg ved, de har sagt, at de kunde, hvis de vilde, skaffe Kongen en Lampe, som kan lyse over seks Kongeriger".

„Har de sagt det", sagde Kongen, „saa skal de ogsaa faa Lov til at bringe mig den. Det var jo netop en dejlig Lampe for mig!"

Kongen lod da paany sikke Bud til Brødrene, at de igjen skulde komme op paa Slottet. — De gik da ogsaa, skjøndt de nødig vilde til det, da de nok tænkte, at Ridder-Rød havde fundet paa noget nyt, for at bringe dem i Ulykke. Saasnart de kom ind for Kongen, sagde han:

„I Brødre har sagt, at I kunde, om I vilde, skaffe mig en Lampe, som kan lyse over seks Kongeriger. — Denne Lampe skal være min inden tre Dage, ellers koster det Eders Liv!"

Brødrene forsikrede da, at det havde de aldrig sagt, og en saadan Lampe var da vist ikke til; men der hjalp ingen Snak.

„Lampen!" sagde Kongen, „eller det koster Eders Hoveder!"

Nu vare Brødrene saa forknytte, som aldrig før. De vidste ikke, hvad de skulde gribe til, for en saadan Lampe var der slet ingen, der havde hørt Tale om. Men som det saa allerværst ud, kom Esben.

„Nu er det nok galt igjen!" sagde Esben. „Hvad er der saa i Vejen?"

„Aa, det kan jo sagtens nytte, vi sige din Tosse det, for du kan alligevel ikke hjælpe os!"

„Ja, I kunde jo da sagtens sige mig det," sagde Esben, „jeg har da hjulpen Eder før!"

Ja endelig saa fortalte de da, at Kongen havde forlangt, de skulde bringe ham en Lampe, som kunde lyse over seks Kongeriger; men en saadan Lampe var der aldrig nogen, der havde hørt Tale om.

„Giv mig en Stjæppe Salt," sagde Esben, „saa saa vi at se, hvordan det kan gaa."

Han fik en Skjæppe Salt, og saa satte han sig paa sin lille hvide Kjæp og sagde:

„Svip min lille hvide Pind,
følg mig over Aa!"

Og med det samme var baade han og hans Skjæppe Salt ovre ved Troldhekens Gaard. Men nu var det galt, for han kunde ikke komme ind i Gaarden, da det var Aften, og Porten var lukket i Laas. Omsider hittede han da paa Raad, han steg op paa Taget og krøb ned igjennem Skorstenen.

Han søgte saa rundt om efter Lampen, men kunde ingensteds finde den, for Hekken havde den altid vel forvaret, da det var en af hendes kostbareste Skatte. Da han blev kjed af at lede, krøb han ind i Bagerovnen for at lægge sig der at sove, til det blev Morgen; men i det samme hørte han Troldhekken inde i Sengen raabe til en af sine Døtre, at hun skulde gaa ud og koge Melgrød til hende. Hun var bleven sulten og havde faaet en saadan Lyst til Melgrød. Datteren stod ogsaa op, gjorde Ild paa og satte en Gryde med Vand over Ilden.

„Men du maa ikke komme Salt i Grøden!" raabte Hekken inde fra Sengen.

Nej, sagde Datteren, det skulde hun da heller ikke.

Men imedens Trolddatteren gik efter Melet, listede Esben sig ud af Ovnen og rystede den hele Skjæppe Salt i Gryden. Datteren kom saa Mel paa, og da det havde kogt noget, var Grøden færdig, og hun gik ind til Moderen med den.

Troldhekken tog en Klat af Grøden og smagte paa den. „Uh!" raabte hun, „sagde jeg dig ikke, at du ikke maatte komme Salt i Grøden, og nu er den saa salt som Ild!"

Datteren skulde saa igjen ud at koge Grød, og Troldhekken formanede hende paany, ikke at komme Salt i Grøden. — Datteren beklagede sig da for Moderen, at der ingen Vand var. Hun maatte laane hende Lampen, at hun kunde gaa til Brønden og drage Vand op.

„Ja, der har du Lampen", sagde Troldhekken, „men pas vel paa den!"

Datteren tog da den herlige Lampe, der lyste over seks Kongeriger og gik ud til Brønden for at hente Vand. Esben listede sig bag efter hende. Da hun skulde drage Vandet op af Brønden, satte hun Lampen paa en Sten ved Siden af. Esben passede sit Snit, han greb Lampen og gav Trolddatteren et Puf bag fra, saa hun styrtede paa Hovedet ned i Brønden. Esben styndte sig afsted med Lampen, men Troldhekken kom farende ud af Sengen efter ham og raabte:

„Hej! Er det igjen dig Esben?"
„Ja — a!"
„Var det dig, som tog min Due?"
„Ja — a!"
„Var det ogsaa dig, som tog min Galt?"

„Ja — a!“

„Og det var dig, som forraadte mine elleve Døtre?“

„Ja — a!“

„Nu har du taget min Lampe og druknet min tolvte Datter i Brønden!“

„Ja — a!“

„Kommer du igjen Esben?“

„Kan nok være!“

„Saa skal du da ogsaa ske alle Ulykker!“

Det varede kun et Øjeblik, før Kjæppen igjen førte Esben tilbage til Kongsgaarden, og Brødrene bleve da befriede for deres Sorg. Kongen gav Brødrene mange gode Gaver, men Esben fik ikke engang saa meget som Tak.

Aldrig havde Ridder-Rød været saa arrig af Misundelse som nu, og han bød Dag og Nat sit Hoved for at finde paa noget rigtig urimeligt, som han kunde forlange af Brødrene.

En Dag siger han saa igjen til Kongen, at det var nu godt nok med den Lampe, som Brødrene havde bragt, men de kunde endnu skaffe noget, som var meget bedre. Dog gjorde de det ikke, uden de bleve truede paa Livet.

Kongen spurgte da, hvad det var.

„Det er,“ sagde Ridder-Rød, „det dejligste Tæppe, som endnu noget Menneske har hørt om. Det har den Egenskab, at naar man rører ved det, lyder det, saa man kan høre det over otte Kongeriger.“

„Det var et dejligt Tæppe det!“ sagde Kongen. Og straks sendte han igjen Bud efter Brødrene.

„I har sagt, at I har et Tæppe, det dejligste i hele Verden. Naar man rører ved det, lyder det over otte Kongeriger. Dette Tæppe skaffe I mig, ellers skulle I miste Livet!“ sagde Kongen.

Brødrene forsikrede da, at de aldrig havde talt om et saadant Tæppe, de troede heller ikke, at et saadant var til, og det var dem da en hel Umulighed at skaffe, hvad Kongen forlangte.

Men Kongen vilde ingen Snak høre; han jog dem bort, og hvis de ikke snart skaffede Tæppet, skulde det koste deres Hals.

Nu saa det jo igjen ren galt ud for Brødrene, for nu vidste de da, at der intet Raad var. Den yngste af Brødrene spurgte dog om, hvor vel Esben var; men de andre sagde, at den Tosse, han havde jo knap selv Klæderne paa Kroppen, og det var ikke til at tænke paa, at han kunde hjælpe dem. Og der var ingen af dem, der fandt det Umagen værd at søge efter Esben. Men da kom han af sig selv.

„Saa, hvad er der nu i Vejen!“ raabte han? — „Ja hvad kan det hjælpe, at vi sige dig det,“ sagde Brødrene, „for du kan jo alligevel ikke hjælpe os“.

„Ja hvem kunde vide det, man har jo da hørt saa galt, at jeg før har hjulpet Eder!“ sagde Esben.

Ja, saa fortalte jo da Brødrene, om det Tæppe, der, naar man rørte ved det, klang, saa det hørtes over otte Kongeriger.

Esben mente, at dette var det værste, han endnu havde faaet at gjøre, men værre end galt kunde det da ikke gaa, og han vilde forsøge sig derpaa. Han tog da sin lille hvide Kjæp, satte sig paa den og sagde:

„Svip min lille hvide Pind,
følg mig over Aa!“

Og med det samme var han over Aaen, hos Troldhekſen. Det var om Aftenen, og Porten var lukket, men han kjendte Vejen ned igjennem Skorſtenen. Da han var kommen ind i Huſet, var dog det værſte tilbage, for Tæppet laa inde paa Sengen, hvor Troldhekſen laa og ſov. Han liſtede ſig ind i Kammeret, uden at hun eller Datteren vaagnede, men saa snart han rørte ved Tæppet for at tage det, klang det, saa man kunde høre det over otte Kongeriger. Hekſen vaagnede, foer ud af Sengen og greb fat paa Esben. Han brødes med hende, men kunde slet ikke staa ſig, og Troldhekſen raabte til Datteren: „Kom og hjælp mig, saa sætte vi ham ind i det lille mørke Kammer, han skal fedes! — Ho — ho, nu har jeg ham!“

Esben blev saa sat ind i et lille mørkt Hul, hvor han hverken saa Sol eller Maane, og der blev han fedet med sød Mælk og Nøddekjærner. Datteren havde nok at gjøre fra Morgen til Aften med at knække Nødder til ham, og da fjorten Dage vare gaaede, havde hun kun en Tand tilbage i Munden, saadan havde hun knækket Nødder. I denne Tid havde hun alligevel fattet Godhed for Esben og vilde gjærne have frelſt ham, men kunde ikke.

Da nogen Tid var gaaet, siger Troldhekſen til sin Datter, at hun ſkulde gaa ind og ſkjære en Finger af Esben, for at hun kunde se, om han snart var fed nok.

Datteren sagde det til Esben og spurgte ham, hvad hun ſkulde gjøre.

Esben sagde, hun ſkulde gaa ud og tage et Jærnſøm, og derom ſkulde hun ſvøbe et Stykke Skind. Det kunde hun give Moderen at bide i.

Det gjorde Datteren ogsaa, men da hun kom med dette til Moderen og denne bed i det, raabe hun: „Uh, nej dog! Det er jo ikke andet end det bare Skind og Ben; nej han maa fedes meget længere“.

Esben blev saa igjen en Tid fedet med sød Mælk og Nøddekjærner, og Troldhekſen kom saa igjen en Dag i Tanker om, at nu maatte han da vist være fed nok.

Hun befalede da igjen Datteren at gaa ud og ſkjære en Finger af ham. Datteren spurgte Esben om, hvad hun nu ſkulde gjøre. — Esben var kjed af at ſidde længere i det mørke Hul, og han siger derfor, at hun ſkulde gaa ud og ſkjære en Patte af

en Ko og give Troldhekſen den at bide i. Det gjorde Datteren, og da Hekſen bed i Kopatten, raabte hun: „Aa! — Ja nu er han saa fed, saa fed, en kan slet ikke mærke, der er Ben i ham. Nu skal han slagtes".

Men juſt da var det ved den Tid, at Troldhekſen skulde gjøre Reiſen til Troms Kirke, og hun kunde derfor ikke faa Tid til at slagte Esben. Derfor sagde hun til Datteren, at nu, medens hun selv var borte, skulde Datteren ilde den store Ovn, derpaa tage Esben ud og stege ham deri, til hun selv kom tilbage. Det lovede Datteren.

Troldhekſen reiſte, og Datteren gjorde saa Ovnen rigtig gloende varm. Hun lukkede Esben ud, for nu skulde han steges.

Hun tog da Grisſelen[1]) og bad Esben at sætte sig paa den, saa hun kunde skyde ham ind i Ovnen.

Esben satte sig ogsaa paa Grisſelen, men da hun havde faaet ham hen til Ovnsmunden, spilede han Benene vidt fra hinanden, og hun kunde ikke faa ham ind.

„Nej saaledes skal du ikke sidde!" sagde Trolddatteren.

Hvordan da?" spurgte Esben.

„Du skal sætte Benene over hinanden", sagde Trolddatteren.

Nej, det vidſte da Esben slet ikke, hvordan var.

„Gaa din Vei," sagde Trolddatteren, „saa skal jeg vise dig, hvordan du skal bære dig ad!"

Hun satte sig saa paa Grisſelen, men ikke saa snart havde hun gjort det, før Esben greb fat paa den, ſtjød hende ind i Ovnen og stængede for hende.

Han ſkyndte sig da hen og tog Tæppet, men da klang det, saa man kunde høre det over otte Kongeriger, og Troldhekſen, som var ved Troms Kirke, kom farende og raabte:

„Hej! Er det igjen dig Esben?"

„Ja — a!"

„Det var dig, der forraadte mine elleve Døtre?"

„Ja — a!"

„Og tog min Due?"

„Ja — a!"

„Og min dejlige Galt?"

„Ja — a!"

„Og druknede min tolvte Datter i Brønden og tog Lampen?"

„Ja — a!

„Og nu har du ſtegt min trettende og ſidſte Datter i Ovnen og taget Tæppet?"

„Ja — a!"

„Kommer du igjen Esben?"

„Nej aldrig mere!" ſagde Esben.

[1]) Saaledes kaldes paa Sæll. det Redſkab, hvormed Brodet ſkydes ind i Ovnen.

Da blev Troldhekſen ſaa arig, ſaa arrig, at hun ſprang i Flint, i utallige Stumper og Stykker. Derfra ſtamme alle de mange Flintſtykker, ſom ligge rundt omkring paa Markerne, og hvorpaa man ſtjærer Fødderne.

Esben havde igjen fundet ſin Kjæp, ſom Troldhekſen havde taget fra ham, og nu ſagde han:

„Svip min lille hvide Pind,
følg mig over Aa!"

Og ſaa var han igjen hjemme i Kongsgaarden. Men her ſaa det galt ud, for Kongen havde kaſtet alle de elleve Brødre i Fængſel, og ſnart ſkulde de henrettes, fordi de ikke havde bragt Kongen Tæppet.

Esben gik nu op til Kongen og bragte ham Tæppet. Kongen blev ſaa inderlig glad for det; naar han rorte ved det, kunde det høres over otte Kongeriger, og alle de andre Konger kunde ſidde og ærgre ſig, fordi de ikke havde Mage til Tæppe.

Esben fortalte da ogſaa, hvorledes alt var gaaet til, og hvorledes Ridder-Rød havde gjort Brødrene alt det Onde, han kunde hitte paa, fordi han var misundelig paa dem. Brødrene fik ſtraks deres Frihed; men Ridder-Rød, ſom havde været ſaa ond, blev han hængt i det højeſte Træ, der var at finde, og ſaaledes fik han Løn, ſom forſkyldt.

Af Brødrene og Esben blev der gjort ſtor Stads, og nu takkede alle Brødrene Esben for, hvad han havde gjort for dem. De fik da alle tolv ſaa meget Guld og Sølv, ſom de kunde føre, og ſaa begav de ſig paa Vej hjem til deres gamle Fader. Da han igjen ſaa ſine tolv Sønner, ſom han aldrig havde ventet at ſe mere, blev han ſaa glad, at han græd af Glæde.

Brødrene fortalte da, hvormeget Esben havde udført, og hvor tidt han havde reddet deres Liv, og fra nu af var han ikke længer Askepot derhjemme.

De levede alle lykkelige og glade i mange Aar derefter. Sidſt jeg beſøgte dem, blev jeg ſaa meget godt beværtet, jeg fik Vafler af en Flaſke og en Hokurv fuld af Vin!

[272]

Fuglekongen.

(Fra Vestfælland.)

Engang vare alle Fugle, baade store og smaa, forsamlede for at vælge sig en Konge, og de bleve enige om, at den af dem, der kunde flyve højest, skulde være Konge. — De fleste kom ikke ret højt, men faldt snart igjen ned mod Jorden; Kragen var den dygtigste, og alle saa med Misundelse op til den grimme Fugl. Men den blev endda narret, for den lille Gjærdesmutte havde skjult sig paa Kragens Ryg, for denne fløj op, og da nu Kragen ikke kunde komme højere, stak Gjærdesmutten tilvejrs og raabte: Seer I, her er jeg! — Derover bleve alle Fugle endnu mere forbitrede, for hellere vilde de da have den grimme Krage til Konge, end den usle, bitte Gjærdesmut. — Da Gjærdesmutten igjen kom ned til Jorden, fløj de derfor alle som en efter den for at hakke den fordærvet, og den stakkels lille Fugl vidste ikke andet Raad, end at flyve ned og skjule sig i en Muddergrøft. Der kunde ingen komme til den; men da raabte Fuglene ned til Frøerne i Grøften og lovede dem alt godt, hvis de kunde fange Gjærdesmutten. Den fløj da igjen op af Muddergrøften, og Dyndet dryppede af den, — derfor er der endnu den Dag i Dag sorte Striber paa den, og nu skjulte den sig inde i et Musehul i en Lergrav, men her blev den helt brun af Leret Derinde kunde ingen naa den, og Fuglene maatte have Bud efter Storken med det lange Næb, for at han kunde trække den ud. Imedens blev Uglen, for hun seer saa godt, sat til at passe paa, at Gjærdesmutten ikke skulde undfly. Men Uglen hun faldt i Søvn, og da de andre Fugle kom med Storken, saa var Gjærdesmutten borte. Derfor hades endnu Uglen af alle andre Fugle og tør ikke vove sig ud af sit Skjul for Aften, naar de andre Fugle sove. — Gjærdesmutten er endnu Fuglenes Konge, men naar den flyver ud, har den altid til Beskyttelse nogle andre Smaafugle omkring sig.

[273] # Folketro om „Cyprianus".

I.

(Vestjylland.)

Cyprianus hed en Mand, der levede i gamle Dage; han havde gjort forfærdelig meget Ondt i sin Tid, og den Bog, der har Navn efter ham, har han skrevet og deri lært det Onde fra sig til andre. Men paa sine gamle Dage angrede han sin Synd, og saa skrev han en anden Bog, hvori han lærte fra sig, hvordan alt det Onde, han havde skrevet om i den første Bog, kunde forhindres. — Somme have den første Bog og gjøre Ondt med den, andre, — og det er de gode af „de Kloge" —, have den anden Bog og forhindre dermed det Onde. Kun faa have dem begge.

II.

[274] (Vestjylland.)

Der er en anden Hekfebog, som kaldes: „Den sorte Bog". Hvorfra den stammer er ubekjendt, men den er ikke saa kraftig, som „Cyprianus". — Der fortælles, at en gammel Kone, der var Heks, havde kun „Den sorte Bog" og maatte derfor ogsaa give tabt over for en anden, som var i Besiddelse af „Cyprianus".

III.

[275] (Vestjylland.)

Man kan kun slippe „Cyprianus", naar en Præst kaster den i rindende Vand og læser over den, ellers kommer den altid igjen, hvordan man end forsøger at stille sig ved den. Har en Mand ejet Bogen, skal den gives ham med i Kisten, naar han er død[1]; for hvis hans Børn efter ham beholde den, kunne de kun vanskeligt slippe af med den, — nogle mene endog, at de da høre den Onde til.

IV.

[276] (Vestjylland.)

I Horne Sogn ved Varde var der engang en Dreng, som fik fat i „Cyprianus", og i denne farlige Bog læste han

[1]) Jeg har troværdige Folks Vidnesbyrd for, at det flere Gange i Vestjylland har været brugt at give en Død denne Bog med i Kisten. „Cyprianus" har nemlig ikke været saa sjælden, som sædvanligt antages.

saa længe, til han blev saa klog, at han ved sin „Vidskab“ kunde gjøre baade Ondt og Godt. „Den kloge Dreng,“ som man kaldte ham, kom engang til en Gaard i Strellev Sogn og bad om Nattely. — Jo, det kunde han da nok faa. — Saa satte han sig ind paa Bænken ved Bordet og sad og talte med Folkene om Aftenen; men Datteren der i Huset var en Skjælm og drillede ham saa lang Aftenen var, ja var ikke fri for at ville lade ham „holde Lyset“. Derover blev Drengen vred, og om Morgenen, før han igjen drog afsted, lovede han hende, at det skulde hun komme til at fortryde. — Efter den Dag havde Pigen aldrig Ro, hvor hun end var, oppe eller nede, fulgte der hende en saadan Støj og Alarm, saa hun var nær ved at gaa fra Sands og Samling. — Faderen sendte da Bud efter en „klog“ Præst. Da han kom og fik at høre, hvordan det stod til, befalede han, at al Halmen, der var i hendes Seng, skulde tages ud og brændes, og ikke det mindste Straa maatte blive tilbage. Det blev ogsaa gjort, men samme Dag blev „den kloge Dreng“ syg og døde, hvor han da var, og Pigen kom sig.

V.

[277] (Thy.)

For faa Aar tilbage døde en „klog“ Mand i Thy; han efterlod sig „Cyprianus“, men hans efterlevende Slægt turde ikke beholde den og solgte den derfor for 30 Rigsdaler til en anden „klog“ Mand. Dog kort efter indfandt der sig en tredie bekjendt „Klog“, som bød 50 Rigsdaler for Bogen, men den første Kjøber vilde ikke slippe den.

VI.

[278] (Østjylland.)

En fattig Almuesmand i Aarhus fortalte mig i 1872, at han havde „fortrudt saa skammeligt“, han havde solgt „Cyprianus“, som han engang havde ejet. „For nu har jeg levet i Armod i al min Tid og opfødt mange Børn, men saa længe jeg havde denne Bog, savnede vi aldrig Brød i Huset, — nu er de tidt skral nok!“

VII.

[279] I Vejleegnen siges, at „Cyprianus“ i Grunden bestaaer af tre Bøger, nemlig den egentlig „Cyprianus“, samt „Tertullianus“ og „Aabrianus“. — I Vestfyen hedder det, at „Cyprianus“ bestaaer af tolv Bøger, den ene kraftigere end den anden. Kan man læse den sidste, da kan man binde Djævelen, men de øvrige have ikke Magt og „Vidskab“ til at læse og bruge mere end de første Bøger.

VIII.

[280] (Østfyen.)

Den Bog, som kaldes „Cyprianus", er et Stykke af Johannes Aabenbaring, men det blev ikke taget med i den almindelige Bibel, for at onde Mennesker ikke skulde fristes til at misbruge det.

IX.

[281] (Østfyen.)

Har en „Cyprianus", kan han kun komme af med den, hvis han kan sælge den og faa mindre for den, end han selv har givet. Men kan han ikke paa denne Maade blive fri for Bogen, tilhører han den Onde, naar han dør. Har han selv givet 1 Skilling for den, maa han kun faa ½ Skilling igjen, og om Fanden end mange Gange bliver narret for sit Bytte, vil der dog engang blive en, som ikke kan faa mindre for den, end han selv har givet, og denne er da fortabt.

X.

[282] (Østfyen.)

En Skræder havde „Cyprianus". En Dag, da Mesteren ikke var hjemme, fik Drengen fat paa Bogen og læste et Stykke frem i den; men da kom der en saadan Mængde af store sorte Fluer, saa Drengen knap kunde nære sig i Stuen for dem. I det samme kom Mesteren farende forpustet hjem, han rev Bogen fra Drengen og begyndte at læse tilbage, hvad denne havde læst frem. Efter megen Møje lykkedes det ogsaa omsider Mesteren at faa Djævlene i Fluesikkelse dreven bort.

---

[283] XI.

(Langeland.)

„Paa Sinaj Bjærg gav Vorherre den Forjættelse til Moses, at „alt hvad han sagde eller skrev skulde være Sandhed og ske, som han vilde", og alt, hvad han selv bad om, eller lærte Menneskene at bede om, skulde blive opfyldt. Men da fristede Djævelen Moses, saa han foruden de fem Mosebøger, der kun indeholder, hvad der er godt, skrev en sjette Mosebog, og det er den, som siden er bleven kaldt „Cyprianus". — Hvad der staaer i denne Bog har Kraft, fordi det er skrevet af Moses efter Herrens Forjættelse" [1]).

---

[1]) Fra Skjælskoregnen har jeg samme Folketro optegnet i en dunklere Form. Her synes det at have været Folketro, at hvad Moses skrev i 6te Mosebog, var den hemmelige Visdom, han havde lært i Ægypten og som saaledes efter Herrens Forjættelse til ham blev gjort kraftig. Jfr. **Cyprianus P. P. P. Kjøbenhavn 1772, Slutningen af Fortalen.**

XII.

[284] (Langeland.)

En Præst gik en Søndag til Kirken for at forrette Gudstjenesten. Imedens kom Pigen ind i hans Studereværelse og fik her Øje paa en gammel støvet Bog, som hun aldrig før havde lagt Mærke til. Hun tog den for at støve den af og gav sig til at læse i den, men hun havde kun læst et Øjeblik, da stod Præsten for hende, tog Bogen og sagde, at den Bog maatte hun aldrig mere røre, thi saa kom der en Ulykke over hende og Huset. — Præsten havde nemlig i Kirken mærket, at det var galt fat, og til Menighedens Forundring havde han skyndt sig ud af Kirken og hjem.

XIII.

[285] (Langeland.)

„Der var engang her paa Landet en Gaardmand, som havde „Cyprianus", men han gjorde da aldrig Ondt med den. En Søndag var han og hans Kone gaaet til Kirke, og det gik altsammen meget godt, indtil Præsten stod midt i sin Prædiken, da foer Manden op og ud af Kirken. Alle Folk troede jo, det var galt fat med ham, og det var da ogsaa galt nok, for Børnene, der vare alene hjemme, havde faaet fat paa den slemme Bog og begyndt at læse i den. Der var da kommen saamange smaa Djævle mylrende, at hele Stuen var fuld af dem, dengang Man den kom hjem, og de truede med at gjøre en Ulykke paa ham og Børnene, hvis de ikke snart fik noget at bestille. I sin Nød greb Manden da en Skjæppe Ærter og Vikker, der stod i Stuen, hældte dem ud paa Gulvet og befalede Djævlene at pille disse fra hverandre og sige, hvormange der var af hver Slags. Imedens fik Manden Tid til at læse dem bort en for en".

XIV.

[286] (Langeland.)

Naar en har „Cyprianus" og vil af med den, saa kan det hverken hjælpe at give den bort, brænde den eller kaste den bort; thi den vil altid vende uskadt tilbage til sin Ejermand. Han kan kun slippe den, hvis han kan sælge den til en anden.

XV.

[287]

I Vestsælland siges, at „Cyprianus" er et Stykke af Bibelen. Her i Landet maa Bogen ikke trykkes og findes derfor ikke i de almindelige Bibler. En Præst i Norge skal engang have ladet Bogen trykke, og af disse skal der endnu gives enkelte.

XVI.

[288] (Vestfælland.)

„Kristen Hjulmand i R. . . . har „Cyprianus“. Den fandtes nemlig i Huset, da han kjøbte det, og han kom saaledes uforvarende til ogsaa at kjøbe Bogen. Siden har han ikke paa nogen Maade kunnet slippe af med den. Han kastede den en Gang ind i en gloende Bagerovn, men endda kom den igjen“.

XVII.

[289] (Vestfælland.)

„Medens min Fader boede i Vemmelev var der en Mand, som havde „Cyprianus“. Der i Sognet vare Folk meget bange for ham og vrede paa ham, navnlig fordi han om Efteraaret læste alle Folks Gæs til sig. Saasnart vi slap Gæssene ud af Stien, saa fløj de afsted, til de naaede hans Gaard og over Længerne ned i Gaardsrummet. Det værste var, at der sjælden kom saa mange ud af Gaarden, som der kom ind.

Engang, da den kloge Mand var i Slagelse, fik en af hans Tjenestepiger fat i „Cyprianus“ og læste i den, uden at vide, hvad det var for en Bog. Da hun havde læst lidt, kom der saa mange store røde Haner ind i Stuen, og de blev til de arrigste Smaatrolde. Der var saa mange af dem, at hun hverken kunde røre eller vende sig for dem, og der blev endda ved at komme flere. Manden i Slagelse mærkede da Uraad og skyndte sig hjem over Hals og Hoved. Han rev Bogen fra Pigen og gav hende en under Øret, saa hun besvimede. — Hvordan Manden fik Magt med Troldene, fik hun aldrig at vide, thi da hun igjen kom til sig selv, var alt forsvundet.“

XVIII.

[290] (Vestfælland.)

En Mand havde „Cyprianus“ og holdt den altid vel forvaret; men en Dag da Pigen gjorde rent, fandt hun Bogen paa et affides Sted og gav sig til at læse i den. Straks stod Fanden for hende og spurgte: „Hvad skal jeg magte, hvad skal jeg gjøre?“ — Pigen mærkede da, hvordan det var fat, og da der tæt ved stod et Sold, gav hun Fanden det og bød ham fylde det med Vand. Fanden havde da nok at bestille, til Manden kom hjem og igjen kunde læse ham bort.

XIX.

[291] (Kjøbenhavn.)

I gammel Tid, da Bibliotheket var paa „Rundetirkens“ Loft, gjemtes „Cyprianus“ ogsaa her, men der var engang en, der læste i den og kom galt afsted. Bogen blev derfor lænket til en stor Sten og nedstyrtet til Bunden af den hule Kjærne i Rundetaarn, og der ligger den endnu.

„Kloge" Mænd i Vestjylland.

I

[292] ### Kristen Tiphede.

For omtrent tyve Aar siden fandtes i Vestjylland ikke faa „kloge" Mænd og Koner. Enkelte af disse gav sig af med at kurere for alle mulige Sygdomme baade hos Mennesker og Dyr, andre derimod søgtes kun i visse Tilfælde. Foruden disse mere ansete „Kloge", var der desuden mangfoldige, som kjendte enkelte Grene af den hemmelige Viden og som kunde „skrive" for Tandpine, „maale" for „Modsot", stille Blod, Ild og løbske Heste o. s. v.

En af de mest bekjendte i den Tid var Kristen Tiphede. Han boede i en fattig Hytte nede i Klitterne ved Ringkjøbingfjord. Trods hans „Konst" drev Sulten ham dog ofte ud paa Vandring i Egnen for at bjærge Føden, og der fortælles, at han en Juleaften ikke havde et Brødbid i Huset. Det blev en „fattig" Juleaften, men han havde dog baade Tørfisk og ferst Fisk; saa kogte han den første Fisk og spiste Tørfisken dertil som Brød. — Den samme Kristen var aabenbar, trods sin Fattigdom, en meget ærgjerrig Mand, og Maalet for hans Ærgjerrighed var, at Almuen i Egnen at blive anseet for en stor Troldmand. Mange af Fortidens „kloge" Mænd og Koner have været forslagne Hoveder, ofte i Besiddelse af stor Menneskekundskab, Snildhed og Udholdenhed, men Kristen var ikke nogen stor Aand og formaaede derfor heller aldrig at opnaa en Berømmelse, der kan stille ham ved Siden af Mads Weis, den kloge Kone i Vindblæs i „Himmelland," „Gammeltoftkonen" eller andre slige Beromtheder. — Enkelte af de mest overtroiske i Egnen bar vel stor Respekt for ham, men Flertallet ansaa det dog ikke for farligt en Gang imellem at have ham lidt til Bedste. Om nu Kristens Uheld kom af den tiltagende Oplysning, eller stammede fra hans Kjættethed, kan være vanskeligt at afgjøre, snarest maa Grunden vel søges i det sidste. — En af hans mislykkede Kure, hvorom her skal fortælles, gjorde fuldkommen Ende paa den sidste Rest af hans Anseelse som Helsemester.

Paa en af sine Vandringer oppe mod Nord, gik han ind til en Gaardmand, han kjendte, for at faa lidt at leve af. Under Samtalen siger Gaardmanden: „Hør Kristen! Jeg har en So,

som i de sidste Dage er bleven ren „tummelumsk", kunde du kurere mig den, vilde jeg da nok forskylde dig det". — „Den er vel besat!" sagde Kristen og blev ved at spise. — „Det er meget rimeligt!" svarede Manden og lo nok saa lunt, „for rent pinende gal er hun og ingen kan komme ind til hende". — „Det skulde være en slem Djævel, der var faret i hende, om jeg ikke skulde kunne magte den!" sagde Kristen. — „Ja, ja," svarede Manden og gned sig paa Armen, fornøjet over at have Spillet gaaende, „vi kan jo prøve det, og kan du, Kristen, kurere den, saa skal det ikke mangle paa en Stjæppe Rug eller to, naar vi faa indhøstet."

Straks efter gik de ud til Svinestien, og saasnart Kristen fik Øje paa Soen, erklærede han, at den var besat. „Der er minsjæl kun en Djævel i den", siger Kristen, „men det er nok det, for det er en af de største. Endda tænker jeg vel, jeg kan magte den". „Føst vel a endda prøw aa taa en me de Gue, meu vel en et me de Gue, saa ska en me de Uend!" (Først vil jeg endda prøve at tage den med det Gode, men vil den ikke med det Gode, saa skal den med det Onde!). — Før han gik ind i den paa alle Sider lukkede Sti, siger han til Manden og Karlen, som stod ved Døren: „Nær a no e kommen end, saa i hwa J hør, aa i hwa J sier, saa hold endele fast ved æ Dar!" (Naar jeg nu er kommen ind, saa i hvad J høre, og i hvad J se, saa hold endelig fast ved Døren!) — Kristen vidste, at ved Maninger og Djævleuddrivelser pleje allehaande Koglerier at vise sig.

Nu steg Kristen ind til Soen. Den sad i Lejet og „gluffede" ad ham. Kristen begyndte da med høj Røst: „So! Er du besat af Djævelen eller af Satanas, da byder jeg dig i Navnet — — —". Længere kom han ikke i sin Besværgelse, thi Soen foer fra Lejet imod ham. Dog undgik han den lykkelig og begyndte igjen paa Besværgelsen, men Soen gav ham ingen Ro, thi det gik i en Jagt Svinestien rundt til evindelig Morskab for de to uden for. Hver Gang Kristen kom forbi Døren, bundrede han paa den og raabte, de skulde lukke op, men de huskede paa: „J hwa J hør, aa i hwa J sier, saa hold endele fast ve æ Dar!" og de lukkede ikke op. Tilsidst klyngede han sig til Døren og forsikrede de uden for staaende, at det var ham selv og ingen anden, og bad dem mindelig om at slippe ham ud, hvad de da ogsaa gjorde. — Siden gav Kristen sig aldrig af med „tummelumske" Svin!

II.

[293] **Peder Smed.**

I Lemvigsegnen levede for en Del Aar tilbage en „klog" Mand af dette Navn. Ved sine Kure anvendte han ogsaa undertiden almindelige Lægemidler, men oftest brugte han dog „Sympathi-Midler". — En Aften var denne Peder Smed til-

fældigvis i Besøg hos en Bonde, der boede i Nærheden af Præstegaarden. Præstekonen kom et Ærinde om i Bondegaarden, og hun klagede sig meget over Tandsmærter. — Peder tilbød sig at give hende et Raad, som straks skulde hjælpe, og hun tog mod Tilbudet. Han skrev da nogle Ord paa en lille Seddel, som hun skulde lægge ind ved Tænderne. Det gjorde hun, og straks svandt Tandpinen. Peder formanede hende, ikke at lade nogen læse Sedlen, men brænde den, naar hun ikke længere brugte den. Dog, da hun kom hjem, fik Præsten Sagen at vide, og han læste Sedlen. — Hvad der stod paa den, er ikke fuldt bekjendt, men det skal have været en gudsbespottelig latinsk Sætning, hvori Djævelen opfordredes til at borttage Smærten fra Tanden.

Nogle Dage derefter træffer Peder at møde Præsten. Denne spurgte: „Ved Peder selv, hvad der stod paa Seddelen, han skrev til min Kone?“

Nej, det vidste Peder da ikke, men han mente, det var vel Latin.

„Ja, hvorfra har han det da?“ spurgte Præsten videre, og Peder maatte jo da tilstaa, han havde det fra „Cyprianus“.

Da siger Præsten: „Har du Lyst til at komme i Helvede Per?“ — Peder blev lidt hed om Ørene, for han vidste, at Præsten ikke var god at bides med i det Stykke, men han bemærkede dog: „Ja men de komme da ikke alle i Helvede, der skrive Latin!“

„Nej“, sagde Præsten, „men det vil jeg sige dig, at brænder du ikke denne Bog, og bruger du den paa denne Maade, da vil din Plads dernede være dig beredt“.

Peder lovede da at stille sig ved Bogen, men det blev ved Løftet, thi efter hans Død fandtes den af Sønnen i en af Faderens Gjemmer, og da blev den brændt.

III.

[294] **Degnen i Hov.**

En af de mest berømte „kloge“ Mænd i Vestjylland var den gamle Degn i Hov. „En Profet er ikke agtet i sit Fædreland,“ hedder det, og det samme gjaldt ham, thi i selve hans Hjemstavn var der ikke mange, som søgte til ham; derimod gjorde han ofte Rundrejser i Viborgegnen, Salling og Thy og kom da hjem med et helt Læs af Fødevarer, Korn, Klæder og andre gode Ting, thi han var ikke kræsen, han tog alt muligt i Betaling for sine Kure. Som oftest anvendte han dog almindelige Lægemidler, men i Tilfælde, hvor han fandt det fornødent, forsømte han dog heller ikke at tage Overtroen i sin Tjeneste. Hans Færd var dog oftest meget forsigtig, og magiske Midler anvendte han kun, hvor han havde enfoldige godtroende Folk for sig. Hvis mere oplyste Folk vilde formaa ham til at bruge Tryllemidler, kunde

han blive meget forbitret. Saaledes blev der engang paa en nærliggende Herregaard stjaalet et kostbart Klædningsstykke og efter forgjeves Undersøgelser paa Gaarden, vidste Fruen ikke andet Raad, end skikke en af sine Piger til Degnen for at bede ham vise det igjen. Hun havde just ikke stor Tillid til Degnens Konst, men hun tænkte, at Tyven muligvis kunde blive bange, naar han hørte, Degnen havde paataget sig at vise Gjenstanden igjen. — Pigen kom til Degnen og forebragte sit Ærinde. — „Trower hun a e en Dowl? — hwa?" sværrede Degnen, — og med den Besked maatte Pigen gaa.

---

[295] IV.

For en Del Aar tilbage kom en bekjendt „klog" Mand fra Lemvigsegnen tilligemed nogle andre Almuesfolk ned til Struer Havn, hvor der laa et Dampskib. Det var første Gang, de havde seet et saadant Skib, og de forundrede sig meget over, hvorledes det kunde gaa uden Vind. Den „kloge" svarede: „Ja, — de e no de! — men a ku endda gjan sæj en Uer, forren te en alder sku raak aa æ Stæj!" (Ja, — det er nu det! — men jeg kunde endda gjærne sige et Ord, saa det aldrig skulde rokke af Stedet!)

Sagn fra Østjylland.

[296] **1. Ellehøj.**

Et Par Mil nordøst for Randers ligger en Landsby, som heder Hollensbjærg. Vesten for Byen er en stor Bakke, som kaldes Ellehøj, og i denne Høj skal i gammel Tid have boet Ellefolk. Undertiden saa man Ellepigerne danse paa en Eng der tæt ved Højen, og siden den Tid kaldes samme Eng Jomfruengen. — Engang levede der en Bonde i Hollensbjærg; han hed Peder Foged og ejede Jomfruengen. En St. Hansaften sik han Bud fra Herremanden, at han næste Morgen tidlig skulde kjøre til Randers. Da Morgenen kom, saa Karlene til hinanden, for der var ingen af dem, der havde Lyst til at hente Hestene nede paa Jomfruengen. Dog da ikke andet var for, maatte jo den ældste afsted. En hvid Taage laa over Engen, men omsider fandt han dog Hestene og red med dem ned forbi Højen. Men da han kom hertil, hørte han en underlig Musik fra Højen, og en dejlig Ellefrue stod for ham med et kosteligt Sølvbæger fyldt med en skummende Drik i Haanden. „Tøjr dine Heste ved Højen og tøm dette Bæger, i Nat er her Gilde, og jeg vil bede dig om en Dans!“ sagde hun og rakte Bægeret op imod ham. — Karlen greb Bægeret og lod, som han vilde tømme det, men istedenfor kastede han Drikken bag over Skulderen og satte afsted i Gallop. Ellefruen fulgte efter ham, og da han kom hjem i Porten, var hun lige i Hælene paa ham. Han vendte sig derfor om og slog Kors for sig, og da maatte hun vige. — Den samme Slægt beboer den Dag i Dag Gaarden, og Sølvbægeret gjemmes endnu her. Hver St. Hansaften kommer endnu Ellefruen til Porten og beder om sit Bæger, men længere end til Porten kan hun ikke komme for det hellige Kors.

---

[297] **2. Fruen paa Gml. Estrup.**

„Paa Herregaarden Gammel Estrup levede engang en Frue, som skal have været en skammelig Kvind. Sin Mand forgav hun i et Glas Vin, og da hun derefter selv forestod Styret af Gaard og Gods, saa havde hendes Bønder og Undergivne ikke Hunds Ret hos hende. Hun vilde, at hendes Tjenere skulde kunne se paa hende, hvad hun vilde, før hun sagde det. Som

Følge af hendes urimelige Strænghed, gik det stadigt tilbage med Gaardsdriften, thi Tjenerne udførte modvillige hendes Befalinger, og ingen havde hun Tillid til. — Imellem Virring og Aarslev ligger en lille Sø. Herved boede i en lille Hytte et Par fattige Folk, som havde en lille Indtægt af at fiske i Søen; men det vilde Fruen slet ikke taale, og for at forhindre, at de satte Garn i Søen, lod hun den fylde med Tjørneris. — Engang søgte hun Proses med Herremanden paa Stenalt om en Eng, som hedder Kaholm, og hun lod skrive en falsk Skjøde, underskreven af den forrige Ejer paa Stenalt, for at bevise, at Engen var hendes. Da Retten skulde dømme i Sagen, blev det bestemt, at begge Parter, tilligemed Rettens Folk, paa en bestemt Dag skulde mødes paa den omtvistede Eng for at faa Sagen afgjort. Fruen fra Estrup skulde da gjøre Ed paa, at Engen var hendes, og hun svor da ogsaa paa, at den Jord, hvorpaa hun stod, tilkom hende med Rette, og saaledes fik hun Engen. Jorden, hun stod paa, var ogsaa nok hendes egen, thi for hun drog hjemme fra, havde hun taget Jord i sine Sko. — Endnu seer man hende ved Nattetide komme kjørende i sin Vogn, med fire Heste for, ud til Kaholm.

---

[298] **3. Smørtyveriet.**

Der var engang en Kone i Stødov paa Helgenæs, som kunde hekse. Hun havde for Skik, naar hun skulde kjærne Smør, da at sige: „En Skefuld Fløde fra hver Mand i Herredet!“ og saa fik hun altid sin Kjærne helt fuld af Fløde. — Nu traf det sig en Dag, at hun skulde et Ærinde til Byen, just som de skulde til at kjærne. Saa siger hun til Pigen: „Nu kan du kjærne, medens jeg er borte, men saa skal du sige, før du begynder: En Skefuld Fløde fra hver Mand i Herredet! saa skal jeg nok gjøre det saaledes, at der skal komme Fløde nok.“ Konen gik, og straks derpaa gav Pigen sig til at hælde Fløde i Kjærnen; men da hun saa skulde til at sige Ordene, som Konen havde lært hende, saa syntes hun, at en Skefuld fra hver Mand, det var saa lidt, og derfor sagde hun: „En halv Pot Fløde fra hver Mand i Herredet!“

Nu fik hun Fløde, saa det forslog. Kjærnen fyldtes, og Fløden blev endda ved at komme, ja tilsidst var Kjøkkenet halvt fuld af Fløde. Da Konen kom hjem, stod Pigen og øste Fløde ud ad Kjøkkendøren, og Heksen blev meget vred, fordi hun havde overtraadt hendes Befaling og forlangt en halv Potte, istedenfor en Skefuld, thi nu kunde enhver Mand jo mærke, at der var stjaalet Fløde fra ham, og Pigen fik aldrig siden Lov til at kjærne alene.

---

[299] **4. Alling og Tvilum Klostre.**

I Alling By, Svostrup Sogn nordvest for Aarhus, har i gammel Tid været et Kloster[1]). Endnu sees en Mængde Murbrokker paa Stedet, hvor Klosteret har staaet. For nogle faa Aar tilbage var der endog fast Murværk tilbage over Jorden, og i Jorden vil endnu Grunden til Bygningen kunne findes. Efter Sagnet skal der have gaaet en Longang fra Alling til Tvilum Kloster. Der vises endnu en Sænkning i Jordsmonnet, som siges at være fremkommen ved, at Longangen er sunken sammen.

Et andet Sagn beretter, at man havde begyndt Bygningen af Tvilum Kloster flere Steder, men Troldene ødelagde om Natten alt, hvad der var bygget om Dagen. Man fik da det Raad at tage to „Boller" (ɔ: Stude) og binde sammen og lade dem drive, hvorhen de vilde. Hvor de da først lagde sig, skulde Klosteret staa. „Bollerne" søgte ned i et Morads i Nærheden af Gudenaa, der blev Klosteret bygget, og Kirken staaer endnu paa samme Sted.

[300] **5. Om Kloster.**

I Emborg By, hvor det gamle Om Kloster har ligget, spøger det tidt slemt, og den gamle Kone, som boer paa Stedet, hvor Klosteret har staaet, mener at det er de gamle Munke, som ikke kunne finde Ro i Graven. Nede i Jorden under Huset har hun ogsaa mangen en Nat hørt underlige „Dump" og Slag som af Kister, der slaaes i; men det mente hun var ikke saa underligt, for Huset laa nok paa den gamle Klosterkirkegaard, i alle Fald sandtes for faa Aar siden tre hele Skeletter i Jorden lige ind til Huset. De vare vel hver deres fulde tre Alen lange og bleve igjen nedlagte paa samme Plet. „Det var jo Synd andet, og man siger jo da ogsaa, at det ikke skal være godt at forstyrre de Dødes Ro". — For mange Aar tilbage var der to Mænd, som fiskede med Garn i Aaen i Nærheden af Emborg. Da de engang trak Garnet til sig, var det saa forfærdelig tungt. Endelig fik de det da trukket saa højt op, at de kunde se, hvad der var i Garnet. Det var et lille Skrin, og den ene af Mændene greb allerede efter Skrinet for at trække det op i Baaden, men i det samme sagde han noget, — det skulde han ikke have gjort, for da sank Skrinet med Skatten, som vel var i det, og ingen har siden seet det.

[301] **6. Dallerup, Bjarup og Linaa Kirker.**

Kalbygaard, der ligger 3½ Mil vest for Aarhus ved Lande-

[1]) Danske Atlas IV, 473.

vejen, var i gamle Dage et Herresæde, men blev siden forandret til tre Bøndergaarde og var saaledes, indtil Rosborg kjøbte den med andet Bøndergods af Kongen; da blev den atter en Herregaard.

I gammel Tid boede paa denne Gaard tre Jomfruer, den ene hed Dal, den anden Bjar og den tredie Lin. Disse tre Jomfruer byggede hver sin Kirke, nemlig Dallerup, Bjarup og Linaa Kirker, der alle tre ligge i en Linie. Dallerup østligst, dernæst Bjarup $^1/_2$ Mil vestligere og Linaa Kirke igjen lidt over $^1/_2$ Mil vest for denne. Nu sejlede Jomfruerne fra Kalbygaard hver Helligdag over til Bjarup Kirke for at høre Messe. En saadan Helligdag tabte Jomfru Bjar sin Guldring, men hun troede, der var en, som havde taget den fra hende. Hun var af et heftigt Sind og forbandede da den, som havde taget Ringen. Ringen var falden i Bjarup Sø, og Virkningen af Forbandelsen var, at den steg over sine Bredder og anrettede megen Ødelæggelse. En Fisker med hans Familie, der boede nede ved Søen, omkom. Men straks efter svandt Søen ind, og Fiskene sprællede paa tørt Land. I den første Fisk, der sprættedes op paa Kalbygaard, fandtes Ringen. Snart var der ingen Sø mere, men kun en Kilde, som for et Par Aar siden blev lukket, da Mosen forvandledes til Plojeland. Fra denne Kilde, som kaldtes „Tyrens Hul" strømmede to Bække, en mod Øst og en mod Vest. Navnet fik Kilden paa denne Maade: En Gang gik en Pige fra Mollerup hen ad Vejen forbi Kilden, da kom en gal Tyr efter hende. Hun løb da hen til Kilden og rundt om Kildehullet for at undgaa den, Tyren løb bag efter, indtil den endelig blev tjed deraf og sprang lige til igjennem Kilden, men da sank den i, for Kilden havde da ingen Bund, og Pigen blev frelst. Men gamle Koner i Mollerup kunde endnu i min Barndoms Tid hver Højtid høre Tyren brøle inde under Byen.

Bjarup Kirke, hvoraf der nu kun er faa Levninger tilbage, skal være nedbrudt straks efter den sorte Pest. Byerne Bjarup, Volstrup og Bottrup norden for bleve da øde. — Nogle mene, at Materialerne fra Bjarup Kirke bleve anvendte til deraf at bygge Laasby Kirke. Andre sige, at Folkene i Mollerup tog Stenene fra Kirken til deres egne Huse. — I et Stuehus i Laasby har jeg seet en svær Egebjælke med Aarstallet 1169, den skulde efter Sagnet være fra Bjarup Kirke. — En Sø har der ogsaa været imellem Kalbygaard og Bjarup; thi en Mand i Mollerup fandt for faa Aar tilbage et „Knobskib"[1]), da han opdyrkede et Stykke Jord. — Jomfru Dal siges at ligge begraven i en Høj østen for Dallerup Kirkegaard. Denne Høj maa efter Folks Tro ikke røres, thi da kommer der Kvægsyge i Gaarden, som Højen tilhører. Dog var der engang en Mand paa Gaarden, som op-

[1]) Saaledes kaldes i Egnen om Himmelbjerget nogle smaa Baade, som ere udhulede af en eneste Træstamme.

kastede en „Braadegrav“ i Højen, men straks blev alt hans Kvæg sygt, og Sygdommen standsede først, da Graven blev tilkastet.

[302] **7. Kæmpen i Egen.**

Paa en Del af Kalbygaards Mark, som nu er Agerland, og hvorpaa Afbyggergaarden Thorsminde ligger, var tidligere en stor Skov af Eg og Bøg. I Skoven var et vældigt, stort Egetræ. Da man vilde fælde det, viste det sig, at Stammen var hul, og derinde fandt man Skelettet af en stor Kæmpe, ved hans Side stod et Sværd, som en Jærnstang. Det var saa tungt, at ingen dalevende kunde løfte det. — Man mener, at hen flygtende for sine Fjender har søgt Tilflugt i denne hule Eg, men han har ikke kunnet hjælpe sig selv op igjen og er da ynkeligen omkommen af Sult.

[303] **8. Kappelsdal.**

Tre Mil vesten for Aarhus mellem Hammel og Aubæk er en Dal, som kaldes Kappelsdal. Her boede engang en Kæmpe ved Navn Kappel. Han havde kun en Søn. Den gamle Kappel havde været i mangt et Slag, men dog ikke fundet Døden. Nu var han gammel, og træt af Dage ønskede han sig Døden; men det lod til, at han skulde leve endnu i mange Aar. Da kaldte gamle Kappel sin Søn for sig. Han var ogsaa en rigtig Kæmpe, og den gamle havde selv undervist ham i Vaabenbrug. Kappel siger da til Sønnen, at han nok endnu engang kunde have Lyst til at kæmpe med ham, og nu skulde Sønnen rette et Kølleslag imod hans Bryst, saa vilde han vise ham, hvordan et saadant Slag kunde afværges. „Men du maa slaa til af al din Magt!“ tilføjede den gamle. Sønnen slog da ogsaa til, alt hvad han orkede, men Faderen afværgede ikke Slaget, og det blev hans Bane.

Sønnen blev meget fortvivlet derover, men den gamle trøstede ham og sagde, at det var gaaet, som han ønskede. Han havde givet ham det eneste, han begjerede, en hæderlig Død. Hvor gamle Kappel faldt, udsprang en Kilde, hvor de syge fandt Lægedom hver St. Hans- og Valborg-Aften; men engang kom en rig Bonde med sit surøjede Øg, som han vilde have helbredet, og han raabte: „Herfra I gamle Krøblinger, at jeg kan faa mit Øg toet!“ Han toede da Øgets Øjne i Kildevandet, og det blev helbredet, men fra den Tid tabte Vandet sin lægende Kraft.

Naar der engang bliver svar Nød og Krig i Danmark, rejser gamle Kappel sig af sin Grav og kommer os til Hjælp.

[304] **9. Mosehesten.**

Imellem Tovstrup og Laasby er en Bæk, som kaldes Aaen. Den kommer fra „Tyrens Hul". I ældre Tid var der ingen Bro over Bækken, saaledes som nu, men et Badested, som kaldtes „Langevad". Naar Vandet stundom stod højt, kunde det være vanskeligt nok for Fodgængere at komme over Aaen, og især var det ikke let i de mørke Vinteraftener. En Aften havde de unge Folk fra Tovstrup været i Laasby til Legestue, og da de kom til „Langevad", vidste de ikke, hvorledes de skulde komme over.

Det var om Efteraaret, og der gik en Hest og græssede paa Engen der tæt ved. En af Karlene siger da, at de jo kunde ride hinanden over paa denne Hest, saaledes at to satte sig op og red over, og kun den ene igjen red tilbage for at hente en anden. Men da der var kommen to op paa Ryggen af Hesten, saa var der endnu Plads til flere, og saaledes gik det, indtil de alle sad paa Hestens Ryg. Midt i Vadet kom en af de forreste til at se sig tilbage, og da han fik hele den lange Række at se, udbrød han forundret: „Jøsses Kors! sikke et langt Hors!" Men straks gik „det lange Hors" midt over, for det var Mosehesten, der havde gjækket dem, og de fik alle et koldt Bad i Aaen.

---

[305] **10. Aamanden.**

„En Aften for omtrent 50 Aar siden, da der endnu ingen Bro var over Aaen, mødte jeg en Mand, „Strande Jens" fra Laasby, der ved Langevad. Han fortalte mig da: Jeg kom fra Dallerup, og da hørte jeg en, der kom fra Tovstrup og ligesom jeg stilede ad Vejen efter Laasby. Han gik for ved mig og trippede saa underligt paa Stenene og vilde ikke svare mig paa, hvad jeg raabte til ham. Jeg blev da lidt ked om Ørerne, dog ikke bange, og jeg ved ikke, hvorledes det gik til, men jeg kom til at nævne Jesu Navn højt, og saa gav det et „Plus" i Vandet ved Siden af og Manden forsvandt. — Det har vist ikke været rigtigt med denne Mand".

---

[306] **11. Skattegraveren.**

Paa Skannerup Mark ved Silkeborg, et Stykke fra „Store Lyngdal", ligger tre „Kongelosener" skjulte i Jorden. D. v. s. en Skat saa stor, at tre Konger for den kunne udløses af Fangenskab. Denne Skat vilde engang „Strande Jens" tillige med to andre Mænd hæve. De vidste, hvor det var, thi hver Højtid brændte der Lys derover. Nu som han fortalte: „Saa havde vi faaet tre Lys lavet af tre forskjellige Ting, som vi havde kjøbt paa tre Apotheker, og vi gik nu en Højtidsaften dertil og fandt rigtig Stedet, hvor Skatten laa skjult. Den skulde hæves „tiend" (stiltiende). Vi gravede da, og kunde allerede se Kjedlen, hvori

Skatten var, og en af os rakte saa Haanden ned for at hæve den op; men i det samme kom der en stor, rød „Kok“, og en af os udbrød i de Ord: „Da var dette da en Fandens Kok!“ — Nu slukkedes Lysene, Stedet blev borte for os, og siden have vi aldrig kunnet finde Stedet“.

[307] **12. „Det brune Bak.“**

Paa Laasby Mark er en Banke kaldet „det brune Bak“. Der kan man ofte om Aftenen høre et Barn græde; man mener, at en Moder der har kvalt sit Barn. — Det samme Sagn fortælles om Laasby Krogdal.

[308] **13. Den sorte Pest.**

Da den sorte Pest var her i Landet, døde alle Folkene ud i Laasby og Dallerup Sogné, saanær som en Mand og en Kvinde, den ene i Laasby og den anden i Dallerup. Disse to Mennesker fandt da omsider hinanden og bleve Ægtefolk. Fra disse nedstamme Beboerne i de to Sogne.

[309] **14. „Mikkold“.**

I Skoven syd for Tovstrup er der nogle Banker, som vi kalde „Bjærgene“. I den højeste, som godt kunde kaldes Aas, men som vi kalde „Mikkold“, boede engang en Trold. En gammel Mand her i Tovstrup fortalte mig, at han havde seet ham danse deroppe paa Banken. Det var en lille Pusling med en bred Hat paa Hovedet. En gammel Kone havde ogsaa engang seet ham, og blev syg, da hun gik ned ad „Kolden“.

[310] **15. Dybdals Høj.**

Paa Tovstrup Mark var tidligere en Høj, nu er den sløjfet, som kaldtes Dybdals Høj. Engang om Aftenen gik en gammel Kone, „Krog Else,“ der forbi, og da stod Højen paa fire røde Pæle, og der var Dans og Lystighed af „de røde Drenge“. Hun maatte tage Del i Gildet, og blev der indtil Dagbrækningen, da Gildet hørte op; men hun blev en Tid syg derefter.

[311] **16. Kongelosen.**

Osten for Vejen mellem Hammel og Anbæk ligger nogle høje Bakker, i en af disse er skjult „et Kongelosen.“ Natten før hver Højtid brænder der Lys derover, men ingen har hidtil kunnet hæve Skatten, og der er heller ingen, der finder den, før der er Brug for den.

[312] **17. Kirsten Hansdatters Høj.**

I Skaarup Sogn ved Silkeborg findes en Høj af dette Navn. For mange Tider siden gik en forfærdelig smitsom Syge over Landet, flere Byer der i Egnen uddøde rent, men endnu havde Sygdommen ikke naaet Skaarup. — Der levede da en gammel agtværdig Kone i Skaarup ved Navn Kirsten Hansdatter. Hun blev angreben af Sygdommen og kunde mærke, at Døden nærmede sig. Hun befalede da Bymændene, at de hurtigst muligt skulde indrette et Kammer i en Høj ude paa Marken. Derind skulde de sætte hende og lukke for hende, at ikke andre skulde blive smittede, og det skulde gaa Skaarup, som det var gaaet saamange andre Byer, der helt eller halvt vare uddøde. Hun døde dog snart alligevel, og enten hun kom lidt før eller senere i Jorden, kom det ikke an paa. — Bymændene gjorde da ogsaa, som hun bød dem, og Byen blev skaanet. — Paa Højen stod fra gammel Tid en Hvidtjørn, som ingen turde røre, indtil den for faa Aar siden blev sveden af, af Sognets Hyrdedrenge. — Ingen tør grave i denne Høj, thi man troer, at den første, der kommer i den smittende Dunst fra Gravkammeret, vil falde død om paa Stedet. Ogsaa kunde der være Fare for, at den smitsomme Syge, der blev begraven med Kirsten, da igjen kunde bryde ud.

---

[313] **18. Fanden sættes i Arbejde.**

En Kone i Olsted ved Horsens kom engang til at læse i en Heksebog, uden at hun dog vidste, det var en saadan Bog, og læste da Fanden til sig. Han spurgte straks, hvorfor hun kaldte, hvad han skulde gjøre. Skjøndt hun blev forskrækket, var hun dog ikke raadvild, men greb et Sold og bød ham at øse Vandet af Olsted Aa. Saaledes slap hun ham, for det kunde Fanden ikke.

---

[314] **19. Bjærgmanden i Smedstrup.**

„De Underjordiske kunne ogsaa blive forelskede i vore Kvinder. Saaledes var der engang en Bjærgmand i en Banke paa Smedstrup Mark ved Vejle, som mødte en smuk, ung Bondekone paa en Vej og blev indtaget i hende. Han tænkte paa at føre hende med sig ind i Højen med det samme, men hun var en from, gudfrygtig Kone, og derfor havde han da heller ingen Magt over hende og kunde ikke faa hende paa denne Maade. Bjærgmanden troede da, han kunde kjøbe Konen. Han gik til Manden og bad ham om at sælge sig sin Kone, for uden han fik hende, kunde han da ikke leve. Han bød Manden Guld og Sølv, saameget han vilde have, men denne vilde ikke sælge sin Kone, hverken for Guld eller nogetsomhelst andet, og Bjærgmanden maatte

gaa med uforrettet Sag. — Efter den Dag saa man ikke Bjærgmanden der i Egnen, og man troede da, han var flyttet hen til en anden Egn for bedre at glemme sin Sorg.

---

[315] **20. Manden, der søger en Tyv, men finder to.**

Engang boede der i Esby paa Halvøen Helgenæs en Mand, fra hvem der snart blev stjaalet et, snart et andet. Der blev da ogsaa engang stjaalet en af hans Kones Kjoler, og nu lod hun ham hverken Rist eller Ro, før han lovede at gaa over til Borup, hvor der boede en „klog" Mand, der forstod den Konst at vise igjen. Han kom ogsaa derover og fik den kloge Mand i Tale, men denne sagde til ham: „Ja, hvis du nogensinde selv har stjaalet, saa skal du ikke komme til mig, men ellers kan du komme paa Torsdag, saa skal du nok faa Tyven at se!"

Manden gik da hjem og kom igjen om Torsdagen. Den kloge Mand satte da en Spand Vand frem, og nu skulde den bestjaalne se derned i, saa vilde han faa Øje paa Tyven. Han blev ganske rigtig ogsaa Tyven vaer, som gik med Kjolen og tjendte, hvem det var; men han blev slemt betuttet, ved at se sig selv komme bag efter med fire Skjæpper Rug paa Nakken. Manden lod Kjole være Kjole, og vovede ikke siden at vise sig for den kloge Mand i Borup, der saaledes havde straffet ham og vist, at han selv slet ikke var bedre, end den Tyv han efterstræbte.

---

[316] **21. En klog Mand.**

Paa en Herregaard i Østjylland blev der for en Del Aar siden stjaalet et Ur, og man formodede, at en af Pigerne paa Gaarden havde taget det, men fuldt sikker paa det var man da ikke. Der blev saa tilkaldt en befjendt „klog" Mand, for at han kunde vise det igjen. Han kom ogsaa, men den første halve Dag gik han tavs omkring baade ude og inde og gjorde mange underlige Konster. Hen ad Eftermiddagen befalede han, at alle Gaardens Folk, baade Karle og Piger, skulde samles i Borgestuen. Det store Bord i Stuen blev sat ud midt paa Gulvet, og nu befalede han alle, der var derinde, at sætte sig i en Række paa Hug rundt omkring Bordet, samt hver at lægge den højre Pegefinger frem paa Bordkanten. Selv stod den kloge Mand for Bordenden. Han tog en stor, blankfleben Ose, lagde den paa Bordet og læste mumlende over den, idet han „korsede" Osen paa forskjellige Maader. For derpaa at vise, hvor skarp Osen var, tog han en lille Pind, der laa paa Gulvet, og lod Osen falde med Æggen ned derpaa, og den var saa skarp, at den

skar Pinden igjennem. „Nu tager jeg denne Okse og holder over hver Finger, men naar den kommer over Tyvens Finger, saa kan jeg — Fanden slaa mig! — ikke holde den tilbage, om jeg ogsaa vilde, for nu er der læst over den!“

Den kloge Mand saa da stivt og nøje paa den første Finger, tog saa forsigtig Oksen i begge Hænder og holdt dens skarpe Æg tæt over Fingeren. Karlen blev noget underligt ved det, men han havde en god Samvittighed og holdt Pinen ud. Ligesaa gik det med alle de øvrige, indtil han kom til den Pige, man havde lønlig mistænkt. Han syntes at se nøjere og længere paa hendes Finger, end paa de forrige, og Pigen rystede som et Espeløv. Endelig tog han til Oksen, men nu snappede Pigen Fingeren, idet hun hulkede: A haar taaen en!“ (Jeg har taget den!) — „Ja saa kom med det!“ sagde den kloge Mand. Hun trak det saa frem af Gjemmestedet, og „Hefsemesteren“ gav det stjaalne Ur til Ejeren. — Og for alt dette tog den „kloge“ Mand kun tre Kourant Daler!

Folketro

om

Sol, Maane, Stjærner, Skyer, Nordlys, Bisole, Ildkugler, Lynild og Hvirvelvinde.

[317] 1.

„Man maa aldrig se mod Solen, saa bliver man blind", siges i Vestjylland til Børnene. Derimod maa man nok se den spejle sig i Vand. — I Østjylland siges: „Jeg er ingen Horeunge, derfor kan jeg ikke se mod Solen!"

[318] 2.

Naar Solen om Morgenen er omgiven af Taageskyer, siges at den „vader", det er Tegn paa Regn [1]).

[319] 3.

Paaskemorgen „leger" Solen, d. v. s. saasnart dens nederste Rand er kommen over Horisonten, „løber den tre Gange rundt"; det er fordi den, som al Skabningen, fryder sig over Kristi Opstandelse [2]).

[320] 4.

Førend Solen om Juleaften gaaer ned, skal al Gjerning i Huset, baade ude og inde være færdig, ellers ville Folkene paa dette Sted komme bag efter med alt Arbejdet hele Aaret om [3]).

[321] 5.

Der er som bekjendt en Mand i Maanen. Det er en Mand, der en hellig Juleaften gik hen og stjal Kaal i sin Naboes Kaalgaard. Til Straf blev han sat op i Maanen og skal til evig Tid staa der til Skræk og Advarsel for alle Tyve, der

[1]) Vestjyll.
[2]) Vestjyll. Som bekjendt er det i Kjøbenhavn om Pindsemorgen, at „Solen løber rundt".
[3]) Vestsæll.

om Natten gaa ud for at tilegne sig Næstens Gods. Man seer ham staa med et stort Bundt Kaal under venstre Arm, og i højre Haand holder han en Kaal, som han lige havde faaet rykket op, men endnu ikke lagt til de øvrige, da Straffen kom over ham[1]).

---

[322] 6.

„Manden i Maanen" er en Tyv, som en Nat stjal Kaal af en Have; men Vorherre, som seer alle Ting, kom efter ham, og spurgte, hvor han havde den Kaal fra. Han svor da paa, at det var hans egne Kaal, og hvis det ikke var sandt, vilde han ønske, han maatte blive sat op i Maanen. Det skete, og han sidder der den Dag i Dag og til Verdens Ende, til Skræk for alle Tyve[2]).

---

[323] 7.

„Manden i Maanen" er den første Tyv her paa Jorden. Han gik en Nat hen og stjal Kaal i en Have og blev til Straf derfor og til Skræk for alle Nattens Tyve sat op i Maanen[3]).

---

[324] 8.

Der var engang en Mand, som en hellig Søndag Morgen gik til Skoven for at samle Brænde. Da han havde faaet en god Dragt paa Nakken, vilde han vandre hjem med det, men mødte da en gammel Mand, som han ikke kjendte. Den gamle saa paa ham og sagde: „Ved du ikke at det er Søndag i Dag, og du gaaer endda til Skoven og henter Brænde". Manden svarede: „Det ved jeg nok, at det er Søndag; men det er mig lige meget, enten det er Søndag i Himlen eller Mandag paa Jorden!" Men den gamle Mand det var Vorherre, selv som vandrede omkring paa Jorden, og han siger da: „Ja er det dig lige meget, enten det er Søndag i Himlen eller Mandag paa Jorden, saa skal du fra nu af staa paa Maanen, hvor der hverken er Søndag eller Mandag og bære paa dit Brænde, saalænge Maanen er paa Himlen!" Og som Vorherre vilde, saa skete det, den ugudelige Brændesamler staaer endnu paa Maanen og skal staa der til Verdens Ende og bære paa sit Brænde[4]).

---

[1]) Vestjyll.
[2]) Silkeborgegnen.
[3]) Sydfyen.
[4]) Vestsæll.

[325] 9.

I Sydsverig kjendes ogsaa „Kaalgubben i Maanen". Paa Sælland kaldes Maanen spottende: „Den svenske Sol". Staaningerne i Egnen om Helsingborg, „lade gaa videre", idet de benævne Maanen: „Goinge Sol." Gyngerne, der bo i i det østlige Skaane, ere Sydsverigs Molboer.

---

[326] 10.

Det har tidligere været Folkeskik i Vestsælland, saasnart „Nyaarsny" var „tændt", at gaa ud i Maaneskinnet med et Rugbrød under høire Arm, en Side Flæsk under venstre og en aaben Pengepung i Haanden. Naar Nyet da kom til at skinne herpaa, skulde man i det kommende Aar hverken savne Mad eller Penge.

---

[327] 11.

Første Gang man seer „Nyaarsny", skal man slaa paa Lommen, saa faaer man snart Penge og kommer ikke til at savne i det følgende Aar [1]).

---

[328] 12.

Den, der første Gang seer „Nyaarsny" i Vand, skal dø før Aaret er omme [2]).

---

[329] 13.

Kommer en Kvinde til at se „Nyaarsny" første Gang gjennem Ruden, skal hun i det følgende Aar slaa mange Potter i Stykker [3]).

---

[330] 14.

Man skal altid lade Haaret klippe ved Nymaane, saa vokser det bedst, og man er ikke udsat for Sygdom [4]).

---

[331] 15.

Man skal lade sig aarelade ved Ny eller tiltagende Maane, saa tage ens Kræfter til med Maanen; men lader man sig aare-

---

[1]) Als.
[2]) Vardeegnen.
[3]) Vestjyll. I Thy hedder det: Hvis Kvinder første Gang se Nyaarsny, medens de ere under Tag o. s. v.
[4]) Falster.
[5]) Vestsæll.

lade ved aftagende Maane, tager Kræfterne af, som Maanen svinder[1]).

[332] 16.

Er der en lille Ring om Maanen, bliver der snart et stort Omslag i Vejret. Omvendt tyder en stor Maanering paa en mindre Vejrforandring[2]).

[333] 17.

Man maa aldrig pege mod Himlen, f. Eks. for at vise paa en eller anden Stjerne, thi da stikker man Øjnene ud paa Guds Engle[3]).

[334] 18.

En Mand og en Kone havde seks Børn tilsammen; men Manden blev da saa urimelig og ond, at de ikke længere kunde nære sig hos ham. Konen tog da Børneflokken med sig og flygtede bort fra Hjemmet. Men Manden mærkede snart, de vare borte og løb bag efter for at indhente dem. Han møder saa paa Vejen en gammel Mand og spørger ham, om han ikke havde seet en So med seks Grise, som var løben bort. — „Nej jeg har ikke", siger den gamle Mand, „men jeg mødte for lidt siden en Kone med seks smaa Børn". — „Ja disse er det netop ogsaa, jeg søger", sagde Manden. — „Ja," siger da den gamle Mand, som nok var Vorherre selv, „kalder du din gode Kone en So og de smaa, kjønne Børn for Grise, saa skal du heller aldrig mødes med dem mere, men de skulle blive til skinnende Stjærner". — Vorherre tog da Konen og Børnene og satte dem som Syvstjærnen paa Himlen, der endnu skinner over alle onde Ægtemænd. Den største Stjærne i Syvstjærnen er Moderen, og de seks smaa, i Klynge omkring hende, er de seks Smaabørn[4]).

[335] 19.

I Stjærnebilledet Kusken (aurigia) paa den nordlige Himmel findes fire Stjærner, som tilsammen i Hads Herred benævnes „Studedriveren". Om dette Stjærnebillede fortælles: En Bonde stjal engang to Stude fra en Herremand, men denne opdagede Tyveriet og satte efter Bonden og Studene. Dog Herremanden var en tyk, svær Mand, og han kunde derfor ikke

[1]) Vestsæll.
[2]) Vestsæll.
[3]) Vestsæll.
[4]) Hads Herred, Østjyll.

indhente Bonden. Man seer da ogsaa den Dag i Dag Bonden kjøre foran med Studene hen over Himlen, og Herremanden kommer lobende bag efter. Hvorledes de bleve forflyttede fra Jorden til Himlen, fortælles ikke. — Studene er Stjærnebilledet Kiddene (Hoedi) i Mælkevejen, Bonden er en lille Stjærne mellem Kiddene og Capella, og den tykke Herremand er selve den store lysende Stjærne Capella.

---

[336] 20.

„Han har en Lykkestjærne paa Himlen," siges i Thy om et Menneske, som synes at have Lykken med sig i alt.

---

[337] 21.

„Hvert Menneske har sin Stjærne paa Himlen, og naar en Stjærne „skyder" og slukkes, dør der et Menneske paa Jorden"[1].

---

[338] 22.

I Nordsælland siges, naar en Stjærne skyder: Der foer en Skræder til Helvede!

---

[339] 23.

I Thy fortælles: „Der levede engang i gammel Tid en Præst, som var saa klog, at han i Stjærnerne kunde læse Menneskenes Stjæbne. Engang, da hans Kone kom i Barnsnød, iagttog han ivrig Stjærnerne, og da det berettedes ham, at Fødselen var forhaanden, lovede han Jordemoderen baade Guld og Gods, hvis hun kunde forhindre, at Fødselen foregik i denne Time, thi „der var en ulykkelig Stjærne paa Himlen". — Det formaaede Jordemoderen dog ikke, en Dreng blev født i samme Time. — Siden var Præsten altid angst for, at denne Dreng skulde gjøre en Misgjerning, naar han blev voksen. Dog han naaede ikke at blive voksen, thi forinden kom han ulykkelig af Dage. Da man berettede Faderen dette, sørgede han ikke, men snarere glædede han sig over, at Stjærnens onde Varsel nu var fuldkommet."

---

[340] 24.

Aftenstjærnen kaldes i Vestsælland „Grødstjærnen". Maaske fordi det er Tid at spise Grød, naar denne Stjærne viser sig; som bekjendt spises der sædvanlig blandt Almuen Grød for Sengetid.

---

[1]) Thy.

[341] 25.

Naar det om Vinteren rigtig trækker op til Sne fra Øst, saa Himlen i dette Verdenshjørne bliver kulsort, siges paa Sælland: Nu sværte de Vadmel i Sverig! — Jeg spurgte en gammel Kvinde i Vestsælland om, da hun brugte dette Udtryk, hvad der mentes dermed, og hun forklarede da, at det i gamle Dage, — hun havde aldrig hjendt det —, skulde have været Brug at sværte Vadmel ved at hænge det op over nogle Pinde og antændt grønt eller halvtørt Brænde under det. Den sorte Røg fra det vaade Brænde sværtede da Tøjet.

---

[342] 26.

Naar der om Morgenen ved Solens Opgang viser sig „Kjællinger" (ɔ: mørke Skyer med rød Rand) i Nærheden af Solen, vil det give ondt Vejr op ad Dagen. — Af somme kaldes saadanne Skyer „Værkjællinger", fordi de især skulle tyde paa Blæst [1]).

---

[343] 27.

Naar der under et længe vedvarende Regnvejr bliver „en Lyr" i Skyerne, d. v. s. en Aabning i Regnskyerne, hvorigjennem den blaa Himmel kan skimtes, giver det snart Tørvejr [2]).

---

[344] 28.

Naar der viser sig „en Ark", d. v. s. en lang, buet Sky, som vel kan ligne et Skib, paa Himlen, da vil det give Regn og Blæst fra den Kant, hvorhen Kjølen af Skibet viser [3]).

---

[345] 29.

„Arken bygges", siges i Roeskilde-Egnen, naar en Mængde smaa Stribeskyer vise sig paa Himlen, hvad der anses for at være Tegn paa Regn. Naar disse Smaaskyer drive sammen, dannes deraf Arken. — Dette gaaer ud fra den Tanke, at som Noah byggede Arken, medens Regnskyerne trak sammen, saaledes bygges endnu Arken paa Himlen, og naar den er færdig, kommer Regnen.

---

[1]) Vestjyll.
[2]) Vestjyll.
[3]) Østfyen.

[346] 30.

„Naar en Arke i Himmel staar i Syd og Nord, saa er det en gal Mand, der et taa'r hans Ku'r, hvis de e tar!“ [1])

(Naar Arken paa Himlen vender i Syd og Nord, saa er det en gal Mand, der ikke tager sit Korn, hvis det er tørt!)

---

[347] 31.

Om Vinteraftener efter Solnedgang viser sig ofte en sort, skarp begrændset og buet Sky langs den vestlige Horisont. Saadan en Sky kaldes en „Vinterbakke“ og tyder paa stræng Vinter og Frost [2]).

---

[348] 32.

Langt, langt imod Nord findes en Mængde store ildsprudende Bjærge. Nordlyset er Gjenskin fra disse Bjærge [3]).

---

[349] 33.

Røde Nordlys er et sikkert Forvarsel for Krig [4]).

---

[350] 34.

Nordlys paa Himlen er Tegn paa forestaaende uroligt Vejr [5]).

---

[351] 35.

Viser der sig en „Verul“ (Bisol) paa Himlen, vil det med det første give ondt Vejr [6]).

---

[352] 36.

Seer man Ildkugler, er det Tegn paa Krig; jo større Ildkuglerne ere, jo haardere bliver Krigen [7]).

---

[353] 37.

Tordenen trækker altid mod Nord eller Nordøst, thi langt borte ad den Kant findes de store „Magnetbjærge“, som trække Tordenen til sig [8]).

---

[1]) Thy.
[2]) Vestjyll.
[3]) Østjyll.
[4]) Vestjyll., Vestsæll.
[5]) Vestjyll.
[6]) Vestjyll., Vestsæll.
[7]) Vestsæll.
[8]) Østjyll.

[354] 38.
Der er en Art Torden, som kaldes „død Torden". Den giver ingen Skrald, men man seer kun Lynet, og hvis den antænder, hvad dog sjældent skeer, kan Ilden ikke slukkes med Vand, men kun med Mælk[1]).

---

[355] 39.
Torden om Efteraar og Vinter er langt farligere end om Sommeren, for „om Vinteren gaar Tordenen lavt"[2]).

---

[356] 40.
Hvergang det lynede, sagde de gamle: „Aa Herre Gud!" eller „Aa Jøsses!" (Jesus) og korsede sig i det samme[3]).

---

[357] 41.
En „Horrenvind" (Hvirvelvind) frembringes af en ond Aand, som farer frem, og en slem Sygdom kan paaføres et Menneske, hvis han kommer ind i en saadan Vind. Derfor skal man, straks man mærker Vinden, gribe sin Kniv og kaste ind i den, saa gjøres det Onde magtesløst og kan ingen Skade gjøre[4]).

---

[358] 42.
Kommer en ind i en Hvirvelvind, skal han spytte ind i Vinden og slaa Kors for sig, da der ellers kan komme Sygdom over ham[5]).

---

[1]) Vestsyll.
[2]) Vestsyll.
[3]) Vestsyll.
[4]) Sorøegnen.
[5]) Nordsæll.

[359]

Manden og Roveren.

(Fra Vestfælland.)

Engang var der en Karl, som vilde ud at tjene, for hjemme var der nok ikke noget at være efter. Saa gik han langt frem, lige til han havde Aften for sig, og da var han kommen dybt ind i en stor Skov. Han saa sig om efter en Udgang eller et Sted, hvor han kunde ligge Natten over, men der var hverken det ene eller det andet at finde, og han tænkte saa smaat paa at søge op i et Træ for der at være sikker, til det dagedes. Men da fik han Øje paa en Ild mellem Træerne og gik derefter. Han kom saa til en lille Hytte, og der udenfor var tændt et stort Baal. Omkring Baalet sad tre Kumpener, nogle store, dragne Karle, og spiste Sul, alt det, de orkede. Da den første saa Karlen, siger han: „Der kommer en, ham skal vi lege Himmelspræt med!“ — Men den største, som nok var Fører for de andre, — ja for Røvere var det, — han greb en Kniv, gik hen imod Karlen og spurgte, hvem han var, og hvor han vilde hen. Ja, Karlen kunde da ikke sige andet, end at han skulde ud at finde sig en Tjeneste, og saa var han gaaet vild i Skoven. — „Du kommer til at tjene os!“ sagde Roveren og viste Kniven. Karlen blev lidt sær derved, men han spurgte da om, hvad de var for Folk. — „Ja vi leve, som du seer“, sagde Roveren, „ af Guds Naade og store Stykker Sul, og du faaer gode Dage hos os, for du skal ikke gjøre andet, end koge Maden til vi komme hjem!“

Karlen maatte saa, da intet andet var for, tjene Roverne. Han var i Skoven hos dem i syv Aar, men da vilde de ikke have ham længere, for han var nu bleven lige saa klog, som nogen af dem. — Han kjøbte sig da en Gaard et kort Stykke paa den anden Side af Skoven, fik alt der vel indrettet, giftede sig og levede lykkelig.

Den ældste Rover havde sagt, for Karlen forlod dem i Skoven, at han engang vilde komme at besøge ham, naar han blev gift. Det syntes Karlen kunde endelig være det samme, men han vilde da heller ikke sige Nej dertil. En Dag fik Karlen, der nu var Mand i sin egen Gaard, Øje paa Roveren, som kom for at besøge ham. Han siger da til sin Kone, at nu vilde han skjule sig, hun skulde da tage vel mod Roveren og sige, at han var paa Kongerejse. Men hun skulde passe vel paa, hvad Roveren sagde og gjorde og siden fortælle ham det.

Roveren kom og spurgte efter Manden i Gaarden. — ja han var da paa Kongereise. Saa vilde Roveren have alt at se baade ude og inde, og han syntes da, det var saa farligt godt alt sammen. Tilsidst kom Konen med Roveren hen til Svinestien. I Stien gik et gammelt Fedesvin, som snart skulde slagtes.

„Det er et dejligt Svin, det!“ sagde Roveren, „det var snart værd at klippe!“ — Ja Konen syntes da ikke, der var noget at klippe efter paa det.

„Jo“, sagde Roveren igjen, „det var værd at klippe!“ Roveren drog saa igjen sin Vej, efter at han havde takket saa mange Gange for god Modtagelse.

Manden kom nu frem af sit Skjul, og han spurgte saa Konen ud om, hvordan Roveren havde taget sig. Jo, Konen fortalte da, at han havde været saa meget vel fornøjet med alt. „Men“, siger hun, „dengang vi kom hen for at se paa vort gamle Fedesvin, saa siger han: „Det var snart værd at klippe!“ Og hun vilde da gjerne vide, hvad Roveren kunde mene dermed. — „Jo, det forstaaer jeg godt nok, det!“ sagde Manden, „og vel er det, du siger mig det, for vi maa have Svinet slagtet og skjult for Natten, ellers beholde vi ikke noget af det“.

De slagtede da ogsaa Svinet og skjulte det inde i Bageovnen, saa troede de, Roveren nok skulde blive fri for at „klippe“ det.

Til Natten kom da ogsaa Roveren, som Manden havde tænkt, for at tage Svinet. Han ledte baade ude og inde, men kunde ingensteds finde det. Da løste han alt Kvæget i Stalden og drev det ud i Gaarden. Konen derinde i Sengen vaagnede, vækkede Manden og sagde, at det var galt fat med Kvæget, det havde revet sig løst. „Nej“, sagde Manden, „det har ikke revet sig løst, men det er Roveren, som har været her og saaledes hævnet sig, fordi han ikke kunde finde Svinet“. — Manden gik da ud for igjen at binde Kvæget ind, men da havde Roveren stillet sig bag Døren, saa Manden ikke fik Øje paa ham, og da nogen Tid var gaaet, gaaer Roveren ind i den mørke Stue, hvor Konen laa. Hun troede, det var Manden, der kom igjen: „Naa, det var jo i en Hast, du blev færdig med det“, sagde hun „men Roveren havde da vel ikke fundet Svinet i Bageovnen?“ — „Ja, nu glemte jeg at se efter det!“ sagde Roveren og skyndte sig ud til Bageovnen, tog Svinet paa Nakken og vandrede ad Skoven med det.

Lidt efter var Manden færdig med Kvæget og kom ind i Stuen. — „Han havde vel da ikke taget Svinet?“ sagde Konen i Sengen. — „Hvem?“ sagde Manden. — „Ih — Roveren!“ sagde Konen. „Du sagde jo, da du for var herinde i Stuen, at du vilde gaa ud og se efter i Bageovnen“.

„Naa!“ sagde Manden, „ja der har du godt ladet dig narre; det har været Roveren, der var herinde!“

Manden satte da afsted efter Roveren, men denne havde allerede naaet tilbage til Skoven, og han kunde ikke indhente ham.

Dog Manden var husvant, han vidste, hvor Rovernes Gjemmer var og fandt snart Svinet. Han mente, det var Skam, Roverne skulde have gjort alt dette for intet, og da han gik igjennem Kjøkkenet, slog han derfor alt i Stykker, Potter, Krukker og Fade, saa det ramlede. Roverne turde ikke gaa ud i Kjøkkenet og se efter, for de havde nemlig havt en gammel Bedstemoder, som de havde slaaet ihjel, og nu troede de, det var hende, der gik og spøgede i Kjøkkenet. Den ældste af Roverne fattede dog Mistanke og listede sig udenfor. Han fik da ogsaa Øje paa Manden, der humpede afsted ad Hjemmet til med Fedesvinet paa Ryggen. — Hurtigt tog Roveren sin døde Bedstemoders Hue og Skjørt paa og ilede ad Omveje forbi Manden og kom til Gaarden før denne. Han stod i Døren, da Manden kom hjem, men denne troede jo det var Konen, der havde ulejliget sig op for at se, hvordan det gik. Roveren sagde da, nok saa fint i Mælet: „Ja lille Mand, der er noget af Kvægret, som igjen har revet sig løst; nu skal jeg tage Svinet, saa kan du gaa ud og binde det". — Roveren tog da Svinet paa Nakken. — „Ja, skal jeg ikke lige saa godt hjælpe dig?" sagde Manden. „Nej", sagde Roveren, „gaa du kun ned til Kvægret, jeg tænker endda nok, jeg kan rokke ind med det!"

Da Manden var borte, skyndte Roveren sig igjen afsted med Svinet ad Skoven til.

Noget efter kom Manden ind i Stuen til Konen. „Hvad var det for noget Snak, der var jo ikke noget af Kvægret, der havde revet sig løst!"

„Ja, hvor kommer du paa det, lille Mand?" sagde Konen.

„Det sagde du jo, da du bar Svinet ind!" sagde Manden.

„Men er du da rent fra det, lille Mand," sagde Konen, „jeg har jo ikke baaret noget Svin ind!"

„Tog du ikke Svinet af mig i Døren!" sagde Manden, „jeg vilde hjælpe dig, men du mente, du nok kunde rokke ind med det alene!" og han var saa arrig, han stampede.

„Nej, hvor du kan snakke!" sagde Konen, og hun troede snart, Manden var gaaet fra Vid og Samling.

Da forstod først Manden, at han igjen var bleven narret af Roveren, og han tog tilbens efter ham og naaede ham da ogsaa inde i Skoven. Det gik kun langsomt for Roveren, thi Svinet var tungt og han var træt. Manden løb uden om ham og hen til et Sted i Skoven, hvor han vidste, Roverne plejede at sætte Snarer for Dyrene. Da Roveren nu kom der forbi, gav Manden sig til at skrige, livagtig som det var en Hare, der var i Snaren. Roveren tænkte, at den Hare kunde han da tage med det samme, saa kunde han imedens lægge Svinet og faa sig en lille Hvil. — Men medens Roveren var henne at lede efter Haren, som han troede sad i Snaren, fik Manden Svinet paa Nakken og var langt borte, da Roveren kom igjen. Da Manden naaede hjem, lagde han Svinet uden for Sengen og

skoddede Døren, saa vidste han da, Røveren skulde blive fri for at tage det.

Næste Dag lavede Konen Blodpølse. Om Aftenen kom Røveren til Vinduet og sagde: „Giv mig en Pølse, Mand, saa kan vi igjen være gode Venner!“

„Ja, ræk Haanden ind!“ sagde Manden.

Det gjorde Røveren, men da greb Manden en Økse og hug-gede Haanden af ham.

„Av, hvor jeg brændte mig!“ sagde Røveren.

„Ja, du gjorde nok saa!“ svarede Manden.

---

[360] Hønen, Galten og Dugen.

(Fra Vendsyssel).

Der var engang en fattig Mand, som en Dag om Ugen gjorde Hovarbejde til Borglumkloster. Han lod sig da leje til at gjøre to Dage til, saa han altsaa var paa Hovarbejde hver-anden Dag. Saa var det en Dag i Marts Maaned, da han ikke var paa Arbejde, at han gik ned til Bækken i Kloster Enge for at fiske. Længe lod det, som intet vilde bide paa, men omsider fik han Bid, og da han trak det op af Vandet, saa var det en herlig Fisk med Sølvhoved. Da han gik hjem med sin Fangst, kom han forbi en Bakke, hvori der boede en Dverg. Han kom ud af Bakken og vilde kjøbe Fisken af ham; men Manden sagde, han havde Kone og Børn hjemme, og de trængte selv haardt nok til Fisken. Dog da Dværgen istedenfor bød ham en Høne, som lagde et Æg for hvert Trin, den gjorde, saa gav han ham Fisken og fik Hønen.

Da Manden kom hjem, satte han Hønen paa Gulvet. Den gik tyve Trin og lagde tyve Æg. Næste Dag skulde Manden paa Hovarbejde, og da havde han en saadan Mængde Æg med til sin Mad, at de andre Arbeidere forundrede sig over, hvorfra han vel havde faaet al den Herlighed, og kunde saadan fraase, for de maatte nøjes med Ost og Brød. Han var dog ikke knap, men uddelte beredvillig blandt de andre af sit Forraad.

I Bakken nær ved Mandens Hus boede en Ræv, og da han saa Børnene løbe og lege udenfor, „tyttede“ han Træsko og Hoser, det gjorde Ræven, og løb til Konen i Huset og sagde: „Goddag Moer! Hvad har Dine Børn faact at spise i Dag, da de ere saa vakre og glade?“

Jo, Konen fortalte da Mikkel, at de havde faaet en Høne, som lagde et Æg for hvert Trin den gik. — Mikkel bad da Konen, om han ikke maatte laane Hønen et Øjeblik: „For der er kommen saa mange Knaber og Raber at besøge mig, og jeg har intet at give dem!“ sagde Ræven.

Konen vilde ikke ret vel lade ham faa Hønen, men da han lovede at komme igjen med den med det allerførste, saa fik han den. — Men Ræven glemte sit Løfte, han kom ikke igjen med Hønen.

Om Aftenen da Manden kom hjem fra Hovarbejde, glædede han sig til at faa Æg; men Konen havde ingen og maatte tilstaa, at Ræven havde narret hende. — Manden blev noget kjed af dette her, men næste Dag havde han igjen fri, og da gik han atter ned til Bækken i Kloster Enge for at fiske. Det varede længe, men endelig var der da noget, som bed paa, og da han traf det op, saa var det en Fisk med Guldhoved. — Paa Hjemvejen kom han forbi Bakken, hvor Dvergen boede. Dvergen kom ud og vilde kjøbe Fisken af ham, men Manden holdt igjen og solgte først Fisken, da Dvergen bod ham en fed Galt, som vejede tolv Lispund, og som havde den Egenskab, at for hvert Trin, den gik, faldt en Side Flæsk fra den.

Da Manden kom hjem med Galten, havde de ingen Nød, nu kunde de leve rigtig godt, ja endog betænke deres Naboer med lidt.

Men Dagen efter, da Manden var paa Arbejde, saa Mikkel Ræv i Bakken igjen, hvordan Børnene fra Huset løb og legede der uden for, og han løber da op til Konen og siger: „Goddag Moer! Hvad har Dine Børn faaet at spise i Dag, da de ere saa vakre og glade?“

Konen fortalte da Mikkel, at de havde faaet en Galt, der havde den Egenskab, at for hvert Trin, den gik, tabte den en Side Flæsk, og hun fortalte da ogsaa, at de havde faaet den herlige Galt for Fisken, som Manden Dagen før havde fanget.

Mikkel bad hende da om at laane sig Galten bare et Par Timer, saa skulde han komme igjen med den, for der var da kommen saa mange fremmede til ham, og han havde ikke noget at sætte for dem.

Konen lod ham høre, at han ikke havde bragt Hønen igjen, som han havde laant, men da lovede han saa vist at komme baade med Galt og Høne paa en Gang.

Han fik da ogsaa Galten, men glemte at komme igjen med den, saa om Aftenen, da Manden kom fra Kloster og vilde have Flæsk til Nadver, kunde han intet faa; thi Konen maatte tilstaa, at Ræven havde laant Galten, men glemt at komme igjen med den.

Manden var meget kjed af dette og var ikke fri for at skjænde lidt paa Konen, fordi hun saadan lod sig narre.

Dagen efter var Manden igjen fri for Arbejde, og han gik da atter ned til Bækken i Kloster Enge for at fiske. Det varede

længe, før der var noget, der vilde bide paa, men da han fik noget og trak til, saa var det en Guldfisk.

Paa Hjemvejen kom han forbi Dvergebakken, og Dvergen kom da igjen ud til ham og vilde kjøbe Fisken. Manden vilde længe ikke sælge den; tilsidst bød Dvergen ham en Dug, der havde den Egenskab, at naar man bredte den ud og sagde: Pinkus, Pankus, Petedankus! saa stod paa den alle de Retter, man kunde ønske sig. Det syntes Manden var en god Handel. Dvergen fik da Fisken, og Manden Dugen.

Han gik glad hjem med sin Skat, og saasnart han bredte den ud og sagde disse Ord, stod for ham Retter, som han aldrig før havde seet, end sige smagt. Alle hans Naboer fik saa megen Mad de vilde have.

Dagen efter var Manden igjen til Hove paa Kloster, og Mikkel Ræv i Bakken saa da igjen, hvorledes Børnene løb og „skaatede" (legede) uden for Huset. Mikkel løb hen til Konen og hilste: „Goddag Moer! Hvad har Dine Børn faaet at spise i Dag, da de ere saa vakre og glade?"

Hun fortalte ham da, at de for Guldfisken, som Manden havde fanget, havde faaet en Dug af Dvergen, samt hvilken herlig Egenskab den Dug besad.

„Aa, maa jeg ikke et Øjeblik laane den Dug?" sagde Mikkel.

Konen lod ham da høre, at han ikke havde bragt Hønen og Galten tilbage, som han før havde laant.

Mikkel lovede hende da at komme med alle tre Ting paa en Gang, og saa fik han Dugen.

Om Aftenen kom Manden hjem med mange Gjæster for at beværte dem med kostelig Mad; thi han behøvede jo kun at ønske sig, hvad han vilde spise, saa havde han det. — Manden bød Gjæsterne at sætte sig til Bords og forlangte Dugen af Konen; men hun maatte da tilstaa, at Ræven havde laant Dugen og havde ikke siden bragt den tilbage.

Der blev intet af det gode Maaltid, som Manden havde lovet sig selv og sine Gjæster, og Konen fik Utak, fordi hun saaledes lod sig narre af Ræven.

Da Manden Dagen efter gik uden for sit Hus, saa han, at Mikkel hoppede og sprang henne ved sit Hul i Bakken. Manden gik da ud og „stenede" (sleb) sin Sandtørvspade og gik der op. Ræven sad da i sit Hul med Halen uden for; Manden huggede til med Spaden, og Mikkels Hale gik af.

„Hvor blev Halen af?" spurgte Mikkel, idet han hurtig vendte sig i Hullet.

„Det skal jeg sige Dig!" sagde Manden, og dermed huggede han Hovedet af Mikkel.

Nu gravede Manden ind i Rævens Bo, og der fandt han ikke alene, hvad Ræven havde laant af hans Kone, men tillige meget Guld og Sølv. Manden gik da glad hjem, thi nu var

han ikke længer en fattig Mand. Han gik op til Kloster og fæstede sig et Stykke Hede, og derpaa byggede han Hjortnæs [1]). Det havde han let ved, da han ejede saadanne tre gode Ting, som Hønen, Galten og den vidunderlige Dug.

---

[361]

Manden og Konen.

(Fra Vestsælland).

Der var engang en Mand og en Kone, som boede i et lille jordløst Hus, hvor de hverken kunde holde Ko eller So. Manden var stræbsom og klog, men Konen havde ikke mere Vid og Forstand end til sig selv, — og knap nok det endda. Alt hvad Manden slæbte og arbejdede, saa hjalp det lige meget, for Konen forstod ingen Ting, hun klattede bort, hvad Manden fortjente, og de vare lige fattige. Da fandt Manden paa, ikke at give Konen mere af, hvad han fortjente, end lige til det nødvendige. Det øvrige af Daglønnen gjemte han i et jærnbundet Skrin, som han havde arvet efter sin Bedstefader, og hver Dag, før han gik ud paa Arbejde, gjemte han Skrinet et eller andet Sted i Huset.

Dette Skrin kaldte de „Gammelmoer“ [2]), for, sagde Manden, den skal vi have godt af paa vore gamle Dage.

Naar Manden om Dagen var paa Arbejde, og Konen passede Huset alene, gjorde hun mange gale Ting. Han truede hende da ogsaa ofte med, at han vilde løbe fra baade hende og Huset; men endnu var det da ikke blevet til noget. En Morgen før Manden gik ud, satte han Konen til at kalke Huset. Det mente han, maatte hun da sagtens kunne gjøre. — Da han kom hjem om Aftenen havde hun ikke alene kalket Væggene, men ogsaa Vinduer og Døre, og nu laa hun og kravlede oppe paa Straataget og kalkede paa det, det bedste hun kunde. Selv var hun saa hvid, at han knap kunde kjende hende.

Dog, hvor galt det gik, trøstede Manden sig med, at „Gammelmoer“, det jærnbundne Skrin, om faa Aar kunde være saa rig, at de begge kunde leve af Pengene, de havde samlet, og han kunde da blive hjemme og holde lidt tilraade med hende.

---

[1]) En Gaard i Borglum.
[2]) Bedstemoder.

Saadan gik det nu i flere Aar, og da var „Gammelmoer“ snart bleven saa tung, at man knap kunde løfte hende. Det traf sig da en Dag, som Manden var borte, at der kom en „Pottekræmmer“ til Huset med en hel Vogn fuld af sorte Lydepotter. Konen blev saa usigelig glad, for hun havde saa tidt manglet Potter, baade smaa og store; nu kunde hun da rigtig forsyne sig. — Hun spurgte Pottekræmmeren, om han vilde sælge hende det hele Læs. Aa — ja! Det havde Kræmmeren ikke noget imod, og han spurgte igjen, hvad hun vilde give for det alt sammen. Det vidste Konen da ikke rigtig, hun havde ikke meget at give. Men med et kom hun i Tanker om, at hun om Morgenen havde seet Manden forvare „Gammelmoer“ inde ved Bagerovnen, og hun siger derfor rask til Kræmmeren, at hun havde ikke andet at give end „Gammelmoer“ og spurgte, om han saa vilde bytte lige op.

„Hvad skulde jeg med Eders Gammelmoer, — nej Tak!“ sagde Kræmmeren, „jeg har selv Gammelmoer nok, jeg har en der sidder hjemme ved Ovnen, bestille noget kan hun ikke, men bruge Mund det kan hun!“

Ja Konen mente, han kunde da sagtens gaa med ind til Ovnen og se paa hendes Gammelmoer, saa kunde han faa en Taar at drikke med det samme.

„Ja, lad gaa da! sagde Kræmmeren, og han fulgte saa med Konen ind til Ovnen, hvor det jærnbeslaaede Skrin stod. — Da Kræmmeren saa, det var en saadan „Gammelmoer“, Talen var om, sagde han ikke Nej, men Handelen blev sluttet.

„Nu var det, hvordan vi letteſt skulde faa Potterne af Vognen“, sagde Konen.

Kræmmeren mente, at det var ikke saa svært, naar de hjalp hinanden. Han begyndte da at tage Potterne en for en for at bære dem ind i Huset.

„Nej“, sagde Konen, „det gaaer alt for langsomt, lad os bære os ad, ligesom vi pleje, naar vi faa Tørv hjem.“

„Hvordan bære I Eder da ad?“ spurgte Kræmmeren.

„Det skal jeg sige Dig“, sagde Konen, „vi vælte dem af, det gaaer saa nemt, for saa har man dem allesammen paa engang.“

„Ja for min Skyld ingen Allarm!“ sagde Pottekræmmeren, og saa satte de begge Ryggen mod Vognen og væltede den, men alle Potterne gik i Skaar,

Pottekræmmeren kjørte da, det bedste han kunde for at komme af Vejen, inden Manden kom hjem.

Henimod Aften kom Manden da hjem og blev meget forundret over at træffe sin Kone ifærd med at bære det ene Forklædefuld Skaar ind efter det andet.

„Hvad er dog det du bestiller lille Kone?“ spurgte Manden.

„Det skal jeg saamænd sige Dig, lille Du“, svarede Konen, „der var saadan en dejlig Mand her med en hel Vogn fuld af Potter, og nu har jeg jo i saa mange Aar manglet Potter,

baade smaa og store, og, — hvem ved hvor længe, vi kan leve —, saa kjøbte jeg dem allesammen, saa ved jeg da, vi aldrig komme til at mangle Potter."

„Ja, men", sagde Manden, „de ere jo i Stykker alle tilhobe!"

„Ja vel ere de det", sagde Konen, „det seer jeg jo nok nu, men man kan dog for det meste se, hvordan det har siddet!"

„Men det er sandt Moer", sagde Manden, „hvad gav du saa for alt det?"

„Jeg gav vor „Gammelmoer!"" sagde Konen og blev ved at samle op af Skaarene.

„Nej nu bliver det værre og værre!" skreg Manden, „jeg vil ikke et Øjeblik længer blive i Hus hos dig! — Nu gaaer jeg Farvel!"

„Ja, gaaer du, saa gaaer jeg med!" skreg Kjærlingen.

„Nej Kone", sagde Manden, „du ved nok, jeg alletider har sagt, at du ingen Steder maatte gaa, men skulde blive hjemme og passe paa Døren."

„Døren!" raabte Kjærlingen, „den tager jeg med!"

Hun løftede saa Døren af Hængslerne og tog den paa Nakken; en Lejle stod fyldt med Øl i Forstuen, den tog hun ogsaa med for ej at tørste paa Vejen, og de vandrede saa tilsammen ud i den vide Verden. De bleve ved at gaa frem ad, til det blev Aften, saa kom de til en stor Skov. Langt inde i Skoven saa de et stort Træ, og heri klatrede de begge op for at være sikre om Natten for Røvere og vilde Dyr. Kjærlingen havde Døren med sig, og den fik hun lagt saaledes mellem Grenene, at hun kunde ligge paa den om Natten. „Hvem skulde tro, hun havde saa megen Forstand", tænkte Manden, og han misundte hende næsten det gode Leje.

Konen sov snart, men Manden kunde ikke sove. Han hørte da, at der lidt efter Midnat kom en Flok Røvere og satte sig under Træet. De antændte et stort Baal, kogte og brasede og holdt sig lystige. Røverne kogte Suppe i en stor Kjedel. Proppen var imidlertid gaaet af Lejlen, som Kjærlingen havde med, og den hvinsure Øl dryppede ned fra Træet i Suppegryden. Manden turde ikke lukke et Øje og sad til Tidsfordriv og pillede Svampknuder af Træet, de faldt ogsaa ned i Suppegryden. — Da Røverne begyndte at spise, siger den ene: „Aa, se den dejlige Most, der drypper ned fra Træet!" — „Ja Mosten kan være god nok", siger en anden, „men det er dog nogle usselige Klumper, der er paa den Suppe." Han sad og tyggede paa noget af det, Manden havde pillet af Træet.

Da en Tid saaledes var gaaet, begyndte Lejet at falde Konen for haardt, og hun vilde vende sig paa Døren, hvor hun laa. Men da gled Døren ud over Grenen og tornede ned over Røverne; Kjærlingen skreg og hvinede og faldt bag efter. — „Dit slemme Bæst!" sagde Manden, „kunde du nu ikke have ligget

stille, du er da ogsaa skabt til min Ulykke." — Han skjulte sig mellem Grenene i Træet, for at Roverne ikke skulde faa Øje paa ham.

Men Roverne havde faaet andet at tænke paa. Da de saa Kjærlingen, som de antog for en Heks, komme farende ned fra Luften, foer de fra hinanden og ind i den vilde Skov.

Kjærlingen raabte da til Manden, at han skulde komme ned, saa skulde han faa noget godt; men Manden raabte tilbage, at hun da endelig maatte tie stille, for ellers kom Roverne igjen. Men Roverne kom ikke, og omsider listede da ogsaa Manden ned af Træet, og de fortærede alt det, de kunde, af hvad Roverne havde fraaset i. Derefter skulde de see, hvad andet Roverne havde efterladt sig, og de fandt da en stor Kiste, saa tung, saa de knap kunde lette den fra Jorden, og da de lukkede den op, var den fyldt med Guld og Sølv.

„Lykken er sommetider bedre end Forstanden", sagde Manden, „dette er rigtignok noget andet end „Gammelmoer", naar vi kun maa faa Lov til at beholde den."

Konen havde nu forvunden Forskrækkelsen, og hun var saa glad, at hun satte sig paa Kisten og sang i høien Sky.

„Ja du er gal!" raabte Manden, „det har jeg altid sagt; kan du nu ikke forstaa, at naar du synger, saa kommer Roverne igjen, tage Kisten og slaa os fordærvede!" — Men Konen havde nu engang faaet Lyst til at synge, og hun blev ved dermed. Manden krøb da igjen op i Træet af Frygt for Roverne. Disse vare slet ikke saa langt borte, og da de nu hørte Konen synge i vilden Sky, blev en af de modigste sendt afsted for at udspejde, hvad hun var for en, og om det var raadeligt at binde an med hende.

„Det er da en dejlig Stemme, du har Moer!" sagde Roveren.

„Ja", sagde Konen, „skal jeg lære dig at synge lige saa godt?"

Det vilde Roveren gjerne, men han bad hende da saa mindelig, at hun ikke maatte forhekse ham. Nej, Konen lovede da, han skulde komme til at synge, saa aldrig Nogen havde hørt Mage dertil, han trængte blot til at blive skaaren for Tungebaand. Roveren kom da nærmere for at blive skaaren for Tungebaand af Heksen, men da han rakte Tungen frem, saa greb hun en Kniv, gav et Snit, og da var den af ham. „Syng nu!" sagde Kjærlingen. Roveren foer brølende ind i Skoven, og da han kom til de andre Rovere, løb de af Skræk deres Vej idet de troede, han var forhekset.

De forstod nu, at Heksen var ikke god at komme i Lag med og skyndte sig langt bort, saa Manden og Konen fik Lov til at beholde Pengekisten. Manden kom nu ned af Træet og maatte da tilstaa, at Konen var klogere, end han havde troet.

De tog saa Kisten mellem sig, og vandrede hjem til deres Hytte. Da de fik Kisten aabnet, saa de, at den var meget mere

værd end „Gammelmoer“. Nu behøvede Manden ikke længere at slide og slæbe for Føden, men han var hver Dag hjemme, og de levede lykkelige og tilfredse i mange Aar. Sidste Gang jeg besøgte dem, bagede Konen Pandekager til mig i en fort Gryde og jeg fik:

En Kringle i min Lomm'
og en Kage i min Vomm'!
Snip—Snap—Snude,
Nu er Historien ude!
Tip—Tap—Tønde,
lad saa en anden begynde!

---

[362] Sagn fra Sønderjylland.

1. En ufrivillig Forskrivelse til Fanden.

„Min Fader var Kniv- og Hole-Smed og dette Haandværk havde han lært inde i Marsken, hvor han i mange Aar omkring 1820—30 arbejdede hos en bekjendt gammel Mester. Denne fortalte ofte følgende Historie.

„En Dag, da vi havde meget at bestille i Smedien, kom en Mand ridende med en ung, stærk Hest, som han endelig lige straks skulde have skoet. Skoene og Sømmene bleve snart færdige, men der var ikke en Karl i Smedien saa stærk, at han kunde holde Hesten, og efter mange forgjeves Forsøg havde vi næsten opgivet at faa den skoet. Som vi nu stod der, og stimedes med den gale Hest, saa kom der en fremmed Mand gaaende ad Vejen, som førte forbi Smedien. Ingen tjendte ham, men han blev staaende og saa til. Da alle de Tilstedeværende havde „sagt sig fra“ at holde Hesten, kom den Fremmede nærmere, og spurgte mig, om han skulde give mig noget, som nok skulde styre Hesten. Jeg sagde, at det gad jeg nok vidst, hvad det skulde være. Den Fremmede tog da et lille Stykke sammenrullet Papir og gav mig, idet han sagde, at jeg skulde lægge det i Hestens venstre Øre. Jeg holdt nok den Gang af lidt Løjer, og jeg gjorde da ogsaa, som han sagde. Men aldrig saasnart havde Hesten faaet dette i Øret, før den stod saa stille som et Lam, men den rysted over hele sit Legem. Alle forundrede sig meget derover, men da Hesten vel var skoet, tog jeg Sedlen op og stak den fast oppe under en Bjælke i Smedien, thi jeg tænkte, der

kunde maaske en anden Gang blive Brug for den kloge Mands Seddel. Jeg antog nemlig den fremmede for en af de sædvanlige omrejsende kloge Mænd, der jo ofte har meget mere Videnskab i saadanne Ting, end vi andre. Det tyktes os rigtignok underligt, at den Fremmede ligesom var bleven borte med et, men vi tænkte, at vi vel havde glemt at se efter, hvor han blev af, medens vi havde travlt med Hesten.

En Tid efter blev der igjen Brug for Sedlen, men før jeg lagde den i Øret paa Hesten, tænkte jeg, at jeg dog skulde se, hvad der stod paa den. Jeg bredte den ud og læste: „Fanden! hold den Hest, saa giver jeg dig min Sjæl!“

Jeg blev da helt forfærdet, og havde nær gaaet fra Vid og Samling over, at jeg saaledes ligefrem havde forskrevet mig til den Onde, for det var vel sagtens den Onde selv, der havde givet mig Sedlen. — Tilsidst vidste jeg for Angest og Rædsel ikke andet Raad end at gaa op til Præsten og fortælle ham det hele. Præsten blev ogsaa meget underlig ved det, men han trøstede mig dog og raadede mig til at leve skikkelig og kristelig, samt tidt gaa til Herrens Bord. Til Slutning sagde han, at denne Forskrivning kunde ikke gjælde, da den var listet mig paa, men hvis jeg brugte Sedlen oftere, saa gav jeg mig frivillig i den Ondes Kloer. — Jeg tog saa Sedlen og brændte den, men har alligevel mange Gange senere tænkt paa dette“.

---

[363] **2. En Gjenganger sluppen los.**

I Bjolderup ved Aabenraa er en Bondegaard, i hvis Fæhus det engang spøgede slemt. Hver Aften kom en Karl i rød Vest og hvide Trøjeærmer og gik og tumlede om derude blandt Kreaturene. To store Stude, som stode bundne i en af Baasene, vare hver Morgen løste af Spøgeriet. Længe kunde man ikke forstaa, hvorfra det saadan paa en Gang kunde komme; men man kom da i Tanker om, at Brolægningen i Baasen, hvor Studene stod, fornylig var bleven omlagt, og da havde man trukket en Pæl op, som sad midt i Baasen. Derunder maatte en Gjenganger i gammel Tid være bleven nedmanet, men da Pælen blev trukken op, var han bleven fri. Der var saa ikke andet for, end at sende Bud efter en klog Præst, som atter kunde mane Gjengangeren ned, men han var vanskelig nok at faa Bugt med, „for nu var han saa gammel og klog!“

---

[364] **3. Marken i Bylderup.**

I Bylderup mellem Aabenraa og Tønder findes en Mark, som altid har ligget hen uopdyrket. Det hedder fra gammel Tid om denne Plet Jord, at naar den en Gang bliver opdyrket, skal der

komme saa mange Krigsfolk i røde Buksер. De skulle binde deres Heste i „Kornskokkene", og der skal da staa et stort Slag.

---

[365] **4. Firkloveret.**

Til en By ude i Marsken kom engang en klog Mand, som forstod den Konst at „hverre Syn". Han krob op i et Træ og var snart paa den ene og snart paa den anden Side af Træet. For Tilskuernes Øjne saa det ud, som om han krob midt igjennem Træstammen. Men da kom der en Pige til med sit Forklæde fuld af Græs, som hun havde hentet ude fra Marken til et sygt Kreatur. Hun raabte: „Hvad staa I da allesammen der og glaner efter, kan I ikke se, han kryber uden paa Træet!" — Det kunde hun nemlig se, for i Græsset var en Firkløver, og saa kunde den kloge Mand ikke „hverre Syn" for hende. Den kloge Mand blev vred paa hende, og han fik hende da ved List til at kaste Græsset med Firkløveren fra sig. Da blev det for Pigens Øine, som om hun stod i Vand til Knæerne. Hun fik da travlt med at „stolpre" sit Tøj op og gik bort, som om hun vadede, til stor Morskab for Tilskuerne. — Det var den kloge Mands Hævn.

---

[366] # Jerusalems Skomager.

I.

(Vestjylland).

Jerusalems Skomager boede paa Kristi Tid ved Vejen, som førte fra Jerusalem til Golgatha. Da Jesus kom bærende med sit Kors forbi Skomagerens Hus, kunde han ikke vinde længere frem, men sank ned paa en Bænk der udenfor. Da kom Skomageren ud, bespottede vor Frelser, og drev ham igjen afsted, at han, Misdæderen ikke skulde besmitte Huset med sin Nærværelse. Idet vor Frelser vandrede videre med sit tunge Kors, vendte han sig om mod Skomageren og sagde:

„Som jeg nu gaaer uden at finde Hvile, saaledes skal ogsaa Du gaa, indtil jeg kommer igjen til Dommedag!" — Fra denne Stund maa Jerusalems Skomager vandre uden Rist eller Ro. Kun i den hellige Julenat

maa han hvile sig, thi da er der „Fred paa Jorden", og finder han da en Plov ude paa den vilde Mark, saa sætter han sig paa den. Men efter en saadan Plov, som han har siddet paa, vokser kun Ukrudt op, intet Korn; thi overalt fører han endnu Forbandelse med sig, og alt hvad han rører ved, bliver forbandet, som han selv. — Derfor maa Ploven ikke staa paa Marken om Julenat.

II.

[367] (Østjylland).

Om St. Hans Aften skal Harven tages ind fra Marken, i alle Tilfælde maa den ikke staa oprejst paa Marken, thi da kommer Jerusalems Skomager og sætter sig under den, og der vil da siden kun vokse Tidsler og Ukrudt efter denne Harve.

Sagn fra Fyen.

[368] **1. Bellinge Bro.**

Ved Bellinge Bro, der fører over Odense Ås to Mil syd for Odense, findes nu overmaade dybt Vand, men Sybille har spaaet, at naar Verdens Ende er forhaanden, skal dette Sted næsten være udtørret, og paa en høj Ø, som allerede har begyndt at danne sig ved den ene Side af Broen, skal der da staa en hvid Kvie og brøle efter Vand, men ikke kunne naa det. Det skal være Tegnet; da er der ikke længe til Enden kommer.

[369] **2. Hekfen i Davinde.**

I Byen Davinde var engang en slem Heks. Hun kunde omskabe sig til en trebenet Hare; saaledes løb hun omkring og gjorde Ondt, og alle Folk der i Byen vare meget bange for hende. — Engang var der paa en St. Hansfest to Karle fra denne By, som oprejste en Harve med Tænderne udad paa Midten af en Korsvej, og derunder satte de sig for at se Hekfen komme op igjennem Skorstenen, naar hun om denne Aften rejste til Bloksbjærg til Møde med „gammel Erik". Da de havde

siddet lidt, fik de ogsaa Øje paa Hekſen, der kom farende op igjennem Skorſtenen paa Kosteſkaftet. Da kunde de ikke styre deres Nysgjerrighed, men ſtak begge to Hovedet udenfor Harven, for bedre at ſe, og ſtraks gik de begge fra Sands og Samling. — Det voldte Hekſen; thi ſaa længe de holdt ſig ſkjult under Harven, kunde Hekſen ikke gjøre dem noget, men da de fik Hovedet udenfor, havde hun Magt over det. Fra denne Dag var og blev diſſe to Karle gale, de løb omkring og kaglede ſom to Høns, og mente de kunde flyve ligeſom Hekſen.

[370] **3. Odenſe Hede.**

Sydveſt for Odenſe ligger Odenſe Hede. Sybille har ſpaaet, at her engang ſkal ſtaa et ſtort Slag, hvor gamle, hvidhaarede Mænd og tolvaars Drenge ſkal vinde Sejr og frelſe Landet af Fjendevold. Der ſkal da flyde ſaa meget Blod, at det ſkal ſtrømme fra Heden ind i Odenſe.

[371] **4. Forſkrivelſe til den Onde.**

I Oſtfyen var der engang en Herremand, ſom for en ſvær Sum Penge havde forſkrevet ſig til den Onde. I Kontrakten var faſtſat et viſt Aar og en vis Dag, da Fanden maatte komme og hente ham.

Da den beſtemte Dag kom, — det var en Søndag —, jagede Herremanden alle Folkene paa Gaarden i Kirke; ellers fik de aldrig Lov at komme i Kirke. Kun Tjeneren maatte blive hjemme. Da en Tid var gaaet, ſiger Herremanden til Tjeneren, at han ſkulde gaa ud og ſe, om han kunde ſe nogen Sky paa Himlen. Tjeneren gik, men kom igjen og ſagde, at hele Himlen var klar og uden Skyer. Lidt efter bad Herremanden ham igjen gaa ud og ſe ſig om, og det gik ligedan. Men da ſiger Herremanden tredie Gang til ham, at han ſkulde gaa ud og ſe ſig omkring, og Tjeneren kom da igjen og ſagde, at han langt, langt borte, nede ved Jorden, kunde ſe en lille kulſort Sky, men den vokſede. Da bød Herremanden Tjeneren at forføje ſig bort, men denne blev alligevel i Nærheden af Værelſet. Der kom da et vældigt Vejr over Huſet og med det ſamme begyndte Herremanden at jamre ſig, ſaa det var en Gru. Tjeneren ſprang da til og vilde gaa derind, men Døren var lukket indenfra. Saa ſatte han Øjet til Noglehullet for at ſe, hvad der gik for ſig, men ſtraks blev han blind paa dette Øje. Tjeneren løb da til Kirken og fik Karlene med ſig hjem. De brøde Døren op, men Herremanden var ingenſteds at finde. Rundt omkring paa Vægge og Panel ſaaes Blodpletter, og et Vindue ſtod aabent, ellers var der ikke noget at ſe i Værelſet.

[372] 5. Den kloge Mand i Revninge.

I Revninge ved Kjerteminde var der engang en meget klog Mand, om hvem der endnu gaaer mangfoldige Fortællinger. Efter Sigende maatte Folk altid tigge og bede ham meget, før de fik ham til at hjælpe med sin „Klogskab“. — Den kloge Mand havde en Søn, der kun var Dreng, men som Faderen dog allerede havde lært noget af „Konsten“. En Dag gik Drengen paa Bygaden og slog Kegler med de andre Drenge. Da de havde spillet lidt, siger han: „Nu skal I se, hvor jeg kan faa alle ni Kegler til at danse!“ — Han mumlede nogle Ord, og straks dansede alle Keglerne lystig om mellem hverandre. De andre Drenge bleve bange og løb deres Vej, saa den kloge Dreng stod alene tilbage. Han forsøgte igjen at standse Keglerne, men det kunde han ikke, — det havde han nemlig ikke lært. Han stak da i at græde, og blev staaende der til Faderen kom. Denne kunde hjemme mærke, at der var noget galt med Drengen. Han fik snart Keglerne standsede, men formanede Drengen til, aldrig mere at anvende, hvad han lærte, paa denne Maade.

Samme kloge Mand havde i sin Have en Sevenbom (Juniperus Sabina L.), og tidt kom der Folk til ham og vilde have af dette Træ til ond Brug, men de kunde byde ham, hvad de vilde derfor, de fik intet. En Nat havde en Pige listet sig ind i Haven, for saaledes at faa noget af Træet, men da hun vilde gaa tilbage, kunde hun ikke komme af Stedet, men maatte blive staaende til om Morgenen, da den kloge Mand kom og løste hende. Hun fik da Lov at gaa, men han raadede hende, ikke mere at komme igjen i dette Ærinde.

En Vinteraften var samme Mand omme at besøge sin Nabo, men lige som han var kommen til Sæde, siger han: „Naa, jeg skal nok hjem!“ — „Aa“, sagde Naboen, „du er jo lige kommen!“ — „Nej, jeg maa hjem, der er nok nogen, som venter paa mig“, sagde den kloge Mand. Og det var der ogsaa, for da han kom hjem, gik han ud i Loen, og der stod en stakkels fattig Mand med en Tønde Rug paa Nakken og kunde hverken komme frem eller tilbage. — „Ja, nu skal jeg hjælpe dig det af Nakken, du har staaet og baaret paa det saa længe“, sagde den kloge Mand, „held nu det halve Korn af Sækken, saa kan du bedre bære det, men du husker nok, ikke anden Gang at komme i min Kornbynge!“

Engang blev der stjaalet et Stykke Lærred fra en af den kloge Mands Slægtninge, og paa Konens mindelige Bønner lovede han da at skaffe det igjen, skjønt han ikke gjerne gav sig af med at vise igjen. — Da et Par Dage vare gaaede, kom Konen, som havde mistet Lærredet, igjen til den kloge Mand, og bebrejdede ham, at Lærredet endnu ikke var kommet. — „Ja, ja! bi lidt, det kommer nu ret straks!“ sagde den Kloge, og i det samme saaes en Pige at komme løbende fra sit Hjem, et Hus der i Nærheden, med Lærredet under Armen. Hun stævnede

saa lige, som hun kunde, hen imod den kloge Mands Gaard, og da hun kom tæt hen til Gaarden, kom hun for en dyb Vandpøl, men hun maatte der igjennem, og Lærredet lagde hun foran Gangdøren i Gaarden, hvor den kloge Mand boede.

[373] **6. Tærskningen.**

Om en klog Mand i Østfyen fortælles, at han, naar han hørte Naboen var iærd med at tærske Korn, sendte sin Dreng afsted for at se, hvad der blev tærsket i Nabogaarden. Saasnart han fik det at vide, gav han sig til at tærske af samme Slags og han kunde da faa en urimelig Hoben Korn ud af sin Tærskning, hvorimod Naboen næsten intet fik.

[374] **7. Gildet paa Sletten.**

„Engang blev der inde paa Sletten holdt et stort, tredages Gilde for Ungdommen; men den tredie Dag vare de baade kjede af at danse og at lege, og saa blev det til bar Vildskab. Den, der kunde finde paa de værste Ting, blev anseet for den bedste. Der var saa en af Karlene, som fik en sid Kavaj paa; den skulde forestille Præstekjole og en Horkrans om Halsen, det var Kraven, og han var Præst. En anden af Karlene var Degn, og ved den ene Ende af Stuen blev sat nogle Knipper Urtehalm, det bar Alteret. Præsten messede og prædikede, og Degnen sang Viser og gik omkring med Tavlen. Der blev ogsaa holdt Brudevielse. Tilsidst greb Karlen, der var Præst, en Brændevinsflaske og forestillede da, han tog Folk til Alters og alle, saanær som en lille Pige, gik til Alters. Men midt herunder bleve alle Deltagerne som vilde og gale; Pigen, der ikke havde været med, hentede Præsten, og da han kom til Gaarden, var der ikke et fornuftigt Menneske i Hele Flokken. Men Præsten han var en skrap Mand, han læste over dem, og de kom sig alle igjen, saa nær som han, der havde været Præst, han fik aldrig sin Forstand mere. Alligevel fik de andre siden en svær Straf."

[375] **8. Den hvide Frue paa Skovsbo.**

„Paa Herregaarden Skovsbo gaaer en hvid Frue, og mange have seet hende ved højlys Dag, saa det er hverken Løgn eller Snak. En Aften sad Forpagteren i sit Værelse efter at de andre Folk paa Gaarden vare gaaede i Seng. Ved Midnatstid aabnedes Døren, den hvide Frue kom skridende ind i Værelset, hvor han sad, og han saa hende lige saa „brieligt" for sine Øjne gaa hen og betragte et gammelt Maleri, der hængte paa Væggen; men straks efter forsvandt hun som en Taage. — Den hvide Frue er altid godsindet, men derimod viser der sig ogsaa undertiden paa Gaarden en lille graa Mand. Naar han lader

sig se, da forestaaer et eller andet Ondt. — Engang var en fremmed Frue med sit Barn i Besøg paa Gaarden. Hun havde sit eget Værelse, hvor hun ogsaa sov om Natten tilligemed sit Barn. En Aften hørte hun en Røst, der fra Loftet lød ned til hende og sagde: „I skal flytte!“ Det gjentog sig den følgende og ligesaa den tredie Aften. — Hun turde da ikke andet end flytte, men næste Nat faldt en stor, tyk Bjælke ned af Loftet paa det Sted, hvor Sengen havde staaet, og man mente da, det var den hvide Frue, som havde advaret dem.

Sagn fra Lyø.

[376] **1. Vester-Egebjærgs Høj.**

Paa Inger Katrines Mark er en Høj, som kaldes Vester-Egebjærgs Høj. Her har i gamle Dage boet Troldfolk. Der fortælles, at engang gik Manden og Drengen derop til Højen for at pløje. Da vare Troldene ved at bage, og de brækkede deres Rage. De lagde da Ragen ud paa Højen. Manden og Drengen tænkte nok, det var, fordi de skulde gjøre den istand, og det gjorde de da ogsaa og lagde den igjen paa samme Sted. Kort efter var Ragen forsvunden, men istedenfor laa der to Kager. Drengen spiste sin, og den smagte godt, men Manden kastede sin bort og vilde ikke spise den. Han døde ogsaa kort efter, det var fordi han foragtede Troldenes Mad.

[377] **2. Gjengangeren.**

Der fortælles ogsaa et andet Sagn fra den samme Mark. Der havde Bønderne i gamle Dage et Stykke Jord, hvor Kvæget gik og græssede i Fællesskab. En Sommermorgen gik en Pige meget tidlig, Klokken var kun to, ud for at malke sin Husbonds Køer. Hun mødte da en Mand, der kom ridende, og denne spurgte: „Hvor skal du hen min Pige?“ — Pigen svarede da, at hun skulde ud at malke. „Ja“, sagde Manden,

„Maanen skrider,
død Mand rider;
ræddes du ikke min lille Pige?“

[378] **3. De tre Brødre.**

Der var engang tre Brødre, som boede her paa Lyø; saa var det en Morgen, at de gik ud at fiske, og da druknede de alle

tre. Men de havde gjort Uret og flyttet Skjælstenene mellem sig og Naboerne, og derfor maatte de gaa igjen, efter at de vare døde. Saa var det en Aften, at de alle tre kom gaaende op over Jørgen Kristensens Toft; da de kom midt i Byen, gik den ene af Gjengangerne ind i den Gaard, hvor nu Sognefogden boer. I Gaarden gik en gammel Mand, og da han saa Gjengangeren, vilde han skynde sig bort; men denne naaede den gamle, stillede sig i Vejen for ham og sagde, at der var noget, han vilde aabenbare ham. Gjengangeren fortalte da, hvorledes de havde flyttet Skjælstenene mellem sig og Naboerne, og han bad den gamle om at flytte dem tilbage igjen, hvor de stod, ellers fik de ikke Ro i Graven. — Skjælstenene bleve flyttede, og siden saa man ikke noget til de tre Brødre.

[379] **4. Drengen som Præst.**

„Min Mormor har fortalt, at der for mange Aar siden var en Dreng her paa Lyø, som havde faaet Skolebørnene samlet om sig, og det blev aftalt, at han skulde være Præst for dem. De gik ind i Rasmus Hansens Have, hvor der var et tilfrosset Vandsted; der skulde Drengen staa og prædike midt paa Isen, og de andre Børn stillede sig rundt omkring ham. Præsten paa Den tyggede Kardemomme, medens han prædikede; det kunde de ikke faa; men saa gav de istedenfor Drengen Hyldemarv at tygge. — Som Drengen nu stod og prædikede og tyggede Hyldemarv for at gjøre Nar ad Præsten, siger en af de andre Børn: „Ja, men du mangler en Præstekrave!“ Og med det samme plumpede den foregivne Præst igjennem Isen, som skjød sig sammen om Halsen af ham, og han blev hængende ved Hovedet. Saaledes fik han Krave paa, for han ventede! — Det var til Straf, fordi han havde bespottet Præsten. — Drengen kom op igjen, men siden sagde de om ham, at han duede ikke til Præst, for han var falden igjennem.“

Sagn fra Langeland.

[380] **1. Sti Pors paa Skovsgaard.**

Engang i gammel Tid levede to Venner sammen paa Herregaarden Skovsgaard i Humble Sogn. Den ene af disse hed Sti Pors, og det var nok ham, der ejede Gaarden; den anden

hed Meljor eller Maljor. Begge førte de et slemt og ugudeligt Levnet og begik allehaande slette Handlinger. Sti Pors havde en Søster, der hed Ellen. Hun blev af Bjærgfolk lokket ind i en Bakke i Nærheden af Gaarden, og denne Bakke heder efter den Dag Ellensbjærg. — Sti Pors søgte da til en klog Præst og han manede hende ogsaa igjen ud af Højen, saa hun kom ud ligesom hun havde staaet og gaaet der inde. En Kjole havde hun med sig, hvorpaa det ene Ærme endnu ikke var færdigt, og en Kniv og en Gaffel, som længe efter gjemtes paa Gaarden, da de besad den Egenskab at kunne stille Blod. — Sti Pors og hans Ven døde, men efter det Levnet, de havde ført, kunde de ikke finde Ro i Graven, men spøgte hver evige Nat paa Gaarden. Ellen overlevede dem begge, og da hendes Broder især var slem til at spøge, maatte hun sørge for at faa ham manet. Sognepræsten paatog sig ogsaa dette, men det havde nær gaaet ham galt, for han kunde ikke staa sig for Gjengangeren, der var klogere end han. Thi da Gjengangen forelagde Præsten det Spørgsmaal: Hvor var Kristus, da han hverken var i Himlen eller paa Jorden? saa vidste Præsten ikke noget at svare. Men heldigvis sad Ellen oppe i Vinduet og hørte til, og da Præsten ikke kunde, svarede hun: Da svævede Kristus i Luften, eller ogsaa vandrede han paa Havet! — Da var Gjengangeren overvunden og vendte sig i Harme om imod hende og sagde: Havde jeg troet det, Søster min, saa skulde du være bleven i Ellensbjærg til den Dag i Dag! — Gjengangeren blev da nedmanet, og der blev siden Fred paa Gaarden.

---

[381] **2. Øjet slaaes ud paa en Tyv.**

„Omkring 1830 gik der en Mand omkring paa Langeland og solgte Smaavarer, samtidig med at han kjøbte Ben, Klude o. lign. — Han var fra Ærø og hed Albrekt Pøel. Det sagdes og troedes om ham, at han i sine unge Dage havde gjennemgaaet „den sorte Skole“, og var derfor meget „klog“. Han forstod da den Konst at slaa Øjet ud paa en Tyv, det fik man engang Bevis paa. — Engang kom han til et Hus for at handle. Nu havde han i sin Pose endel Madvarer, som han havde taget i Bytte af Folk og der iblandt en dejlig Pølse. I Huset, hvor han var inde at handle, blev Pølsen stjaalen og han troede Konen der til det. Pølsen savnede han dog først, da han var kommen hen paa et andet Sted, og han lovede hende da, at hun skulde blive straffet. Han slog da ogsaa Øjet ud paa Tyven, men i samme Time blev Katten i det Hus, hvor Pølsen var forsvunden, som den var rent besat, for det var den, der havde stjaalet Pølsen. Da man senere saa efter, saa havde ogsaa Katten mistet det ene Øje. — Folk var ellers meget bange for den samme Al-

brekt, og de turde aldrig lade være at handle med ham eller beværte ham vel, af Frygt for, at han skulde gjøre Skade."

---

[382] **3. Et Besøg hos en „klog" Mand.**

En troværdig Mand, født paa Langeland, fortæller følgende:

„For omtrent fyretyve Aar siden levede der paa Ærø en vidtberømt klog Mand ved Navn Niels Ebbesen. Det var ikke alene paa selve Ærø, at han blev brugt, men ogsaa fra de omliggende Øer og fra Langeland søgte man til ham. Han var formuende, og en stor Del af sin Formue havde han fortjent ved sin „Vidskab". Saaledes havde han i Toarpe By to Gaarde, og han ejede nok endnu mere. — Var det Folk, der kom til ham, som kunde øve at betale, saa fik de ogsaa Lov til det, saaledes tog han altid ti Kourant Daler for at skaffe Folk deres Smør igjen. — Medens jeg var hjemme paa Langeland, saa traf det sig engang, at det var en ren Umulighed for os at faa Smør af Fløden, hvorlænge vi saa end kjærnede. Vi brugte mange Husraad, men ligemeget hjalp det, og saa var der da ikke andet for, end at vi maatte over til Niels Ebbesen paa Ærø. Jeg gjorde Aftale med en Baadfører og kom ogsaa lykkelig og vel derover. Da jeg kom op til Gaarden, hvor den kloge Mand boede, traf jeg ham staaende i Døren, og det sagde alle, som kom til ham om Raad, at der traf de ham altid. Han sagde saa til mig, ligesom han ogsaa plejede at sige til andre, at nu skulde jeg følge ind med og vente, han kom saa snart. — Han var ellers en overmaade venlig, livlig og rar Mand; han bød mig til Sæde og spurgte, hvad jeg skulde. Det fortalte jeg og sagde, at jeg havde taget Mælk med af alle Køerne i en Flaske, for det havde jeg hørt, at man skulde. Saa trak jeg Flasken op af Lommen, men da var det gaaet saa underligt, at der istedenfor Mælk og Fløde i Flasken havde samlet sig Smør, og det var jeg jo da meget forundret over. Han lo og sagde, at der kunde jeg se: Naar jeg kom til Ærø, saa kunde det nok blive til Smør. Han mente vel sagtens dermed, at Forgjørelsen ingen Magt havde, naar Mælken kom ud af Landet (ɔ: Øen).

Nu spurgte han mig ud om meget, som jeg ikke kan huske, og han sagde saa tilsidst, at han ikke kunde sige noget om det, før han fik Haar af alle Køerne. Jeg skulde rejse tilbage, tage Haar af Ryggen paa Køerne og saa komme igjen. Det gjorde jeg da ogsaa, og et Par Dage efter var jeg der paany. Han tog saa alle Haarene, bredte dem ud for Lyset og saa meget nøje paa dem. Derpaa gik han ind i sit Kammer, for der gik han altid ind, før han afsagde noget Raad, og da han kom ud igjen, sagde han: Ja det er galt fat med Køerne, der er kastet noget i Vandet for dem af onde Mennesker, og derfor kan I ikke tjærne Smør. Bliver der ikke noget gjort ved dem for det, saa vil I miste dem allesammen. Han gav mig saa i en Flaske

noget, som havde en forfærdelig stærk Lugt. Det skulde vi give enhver Ko lidt af tre Torsdage i Træk. Derefter sagde han, naar du nu kommer hjem, saa staa de og kjærne, men de faa ikke Smør. I skal saa tage Mælken af Kjærnen og give Svinene. Endelig saa er her noget Pulver, som I skal ryge Sien med. I skal tænde Ild paa et „Fyrfad" og derpaa lægge Pulveret og hvælve Sien over det hele; hvis saa Røgen stiger op igjennem det midterste af Siens Bund, men ikke op ved Siderne, saa er det et yderligere Tegn paa, at der er noget galt ved det, og at Køerne ere forgjorte. Den fjerde Dag efter den tredie Torsdag skal I kjærne igjen, og saa skal i nok faa Smør; men saa maa I de første fire Uger derefter ikke laane eller give det mindste Stykke ud af Huset, thi der er en, der er bleven fornærmet paa Eder, og det er ham, der har gjort Jer den Skade; men jeg skal gjøre det saadan, at han skal, hvordan det end gaar, have noget der fra Huset. I maa heller ingen give Lov til selv at tage noget, for saa hjælper mit Raad ikke, men tager han det selv, og det gjør han, for noget skal han have, ja saa gjør det heller ikke noget. —

Jeg spurgte ham saa, om han ikke vilde sige mig, hvem der var den skyldige, for det vilde jeg jo da gjerne vide. Men hvor længe jeg end bad derom, og skjøndt jeg bød ham Betaling derfor, saa vilde han dog ikke. „For" sagde han tilsidst, „vi ere jo alle Mennesker og skal engang gaa herfra; men vi have ogsaa alle ondt ved at tilgive, om en har gjort os noget Ondt. Naar du nu engang ligger paa dit Dødsleje, vil det saa ikke være bedre, om du ikke ved noget? — Nej saadanne Ting siger jeg aldrig til noget Menneske!" — Jeg lod mig saa ogsaa dermed sige, saa enfoldig, som jeg dengang var og rejste min Vej hjemad.

Da jeg kom hjem, saa stod de ganske rigtig og kjærnede, men jeg kan da tro, det havde de gjort omtrent hele Tiden, siden jeg tog afsted. — Vi fulgte saa nøjagtig hans Forskrift, og da vi lagde Pulveret paa Ilden og hvælvede Sien derover, saa kom ogsaa rigtig Røgen op igjennem Midten af Sien og intet ved Siderne. Paa den fjerde Dag efter den tredie Torsdag kjærnede vi og fik Smør, saameget, at min Moder troede, vi havde faaet Smør for hele Byen. — Et Par Dage, før de fire Uger vare forløbne, kom den gamle Kludekræmmer Albrekt ind ad Døren og bad saa mindeligt om lidt at drikke. Vi sagde ikke et Ord, men han gik saa alligevel hen til Bordet, tog selv Kruset og drak, hvorpaa han gik igjen, uden at sige Farvel. — Min Moder troede saa altid siden, at det var Albrekt, der var Gjerningsmanden, for der var mange, der sagde, at han kunde hekse og gjøre Ondt.

Siden fejlede vore Køer aldrig noget, og det er den eneste Gang, jeg har været hos nogen klog Mand om Raad.

Paa Langeland havde vi ogsaa selv en klog Mand, men

han var ikke nær saa dygtig, for naar man kom til ham, saa sagde han alletider, at han kunde ikke sige noget om det, før paa Torsdag, og naar man saa kom igjen, saa kunde han endda ingen Ting gjøre."

---

[383]

4. Hesthøj.

Ved Landevejen mellem Landsbyerne Ennebølle og Fæbek findes en Høj, som kaldes Hesthøj. I gammel Tid skal der have været en Løngang fra Stensgaard til Egelykke igjennem denne Høj, hvor Opgangen var. Sidste Gang denne Løngang blev brugt, var da Svenskerne 1659 var paa Stensgaard. Da bleve alle Svenskere, som vare paa Gaarden, slaaede ihjel, saanær som to Offiserer, de fandt Løngangen og slap der igjennem bort fra Gaarden. — I ældre Tid saa man ofte Højen staa paa gloende Pæle, og der brændte tidt Lys over Højen. — En Mand fra Tressebølle gik for mange Aar siden en Nat til Højen for at opgrave den Skat, Lysene brændte for. Han gravede hele Natten lige til Sol stod op, da stødte han med Spaden imod Kjedlen, hvori Skatten laa gjemt, men han skulde ikke faa den op, for i det samme Solen skinnede paa ham, blev han aandsvag, og han fik aldrig mere sin Forstand. — Omtrent 1830 blev Højen udgravet, og da fandt man „en Stue" (ɔ: en Stensætning med Overligger) inde i Højen, men ellers blev der ikke funden andet end en „Hovedpande", og Løngangen mærkede man ikke noget til.

---

[384]

5. Nissen i Fæbek.

„Dengang min Moster tjente i Fæbek i Dines's Gaard, var det saa forfærdeligt, alt det de mistede af Kvæg. Hver eneste Kalv, der blev født, døde ogsaa. Naar de saa trak Huden af de døde Dyr, saa vare de altid blodige under Huden langs hen ad Ryggen. Omsider blev de da klog paa, at det var Nissen, der gjorde dem den Skade, for en Vintermorgen meget tidlig, som min Moster kom ind i Stalden for at malke, sad Nissen og red baglænds paa en af Kvæerne. Han lignede en halvvoksen Dreng i graa Kofte, og en stor rød Hue havde han paa Hovedet. Han slog et Par store Øine op paa hende, men straks efter løb han sin Vej. Saa blev en klog Mand søgt og han raadede til at tage „en Troldkost" [1]) og feje med den rundt omkring i Fæhuset. Derefter skulde der viftes over alt Kvæget med den og slaaes Kors over Ryggen af Kreaturerne, saa kunde Nissen ikke ride dem eller stryge dem hen ad Ryggen. Det gjorde vi ogsaa

[1]) „Troldkost" kaldes en særegen formet Buft af Blade, som undertiden udvokser paa Blommetræer. Jfr. Nr. 397.

altsammen, som den kloge Mand sagde; bag efter brændte vi „Troldkosten", og det hjalp da ogsaa ret godt".

---

[385] **6. Ellensbanke.**

Mellem Lohals og Stoense er en Banke af dette Navn. Der var nemlig engang en Pige, som hed Ellen, hun fødte et Barn ved en Tjørnehæk der nær ved og druknede det saa i den Kilde, som endnu er ved Foden af Banken. Sent om Aftenen høres endnu ofte der et Barn græde, og gamle Folk fortælle at have seet Pigen gaa og tysse paa Barnet mellem Stedet, hvor hun fødte og denne Kilde.

---

[386] **7. Trolden i Fribjærg.**

Ved Lejbølle paa Langeland er en Banke, som hedder Fribjærg. Her var i forrige Tider Troldfolk; de vare flemt nærgaaende, for stadig stjal de Øl og Fødevarer fra „Gamle Andreas" i Gaarden tæt ved Højen. En Aften, da de havde brygget paa Gaarden, kom en lille Trold med sin „Lejle" paa Ryggen listende ind i Bryggerset for at faa den fyldt med Øl. Han havde allerede Lejlen i Ølkarret, da en anden Trold stak Hovedet ind ad Døren og raabte: „Hej Koløje! Vippen er død"! Da glemte Trolden „Lejlen" og løb hjemad. — En anden Gang kom samme Trold til Bondekonen i Gaarden og bad om at laane Øl, da han skulde have Barselgilde. Bondekonen viste ham Ølket, der stod i et stort Kar med Halmlaag over og sagde, at han kunde tage saa meget han vilde. Trolden tog da hele Karret og bar bort, skjøndt det var meget større end han selv. — Nogen Tid efter stod Karret en Morgen igjen i Bryggerset fyldt med Øl, og det var meget bedre, end det Trolden havde laant.

---

[387] **8. Den døde Mand.**

„Det som, jeg nu vil fortælle, har min Moder engang betroet mig, og jeg lovede da ikke at fortælle det til Nogen igjen; men det er nu saa længe siden, saa nu kan det vel være det samme. Det var lige som min Moders første Mand var død og lea Lig, at hun alene gik en Aften sent ad Vejen gjennem Skoven fra Stoense til Hov. Hun møder to Mandfolk med hinanden under Armen inde i Skoven, og hun hilsede Godaften, men de hilsede ikke igjen. Da kom hun til at se nøjere paa dem, og saa blev hun da saa underlig ved det, kan man vel tænke, for den ene det var hendes Mand, som laa Lig hjemme, og den anden ham, som hun siden blev gift med. — Hun vidste ikke, hvordan hun naaede hjem, for det var for hende, som hun undertiden gik ned ad et skraat Tag og skulde falde dybt ned, og snart var hun ved den ene Side af Vejen, snart ved den anden.

Hun kom da hjem, men hun var saadan ude af det, at de derhjemme ikke vidste, hvad de skulde gjøre ved hende. De sendte da Bud efter en gammel Mand, som boede lige ved Siden af. Han kom ogsaa og satte sig paa Sengestokken hos hende for at tale hende tilrette. Han sagde, at det maatte hun ikke tage sig saa nær, for noget lignende havde engang truffet ham. Det var, da hans Kone var død og laa lig, at han en Aften gik ned til Stranden for at se til sin Baad; men da han kom ned til Baaden, gik der en stor sort Ko rundt omkring den, og Koen vilde søge ham og blev ved at følge ham til Porten. Saa fik han da Porten lukket og mente nu at være fri for den, men da han gik over sin Gaardsplads, saa gik Koen der. Dog da hans Kone var begraven, saa han ikke mere til Koen. — Han trøstede da min Moder lidt, men hun var alligevel ikke rigtig sig selv i mange Uger derefter".

[388[**9. De tre Grevinder paa Tranekjær.**

Paa Tranekjær Slot er et Værelse, hvor det i gammel Tid spøgede saa slemt, at ingen kunde være der om Natten. — Engang kom der en Fremmed til Gaarden, og han indgik Væddemaal paa, at han skulde ligge i dette Værelse om Natten, uden at Spøgeriet skulde skade ham. Han kom ogsaa til at ligge i Værelset, og det gik godt til Midnat, men da blev der en Støj og Allarm, som der blev vendt op og ned paa al Ting, og før han vidste af det, laa han paa Stenbroen uden for Huset. — Siden blev det endnu værre med Spøgeriet paa Slottet, og tilsidst var der ingen, der kunde være der om Natten. Der var da ikke andet Raad, end at faa Spøgelserne nedmanede. Der sendtes Bud til Præsterne i Snøde og Bøstrup, og den næstfølgende Løverdag Aften lovede de ogsaa at komme. De to Præster kjørte sammen i en Vogn til en Banke ved Landevejen nord for Slottet; her lode de Vognen staa og formanede Kusken ikke at kjøre derfra, hvordan det end saa gik, førend den kom, som kunde sige: Kjør nu i Jesu Navn! — De gik derfra op imod Slottet, og her kom Spøgelserne, de tre Grevinder, dem imøde. Den ene af Præsterne havde endnu ikke faaet Kjole og Krave paa og den forreste Grevinde slog da op med Haanden og raabte: „Hvad vil du? — Du har intet her at gjøre!" — Men hurtigt fik Præsten Kjolen og Kraven paa, og nu begyndte de at binde an med Spøgelserne. Den ene af dem lod Bøstrup Præst høre, at han engang havde stjaalet for to Skilling, men straks kastede han de to Skilling til hende, saa var det betalt. — Præsterne kunde dog alligevel ikke staa sig, for de var kun to imod tre. De bleve drevne tilbage fra Slottet og nedad Landevejen. Havde de ikke faaet Hjælp, var det gaaet galt.

Samme Aften laa Præsten i Tranekjær i sin Seng, og han sagde til sin Kone, at der kom saadan en underlig Uro over ham, han syntes,

som om han skulde afsted, der var noget galt paafærde, men han vidste ikke, hvad det var. — Konen sagde, at han da endelig ikke maatte tage ud saa sent. — Han laa da lidt igjen, men siger saa, at nu kunde det ikke hjælpe, han maatte afsted, for nu kunde han mærke, at to af hans Embedsbrødre vare i Livsfare. — Han fik da hurtig Kjole og Krave paa og kom ned paa Landevejen, hvor de tre Grevinder drev med de to Præster. Men da var det ogsaa paa høje Tid, for Præsterne kunde næsten ikke mere. Præsterne havde vel faaet Grevinderne manet ned til Knæerne, men det ene Spøgelse var sluppet om bag Præsterne, og herfra saa det igjennem dem, saa Præsten fra Snode allerede var bleven vissen i den ene Side, og han kom sig aldrig siden. Nu tog Præsten fra Tranekjær fat, og Spøgelserne maatte give sig, da der nu var en mod en. Grevinderne bleve nedmanede, og der blev igjen Fred paa Gaarden. Der var dog ingen af Præsterne der forvandt den Nat. Præsten fra Snode var dødssyg, da han kom hjem og levede ikke længe efter. Da Bøstrup Præst fik at høre om hans Død, sagde han: „Ja, saa er ogsaa snart min Time kommen!“ Han levede heller kun kort derefter. Tranekjær Præst var kommen bedst fra det, men efter den Tid kom han dog aldrig paa Prædikestolen; han stod altid i Kordøren, naar han prædikede.

---

[389] **10. Præsten i Tranekjær.**

Den samme Præst i Tranekjær, som er omtalt i det foregaaende, kom en Aften kjørende fra Rudkjøbing. Med et standsede Vognen, og Hestene var ikke i Stand til at trække den af Stedet. Præsten befalede da Kusken at staa af, tage det venstre Baghjul og lægge det op i Vognen. Saasnart det var gjort, kunde Hestene igjen trække Vognen, og de kom vel hjem. Da de kom i Præstegaardens Port, stod Præsten af og gik om til det bagerste af Vognen. Karlen listede sig ogsaa af for at se, hvad han tog sig for, men han kunde intet se, før han lettede Hestens Hovedtøj og saa der igjennem. Da saa han Præsten ifærd med at lægge Reb paa et sært Dyr, der nærmest lignede er stor graa Kalv, og derpaa trak Præsten med det ud af Porten. — Det var den Onde selv, der under Kjørselen havde lagt sig op bag i Vognen, saa Hestene ikke kunde trække den; men Præsten havde tvunget ham til at staa af og bære det ene Vognhjul lige til Tranekjær.

---

[390] **11. Grev Ahlefeldt paa Tranekjær.**

I gammel Tid førte der en Løngang fra Tranekjær Slot, saa Greven kunde gaa og komme, uden nogen paa Slottet mærkede det. Løngangen begyndte efter nogles Fortælling ude ved den gamle Smedie og gik derfra under Søen op paa Slottet til

Lønkammeret. Dette Lønkammer havde Greven forbeholdt sig selv alene og paa det strængeste forbudt andre at komme derind. Husholdersken fik ikke engang Lov til at komme der og gjøre rent. Dog engang da Greven havde været borte i længere Tid, lod Husholdersken Gaardens Smed hente og befalede ham at aabne Døren. Det gjorde Smeden ogsaa, og hun gjorde rent i Værelset. Paa Væggen hængte et blodigt Sværd og et blodigt Haandklæde. Dette tog Husholdersken for at vaske det rent, men da hun lagde det i Karret til det andet Vasketøj, saa gav Vandet sig til at syde og koge, og straks kom Greven farende hjem, skjønt man vidste for sikkert, at han dengang var paa Fyen. Husholdersken fik en haard Straf. —

Med det blodige Sværd og Haandklædet hængte det ellers saaledes sammen: Som ung levede Greven sammen med den danske Kronprinds. Ahlefeldt var stor og stærk, men Kronprindsen var spinkel og svag. Engang opstod der Uenighed mellem Prindsen og en svensk Oberst, og denne udfordrede Prindsen. Svenskeren var en stor Fægtemester, og det havde gaaet Prindsen galt, men da gik Ahlefeldt i hans Sted. Da de havde fægtet lidt, fik Obersten Ram til Greven og saarede ham i den højre Arm, saa han ikke kunde føre Kaarden, men hurtigt greb han Kaarden i den venstre Haand. Nu kunde Obersten ikke parere for sig og blev overvunden. Til Tak for denne Hjælp gav Kongen af Danmark Grev Ahlefeldt „det blaa Baand“ og en Rigsdaler i Pensjon, for hver Time han siden levede. Men dog var Greven saa fattig, da han døde, at der kun var fire Mark i hans Skatkammer. — Folkene paa Godset kunde ellers aldrig vide sig sikker for ham, for han var Dobbeltgænger, og kunde vise sig paa et Sted, før nogen anede det. [1])

1) Hvis Sagnet kan henføres til nogen bestemt Person, maa det vel gjælde Grev Carl Ahlefeldt, der ledsagede Chr. den femtes Søn Carl paa en Udenlandsreise og ved Hjemkomsten blev udnævnt til Ridder af Elefanten („det blaa Baand“) osv. Han døde 1722.

Skjæmtesagn.

I.

[391] **En trolle Histaarri.**

(Fra Vestjylland.)

Haa Du eller I nowen Send hør sæj a tow Kaal, Røwns Rævner, aa Rends Kræsten, aa tow anner, som hie Wolle Minkast aa Wolle Sminkast. Mæ dem war a jengaang kommen i Law, men de blow a endda snaa kyw aw, a ræind fræ dem aa kam te Kongens Gjar, dær sto tow Piger aa rosket aa knosket aa knoppet aa gjor Hør ræjn. Di ga mæ tow smo Hørlokker, dem pot a i mi Lom aa tænt, der skuld nok not atterkom. A ræind dærfræ aa kom til Gaajsye, dær lo tow Skivver for Anker; di haad hwerken Anker eller Tow, hwerken Wandter eller Vow. Dær tow a mi smo Hørlokker, aa deraw gjor a bode Wandter aa Vow, bode Anker aa Tow, aa saa sejlt a te mi Maaster i Skaatland. Men mi Maaster de war en slem surmulen Kjælling, hun tow mæ aa saat mæ nied i en stuer, mørk aa svot Kammer aa slow trætten Loes for mæ. Der stod a i trej Nætter aa Daw aa so hwerken Lys eller Dawsskjær. A blow vre aa bandet o, te dær vild a et vær længer, aa saa saae hun, te a ku gyer, hvik a vild, aa saa rejst a, aa de war haste. No kam a i Tanker om, te a vild ha mæ en Tæskerplads. A kam te en Mand aa tæsk, a tosk trej Nieg i tow Daw, aa den tridi Nieg saat a bag æ Laadar, som æ Kow dø. Æ Mand blow vre aa bandet o, te saaden vild han et ha hans Kuen tosken. A saae, te han ku gyer, hwik han vild, ænten ha mæ aa tæsk eller ossaa gi mæ mi gue forswaarle Kost aa Løn, mi tretten Markes Brø, aa mi fjowten Markes Flæsk. Mi Løn fæk a, aa saa rejst a te Knud i Knyw aa vild ha mi Flæsk skoer; a skoer et saa smo som Kokhue, aa dowet i æ Skom, te æ Fjæt kom, aa dowet æ Sop aw mæj. A aald de hær Fjæt blow a saa gue til aa sjøng, aa saa rejst a te æ Dæjn i Viborre aa vild ha mæ en Dæjnkald. Han saa ja, naar a vild sed o æ øster Stæt aa sjøng: Kristi — Kresti — Kristi Laawsang, men de vild a et, a vild sed o æ væster Stæt aa sjøng: Kresti — Kristi — Kresti Laawsang. Da vi et ku jennes, saa ba a om mi gue Pas aa Beskæjn, den var skrøwen mæ en Kokfued, aa forsejlt mæ en Ku..., aa trøt atter mæ en Haarfued. No rejst a te æ Dæjn i Aalborre. Han saae, te mi Pas aa Beskæjn den var gue, mæ den ku

a rejs om i Kongens Land, hur a vild. Saa kom a i Tanker om, te a vild ha mæ en Goer i Fæst. A fæst en Goer aa sku gi trej Swøvskawt i Landgild hwær Or. Maattensdaw kam, di anner Fæstere ga djer Landgild, men a et min; a ræind ud i æ Skow aa vræj tow Ælronter ud aa en Æltront, aa tænt, om a et nok sku blyw den trede atergien, men a blow aalder den trede atergien, a arbeet aa arbeet i hunner Or, aa blow endda aalder den trede atergien.

En troværdig Historie. Har Du eller J nogensinde hort sige om ɔ Karle, Rowns Regner og Rends Kristen, og om to andre, som heb Ole Minkaft og Ole Sminkaft. Med disse var jeg engang kommen i Lag, men det blev jeg endda snart kjed af; jeg rendte fra dem og kom til Kongens Gjærde, der stod to Piger og ruskede — — — og gjorde Hor rent. De gav mig to smaa Horlokker, som jeg puttede i min Lomme og tænkte, der skulde nok komme mere efter. Jeg rendte derfra og kom til Gaasse, der laa to Skibe for Anker; de havde hverken Anker eller Tov, hverken Tanter eller Vov. Der tog jeg mine smaa Horlokker, og deraf gjorde jeg baade Tanter og Vov, baade Anker og Tov, og saa sejlede jeg til min Moster i Skotland. Men min Moster det var en slem surmulen Kjærling, hun tog mig og satte mig ned i en stor, mørk og sort Kammer og slog tretten Laase for mig. Der sad jeg i tre Nætter og Dage og saa hverken Lys eller Dagskjær. Jeg blev vred og bandede paa, at der vilde jeg ikke være længere, og saa sagde hun, at jeg kunde gjore, hvilket jeg vilde, og saa rejste jeg og det var hastigt. Nu kom jeg i Tanker om, at jeg vilde have mig en Tærskerkjærs. Jeg kom til en Mand at tærske, og jeg tærskede 3 Neg i 2 Dage, og den tredie Neg satte jeg bag Ladeboren, hvor Koen bode. Manden blev vred og bandede paa, at saaledes vilde han ikke have sit Korn tærsket. Jeg sagde, at han kunde gjore, hvilket han vilde, enten have mig at tærske, eller ogsaa give mig min Løn, mit tretten Markers Brød og mit fjorten Markers [1]) Flæsk. Min Løn fik jeg, og saa rejste jeg til Knud i Knive og vilde have mit Flæsk staaret. Jeg skar det saa smaat som Kokhoveder og dyppede i Skummet, til Fedtet kom — — —. Af alt dette her Fedt blev jeg saa god til at synge, og saa rejste jeg til Degnen i Viborg og vilde have mig et Degnekald. Han sagde Ja, naar jeg vilde sidde paa den østre Stær (Kirkestætte) og synge Kristi — Kresti — Kristi Lovsang; men det vilde jeg ikke, jeg vilde sidde paa den vestre Stet og synge Kresti — Kristi — Kresti Lovsang. Da vi ikke kunde enes, saa bad jeg om min gode Pas og Besked, den var skreven med en Kokkefod og forseglet med en Ko.... og trykket efter med en Harefod. Nu rejste jeg til Degnen i Aalborg, han sagde, at mit Pas og Besked det var godt, med det kunde jeg rejse om i Kongens Land, hvor jeg vilde. Saa kom jeg i Tanker om, at jeg vilde have mig en Gaard i Fæste. Jeg fæstede mig en Gaard og skulde give tre Svobeskafte i Landgilde hvert Aar. Mortensdag kom, de andre Fæstere betalte dere Landgilde, men jeg ikke min; jeg rendte ud i Skoven og vred to Ellerunter ud af en Ellestumpe og tænkte, om jeg ikke nok skulde blive den tredie eftergiven, men jeg blev aldrig den tredie eftergiven, jeg arbejdede og arbejdede i hundrede Aar og blev endda aldrig den tredie eftergiven.

II.

[392] **Havgassens Bejlen.**

Naar Harbøerboen bejler, siger han højt: „Æ di Hjat, som mi Hjat, saa krøjst i mi Haand, — si djær si! (Er dit Hjærte, som mit Hjærte, saa tryk min Haand, — se der se! ɔ: Vær saa god!)"; men naar Havgassen længere mod Syd

[1]) 1 Mark ɔ: ½ *U.*

bejler, spørger Han sagte: „Tøkkes du et, te wo Ban sku væ Søskind?“

III.

[393] Syd for Storaaen siger man:
Hæst — Præst,
Kwan [1]) — Man [2])
Gumaan — Baan!
Men nord for hedder det:
Hæsst — Præst,
Kwar — Mar,
Gumaar — Baar!

IV.

[394] **Løsoboens Aftenbøn i Storm**

(Fra Vendsyssel).

Aa Gu bejr et so den stakkels Sømand! — Guj gi, hvis han ska straj, han saa mo straj po wos! — Ja Wohær gi wos en gue Strajing enden i Maan!

V.

[395] **Sallingboens højeste Glæde.**

(Fra Mors) [3])

Et Sted i Salling [4] findes en Dal, som kaldes Ekkodal, da der her er en saa stærk Gjenlyd. Herned gaaer Sallingboen og raaber: Hvad er Menneskets højeste Glæde? — Og der svares tilbage: — Øde! — Derfor siger man paa Mors: At drikke og æde er Sallingboens højeste Glæde!

[1]) Kværn.
[2]) En Bøsle, f. Eks. i en Dør, til at skyde en Slaa ind i
[3]) Sallingboen og Morsingboen ere temmelig forskjellige af Karakteer og søge stadig at have hinanden til Bedste, hvor de træffe sammen. Morsingboen beskylder Sallingboen for, at han gjerne vil leve godt, — især om han kan faa det for intet.
[4]) Nørbjærg Sogn?

[396] # Folketro om Planter.

1.

„Lægedom af Træ. Skjærer man en Green af et **Asketræ** med et Snit St. Hansdag eller Juledag, og Grenen ikke rører ved Jorden, og man saa med en Pind af samme Green kradser i et Saar, enten det saa er hakket eller skaaret, saa stilles Blodet straks. Men Grenen skal skjæres i Guds Navn“[1]).

[397] 2.

Paa **Blommetræer** kan undertiden udvokse en Dusk af Blade som en Kost. En saadan Bladdusk kaldes da ogsaa „en Troldkost“. Den er kraftig mod Forgjørelse. Kan der saaledes ikke faaes Smør af Fløden, skal en Troldkost lægges i Sien tre Torsdagaftener efter hinanden; naar Mælken sies derover, kan Hekfen ikke tage Smørret[2]).

[398] 3.

Det var i ældre Tid Skik, naar Kvæerne om Efteraaret skulde i Hus, at indgive dem Knopperne (Frøhusene) af **Blæreſmelle** (Silene inflata), saa kunde de ikke forgjøres i den følgende Vinter. Denne Plante vokser meget almindeligt paa Kirkegaarde, og sagtens har man da tillagt den, saasom den vokser paa „indviet Jord“, en vis Helligheds[3]).

[399] 4.

Giver det stærk Lynild, medens **Boghveden** staaer i Blomst, ødelægges den[4]).

[1]) Af en „Cyprianus“.
[2]) Vestsæll.
[3]) Vestsæll.
[4]) Vestjyll., Fyen.

[400] 5.

Lider et Barn af „Skjævr", skal Moderen knuse **Brandbæger,** „Stolthenrik" (Senecio vulgaris) mellem to flade Stene og med den fremkomne Saft stryge Barnet langs ad Ryggen [1]).

---

[401] 6.

„Snogekaal" kaldes alle Arter af **Bregne** i det nordlige af Sønderjylland, og man mener den er giftig, ligesom Snogen. I Vestjylland benævnes Planten „Haawwaarmkol" ɔ: Hugormekaal.

---

[402] 7.

Har et Menneske Vorter, han vil være fri for, tager han lige saa mange **Byg**korn, som han har Vorter og stiller sig med Ryggen vendt mod en gloende Bagerovns Munding. Han kaster da stiltiende Bygkornene en for en over Skulderen ind i Ovnen, da vil Vorterne forsvinde [2]).

---

[403] 8.

St. Hansaften førend Sol gaaer ned, skal der sættes tre Stilke af „Graabon", **Bynke** (Artemisia vulgaris) over hver Dør i Huset, saa kunne Hekfene, idet de ride over Huset til Bloksbjærg, ikke skade noget i Huset [3]).

---

[404] 9.

Da Judas havde kastet de tredive Sølvpenge i Templets Kiste og fortvivlet gik bort for at finde et Træ, hvori han kunde hænge sig, traf han først paa en Asp, og i den fuldbyrdede han den onde Gjerning. Endnu den Dag i Dag ryster **Bæveraspens** Blade af Skræk herover [4]).

---

[405] 10.

Om Juleaften skal man gaa ud i Haven og ryste alle sine **Frugttræer** samt binde et Halmbaand omkring Stammen, saa faaer man en god Frugthøst i det kommende Aar; jo stærkere der ristes, desto bedre. Dette iagttages endnu af mange gamle Folk i det vestlige Laaland.

---

[1]) Vestjyll.
[2]) Vestjyll.
[3]) Vestjyll.
[4]) Vestsæll.

[406] 11.

„Marias Køer" kaldes i Østjylland en Art **Gjøgeurt,** vel fordi Roden ligner Yveret af en Ko. Lagt i Sien, beskytter den Mælken mod Forgjørelse. Samme Plante kaldes paa Als „Præstebukser."

---

[407] 12.

Den brunplettede **Gjøgeurt** (Orchis maculata) kaldes i Egnen om Frijsenborg „Marriløgl" ɔ: Marienøgle, og der fortælles, at denne Plante i ældre Tid skal have været brugt af Barselkvinder, da den troedes at kunne fremskynde Fødselen. — Nogen nærmere Oplysning desangaaende har det ikke været muligt at faa, men det er befjendt nok, at Jomfru Marie, efter hvem Planten har Navn, sædvanligt anraabtes af Kvinder i Barnsnød.

---

[408] 13.

Naar man river en Tot **Græs** op, skal man spytte paa Stedet, hvor det toges, da der ellers aldrig vokser Græs mere[1]).

---

[409] 14.

Naar et Menneske lider af Gulsot, skal han udhule en **Gulerød,** deri lade sit Vand og hænge den op i Skorstenen, saa forsvinder Sygdommen som Vandet hentørres[2]). For Blegsot bruges paa samme Maade en Hvidrø.

---

[410] 15.

Naar gamle **Halm**viske tages af Træskoene og ny lægges i, maa de gamle ikke kastes bort, uden at der først er spyttet paa dem; thi fik en Heks fat paa dem, kunde hun der igjennem skade vedkommende Menneske. — Denne Folketro er begrundet i, at Mandfolk altid, selv i den strængeste Vinter, gik med bare Fødder i ældre Tid; Træskoene og Viskn kunde da altid gnave lidt af Huden, og naar en Heks kunde faa lidt af et Menneskes Legeme, havde hun dette Menneske i sin Vold[3]).

---

[411] 16.

Naar en Ko malkes første Gang efter Kælvningen, skal Malkepigen tage det første (nederste?) Led af et **Halm**straa og

[1]) Ringstedegnen.
[2]) Nordsæll.
[3]) Vestjyll.

lægge i Botten, før hun begynder, saa kan Troldfolk ikke tage Mælken fra Koen [1]).

[412] 17.

Paa Gaardspladsen i Bondergaarde laa sædvanlig **Halm** i ældre Tid, hvis noget af denne Halm hænger ved et Menneskes Fodtøj, idet han gaaer ud af Gaarden, betyder det, at der snart skal komme Lig fra Gaarden [2]).

[413] 18.

Naar et Lig lægges paa „Langhalm", skal dertil bruges **Havrehalm.** Lidt af denne Halm faaer Liget med sig i Kisten; men idet Liget føres ud fra Gaarden, skal man tage det tilovers blevne af Langhalmen og brænde i Ovnsmunden, da der ellers snart igjen vil blive Lig i Gaarden [3]).

[414] 19.

Først efter at **Havren** har hørt Løen synge, tager den for Alvor til at gro [4]).

[415] 20.

Havren kan rejse bort og komme igjen tre Gange, men rejser den bort i August, kommer den aldrig mere igjen [5]).

[416] 21.

Naar Skoven er halv grøn og halv graa,
Da skal Bonden **Havre** saa [6]).

[417] 22.

Naar Hunde æde **Hundegræs** (Dactylis glomerata), er det Tegn paa, det snart vil give Regn [7]).

---

[1]) Vestsæll.
[2]) Østfyen.
[3]) Vestjyll.
[4]) Vestsæll.
[5]) Vestsæll.
[6]) Vestsæll.
[7]) Vestjyll.

[418] 23.

Om St. Hans Aften skal **Hø**rren „majes", før Sol gaaer ned, d. v. s., der skal rundt omkring i Horageren nedstikkes „Maj" eller Bøgegrene med frisk Løv, ellers ville Hekserne, naar de ride ud, slaa ned i Hørren og ødelægge den. Grunden siges af somme at være den, at Hørren paa den Tid er saa blød at ligge i; men andre mene, — og det er nok det rigtige —, at Hekserne hade Hørren, for over denne Plante have de ingen Magt, naar den først er udviklet, og dens Frø er et kraftigt Middel mod al Slags Forgjørelse[1]).

---

[419] 24.

Hørfrø ansees for at være et sikkert Middel mod alskens Hekseri. Bliver et Menneske eller et Kreatur sygt, og det kan befrygtes, at onde Mennesker kunne være Skyld deri, da indgives Mennesket eller Dyret tre Skefuld Hørfrø i Øl[2]).

---

[420] 25.

Hjemsøges en Gaard af Gjengangere, kan man forhindre dem i at komme til Gaarden ved at strø **Hørfrø** omkring den eller foran alle Porte og Døre. Naar Hørfrø er strøet over en Vej, kan her intet overnaturligt færdes[3]).

---

[421] 26.

Til et Værn mod onde Magter er det godt altid at bære **Hørfrø** hos sig, f. Eks. paa Brystet indsyet i Klæderne[4]).

---

[422] 27.

Til Beskyttelse mod fremtidig Forgjørelse give flere kloge Koner i Jylland til Folk, som søge dem, en Art Talisman at bære paa det blotte Bryst. Det er sædvanligt en lille Linnedpose, indeholdende **Hørfrø**, Mesterrod, Flyveron, „arvet Sølv", Kirkegaardsmuld o. fl. Bestanddele[5]).

---

[1]) Bestsæll.
[2]) Bestsyll.
[3]) Østfyen.
[4]) Bestsyll.
[5]) I Kormaks Saga 12te Kap. tales om at bære „en Bælg om Halsen fuld af Trolddom".

[423] 28.

Hvis en Mands Linned hænger ude Nyaarsnat, dør han i det følgende Aar [1]).

---

[424] 29.

Drømmer et Menneske om hvidt Linned, skal han snart spørge Lig [2]).

---

[425] 30.

Kommer der Rustpletter paa et Menneskes Linned, betyder det, at han vil faa meget af det og blive rig [3]).

---

[426] 31.

Er der blandt Grønkaalen i **Kaal**gaarden „en Ligkaal" (ɔ: en Kaalplante af lysere Farve), betyder det, at der før Aar er omme skal dø et Menneske i Huset eller i den nærmeste Familie [4]).

---

[427] 32.

Hvis en **Kaal**plante vokser op af Jorden i to Stilke, men siden vokser sammen, vil der snart dø en i Huset eller Familien [5]).

---

[428] 33.

Paa Skjærtorsdag skal spises ni Slags **Kaal** (ɔ: Kaal lavet af ni Slags Grønt), og om Langfredag Rugmelsgrød med Honning i, saa er man i det følgende Aar beskyttet baade mod Ryg- og Mavepine [6]).

---

[429] 34.

I Vendsyssel tro gamle Folk, at man faaer „Jægt" (Gigt) af at spise **Kartofler**, og det er Kartoflens Skyld, at „Jægten" er saa slem nu, imod hvad den var i gamle Dage.

---

[1]) Laaland.
[2]) Vestjyll.
[3]) Vestjyll., Vestsæll., Laaland.
[4]) Vestjyll., Vestsæll.
[5]) Østfyen.
[6]) Vestsæll.

[430] 35.

Paa Agersø mener man at være beskyttet mod Gigten ved altid at gaa med en **Kartoffel** i Lommen.

---

[431] 36.

Den første „hvide Smære" (Blomsten af hvid **Klover**) man om Foraaret finder paa Marken, skal man stiltiende spise, saa faaer man en stærk Hukommelse [1]).

---

[432] 37.

At finde en **Firklover** betyder Lykke, men finder man en Femklover, forestaaer der enten et eller andet Uheld [2]).

---

[433] 38.

Lægger man en **Firklover** i en Klokke, saa kan den ikke forhekses; ligesaa kan heller ikke en Bosse forgjøres, naar en Firklover lægges ind i Stjæftet [3]).

---

[434] 39.

Naar et Menneske, uden at han selv ved af det, har en **Firklover** hos sig, kan han ikke forblændes ved nogensomhelst Trolddomskonst [4]).

---

[435] 40.

Har et Menneske ubevidst en **Firklover** med sig i Kirken, kan han der kjende alle Hekse, naar de gaa i Kirke før St. Hansdag [5]).

---

[436] 41.

Almindelig **Lovetand** (Taraxacum officinale) kaldes i Vestsælland „Fandens Kjærnemælk" og i mange Egne af Landet „Fandens Mælkebotte". Man troer her, at Skarnsfolk ved Hjælp af denne Plante kunne malke Folks Køer.

---

[1]) Vestsjyll.
[2]) Vestsjyll., Laaland.
[3]) Vestsjyll.
[4]) Vestsjyll.
[5]) Hobroegnen.

[437] 42.

Naar Hyrdedrengene i Vestjylland ligge den lange Dag ude paa Engene hos Kvæget, bruge de mangen Morskab. For at faa at vide, hvad Klokken er, tage de en afblomstret **Lovetand** med Dun. Saamange Dun, der bliver tilbage paa Stilken efter det første Puft, saa mange er Klokken [1]).

---

[438] 43.

Kan man med et Puft blæse alle Dunene af en „Fandens Kjærnemælk" (**Lovetand**), faaer man snart en ny Kjole, sige Pigerne i Vestsælland.

---

[439] 44.

Planten Levisticum officinale kaldes i Vestsælland **Lovstikke** og har i ældre Tid været meget almindelig i Bondehaver, fordi man troede, den var et sikkert Middel mod Kvægets Forgjørelse. Endnu findes den i enkelte Haver. Jeg spurgte engang en ung, oplyst Bondemand, i hvis Have „Lovstikke" fandtes, hvortil de brugte denne Plante, han svarede, at han mange Gange havde havt i Sinde at rydde den af Vejen, men han maatte ikke for hans Gammelmoer, for hun havde altid travlt med at faa noget af denne Plante i Kvæget om Voldborgaften, og saalænge hun levede, fik den vel derfor Lov at staa.

---

[440] 45.

Et i Jylland almindeligt kjendt og brugt Middel mod Forgjørelse er **„Mesterrod"** (Roden af Imperatoria Ostruthium). Denne Rod hakkes fint og indtages blandet med Hørfrø i Øl; den anvendes baade til Dyr og Mennesker. Tre Spiseskefuld er den sædvanlige Dosis; hver Gang „den kloge" indgiver Patienten en Spiseskefuld, siger hun sagte: I Jesu Kriste Navn! Derefter strøes ligeledes Mesterrod og Hørfrø paa Patientens Hoved, korsvis fra Panden til Nakken og fra venstre til høire Øre, idet der siges: Jesu Kriste Kors, Amen! — „Naar dette er gjort forsvarligt, kan ingen Djævel eller Heks skade det Menneske!" [2])

---

[1]) Ogsaa kjendt i Nordtydskland. Jfr. Fritz Reuter: Reisen til Belgien. Kbhvn. 1872. S. 93.

[2]) En vestjydsk „klog" Kones egne Ord.

[441] 46.

De saakaldte **„Onde Urter"** (Chrysanthemum segetum), der i Vestjylland kaldes „Brandenborgere", kunne af Hekſene benyttes til at gjøre Ondt med [1]).

---

[442] 47.

Man maa aldrig om Vinteren brænde **Pile**træ i Kakelovnen; thi saa bliver der „Navlegæslinger" om Foraaret [2]).

---

[443] 48.

Enkelte Mennesker ſiges at have den Evne at kunne viſe, hvor der ſkal graves for at finde en tilſtrækkelig rig Vandaare; men for at et Menneſke ſkal kunne det, maa han være født under Vandmandens Tegn [3]). — Den, der ſkal „viſe Vand", tager et ſaakaldt „Vandſtud", d. v. ſ. en tvedelt Green af Form ſom et Y af almindelig **Pil** eller „Sejgpil". Han tager en af de tynde Grene i hver Haand, holder Kviſten op foran ſig, ſaa den tykke Ende af Grenen viſer lige frem. Kommer han da over en Vandaare, idet han ſaaledes gaaer, ſlaaer Grenen med den tykke Ende ned og viſer mod Jorden. — Efter Folketroen beroer det altſaa paa en perſonlig Egenſkab hos vedkommende. — Paa ſamme Maade forſøger man at viſe Mergel paa den jydſke Hede [4]).

---

[444] 49.

St. Hansaften pudſe Hekſene, før de ride til Blokshjærg, deres Sko i **„Revlinger"** eller „Sortbær" (Bærrene af Empetrum nigrum), derfor er det ikke godt at ſpiſe Bærrene efter den Tid, og de ſmage da af ſamme Grund heller ikke ſaa godt ſom før [5]).

---

[445] 50.

Rugen kan ikke frykſe ihjel, men drukne det kan den [6]).

---

[1]) Veſtjyll.
[2]) Nordſæll.
[3]) Saaledes i Thy.
[4]) Horſensegnen, Thy, Veſtjyll., Roeskildeegnen. Jfr. Linné: Skånska resa, S. 160, og Rääf: Ydre härad i Östergothland, I. 133.
[5]) Veſtjyll.
[6]) Veſtſæll.

[446] 51.

Om Helligtrekongersaften spises altid Grød til Nadvere. Da skal enhver af de spisende først tage tre store Skefuld af Fadet, saa bliver det et godt Aar for **Rug**, Byg og Havre[1]).

---

[447] 52.

Naar Folkene om Juleaften have sat sig til Bords og Husbonden sidder i „Bordendesædet" (den fornemste Plads for Enden af Bordet), da maa ingen begynde at spise Grød, før Husbonden har taget tre store Skefuld af Fadet, en for **Rug**, en for Byg og en for Havre, ellers bliver det ikke et godt Kornaar[2]).

---

[448] 53.

Om Juleaften skal Husbonden tage Grøden af Bordet, før der spises af den, og slaa tre store Skefuld ud paa Gulvet. Ved den første siger han: Det er **Rug**! Ved den anden: Det er Byg! og ved den tredie: Det er Havre! — Derpaa kaldes Gaardhunden ind, og man skal da se efter, hvilken af de tre Skefuld, den først tager til, thi den tilsvarende Kornsort bliver da bedst i det følgende Aar[3]).

---

[449] 54.

Den Pige, som faaer det sidste **Rug**neg at binde op om Høsten, bliver „Rugkjærling" og i Rersløv, Vestsælland, hedder det, at hun om Juleaften skal sidde paa Dørtærskelen med en Karklud om Halsen, d. v. s. hun skal betragtes som den ringeste af de, der have deltaget i Høstarbejdet. Der gives ogsaa tilsvarende Byg- og Havrekjærlinger. — I Nordrup hedder det, at den, der binder sidste Rugneg, skal til Ære sidde for Bordenden ved Siden af Husbonden om Juleaften; den derimod, der bliver „Bygkjærling", skal om Juleaften sidde paa Dørtærskelen. Naar en Karl her ikke kunde lide den Pige, der var bleven „Bygkjærling", tog han den Neg, hvorved hun var bleven det og satte den op paa „Haawen"[4]) paa Marken og udpyntede Negen som en en gammel Kjærling. Det betragtedes af vedkommende Pige som en stor Forhaanelse. —

---

[1]) Vestsæll.
[2]) Horns Herred.
[3]) Vendsyssel.
[4]) o: 1/2 Trave, en Trave er en Snes Neg, men sommetider kan der ogsaa gaa indtil 2 1/2 Trave i hver „Haaw".

[450] 55.

I gammel Tid var det staaende Ret i Horns Herred, at den, der i Høsten bandt „**Rug**kjærlingen" paa Marken, skulde have Lov til at spise al Skindet af Faaremælken, hvormed der beværtedes om Mikkelsdag, naar der var Høstgilde.

---

[451] 56.

Naar man har skaaret af et **Rugbrød,** maa man ikke lægge Brødet paa Bordet, saa den Ende, hvoraf der er skaaret, vender imod Døren; thi kom der i det samme en Heks ind ad Døren, vilde hun saa være i Stand til at tage af Bægten [1]).

---

[452] 57.

Naar Ovnen ildes til Bagningen, maa ingen fremmed se ind i den; thi da bliver der ikke Held med Brødet; det bliver ikke jævnt bagt [2]).

---

[453] 58.

Hvis et Menneske, idet han sidder til Bords og spiser, kommer til at bryde og spise af flere Stykker Brød, er det Tegn paa, at han i Øjeblikket har en hungrig Ven, enten nær eller fjærn [3]).

---

[454] 59.

„I gamle Dage fandtes paa Kunstkammeret i Kjøbenhavn et Stykke Brød, som for en Kvindes haarde Hjærtes Skyld var blevet til Sten. — Der levede nemlig engang to Søstre, den ene var rig, den anden fattig. Den fattige havde fcks smaa Børn og gik til sin rige Søster at bede om Brød, men hun nægtede at give hende noget, og Børnene døde af Hunger. Da den rige Søsters Mand kom hjem fra Kirken og vilde skjære sig et Stykke Brød, var det blevet til Sten. Han spurgte da sin gjerrige Kvinde, hvem hun havde nægtet Brød, og hun maatte bekjende, det var hendes egen Søster." [4])

---

[1]) Vestsæll.
[2]) Vestsæll.
[3]) Vestsyll.
[4]) Findes udførligt behandlet i en Vise, som endnu synges i Vestsæll.

[455] 60.

Naar Børnene tabe et Stykke Brød, vænnes de til at sige: Aa—aa! og tage det op kysse det[1]).

---

[456] 61.

Hvis et Menneske foragter Brød og kaster det bort paa et Sted, hvor det ikke engang kan komme et Dyr tilgode, da skal han engang i sit Liv komme til at mangle Brød og inderlig ønske, at han havde det, han dengang foragtede[2]).

---

[457] 62.

„Den, der skjærer Hovedet af en Kage, kommer ikke i Himmerig!" siges i Salling. Gamle Folk slaa ogsaa altid med Kniven et Kors under Brødet, naar de skjære det første Stykke deraf.

---

[458] 63.

Findes en Aabning inde i et Brød, da er det „en Liggrav", og der vil da snart dø et Menneske i Huset eller Slægten[3]).

---

[459] 64.

Naar man skjærer Brød med en almindelig Kniv, maa man ikke vende Haanden „avet", d. v. s., saa man tager fat paa Kniven med høire Haand paa den Maade, at underste Haandflade kommer op ad, medens man skjærer; thi „da takker man Fanden for sidst!"[4])

---

[460] 65.

„Flyvende **Ron**" kaldes den Røn, som vokser i andre Træer. Dette Træ er godt for mange Ting. Det vokser ikke paa Jorden, og Hekse have derfor ingen Magt over det; men hvad der bruges til Lægedom, skal afskjæres paa Kristi Himmelfartsdag, da er det kraftigst[5]).

---

[1]) Vestjyll., Vestsæll.
[2]) Vestjyll., Østjyll.
[3]) Vestsæll.
[4]) Sælland.
[5]) Østjyll.

[461] 66.

I Østjylland bruges, naar et Barn har „Stjævr", at flække en Gren af **Ron** og føre Barnet tre Gange her igjennem „mod Solen", og uden at Barnet rører ved Jorden. — Medens det gjøres, skal Fadervor læses hele Tiden.

---

[462] 67.

I gamle Dage, da Kvæget gik løst næsten hele Sommeren paa Udmarkerne, koblet sammen parvis, sattes sædvanlig lidt **Ron**træ ind i Koblet, saa kunde Hekse og Trolde ikke skade det[1]).

---

[463] 68.

Naar der ikke kan kjærnes Smør af Fløden, skal der sættes „Flyveron" paa Kryds i Kjærnestaven. Det hjælper[2]).

---

[464] 69.

„Min Fader havde for en syrretyve Aar siden en Ejendom i Nærheden af Nykjøbing paa Mors. Det traf sig da et Aar, at vi ofte havde Uheld med Kreaturene, flere Køer tabte Mælken, og andre fik en eller anden Sygdom, saa de døde, eller ogsaa maatte vi se at faa dem solgt; thi saa kom de sig altid. — Min Moder søgte da til en klog Kone, som sagde, at Kvæget blev forgjort; men hvergang vi derefter fik et nyt Stykke Kvæg, skulde hun bære sig ad paa følgende Maade: Naar det ny Kreatur første Gang blev trukket hjem til Gaarden, skulde hun tage et lille Stykke Rugbrød, og deri sætte lidt flydende **Ron** og Mesterrod og derpaa gaa Kreaturet imøde og stikke Brødet i Munden paa det, samt sørge for, at den fortærede det. Naar Dyret derefter var kommet i Stald, skulde hun tillave et Stykke Brød paa samme Maade og sætte det op over Fæhusdøren, saa kunde Hekse ikke gaa ind i Stalden. — Det blev gjort, og ligegodt saa hjalp det."

---

[465] 70.

For at være sikker paa, at onde Mennesker ikke forgjorde Kvæget, brugtes i ældre Tid at bore et Hul i Kreaturets Horn og derind sætte „Flyveron", hvorpaa Hullet lukkedes med „Jomfruvoks"[3]).

---

[1]) Vestjyll.
[2]) Vestsæll.
[3]) Vestsæll.

[466] 71.

Naar en Ko har kælvet, skal den have „Flyveron“ blandet med Salt, saa er den beskyttet mod al Slags Forgjørelse[1]).

---

[467] 72.

Eng-Kabbeleje (Caltha palustris) kaldes især af gamle i Vestsælland: „**Smørblomst**“. Navnet stammer rimeligvis fra, at denne Plante, der blomstrer paa den Tid, Koerne komme paa Græs, anses for at være et sikkert Beskyttelsesmiddel for Smørret. Første Gang, Koerne om Foraaret malkes paa Marken, lægges en Smørblomst i Mælkespanden, saa kan ingen Troldheks tage Smør af Mælken, og der vil blive god „Smørheld“ paa Gaarden, saalænge Koerne gaa paa Græs. — Andre Steder kaldes Planten Koblomme, et Navn der vel har en lignende Oprindelse.

---

[468] 73.

Soldug (Drosera rotundifolia) kaldes i Vestjylland „Ilgræs“ (Iglegræs), fordi man troer, at Faaret ved at fortære af denne Plante faaer „Igler“ (Faareflynder) i Leveren. Planten vokser paa lave, sumpige Steder, og da Faaret ved at gaa paa saadanne Græsgange er udsat for denne Sygdom, har nævnte Plante faaet Skylden.

---

[469] 74.

Viola tricolor bærer i mange af Landets Egne Navnet „**Stifmoderblomst**“[2]), og man har ogsaa overalt samme Forklaring af Navnets Oprindelse. Blomsten siges at ligne en Stifmoder med sine to egne Døtre og to Stifdøtre. Planten hører til Femtalsplanterne og har fem Kronblade og fem Bægerblade, der ere stillede paa en usædvanlig Maade overfor hverandre. Det nederste Kronblad sidder paa to Bægerblade, det er den onde Stifmoder, som troner paa to Stole. De to nærmeste Kronblade, hver paa sin Side af „Stifmoderen“, ere hendes egne to Døtre, der sidde hver paa sin Stol, d. v. s., har hver sit tilsvarende Bægerblad. De to sidste Kronblade ere Stifdøtrene, der begge maa nøjes med en Stol (sidde tilsammen paa et Bægerblad). Dertil kommer, at Stifmoderen og hendes egne Døtre straale i spraglede Farver, medens Stifdøtrene ere ensfarvede og mørke, men alligevel smukkere.

---

[1]) Vestsæll.
[2]) Vestjyll., Vestsæll., Horns Herred o. fl. St.

[470] 75.

Almindelig **Stovbold,** der i Vestjylland kaldes „Ulfis“[1]) og ved Roskilde „Troldhat“, skal det være slemt at tage paa, thi faaer man noget af Støvet i Øjnene, bliver man blind.

---

[471] 76.

Saalænge Børn ikke ere døbte, maa deres Tøj ikke hænges paa **Tjorn,** thi da blive de „rivgale“, vredagtige, baade medens de ere smaa og siden naar de blive voksne[2]).

---

[472] 77.

Den saakaldte **Troldsmor**svamp (Æthalium septicum eller Tremella Nostoc L.), der ikke saa sjælden forekommer her i Landet, kaldes i Vestjylland „Stjanskaaj“ ɔ: Stjærneskud[3]), fordi man troer, „det er noget, der falder ned fra Himlen, naar en Stjærne flyder“. Denne Plante kan fremvoxe i en Nat og viser sig da som en glinsende gul Slimmasse, der nok kan have nogen Lighed med Smør og har givet Anledning til Navnet Troldsmor. I flere Egne af Landet har Almuen ment, at Hekse kunde benytte denne Svamp til at tage Smørret, derpaa hentyder følgende, af en østjydsk „Cyprianus„:

„Om nogen Satans Lemmer haver slaget Troldsmor paa dine Dørstolper eller Vægge.

Saa tager man Folkeskarn, og vil man plage dem, da hæng det op i Røgen at tørres i en ny Potte og læg Salt deri, saa tørres de og visne. Læg det saa paa et Bord og læg Salt deri og hak det med en Økse, indtil der ej mere er igjen. Tag saa Halsen af et Hareskind og sy en Pung vel stærk deraf og kom Troldsmor deri og læg det paa en Stok. Saa tag en Økse og slaa med Hammeren i Djævelens Navn og bank det vel, saa miste de deres Helsind og blive sengeliggendes; men slaaer du med Eggen, saa miste de Livet.“

---

[473] 78.

„Naar et Menneske har Bylder, skal han, efterat Bylderne ere tilvoksede, tage lidt Materie af hver Byld, bore et Hul i en **Træ**stamme og sætte Materien ind i Hullet. Derpaa skal han tage en Pind og slaa ind i Hullet, saa forsvinder Bylderne, og dette Menneske faaer aldrig Bylder mere, da Træet har faaet Sygdommen; men det skal gjøres stiltiende. Naar

[1]) Bel af Oldnordisk: fis, et visent Blad.
[2]) Bestfælt.
[3]) I andre Egne af Norden: Skytfald.

man om Sommeren kan se Materie[1]) flyde ud af et Træ, kommer det af, at en Sygdom fra et Menneske er overført paa dette Træ[2]).

[474] 79.

„Skjævr", blandt Almuen det almindelige Navn paa Engelsksyge, kureres paa følgende Maade. Man finder et **Træ** i Skoven, i hvis Stamme der er et Hul, stort nok til at et Barn kan føres der igjennem. Hullet maa være dannet ved, at Grenene en Tid have været adskilte, men derpaa igjen have voxet sammen. Her igjennem sættes Barnet stiltiende tre Gange „avet om", saa kommer det sig. — Saadanne Træer ere sjældne, og ofte valfartes der langvejs fra til et sligt Træ[3]).

[475] 80.

Tusindfryd (Bellis perennis) kaldes i Egnen ved Roeskilde „Smørurt". Den første „Smørurt" en Husmoder finder, skal hun spise stiltiende, saa faaer hun god „Smørlykke" i den følgende Sommer.

[476] 81.

Den første blomstrende „Gaasefurt" (**Tusindfryd**) man seer om Foraaret, skal man stiltiende plukke og spise, da er man i dette Aar beskyttet mod „Feberen" (Koldfeberen)[4]).

[477] 82.

Ulvefod (Lycopodium) kaldes i Thy „Hugormegræs" og lægges mellem Klæder for Møl eller hænges op i Vinduesrkarmen, da Huset saa er beskyttet mod Troldtøj. — Hvis Ollet ikke vil gjæres, skal man lægge „Hugormegræs i Karret, saa hæves Forgjørelsen.

[478] 83.

De første tre **Violer** man finder om Foraaret i Skoven, skal man spise, saa er man i dette Aar beskyttet mod Koldfeberen[5]).

[1]) Harpix.
[2]) Laaland.
[3]) Vestsæll.
[4]) Horns Herred, Falster.
[5]) Vestsæll.

[479] 84.

Naar man Paaskemorgen før Sol staaer op spiser et udhulet **Æble**, hvori er heldt en Snaps Brændevin, er man sikkret mod Feberen i det følgende Aar[1]).

---

[480] 85.

Ærter maa saaes 1ste Marts, ellers bliver der ikke noget ved dem[2]).

---

[481] 86.

Om St. Hansaften maa det ikke forsømmes at sætte en Kniv i Ærteageren, ellers ødelægges **Ærterne** af Heksene[3]).

---

[1]) Laaland.
[2]) Nordsæll.
[3]) Nordsæll.

Folketro om Dyr.

[482] 1.

Vil man give en Dranker Lede for Brændevin, skal man tage en levende **Aal** og lade den løbe sig ihjel i en Flaske Brændevin, af hvilken man giver Drankeren en Snaps; men han maa ikke selv vide noget derom [1]).

---

[483] 2.

„En **Aal** kan gaa i Havet til den bliver til en Hval" [2]).

---

[584] 3.

„**Angermusen**" (Spidsmusen) er der Lykke ved, derfor dræber man ikke dette lille Dyr. Kan en Mand faa fat paa en „Angermus" og et Øjeblik holde den inden i sin Haand, vil han altid siden have god Lykke til at fodre Kvæget, det vil trives for ham, som for ingen anden [3]).

---

[485] 4.

Kan et Menneske med et Slag af den bare Næve slaa en „**Angermus**" ihjel, saa bliver han „fynsk" og kan se mange Ting, som andre ikke kunne se, f. Eks. Kalven i Koen, Fosteret før det fødes o. s. v., og han vil vide meget, andre ingen Anelse have om [4]).

---

[486] 5.

Løber en „**Angermus**" over en Hest eller Ko, faaer Dyret „Ange" o: Lungesyge; andre sige, at hvis en Angermus løber over Lænden af en Hest eller Ko, bliver Dyret lam i Bagkroppen [5]).

---

[1]) En „klog" Kones Raad i Vestsæll.
[2]) Vestjyll.
[3]) Nordsæll.
[4]) Vendsyssel.
[5]) Vendsyssel. Jfr. Physisk oeconom. Bib. V. S. 246—55, hvor det tillige hedder, at en saadan Lamhed kan kureres ved, at en Mand, som har dræbt en Angermus med et Slag af den bare Haand, slaaer det syge Dyr over Lænden.

[487] 6.

Løber en „**Angermus**“ over en Koes Yver, vil Koen „sætte af“ paa Mælken [1]).

[488] 7.

Dræber man en „**Angermus**“ paa Marken, kommer der Sygdom over Kvæget i Gaarden, hvortil Marken hører [2]).

[489] 8.

Ting, som let forraadne, maa ikke ligge hen paa afsides Steder, thi da kan deraf fremkomme en **Basilisk**. Det er et forfærdeligt Dyr; dets Blik er alene istand til at dræbe et Menneske [3]).

[490] 9.

Naar to Personer have **Bier** tilfælles, maa de vogte sig for, at blive uenige om dem, thi da ville Bierne dø [4]).

[491] 10.

Vil en Sværm **Bier** flyve bort, skal man „tenk“ for dem, d. v. s. banke heftigt paa en eller anden Metalgjenstand, en Morter eller Kobberkjedel, saa flyve de ikke videre [5]).

[492] 11.

For at faa **Bierne** til hurtig at gaa i Kuben, efter at de have sværmet, skal man øverst i Kuben sætte to Grene overkors, da flyve Bierne heller ikke bort. Korset lader man sidde i Kuben, saa faaer man god Lykke med Sværmen [6]).

[493] 12.

Ville **Bierne** ikke gaa i Kuben, skal man tage en Kat og sætte derind, lade den løbe og paany sætte Kuben for Bierne, da gaa de straks ind [7]).

[1]) Sydfyen.
[2]) Horns Herred.
[3]) Lemvigsegnen.
[4]) Nordsæll.
[5]) Vestfyll.
[6]) Vestsæll.
[7]) Nordsæll.

[494] 13.

Dør et Menneske i et Hus, hvor der holdes **Bier,** da ere Bierne ogsaa udsatte for at dø[1]).

---

[495] 14.

Der har været en Tid, da alle **Dyr**ene kunde tale[2]). I Vestjylland siges, at det var for Syndefaldet, — derfor kunde Slangen tale til Eva —, men da blev al Jorden forbandet; kun Menneskets beholdt Talens Brug.

---

[496] 15.

Man maa ikke ynke et **Dyr,** som slagtes, thi da lider det mere og dør ikke saa hurtigt[3]).

---

[497] 16.

Faaer man til Gave noget levende, som skal voxe, et **Dyr** eller en Plante, maa man ikke takke for det, thi da faaer man ingen Held med det, det vil sygne hen[4]).

---

[498] 17.

Naar en Gave af et levende **Dyr** eller en Plante bæres eller føres hen til den ny Ejer, maa den fremmede Person, der kommer med det, ikke føre det ind i dets ny Hjem, men han skal give det udenfor Huset til en af Huset, som da skal føre det ind, — ellers kan det ikke trives[5]).

---

[499] 18.

Til forskjellige **Dele af Dyr** knytter sig Folketro. Saaledes maa der passes paa, naar et Dyr slagtes, at intet af Blodet spildes paa et Sted, hvor et Menneske kan komme over det, thi da faaer han Ligfald og vil under Anfaldene lide som dette Dyr i Dødskampen, hvis Blod han har gaaet over. Af Menneskets Fagter, naar han lider, kan man se, af hvilket Dyr han har faaet Sygdommen[6]).

---

[1]) Nordsæll.
[2]) Alm. over hele Landet.
[3]) Thy, Vestsæll., Nordsæll.
[4]) Vestsæll.
[5]) Læsø.
[6]) Østfyen.

[500] 19.

Det Stykke af et slagtet Dyr, der sidder omkring Stedet, hvor Kniven er bleven stukket i Dyret, — altsaa sædvanligt foran paa Brystet —, kaldes i Vestjylland „æ Bønstok" ɔ: „Banestykket", af Bane, Død. I Vestsælland hedder det „Dalbaen", der vel har samme Oprindelse. — Dette Stykke Kjød maa ingen spise, thi da vil han engang komme til at dræbe et Menneske, — sædvanligt gives det derfor til de fattige![1]).

[501] 20.

Milten af et slagtet Dyr maa ingen spise, det vil være meget farligt at gjøre det; men det er glemt, hvilke Følger det mentes at have[2]).

[502] 21.

Naar Milten af et slagtet Dyr lægges i Gryden til Blodpølserne, medens de koges, revne de ikke. Milten kaldes derfor ogsaa paa Laaland: „Pølsevogter."

[403] 22.

Naar man koger Blodpølser, maa man ikke benævne dem saaledes, thi da revne de[3]).

[504] 23.

Man maa vogte sig for at aande eller puste ned i Gryden, hvori Blodpølser koge; gjør man det, revne de[4]).

[505] 24.

Den Pølse, der laves af Endetarmen af et Dyr, maa ingen spise, thi „saa bliver han ikke større end han er" og trives ikke siden[5]).

[506] 25.

Naar en lille **Ebberkop** kryber paa ens Klæder eller spinder ned imod en, siges Lykken at nærme sig. Allerbedst er

[1]) Vestjyll.
[2]) Vestsæll.
[3]) Vestsæll.
[4]) Vestsæll.
[5]) Nordsæl.

det, hvis den sætter sig paa ens Næsetip; men hvis man da fjærner den eller gjør den Fortræd, driver man med det samme Lykken fra sig [1]).

[507] 26.

Man maa aldrig dræbe en **Edderkop**, det bringer et eller andet Uheld, og man vil da siden træffe af disse Dyr overalt, hvor man gaaer og staaer [2]).

[508] 27.

En lille langbenet **Edderkop** kaldes i Vestjylland „æ Nes" (Nissen). Naar den løber paa Klæderne af et Menneske, er det Tegn paa, at han snart faaer ny; man maa derfor ikke gjøre den Fortræd.

[509] 28.

Kryber en **Edderkop** paa et Menneske, siges: Kjærlingerne have travlt med at sladdre om dig! [3]).

[510] 29.

Hyrdedrengene i Vestjylland benytte følgende Maade for at finde, til hvilken Side de skulle lede efter et bortløbet Kreatur. De fange en lille **Edderkop**, sætte den op paa Haanden, og til den Side, Edderkoppen da løber, er Kreaturet at finde.

[511] 30.

Et almindelig brugt Middel mod Koldfeber er at spise en lille **Edderkop** i en Rosin [4]).

[512] 31.

Hvis Kvæget faaer Spindelvæv i sig, dør det [5]).

---

[1]) Midtsælland, Kjøbenhavn.
[2]) Vestsæll.
[3]) Nordsæll.
[4]) Østjyll.
[5]) Vestjyll.

[513] 32.

Vil et **Faar** ikke „tage Lammet til sig", d. v. s. er ligegyldigt for eller skyer sit eget Lam, skal man kaste en Hund paa Faaret, det hjælper [1]).

---

[514] 33.

Vil et **Faar** ikke kjendes ved sit Lam, skal man tage en Kat og tre Gange lade den rive Faaret paa Næsen, hvorefter det skal tvinges til at lugte til Katten; da vil Faaret skifte Sind [2]).

---

[515] 34.

Naar der i et Hus af et hvidt **Faar** bliver født et sort Lam, er det Tegn paa forestaende Dødsfald i Huset eller nærmeste Familie [3]).

---

[516] 35.

I Julen maa intet gaa rundt, der maa altsaa hverken spindes eller slibes, thi da faa Faarene „Hworr" (Drejesyge) [4]).

---

[517] 36.

I Julen maa hverken spindes, vindes eller slibes, thi: „Hvem, der sliber i Julen, skal staa i Fasten", d. v. s., hvis der slibes i Julen, vil snart et eller flere af Kreaturene i Gaarden dø [5]).

---

[518] 37.

Faarekyllingen kaldes i Egnen om Aabenraa „æ Wokwaarm", og man har her som i Vestjylland den Tro, at det betyder Dødsfald i Huset, naar den lader sig høre.

---

[519] 38.

Faarekyllingen, eller som de gamle kalde den, „Serridsen", er kommen her til fra „de varme Lande". Den kan løbe igjennem Ilden uden at tage Skade [6]).

---

[1]) Vestjyll.
[2]) Vendsyssel.
[3]) Vestjyll.
[4]) Vendsyssel.
[5]) Vestjyll.
[6]) Nordsæll.

[520] 39.

„Fandens Klokkefaar" er i Vestsælland Navnet paa en stor sort Larve med gule Tværstriber. Man tror, den er giftig, og det skal være „slemt" at røre ved den. — Den samme Larve kaldes i Vestjylland: Faareorm.

---

[521] 40.

Et Insekt (Libellula grandis), der hører til de flervingede, og er mindre end Guldsmeden, kaldes almindelig af Almuen **„Fandens Ridehoppe"**. — Dette Dyr maa ingen gjøre Fortræd.

---

[522] 41.

Blive Fiskerne uenige, medens de ere paa Havet, da sly **Fisk**ene, og de fange intet.

---

[523] 42.

Har man fra en anden Gaard faaet et Stykke **Fjerkræ**, og man vil sikre sig imod, at det løber bort fra sit ny Hjem, saa skal man, straks efter at man har faaet det, tage det ud til Arnestedet, hvorpaa der brænder Ild, og stiltiende krabse tre Gange med Dyrets Fødder paa Skorstensskjødet, da vil det altid holde sig ved Gaarden. — Det samme forsøges ogsaa med Hunde og Katte[1]).

---

[524] 43.

Naar **Fjerkræ** slagtes, maa det Menneske, der slagter Dyrene, ikke lægge disse fra sig, førend de ere døde. — Naar et Barn faaer „Slag" (Ligfald), er det en Straf for, eller i alle Fald begrundet i, at Moderen har lagt Smaakreaturer fra sig, saa de have lidt længe, før de døde. Man tror derfor ogsaa, naar et Menneske faaer Ligfald, at kunne se af de underlige Fagter, det gjør, idet det angribes af Sygdommen, hvilket Dyr det har faaet Sygdommen af[2]).

---

[525] 44.

Jule-, Nyaars- og Helligtrekongersaften maa man ikke nævne **Fjerkræet** ved det sædvanlige Kjælenavn (f. Eks. til

[1]) Vestjyll.
[2]) Vestjyll. Jfr. foran Nr. 499.

Høns: Putte! Putte!); man skal helst slet ikke nævne det, idet det fodres, da der saa ikke vil være Held med det i det følgende Aar. — Nævnte Aftener skal Fjerkræet have Korn, ligesom Kvæget da ogsaa faaer bedre Foder end sædvanligt[1]).

[526] 45.

Faaer en Ko, idet den drikker, en „Omme", d. v. s. Larven af en **Fro** paa første Udviklingstrin i sig, saa bliver den oppustet og dør[2]).

[527] 46.

For at blive fri for Fregner i Ansigtet, skal det være godt at vaske sig i det første „**Fro**slevr", (ɔ: Frøslim, Frøleg) man finder om Foraaret[3]).

[528] 47.

Man skal, naar man staaer af sin Seng om Morgenen, passe paa at hylle Dynen over Stedet, hvor man har ligget; thi bliver dette ikke gjort, da kan det træffe, at en „ond **Fugl**" i det samme kommer flyvende over Huset, lige over Sengen, og det Menneske, der har ligget i den, vil da blive vanvittig[4]).

[529] 48.

Gjør en **Fugl** sig uren paa et Barns Tøj, der er udhængt for at blive tørt, betyder det Lykke for Barnet[5]).

[530] 49.

Den første Marts skal Ploven ud at stride og **Gaasen** ind at ligge[6]).

[531] 50.

Om Mortensnat skal man tage Gasen bort fra **Gæsene**; thi ellers parrer han sig med en enkelt, og de andre **Gæs** faa da ingen Gæslinger ud af deres Æg[7]).

[1]) Vestsæll.
[2]) Vestsæll.
[3]) Østjyll.
[4]) Vestjyll.
[5]) Nordsæll.
[6]) Vestsæll.
[7]) Vestjyll.

[532] 51.

Medens Julen varer, maa intet Hul bores, thi saa bliver der Navlegæslinger til Foraaret[1]).

---

[533] 52.

Gjøgen bliver det følgende Aar til Høg[2]).

---

[534] 53.

Gjøgen rejser ikke, før han seer den første Høstak[3]).

---

[535] 54.

Det er ikke godt for nogen at blive „gækket" af **Gjøgen,** d. v. s., faa Gjøgen at høre om Morgenen, medens man endnu er fastende, thi da vil altid et eller andet Uheld komme for. — Derfor skal man altid, naar man staaer af Sengen, tage et Bid Brød[4]).

---

[536] 55.

Bliver en Husmoder „gækket" af **Gjøgen,** faaer hun i denne Sommer ingen Held til Ostelavning[5]).

---

[537] 56.

Bliver en Karl „gækket" af **Gjøgen,** faaer han i denne Sommer ikke Held med Kreaturene; han vil da sædvanlig ikke kunne finde Hestene om Morgenen. — Dog skader det ham ikke, hvis han efter at være „gækket" gaaer hen og bider i Barken af det nærmeste Træ; men Træet gaaer ud[6]).

---

[538] 57.

Naar Børnene om Foraar og Sommer se en **Glænte,** tilraabe de den følgende Ramse, saa kan den ingen Skade gjøre paa Gæslinger eller Smaakreaturer:

---

[1]) Vestsæll.
[2]) Vestjyll., Østjyll.
[3]) Alm. Sæll.
[4]) Alm. Sæll.
[5]) Vestsæll.
[6]) Vestsæll.

Glænte, Glænte, Glive!
Flyv over i Præstens Have,
der er baade store og smaa,
gule og graa,
tag hvilken du vil!
Flyv øster af By,
kom vester igjen,
tag ingen af mine,
de ere saa smaa,
de kan ikkun gaa
paa linkende Taa.
— Hu hej, din Gæslingetyv,
flyv, flyv, flyv![1])

---

[539] 58.

Løber en **Hare** over Vejen foran en Vogn, da vil Vognen vælte, eller der vil indtræffe andet Uheld, før den kommer til Vejende[2]).

---

[540] 59.

Naar Bruden flytter til sit ny Hjem, er det ikke noget godt Tegn, om en **Hare** løber over Vejen foran Vognen. Ægteparret vil da ikke komme til at leve godt sammen[3]).

---

[541] 60.

En frugtsommelig Kone maa ikke se en **Hare** ved Munden, thi da faaer Barnet, hun føder, Hareskaar[4]).

---

[542] 61.

Naar en Mand kjører efter Jordemoderen til en Kvinde i Barnsnød, kan han kjøre, saa stærkt det skal være, **Hestene** kan ingen Skade tage[5]). — Gamle Folk i Horns Herred mene, at der er streng Straf for at kjøre sagte med en Jordemoder.

---

[543] 62.

I Vestjylland siges, at i ældre Tid vare Jordemødrene saa kloge, at de kunde se paa **Hestene,** før de naaede til Stedet, hvor

---

[1]) Horns Herred.
[2]) Vestjyll.
[3]) Vestjyll.
[4]) Vestsæll.
[5]) Alm. over hele Landet.

Konen var, om der var stærk Trang til hende eller ikke, om Barnet var født, død o. s. v.

[544] 63.

Naar Jordemoderen kommer til Gaard, skal man lægge Mærke til **Hestene,** idet de standse. Hvis de da stikke Hovedet ned mod Jorden, vil enten Moder eller Barn dø; men holde de Hovedet oprejst, har det ingen Fare[1]).

[545] 64.

Ryster en af **Hestene** sig, idet der holdes stille i Gaarden, efterat Jordemoderen er hentet til en Kvinde, er det Tegn paa, at Moder eller Barn vil dø[2]).

[546] 65.

Giver man et nyfødt Barn **Hestemælk** at drikke, bliver det stærkt og velvoksen[3]).

[547] 66.

Kommer man kjørende ad en Vej om Aftenen, og **Hestene** blive stædige og ville ikke af Stedet, da kan man se, om der er Gjengangere eller Spøgeri i Vejen for dem, naar man letter Hestenes Hovedtøj og seer der igjennem[4]).

[548] 67.

Kan en Kusk om Aftenen ikke faa **Hestene** frem, skal han staa af og se under Bugen paa Hestene fremad over Vejen, han vil da kunne se, om det er et Gjenfærd, en „Ligskare", et „Brudetog" eller lignende, der hindrer Hestene i at komme frem[5]).

[549] 68.

„Maren" kan undertiden om Natten ride **Hestene** i Stalden, saa de staa svedige og trætte om Morgenen. Det er et godt Middel derfor at tage en Tordensten, d. v. s., en

[1]) Vendsyssel.
[2]) Himmerland.
[3]) Vestjyll.
[4]) Østjyll., Vestsæll.
[5]) Lemvigsegnen.

Flintøkse eller Flintkile, og hænge op under Loftet over Hestene, saa tør „Maren“ ikke røre dem[1]).

[550] 69.

Er der om Morgenen en „Marelok“ i **Hestens** Manke, da maa den ikke „ylles“ op, thi saa døer Hesten[2]).

[551] 70.

Vil en Kvinde omgaa Naturens Orden og befri sig fra Fødselssmærter, kan hun tage den Hinde, hvori Follet har ligget i Moderskiv („Hinden fra en Horsfole“) og udspænde over tre Stokke, under aaben Himmel, en Torsdag Aften Kl. 12, naar det er Fuldmaane. Derpaa kryber hun tre Gange nøgen herunder[3]). Hun vil da siden føde Børn uden Smærte, men Drengebørnene blive Varulve og Pigebørnene Marer[4]).

[552] 71.

Troen paa **Hestens** Klogskab er gammel i Norden, og det er ikke langt fra, at man undertiden endnu, som dengang, tillægger en Hest „Mandevid“. I alle Fald findes endnu i flere Forhold Levninger af denne Tro. Saaledes mener man, at Hestene meget vel forstaaer, naar en Kusk om Natten kjører og er „svirende“; Hestene gaa da efter sit eget Hoved og kommer altid godt til Vejende. Ligesaa forstaa Hestene, naar de trække med Lig. „Ligluskene“ mene, at det er meget mere anstrængende for Hestene at trække døde end levende. „De drive altid hvær stærkt for Ligvognen og svede meget lettere end ellers; ellers skal man høre dem „skronske“ eller give Lyd fra sig for en Ligvogn.“[5]).

[553] 72.

Naar **Hestene** i en Gaard ere meget urolige om Natten, er det Tegn paa, at snart et Menneske i Gaarden skal dø[6]).

---

[1]) Vestsæll.
[2]) Nordsæll.
[3]) Andre sige, at hun skal krybe gjennem Aabningen i Hinden, hvorigjennem Follet er brudt ud.
[4]) Vestsæll.
[5]) Vendsyssel.
[6]) Vestjyll.

[554] 73.

I Vestlaaland har det til Nutiden været Skik, at den ældste Pige i Gaarden skal ud og fodre **Hestene,** medens Mandfolkene sidde ved Nadveren om Nyaarsaften. Da ville Hestene trives godt i det kommende Aar.

---

[555] 74.

Om Julemorgen gjælder det om for Husbonden i Gaarden at komme tidlig op og fodre og vande **Hestene**; thi den Mand i Byen, som først faaer det bestilt, hans Hest vil staa sig bedst i det kommende Aar [1]).

---

[556] 75.

Naar **Hestene** om Efteraaret tages ind paa Stald, skal al Ilden i Gaarden slukkes, ellers faaer man ikke Held med Hestene om Vinteren. — Især vil det være slemt, om der brænder Ild paa Skorstenen, naar Hestene føres i Hus [2]).

---

[557] 76.

Man maa aldrig springe af en **Hest** til „den fejle Side", d. v. s. til Højre, thi da bliver den „ridestædig"; dog gjør det ikke noget, hvis man bag efter spytter over Hesten [3]).

---

[558] 77.

Er en **Hest** stædig og kan ikke kjøres, skal man lave en Tøjle til den af Ulveskind, saa bliver den saa taalig som et Lam [4]).

---

[559] 78.

Fra gammel Tid har det været Skik i Vestjylland, naar nyt Lergulv lagdes i Tærskeloen, at lægge en „**Hestepande**" under Gulvet. Somme sige, at det gjøres, for at Troldfolk ikke skulle tage Korn af Loen, men andre vil have, at det ikke har noget her med at gjøre. Grunden skal efter deres Mening være den, at det saa er lettere at tærske paa Loen, idet det „gjalder" bedre, d. e. giver stærkere Gjenlyd, naar der tærskes.

---

[1]) Vestsæll.
[2]) Vestsæll.
[3]) Nordsæll.
[4]) Nordsæll.

[560] 79.

I Vestsælland har det for „Kvægmist" været brugt at grave en „**Hestepande**" ned i Kostalden.

---

[561] 80.

Naar man hænger Hovedet af en **Hornfisk** op i Skorstenen, slaar Lynilden ikke ned i Skorstenspiben[1]).

---

[562] 81.

Hugormene have en Konge. Den kjendes paa den hvide eller spraglede Farve og paa, at den er meget større, end de andre Orme. — Lykkes det at fange en saadan „Hugormekonge", og der koges Suppe paa den, da bliver den første, som spiser af Suppen, „synsk", saa han kan se Ting, ingen anden har nogen Anelse om. — Engang var en Bonde saa heldig at fange en saadan hvid Orm. Da han just skulde ud paa en Rejse med Heste og Vogn, gav han Ormen til sin unge Datter, for at hun kunde lave Suppe paa den, til han kom tilbage, men han forbød hende paa det strængeste at smage paa Suppen. Da han henimod Aften kom tilbage og holdt med Vognen i sin Gaard, kom Datteren løbende ud for at tage imod ham; men da hun kom hen for Hestene, blev hun staaende stille og udbrød: „Men Fader, der er jo et broget Føl i det sorte Hors!" — Da vidste Faderen, at hun havde smagt paa Suppen[2]).

---

[563] 82.

I Østjylland kjendes ogsaa de hvide **Hugorme**, eller „Kongerne". De siges at have en stor Manke, og det skal være farligt at angribe dem, da en „Konge" i kort Tid kan kalde alle Hugormene til sig fra hele Egnen, og er man end saa heldig at dræbe en saadan Konge, vil man dog altid siden blive forfulgt af Hugorme, hvor man end gaaer og staaer.

---

[564] 83.

„**Hugormekongen**" er mange Gange større end en anden Hugorm. Den er hvid med en rød Ring om Halsen og

[1]) Soroegnen.

[2]) Vendsyssel. Samme Sagn fortælles i Vestjylland, Thy og Skaane. I Thy hedder det, at man kan se ti Alen ned i Jorden, naar man har smagt denne Suppe. Benævnelsen „Hugormekonge" kjendes ikke i Vestjylland, her kaldes de hvide Hugorme „Ætlinger" d: Ædlinge (= Adelige).

Krone paa Hovedet; altid er den omgiven af en hel Sværm af af andre Hugorme, saa man ikke kan komme til den. Dog kan den fanges, naar man sætter en Klump Veg paa Enden af en lang Stang og lader den hugge deri, da den saa hænger fast [1]).

[565] 84.

Naar man har Skindet af en „**Hugormekonge**" paa sig, kan man fange alle andre Orme, uden at de gjør en nogen Skade [2]).

[566] 85.

Man kan slaa en **Hugorm** eller Staalorm fordærvet, men der vil dog blive noget Liv tilbage i den. Først i det Øjeblik, Solen gaaer ned, dør den [3]).

[567] 86.

Det er farligt at dræbe en **Hugorm**; thi da vil man altid siden blive forfulgt af disse Dyr og finde af dem, overalt hvor man færdes [4]).

[568] 87.

Bliver man „hugormslaaet", skal man dræbe Ormen og hugger den i tre Stykker; det midterste Stykke lægger man paa Saaret, saa vil dette straks læges [5]).

[569] 88.

At signe for Hugormeslag: [6])
Her kom Hjorten gangende frem,
han hælder med Takken sin.
„Hvorfor hælder du med Takken din?"
„Ja, jeg maa vel hælde med Takken min,
thi en Hugorm haver slagen mig."
„Ja, haver en Hugorm slagen dig,
da skal det ikke skade dig.

[1]) Nordsæll.
[2]) Nordsæll.
[3]) Vestjyll. I en gammel Lægebog (Arne Mag. 187, Blad 45) siges, at man kan dræbe Orme i Menneskets med en Ds, og da de de i den „stath", de ere fødte.
[4]) Vestjyll.
[5]) Efter en „Cyprianus". Jfr. Thiele, Danm. Folkes. III. 526.

Det skal ikke falde paa Stok eller Sten,
men udi død Manns Ben,
som ligger under Mulde.
Det skal forsvinde
som Dug udi Dale,
som Kul udi Ovnen.
I Navn G. F. G. S. G. H. Amen. Fadervor ꝛc."

---

[570] 89.

Naar Koerne i en Gaard „kaste" Kalve, bruges som Middel derimod at nedgrave en levende **Hugorm** i en ny Potte eller Flaske under Stalddøren [1]).

---

[571] 90.

Mislykkes Brændevinen den ene Gang efter den anden, skal man nedgrave en levende **Hugorm** i en ny sort Potte under „Grufjedlen", hvor Brændingen foregaaer; da kunne Hekse og onde Mennesker ikke ødelægge Brændevinen [2]).

---

[572] 91.

Drømmer en om **Hugorme,** bliver han rig [3]).

---

[573] 92.

Hugormen kaldes i Nordfyen: „Huggenagen". Da der paa denne Egn ingen findes af dette Dyr, har man mærkelige Forestillinger om det. „Huggenagen kan løbe stærkere end en Hest; den tager Halen i Munden og løber som et Hjul hen ad Vejsporet".

---

[574] 93.

Kjøber man en **Hund** eller Hundehvalp, maa man iagttage at give ulige Penge for den, ellers faaer man ikke Held med den [4]).

---

[1]) Vestjyll.
[2]) Vestjyll., men efter Sagnet skal dette Raad være givet af en omrejsende norsk „klog" Kvinde.
[3]) Vestjyll.
[4]) Vestsæll.

[575] 94.

„At vænne en **Hund**:[1]) Saa skraber man noget af sit Skinneben og giver Hunden ind i Brændevin, da er den straks vænnet."

---

[576] 95.

Før et Barn døbes, skal Moderen lade det klappe eller stryge en **Hund,** saa bliver dets Kjød let at lægge; men rører Barnet først ved en Kat, bliver dets Kjød ondt at lægge[2]).

---

[577] 96.

Har man „tilkejset" (tilbudt) en **Hund** et Bid Brød, og man saa selv spiser det, da vil man aldrig siden kunne blive mæt af, hvad man spiser[3]).

---

[578] 97.

Bliver man overfalden af en arrig **Hund,** skal man ikke være bange, men stikke begge sine Tommelfingre ind i Hænderne og gaa sin Gang stiltiende, da kan Hunden ikke gjøre en noget[4]).

---

[579] 98.

Om en Søndag eller Helligdag maa man ikke drukne en **Hund,** saa kommer der Ulykke over Huset[5]).

---

[580] 99.

Glemmer en Pige at give **Lænkehunden** Æde, da vil hun engang faa Hug af sin Mand[6]).

---

[581] 100.

Man maa aldrig gaa over et „**Hundevælte**" (et Sted, hvor en Hund har ligget og væltet sig), thi da faaer man Lændeværk[7]).

---

[1]) Af en „Cyprianus". Den særegne Brug af „vænne" er Jydsk. Meningen er, at en Hund ved det angivne Middel skal kunne knyttes til sin Herre.
[2]) Vestsæll.
[3]) Roeskilde-Egnen, Nordsæll.
[4]) Heden ved Kjøbenh.
[5]) Vestsæll.
[6]) Vestsæll.
[7]) Vestsæll.

[582] 101.

Under Juleaftensnadveren skal **Gaardhunden** ind i Stuen og have sin Part af alt, hvad der kommer paa Bordet[1]).

[583] 102.

Naar man Jule- eller Nyaarsaften sætter noget ned paa Gulvet til **Hunden** eller Katten, maa man ikke nævne Dyrene ved Navn; thi hvad der disse Aftener sættes paa Gulvet, have de Underjordiske ogsaa Del i, og de ville hævne sig, hvis man nævner Dyrene og ikke dem; derfor skal man blot sætte det ned, uden at sige noget[2]).

[584] 103.

Hvis **Gaardhunden** gjøer, medens Folkene i Gaarden spise Nyaarsnadver, skal der komme Lig fra Gaarden før næste Aar ved denne Tid[3]).

[585] 104.

Naar der om Nyaarsaften lægges saa mange Skefulde Grød paa Gulvet, som der er Personer i Huset, og **Gaardhunden** derpaa kaldes ind, kan man se, hvem i Huset der dør først, thi det bliver den, hvis Grød Hunden først tager til[4]).

[586] 105.

Naar Juleaftensnadveren er spist, og der er sunget en Salme over Borde, føres „**Bindehunden**" ind i Stuen, og enhver af Folkene i Huset kaste da samtidig et Bid Brød hen imod Døren; den, hvis Brød Hunden først tager til, skal ud af Døren i det følgende Aar, d. v. s., skal dø før Aar er omme[5]).

[587] 106.

Medens der Nyaarsaften spises Nadvere, skal **Gaardhunden** ind i Stuen og have lidt af hver Ret. Sædvanlig spises

[1]) Vestsæll.
[2]) Sydsæll.
[3]) Fyen.
[4]) Vestsæll.
[5]) Horns Herred.

denne Aften Grød og Klipfisk. Hvis der da paa engang lægges en Skefuld Grød og et Stykke Klipfisk ned til Hunden, kan man se, om Karlen eller Pigen i Gaarden først bliver gift; thi tager Hunden først Grøden, er det Karlen, men tager den Klipfisken, er det Pigen, som først staaer for Tur[1]).

[588] 107.

Naar **Hunden** om Natten tuder ved Gaarden, er det ad en Gjenganger, som nærmer sig, og maaske kan dette da betyde, at der snart i Gaarden skal dø en, som Gjengangeren har Bud til[2]).

[589] 108.

Naar **Hunden** tuder om Natten, skal der snart dø et Menneske i Gaarden; det er ikke fordi Hunden seer Varsel derfor, men det kan den lugte[3]).

[590] 109.

Tredie Nat efter at en Død er begraven, vil den, hvis den ikke har fundet Ro i Graven, vende tilbage til Huset, hvor den levede. Denne Nat skal man derfor lukke **Hunden** ud, saa kan man høre, om den Døde kommer igjen[4]).

[591] 110.

Naar et Menneske gaaer ud om Aftenen, skal han ikke tage nogen **Hund** med sig; thi er han saa uheldig at møde en Gjenganger, vil Hunden fare imod den, og naar Hunden for at frelse sig søger Beskyttelse hos Mennesket, vil Gjengangeren angribe det[5]).

[592] 111.

Gaaer man om Aftenen og har **Hund** hos sig, og man da mærker, at der er Spøgelser eller Gjengangere i ens Nærhed, da kan man faa Vished derom ved at se ind mellem Hundens Øren. Saaledes kan man nemlig se alfkens Spøgeri, som færdes om Natten[6]).

[1]) Heden ved Kjøbenh.
[2]) Vestsæll.
[3]) Roeskilde-Egnen.
[4]) Vestsæll.
[5]) Vestjyll.
[6]) Egnen ved Varde.

[593] 112.

Hunden maa ikke blive over ti Aar gammel i Gaard; de Aar, den bliver længere i Gaarden, gaaer fra Husbondens Levealder[1]).

[594] 113.

„For faa Aar siden var det slemt med Spogeri i en Gaard i Nærheden af Kjertemünde. Hver Aften kom en Gjenganger ind igjennem Porten, men der var ingen, som vidste, hvorefter han gik. Da nedgravede Gaardmanden en levende **Hund** foran Porten; det hjalp, for der over kunde Gjengangeren ikke komme."

[595] 114.

„I Egholm paa Laaland var der engang i gammel Tid en Mand, som byggede en Staldlænge. Da Huset var færdigt og blev taget i Brug, blev der et saadant Ustyr og Spogeri, at ingen kunde være der, og hver Morgen stode Hestene svedte og rystede over hele Legemet, som om de havde forrettet det strængeste Arbejde. Der blev da søgt Raad hos en „klog" Mand, og han sagde, de skulde nedgrave en levende **Hund** i Stalden, saa blev det nok bedre. Ja, sagde Manden, det var godt nok, men hvor skulde han faa en Hund fra; for hans egen vilde han da ikke tage, og han syntes næsten ogsaa, det var Synd at begrave en Hund levende. — „Bi lidt", siger saa den kloge Mand, „var der ikke nogen, da I begyndte at bygge paa Huset, som kom og spurgte ud om, hvad det skulde være?" — Jo, Manden fortalte da, at der den første Dag, da de lagde Grunden til Huset, kom en gammel Kjærling og spurgte nøje om alt, og da ogsaa om, hvad det skulde være. — „Naa", sagde den kloge Mand, „ja grav I kun nu, naar du kommer hjem, et dybt Hul i Stalden, saa faa I nok en Hund!" — Manden gik da hjem, og der blev gravet et dybt Hul. Straks da det var gjort, kom en laaden, sort Hund og tigede ned i Hullet. De gav da Hunden et Puf, saa den dratder ned; den hylede slemt, men det hjalp ikke, de fyldte Jord paa den, og siden mærkede de intet Spogeri til. — Siden kom de i Tanker om, at Hunden, som de havde begravet, var maaske den gamle Troldhekse, der havde forvoldt Spogeriet, og som den kloge Mand derfor havde manet hen til Stedet i Stikkelse af en Hund."

[1]) Vestsæll. I Nordsæll. siges 12 Aar.

[596] 115.

„Du har nok drukken **Hogeæg,** siden du aldrig kan tie med, hvad du ved", siges i Vestjylland. Paa Sælland er det Skadeæg.

---

[597] 116.

I Vestlaaland har det til Nutiden været Stik, at hver Gang der bagtes Brød i en Gaard, blev der lavet en saakaldt „**Hogekage**", d. v. s. en lille Kage af den allersidste Dejg. Den skulde sættes sidst i Ovnen, sidst tages ud og ligeledes spises sidst af alt Brødet. Naar „Hogekagen" var lavet af Dejgen, blev der sat en „Klo" i den, idet en af Kvinderne i Huset stak alle fem Fingre ned i dens øverste Flade. — Saalænge noget af denne Kage var tilbage, kunde Høgen ikke tage Fjerkræ eller Smaakreaturer fra Gaarden.

---

[598] 117.

Naar man seer **Honsene** slæbe med Straa, er det Tegn paa, at man snart vil spørge Dødsfald [1]).

---

[599] 118.

Er en Karl saa uheldig at komme til at kjøre over en **Høne,** da forestaaer der ham sikkert en Ulykke; værst er det dog, hvis Hønen er sort; thi da lever han selv ikke længe efter[2]).

---

[600] 119.

Søge **Honsene** i Læ for Regnen, bliver det snart bedre Vejr; men hvis de blive gaaende ude, bliver Regnen langvarig[3]).

---

[601] 120.

En gammel Mand i Vestsælland brugte hver Juleaften at sætte en Stoppenaal midt i et Sold, hvori han derpaa kom Korn og satte for **Honsene;** Grunden, hvorfor han gjorde det, var han ikke at bevæge til at angive.

---

[1]) Fyen.
[2]) Vestjyll.
[3]) Vestjyll.

[602] 121.

Naar en **Høne** galer, vil det give Uvejr og Storm[1]).

---

[603] 122.

Galer en **Høne,** og især hvis den er sort, er det Tegn paa, at et Menneske i Gaarden snart vil dø[2]).

---

[604] 123.

I Østjylland hedder det: Hvis en **Høne** galer, da dør enten „Koen i Klaawen[3]) ejer Manden i Staawen."

---

[605] 124.

Hvergang en **Høne** galer, gaaer der to Skilling fra Huset; dog gjør dette ikke noget, hvis man straks hugger Hovedet af Hønen, efterat den har galet[4]).

---

[606] 125.

Faaer en Høne mange sorte **Kyllinger,** vil der snart komme Sorg over Huset[5]).

---

[607] 126.

Man maa aldrig tælle **Kyllingerne** under Hønen, før de ere helt udrugede; gjør man det, faaer man ingen Held med dem[6]).

---

[608] 127.

Naar Fattigfolk eller Børn om Fastelavn gaa omkring og bede om Æg, da maa man i det mindste give to Æg; at give et Æg bort bringer nemlig Ulykke over Huset[7]).

---

[1]) Vestsæll.
[2]) Vestjyll.
[3]) „Klaaw", en bøjet Green, hvori Koen bindes i Baasen.
[4]) Horns Herrrd, Nordsæll.
[5]) Vestjyll.
[6]) Vestsæll.
[7]) Silkeborgegnen.

[609] 128.

Første Paaskedag maa man ikke spise Paaskeæg, thi da kommer man til at „stryge Skank", d. v. s., stryge Huden af det indvendige af Ankelen[1]).

---

[610] 129.

Finder man et Hønseæg, maa man ikke tage det op, før man har spyttet paa det og slaaet Kors over det; thi det kan være henlagt af Skarnsfolk, for at paaføre den, som først rører ved det en Sygdom. Hvis dette skulde være Tilfældet, kan man faa det at vide ved at slaa Ægget i Stykker, thi der vil da findes et sort Kors paa den indvendige Side af Skallen[2]).

---

[611] 130.

Til de mange Behændighedskonster, der endnu øves af Almuen, hører ogsaa det, at tage et Hønseæg mellem de yderste Spidser af Tommel- og Pegefingeren, og saaledes klemme Ægget i Stykker. Kun faa ere istand til at gjøre det. I Vendsyssel siges, at det heller ikke skal være godt, at kunne gjøre det, thi „et Menneske, som kan det, er ikke bestemt til at have Lykken med sig".

---

[612] 131.

Lægger en Høne „Vindelæg", skal Husmoderen tage et saadant Æg og stege det helt paa Panden. Derpaa gives det til Hønsene, som da aldrig siden lægge „Vindelæg"[3]).

---

[613] 132.

„Naar en Kone har svært ved at føde, saa tager man to Æg og lader dem koge, som man koger Æg. Lad Konen indtage to Skefuld af det Vand, hvorudi Æggene ere kogte, saa driver det Frugten fra hende, om hun end haver baaren (ɔ: født) derpaa i otte Dage[4])."

---

[614] 133.

Mod Koldfeber bruges i Vestsælland og paa Laaland at slaa Hul paa den ene Ende af et Hønseæg og lade den syge

[1]) Nordsæll.
[2]) Nordsæll.
[3]) Horns Herred.
[4]) Efter en „Cyprianus".

spytte stiltiende deri en Torsdag Morgen paa fastende Hjærte. Dette Æg sættes derpaa ud i et Træ for Fuglene; naar Fuglene have fortæret Ægget, faa de Sygdommen, og den syge bliver frisk.

---

[615] 134.

Lider et Menneske af Koldfeber, skal man tage et „Hønnikeæg", o: det første Æg, en ung Høne lægger, og lægge i Vin. Der bliver det liggende tre „Solemærker", hvorpaa den Syge drikker Vinen, og Ægget bæres af et Menneske, som ikke endnu har havt Koldfeber, „stiltiende" ud i et rindende Vand; da vil Sygdommen efterhaanden forsvinde[1]).

---

[616] 135.

Naar et Menneske uden at vide af det har et „Hønnikeæg", som er lagt paa en Torsdag, stjult paa sig, og han da gaaer i Kirke Skjærtorsdag, saa vil han kunne kjende alle i Sognet, som ere Hekse, thi de gaa alle i Kirke for Nejsen Skjærtorsdagaften. — En Karl fandt engang et saadant Æg, og medens han og Drengen gik til Kirken Skjærtorsdag, listede Karlen det i Drengens Lomme, uden denne mærkede det. Da de havde siddet lidt i Kirkestolen, siger Drengen: „Hi, hi, hi! Nej, nu har jeg da aldrig seet saa galt!" — Karlen spurgte Drengen, hvad han saa. „Aa", sagde Drengen, „kan du ikke se, der kommer „vor Moer" (o: Konen i Gaarden, hvor de tjente) med en Flodebøtte paa Hovedet, og hun gaaer endda nok saa strunk." — Nu vidste Karlen, at det ikke var uden Grund, naar man befyldte „vor Moer" for at tilvende sig andres Smør. — Da Drengen kom ud af Kirken, gik han „fra Viddet" og kom sig aldrig siden. Det var Hekenes Hævn[2]).

---

[1]) Odsherred.

[2]) Bestsæll. — Ved kongelig Reskript af 12te Septbr. 1788, stilet til Amtmanden over Antvorskov og Korsør Amter, fastsættes Straf for to Karle, en Gaardmandskone og en Dreng, som havde „sidstafvigte Skjærtorsdag forovet et Slags Gjøglerie i Wemmelev Kirke." De havde lagt et Hønnikeæg i Drengens Lomme, og da de kom i Kirke, fortalte han, nede i Kirken at kunne se „Are Qvindfolk siddende med Baller og Gryder paa Hovederne", hvad jo var et sikkert Tegn paa, at de vare Hekse. — Forhøret bragte ikke helt Lys i Sagen, men det formodes, at Gaardmandskonen eller en af Karlene have villet hævne sig paa de fire Kvinder. To af disse angav imidlertid Sagen for Øvrigheden, og Karlene, Konen og Drengen bleve „for saadant deres Foretagende" hensatte i Fængsel paa Vand og Brød i 8te Dage, samt mulkterede.

[617] 136.

Naar **Hanen** galer foran Stuedøren, vil der snart komme fine Fremmede tilhuse [1]).

[618] 137.

Galer **Hanen** flere Gange paa ubestemt Tid af Dagen, betyder det Forandring i Vejret [2]).

[619] 138.

Hanen kan lægge et Æg saa stort som et Dueæg, men et saadant Æg er „en slem Ting". Finder man et Hanneæg, maa man hverken se for meget paa det eller røre ved det, men man skal tage det med en Ildklemme og straks kaste det i Ilden [3]).

[620] 139.

En **Hane** maa ikke blive syv Aar gammel, thi da lægger den et Æg, hvoraf der kommer et slemt Dyr [4]).

[621] 140.

I en Gaard ved Kjerteminde var der Uheld over Kvæget og meget døde. En klog Mand raadede da at nedgrave en levende sort Høne i Porten, hvorigjennem Kvæget dreves.

[622] 141.

Naar det tordner, skal man jage **Katten** ud af Huset, for Tordenen trækker efter Katten og slaaer let ned, hvor den er [5]).

[523] 142.

„**Katten** river Blæst af sig" siges, naar den river i Træ og strækker sig; det vil da snart give Blæsevejr [6]).

---

[1]) Vestjyll., Vestsæll.
[2]) Vestsæll.
[3]) Soroegnen.
[4]) Østjyll.
[5]) Vestsæll. I Egnen ved Roeskilde har man tillige samme Tro om Hunden.
[6]) Nordsæll.

[624] 143.

Naar **Katten** vasker sig, vil der komme store Fremmede i Besøg [1]).

[625] 144.

Naar **Katten** vasker sig bag Ørene, vil det snart give Regnvejr [2]).

[626] 145.

Slikker **Katten** sig i Bagen, giver det snart Solskin [3]).

[627] 146.

Naar en Familie flytter til et nyt Hjem, skal der, før de flytte ind, drives en **Kat** ind i Huset; da bliver der ikke Ufred i Familien, medens de bo der [4]).

[628] 147.

Faaer man en ny **Kat** i Huset, eller man har en Kat, som ikke vil blive ved Hjemmet, skal man trække den baglænds ind ad Døren, saa søger den aldrig siden bort fra Huset [5]).

[629] 148.

Vil en Skipper vente at faa god Bør og føjelig Vind, maa han ingen **Kat** have ombord; thi gamle Skippere vide ofte at fortælle om, hvor „kontrarig" Vinden kan have været, naar et saadant Dyr fandtes i Skibet; men kastedes Katten overbord, hjalp det straks [6]).

[630] 149.

En Fisker eller anden, som har sin Næring fra Søen, tør ikke drukne „**Kattenunger**", thi da faaer han fremtidig Uheld med sig [7]).

---

[1]) Egnen om Ribe og Vendsyssel.
[2]) Nordsæll.
[3]) Vendsyssel.
[4]) Vestsæll. Katten var som bekjendt helliget Gudinden Freja.
[5]) Heden ved Roeskilde.
[6]) Bornholm.
[7]) Nordsæll.

[631[150.

Om St. Hansaften tage man sig ivare for **Kattene** thi da gaa Hekſene om i „Kattelignelſe“ og gjøre Ondt[1]).

[632[151.

Skjærtorsdag ſkal man tage **Kattene** ind i Huſet, ellers ride Hekſene paa dem, naar de drage til „Troms Kirke“ for at kjærne[2]).

---

[633] 152.

Hvis Folkene i en Gaard ikke kan holde Liv i Kalvene, ſkal det være godt at begrave en levende **Kat** i Kalveſtien[3]).

---

[634] 153.

Kvæget maa ikke første Gang komme ud paa Græs en Mandag, thi da vil der ikke komme ſaa meget ind, ſom der kom ud, d. v. ſ. noget deraf vil dø[4]).

---

[635] 154.

Julemorgen maa Røgteren ikke gaa faſtende til **Kvæget,** thi da kan det faa „en Syge“[5]).

---

[636] 155.

Faaer man et nyt Stykke **Kvæg,** ſkal man trække det bag-lænds ind ad Stalddøren, da kan ingen Heks forgjøre det[6]).

---

[637] 156.

Den, der er ſaa heldig at finde en „Marmorſko“, ſkal engang faa meget **Kvæg** at raade over og god Lykke dermed[7]).

---

[1]) Aabenraaegnen.
[2]) Ringſtedegnen. Somme ſige: Hekſene ride til „Troms Kirke“ at faa deres Kaffe.
[3]) Vendſyſſel.
[4]) Horns Herred.
[5]) Veſtſæll.
[6]) Vendſyſſel.
[7]) Vendſyſſel. „Marmorsko“, et forſtenet Sopindſvin.

[638] 157.

Kreaturgjødningen, fra den Tid **Kvæget** staaer paa Stald, skal lægges i en Dynge paa Møddingstedet. Spredes det, vil Kvæget, naar det gaaer løst om Sommeren, ogsaa blive slemt til at sprede sig over Markerne[1]).

---

[639] 158.

Naar to unge Folk komme til det ny Hjem, skulle de lade den første Kalv, der fødes dem, levende nedgrave, saa faa de altid god Lykke med **Kvæget**[2]).

---

[640] 159.

I forrige Aarhundrede rasede **Kvægpesten** slemt, ikke alene her i Danmark, men vel næsten overalt i Europa. Efter Sagnet var den værst ved Udgangen af det første halve Aarhundrede (c. 1750). En halv Snes Aar efter skal Pesten paany have vist sig. — Endnu gaaer blandt Almuen Fortællinger om de mange overtroiske Midler, der anvendtes imod Sygdommen. Under saadanne Plager lever „den gamle Tro" op igjen, og der var ikke et Middel, som de gamle Mænd og Koner kjendte, undtagen det blev prøvet. — En gammel Skolelærer har meddelt mig, at Folk i Egnen om Frijsenborg troede, Kvægsygen var en Følge af, at Ilden var fordærvet eller bleven for gammel. Overalt i Gaarde og Huse blev Ilden slukket, og dertil udnævnte Folk gik omkring i Byen for at paase, at ikke den mindste Gnist blev tilbage. Derpaa skaffedes ny Ild paa følgende Maade: En rund Stang sattes ind mellem Stalddørens to Egestolper, saaledes at der var Huller ind i Stolperne til Stangens Ender. Det gjaldt nu om ved en heftig Gnidning mellem Stangen og det trøskede Træ, som sattes ind i Egestolperne, at frembringe den undergjørende „Gnidild". Derfor lagdes et Reb omkring Stangen, og to Mand tog fat i hver sin Ende af Rebet og trak skiftevis frem og tilbage, saa Stangen kom i en hurtig omdrejende Bevægelse. Saaledes kunde det lykkes efter lang Møje at faa Træet i Brand, og hele Byen blev da herfra forsynet med „ny Ild". For at rense Kvæget fra Smitten antændtes derefter lange Baal udenfor Byen, hvor igjennem alt Byens Kvæg dreves. — I flere gamle Gaarde i denne Egn skal endnu de brændte Huller i Dørstolperne være synlige.

---

[1]) Bestsæll.
[2]) Bestsæll., brugt for faa Aar tilbage.

[641] 160.

I Kongsted By ved Sorø brugte Folk i gamle Dage[1]) hvert Aar at ofre en enaarig Kvie, for i det følgende Aar at faa Lykke og Held med **Kvæget**. Bymændene skiftedes til at levere Kvien, saaledes at en Mand lagde den kjønneste Kalv til et Aar og en anden et andet Aar; thi Kvien, der ofredes, maatte være den bedste, der var at faa i Byen. Naar alt var færdigt, gravede Bymændene en stor Grav i Porten eller midt paa Gaardspladsen i den Gaard, hvorfra Kvien dette Aar skulde ofres. Ned i Graven blev lagt Foder og Kvien trukken derned. Medens nu Kvien fortærede Foderet, lagde Folkene Brædder og Stængetræer over Graven, fyldte Jord ovenpaa og lavede en lille Høj derover. Derpaa blev alt Byens Kvæg trukket over Højen, og det var et godt Tegn, hvis de i det samme hørte Kvien brøle nede i Jorden, da vilde alt lykkes og trives i det følgende Aar. Derefter holdtes Gilde til langt ud paa Natten og der dansedes rundt omkring og paa Højen, „for ellers troede de ikke, det var tilpas", og jo mere Støj, de kunde gjøre, des bedre var det. — Det blev regnet for en stor Højtid, naar de saaledes havde ofret. — Kvien kvaltes eller sultede ihjel dernede i Jorden, og der maatte ikke siden graves paa dette Sted.

[642] 161.

Gaaer man Juleaften Kl. 12 ud i Stalden, vil man se, at alt **Kvæget** rejser sig og taler sammen. En Mand gik engang denne Aften ud i sin Stald for at høre, hvad Kvæget talte om. De fortalte da hinanden, at Tærskemanden havde ladet ti Tønder Korn blive i Halmen, som de skulde have at gjøre sig tilgode med. Manden lod da Halmen tærske om og fik ogsaa ti Tønder Korn ud deraf, men han havde ikke megen Gavn af det Korn, thi han døde, før Aar var omme[2]).

[643] 162.

„Et Stykke imod al Trolddom baade for Avl og Bjerring[3]). Saa staaer man tidlig op St. Voldborgmorgen førend Solen staaer op. Staa i dit Gaardsled og tag en Flyværon i din Haand, vend dig mod Østen og læs og sig disse Ord: Hjælp mig Gud Fader, til et godt Aar, en god Dag, en god Time i Jesu Navn. Amen.

[1]) Efter hvad ældre Folk vide at fortælle, maa det antages, at denne mærkelige hedenske Offerskik har holdt sig i denne By til sidste Halvdel af forrige Aarhundrede. Ovenstaaende er næsten ordret gjengivet efter en Meddelelse der fra Byen.

[2]) Bestsæll.

[3]) Efter en jydsk „Cyprianus". Jfr. Thiele, Danm. Folkesagn. III. 133.

Nu byder jeg for min Bo og Bolig det hellige Frelserens Baand; hjælp mig Gud Fader, hjælp mig Gud Søn, hjælp mig Gud den Helligaand. Amen.

Nu byder jeg for min Tyr og mine Stude, mine Kjør og Kalve, mine Hester og Føller, mine Faar og Lam, mine Bukke og Geder, mine Svin og Grise, min Orning og Galter, mine Gjæslinger og Kyllinger, mine Bier og Duer, for min Komælk og Faaremælk, mit Smør og Ost, mit Bragen og Bagen, mit Øl og Brændevin. For alt dette byder jeg det hellige Frelserens Baand i dette Aar og siden men Verden staaer. — Jeg byder og alle Nesser og alle Troldfolk, som er i denne By, i dette Sogn og i dette Land; dem binder jeg ved det Tornetræ, som Jøderne pinte den Herre Jesum Kristum med; jeg sætter for deres Skud, Jærn, og for deres Hjærterødder de ni stærke Eder, baade for og bag. Jeg sætter og alle Troldfolk og alle Nesser hen i den Fandens Lasen, som er Sønder eller Nord, Øster eller Vester, som er i denne By, i dette Sogn og i dette Land; dem sætter jeg Fanden i Vold i dette Aar og siden men Verden staaer. I Navn G. F. G. S. G. H. Amen. Fadervor ꝛc."

---

[644] 163.

„Om du frygter, at Hekse skal gjøre dit **Kvæg** noget, da skal du om Julen, naar du bager dit Brød, tage et lidet Stykke Surdejg af det, som er bleven tilovers og sætte over din Fæhusdør med disse Ord: „Hvor var du Satan, da Kristus blev født?" — Da skal du se, de lade det staa[1]).

---

[645] 164.

For at forhindre Hekse i nogensinde at forgjøre en Ko, skal man, medens Koen endnu er Kvie, bore et Hul i dens Horn og deri sætte „Angerstaal", d. v. s. Staal, der har forvoldt en „Anger" (Sorg), f. Eks. en brækket Synaal, Knivspids el. lign. Derpaa fyldes Hullet med Jomfruvoks, og saalænge Koen bærer dette, kan den ikke forgjøres[2]).

---

[646] 165.

Naar **Kvæget** om Juleaften gnides paa Tænderne med Sod og Salt, kan Hekse og Troldfolk ikke skade det. — Det samme gjøres ved en Ko, som har kælvet[3]).

---

[1]) Efter en jydsk „Cyprianus".
[2]) Bestfæld.
[3]) Vendsyssel.

[647] 166.

Første Gang **Kvæget** om Foraaret drives ud paa Græs, skal en Kniv sættes over Fæhusdøren, saa er det beskyttet mod Forgjørelse om Sommeren[1]).

---

[648] 167.

For at en **Kalv** ikke skal dø, er det godt straks efter Fødselen at skjære en Flip af dens venstre Øre og derfra lade tre Draaber Blod dryppe i den første Mælk, Koen har malket efter Kælvningen, og give Kalven det at drikke[2]).

---

[649] 168.

Lige saa mange Timer det varer, før en **Kviekalv** faaer „Drikke", efter at den er født, lige saa mange Uger vil den som Ko staa gold. Derfor maa Kviekalve, der ere bestemte til at leve, straks have noget at drikke[3]).

---

[650] 169.

Man maa aldrig slaa en drægtig **Ko** med en Rive, thi da vil den, naar den har faaet Kalv, ikke kunne blive skilt ved „Skarnet", ɔ: Efterbyrden[4]).

---

[651] 170.

Hvis Koerne „kaste" **Kalve** er det godt at hænge en „Rævebælg"[5]) i Fæhuset[6]).

---

[652] 171.

Naar Koerne „kaste" **Kalve** skal man holde en Gedebuk i Stalden hos Kvæget[7]).

---

[653] 172.

Naar Pigerne malke **Koer** paa Marken, maa de passe paa ikke at gaa rundt om Koen, idet de skulle til at malke; men

---

[1]) Vestsæll.
[2]) Vestsyll.
[3]) Vestsæll.
[4]) Vendsyssel.
[5]) ɔ: ikke et Ræveskind, men en slaaet Ræv.
[6]) Vestsyll.
[7]) Østfyen.

de maa gaa fra en Ko og til den næste, saa de lige kunne sætte sig at malke den. Naar de ere færdige, slaa de Kors ved Yderet og Lændekrybset og spytte tre Gange over Koen; saa kan Hekse ikke malke den eller gjøre den Skade [1]).

---

[654] 173.

Pandekager eller „Klatkager", der laves af „Raamælk", den første Mælk Koen giver efter Kælvningen, maa ikke skjæres med Kniv, naar de spises; thi da vil man komme til at skjære Kalven fra Koen, naar den næste Gang kælver [2]).

---

[655] 174.

Naar det sidste Korn er kommet ind gjennem Ladelugen, skal Pigen i Gaarden lukke Lugen, thi saa bliver det meste af det, der i det følgende Aar fødes i Gaarden, af Hunkjøn [3]).

---

[656] 175.

Har en Mand en god Ko, hvoraf han gjerne vil have en Kviekalv til Tillægsdyr, da skal en ung Pige, idet Koen trækkes igjennem Gaarden hen til Tyren, løbe ud og slaa Koen over Bagen med sin Særk, saa faaer den Kviekalv [4]).

---

[657] 176.

Man maa passe, naar der skal kjærnes, da ikke at slaa under en Bjælke med Kjærnen, thi saa faaes ikke Smør [5]).

---

[658] 177.

Hvis Pigen, der kjærner, ikke kan faa Smør, skal hun hefte sit Forklæde op ved venstre Side og sige:

„Smør indtil Knæerne
og Mælk indtil Tærne!"

Da faaer hun snart meget Smør og kun lidt Kjærnemælk [6]).

---

[1]) Soroegnen.
[2]) Nordsæl.
[3]) Vendsyssel.
[4]) Nordsæl.
[5]) Vestsæl.
[6]) Vestsæl.

[659] 178.

Naar man i ældre Tid ikke kunde faa Smør, var det naturligvis Hekſenes Skyld. I Veſtſælland brugtes da at ſkyde med en Bosſe ned i Kjærnen. Skuddet vilde da ramme Hekſen og gjøre hende uſkadelig.

---

[660] 179.

Kan der i en Gaard ikke faaes Smør, ſkal det være godt at laane Flode tre Gange fra et Sted, hvor de have god „Smørlykke“ [1]).

---

[661] 180.

Kan der ved Kjærningen ikke faaes Smør, ſkal der lægges Solvſkillinger i Kjærnen. Solv har Hekſene nemlig ingen Magt over, det trækker „det Onde“ ud af Floden, ſaa hvis Smøret har været forgjort, blive Solvſkillingerne ſorte [2]).

---

[662] 181.

Kan der ikke kjærnes Smør af Floden, ſkal der lægges et „Vættelys“ i Kjærnen; da vil det Onde vige [3]).

---

[663] 182.

Kan en Husmoder ikke faa Smør, ſkal hun gjøre en Strygebolt gloende og kaſte den i Floden. Da brændes Hekſen, ſom har forgjort Kjærningen [4]).

---

[664] 183.

Naar der ikke kan kjærnes Smør, og man har Miſtanke om, at det er forgjort, ſkal en gloende Heſteſko kaſtes i Kjærnen; det hjælper [5]).

---

[1]) Veſtſæll.
[2]) Thy. At Smør ikke kan faaes, er ofte en Følge af, at Floden er ſyrlig; — Solvet tager da den overflødige Syre og bliver deraf ſort! — Hjælper heller ikke det, er der ikke andet for end at faa Bud til Apotheket efter „Grammatari“ (cremor tartari).
[3]) Veſtſæll.
[4]) Veſtſæll.
[5]) Sydfyen.

[665] 184.

Er Floden forgjort, saa der ikke kan kjærnes Smør deraf, skal man ridse et Kors i Lergulvet, over Midten deraf lægge en Glod og oven paa sætte Kjærnen, da bliver alt det Onde derved gjort magtesløst [1]).

[666] 185.

En „klog Mand" i Sorøegnen bar sig sædvanlig ad paa følgende Maade, naar han blev hentet, undertiden langvejs fra, for at skaffe Smør. Under forskjellig Læsning lagde han hvide Pinde over Kors i Ilden, til der blev et stort Baal deraf. Ovenpaa lagde han Stene, og naar de vare næsten glødende, kastede han dem i Kjærnen, saa brændtes Heksen og tabte derved sin Magt. Sædvanligt kom der da ogsaa Smør efter at det var gjort, — hvad dog nok skal have en temmelig naturlig Aarsag! — Samme „kloge Mand" blev engang slemt narret og mistede derved en Del af sin Berømmelse, idet nogle Stjælmer hentede ham for at skaffe Smør — af Kjærnemælk! Han arbejdede trolig hele Dagen og det meste af Natten med, men erklærede da, at det var den værste Heks, han endnu havde havt at gjøre med, hun var ham overmægtig.

[667] 186.

Kan der ikke faaes Smør, og alle kjendte Midler forgjeves ere prøvede, da kan man i alle Fald hævne sig paa Heksen og straffe hende for hendes Ondskab. Alle Porte, Døre og Luger paa Huset lukkes omhyggelig indenfra, saa Heksen, naar hun kommer, ikke kan faa det mindste inde fra Huset, thi da er hun reddet. Ikke saa meget som et Halmstraa maa stikke ud under en Port eller Dør, saa hun kan trække det til sig. Derpaa ildes Ovnen gloende rød, og en ny Lerpotte, der er stjaalet, fyldes med Flode, hvorpaa der er kjærnet, og kastes ind i Ovnen. Da vil hver Draabe af Floden falde paa Heksen og skolde hende, saa hun bliver slemt tilredt, — hvis hun da ikke imedens har faaet fat paa et eller andet inde fra Huset [2]).

[668] 187.

De forskjellige Gjenstande, som bruges ved Kjærning, maa ikke hensættes hist og her, men skulle holdes godt stjulte, naar de ikke bruges, thi seer en Heks et enkelt Stykke deraf, kan hun

[1]) Vestsæll.
[2]) Med flere eller færre Vændringer kjendt i alle Landets Egne. Her meddelt fra Vestsæll.

forgjøre det Hele, saa der ikke kan kjærnes Smør, medmindre der laves nyt[1]).

---

[669] 188.

Aldrig maa nogen Fremmed se i Mælkefade og Bytter, eller være tilstede ved Malkning og Sining, — langt mindre maa en saadan komme i Mælkestuen[2]).

---

[670] 189.

Naar en Ko har kælvet og første Gang vandes derefter, skal der lægges en Kniv i Vandet, thi ellers kan Hekfen gjennem Vandet forgjøre Mælk og Smør. Ligesaa sættes en Kniv over Stalddøren, naar Koen første Gang derefter føres ud paa Græs[3]).

---

[671] 190.

Laanes der Mælk eller Fløde ud fra et Hus, da maa det ikke forsømmes at komme nogle faa Saltkorn deri; thi naar onde Mennesker ville forgjøre Fløden eller tage Smørret, skeer det sædvanligt ved at laane lidt Mælk eller Fløde fra vedkommende Sted[4]).

---

[672] 191.

Førend Kjærningen begyndes, er det godt at komme lidt Salt i Fløden[5]).

---

[673] 192.

Naar en Ko malkes første Gang efter første Kalv, skal Husmoderen malke tre Draaber af hver Patte i en Æggeskal og derpaa indgive Dyret baade Æggeskal og Mælk. Bliver det gjort, saa er ingen Troldheks siden i Stand til at forgjøre Mælken af denne Ko; thi det kan hun kun, hvis hun kan faa fat paa det første Kar, hvori Koen er malket[6]).

---

[1]) Vestsæll.
[2]) Vestsæll.
[3]) Vestsæll.
[4]) Vestsæll.
[5]) Vestsæll.
[6]) Sorøegnen.

[674] 193.

Der maa altid passes paa, at ingen fremmed faaer den første Mælk at se, som er malket af Koen, efter at den har kælvet; thi da kan han ødelægge Koen for bestandig og tage Smørret fra den [1]).

---

[675] 194.

Naar „en Kjærning" Smør er taget af Kjærnen, eller naar et Stykke Smør er klappet sammen efter Æltningen, forsømmes det aldrig at sætte et tredobbelt Kors med Smørskeen oven paa Smørret. Samme Kors sættes ogsaa paa Smørret i „Smørkanden", før den sættes ind paa Bordet; paa Smør, der sælges eller sendes som „Sænd" eller „Foen" til Gilder osv. [2]).

---

[676] 195.

Kragen er den klogeste af alle Fugle; saa skarp en Lugt har den, at den kan lugte Krudtet i lang Afstand, hvorfor det er vanskeligt at skyde den [3]).

---

[677] 196.

Gamle Folk lide ikke, at **Kragen** skydes, det fører Ulykke over den, der gjør det [4]).

---

[678] 197.

Sætter **Kragen** sig paa Skorstenen af et Hus, kiger derned og skriger, da seer den efter eller kaloer paa et Menneske i Huset, som snart skal dø [5]).

---

[679] 198.

Affaldne eller afklippet Hovedhaar skal gjemmes eller brændes og ikke maa det kastes ud, thi fik „en ond Fugl" fat i Haaret og byggede Rede deraf, da blev Mennesket affindigt [6]).

---

[1]) Vestsæll., Østjyll.
[2]) Jyll. Maaske er Grunden den samme som paa Island, nemlig for at godtgjøre, at Smørret ikke er kjærnet af tilhefset Smør. Thiele, Danm. Folkes. III, 242.
[3]) Vestjyll.
[4]) Thy.
[5]) Vestsæll. Ligesaa i Oldtiden. Oldn. Sagaer III, 132.
[6]) Vestjyll.

[680] 199.

I Vestsælland hedder det ligeledes, at det afklippede Haar skal brændes, „thi faaer Kragen fat i det, saa helmer hun ikke, før hun faaer Hovedet med.“

---

[681] 200.

Som Middel mod „Modsot“ bruges i Vendsyssel at spise tre **Lus,** der er stegt levende og taget af en Person af modsat Kjøn [1]).

---

[682] 201.

Drømmer man om **Lus,** skal man snart faa mange Penge [2]).

---

[683] 202.

Naar en Hest bliver „forfangen“, bruges i Vestjylland at indgive den i smaa Stykker det hvide Skind af **Lækatten.**

---

[684] 203.

Lige saa mange Dage **Lærken** synger før Kyndelmisse, lige saa mange Dage vil hun komme til at græde derefter [3]).

---

[685] 204.

„Idaw flywer æ Bjærremand hans Høns, vi fo und Ver“, (ɔ: Idag flyver Bjærgmandens Høns, vi faa ondt Vejr), siges i Vestjylland, naar de store **Maager** fra Vesterhavet komme ind over Landet.

---

[686] 205.

Mariehønen („æ Marrihøn“) ansees for hellig af Almuen, og Forældrene formane Børnene ikke at gjøre den Fortræd; men naar de finde en saadan, skulle de sætte den i Haanden, holde den op imod Himlen og sige: „Marrihøn, Marrihøn! Flyv op te Wohar aa be om godt Ver te i Maan.“ — Da giver det den følgende Dag godt Vejr, hvis Mariehønen flyver. — I Høsten kommer dette Dyr i stor Mængde

[1]) I adelige Damers Lægeboger fra det syttende Aarhundrede kan findes Midler anbefalede, der i Værmelighed ikke give dette noget efter.
[2]) Heden ved Kjøbenh., Nordsæll.
[3]) Vestsæll.

hjem til Gaardene med Kornet; der er da, mere end sædvanlig, Grund til at ønske godt Vejr[1]).

[687] 206.

Mariehønen kaldes ved Silkeborg: „Guldsmeden", i Vendsyssel: „Marmorshøne" (o: Marie (Guds-) Moders Høne), i Vestfælland og Horns Herred: „Vorherres Høne" og i Nordfælland: „Vorherres Agerhøne"[2]). Naar man finder dette Insekt, tager man det i Haanden og kaster det op imod Himlen, idet der siges: „Flyv op til Vorherre og bed om godt Vejr fra nu af og til Søndag!" — Flyver den, da faaer man godt Vejr, men falder den ned igjen til Jorden, bliver det ikke bedre Vejr, end det er[3]).

[688] 207.

Paa Bornholm sige Børnene, naar de tage „Marriputten" i Haanden:

„Marriputte, Marriputte, fløj—fløj—fløj!
Imorgen bliver det Solskin og grant Vær!"

[689] 208.

Finder man tidligt paa Sommeren en **Mariehøne,** skal man se efter, hvor mange sorte Prikker den har paa Ryggen; thi lige saa mange Prikker der er, lige saa mange Rigsdaler vil Rugen koste efter Høsten, og man kan da deraf slutte, om det bliver en god eller daarlig Høst[4]).

[690] 209.

Hvis **Muldvarpen** skyder op foran Indgangen til et Hus, da har den Bud til et Menneske i Huset om, at det snart skal dø[5]).

[691] 210.

Skyder en **Muldvarp** et usædvanligt stort Skud op paa en Mands Mark, betyder det, at der snart vil blive opkastet en Grav der fra Gaarden, d. v. s. en af Familien skal dø[6]).

[1]) Vestjyll.
[2]) En mindre, hel rød Bille, hedder her: „Vorherres Lam".
[3]) Vendsyssel, Horns Herred, Nordsæll.
[4]) Vestjyll. Mariehønen holder mest af Rugen, blandt hvilken den meget almindelig findes.
[5]) Østfyen.
[6]) Vestsæll.

[692] 211.

Vil man dræbe en **Muldvarp**, maa man passe paa ved Solens Op- eller Nedgang, thi da kommer Muldvarpen oven for Jorden for at hilse paa, eller tage Afsked med Solen [1]).

---

[693] 212.

Rotter og **Mus** maa under Højtiderne (Jul, Paaske og Pindse) ikke kaldes Mus, thi da formere de sig utroligt, men man skal kalde dem „Tede“ [2]).

---

[694] 213.

Naar Troldfolk skade Ollet, saa det ikke kan gjære („gjøs“), skal man tage en levende **Mus**, sætte den i en ny Potte eller Flaske, som graves ned under en Sten i Arnen under Kjedelen, saa har det Onde ingen Magt længere [3]).

---

[695] 214.

En Mand i T..... havde mistet en Del Kvæg; han søgte da til en klog Mand, og han gav ham det Raad, rundt omkring sine Marker i Skjællet at nedgrave noget levende. Manden fangede da en Del **Mus** levende og begravede disse med korte Mellemrum i Skjællet rundt om sin Mark; saa kunde Hekse og Skarnsfolk ikke komme over hans Skjæl [4]).

---

[696] 215.

En Pige, som led af Koldfeber, fik af en klog Kone et trekantet Brev „med noget i“, som hun skulde bære paa Brystet i tre Dage, medens hun havde Feberen. Derpaa skulde det brændes, men hun maatte paa ingen Maade se i Brevet, thi da hjalp det ikke. Pigen kunde dog ikke styre Lysten til at se, hvad der var i Papiret; hun aabnede det da og fandt ikke et skrevet Ord deri, men — en lille død **Mus**! [5])

---

[697] 216.

Hvis en levende **Mus** falder ned paa en Moder, som er med Barn, saa faaer Barnet paa samme Sted et sortebrunt, haaret

---

[1]) Vestjyll.
[2]) Nordsæll., Vestsæll.
[3]) Lemvigsegnen.
[4]) Vestsæll. Brugt for et Par Aar siden.
[5]) Laaland.

„Modermærke" af Form og Størrelse som en Mus. — Et saadant Modermærke kaldes derfor ogsaa „en Mus" [1]).

---

[698] 217.

„Naar der raabes paa Gaden med **Muslinger,** vil det give Regnvejr", siges af Almuen i Kjøbenhavn. — Man mener nemlig, at Muslinger fanges kun, naar Regnvejr er forhaanden.

---

[699] 218.

Som Middel mod „Kinkhoste" (Kighoste) bruges i Østjylland at lade Barnet drikke varm Mælk af „et Kinkhorn" (en Muslingeskal).

---

[700] 219.

Sværme **Myggene** lavt, vil det snart give Regn [2]).

---

[701] 220.

Sværme **Myggene** i lang Tid meget lavt, er det Tegn paa Krig og Urolighed i Landet [3]).

---

[702] 221.

Sværmer der **Mol** omkring Lyset om Aftenen, betyder det, at man snart „sporger Lig" [4]).

---

[703] 222.

Sværmer der **Mol** omkring Lyset, faaer man Uvejr [5]).

---

[704] 223.

Orme, som ved Pløjning skjæres i Stykker, kunne ikke dø, før Sol gaaer ned [6]).

---

[1]) Østjyll., Vestsæll., Heden ved Roesfilde.
[2]) Vestjyll.
[3]) Østjyll.
[4]) Vestjyll.
[5]) Nordsæll.
[6]) Nordsæll. Jfr. Nr. 566 foran.

[705] 224.

Næsten i alle Landets Egne ved man at fortælle om et frygteligt Dyr, en stor og tyk **Orm,** hvis Bid aldrig kan heles. Det bidte Sted maa skjæres ud, eller det bringer Døden. Endvidere blæser den Gift fra sig, og kan, som det hedder paa Mors, „blæs' igjemmel syv Kierkmuur; men den ka eet blæs igjemmel æ Pindhoes!“ [1]). Den kaldes derfor ogsaa flere Steder: „Blæsworm“, men forresten omtales dette Dyr under flere forskjellige Benævnelser i de forskjellige Egne. I Vestjylland er Folketroen om den omtrent uddød, men gamle Folk erindre dog i deres unge Dage at have hørt Tale om „æ Ow“, der skulde være et saadant slemt Dyr. I Vestfyen kaldes den „Æwr“ eller „Æwe“, ligesaa i Egnen om Silkeborg [2]), hvor der angives som Kjendemærke for denne Orm, at „den har Hoved i begge Ender“. I Hads Herred kaldes den „Blæsworm“; Forældrene formane her deres Børn, naar de se en mistænkelig stor Orm, da at spytte og sige følgende Besværgelse: „Føj fo Skaan, a fo alle Skaan mie!“ — I Vendsyssel hedder den „Aame“, og her siges at være to Arter, en sort og en grøn; den sidste er især farlig, thi „den kan blæse Gift tre Favne fra sig.“ I Nordsælland hedder den „Ommе“ eller „Om“ (langt m, „onde Ommer“) og paa Heden ved Kjøbenhavn: „Ildorm“.

Almuen seer med Mistænksomhed paa alt, hvad der kryber. Snogen, Tudsen, Firbenet og alle større Larver ansees overalt for at være giftige; men af alle Larver er, efter Folketroen, ingen saa farlig som den store **Pilelarve**; det synes især at være om den, alle de foran omtalte overtroiske Forestillinger have dannet sig [3]).

---

[706] 225.

Flyver en **Ravn** over et Hus, vil der snart opkomme Splid i Huset [4]).

---

[707] 226.

Den gamle Smed i Ørby havde „frit Skud“, d. v. s., han kunde ramme alt, hvad han sigtede efter. „Frit Skud“ skal kunne opnaaes, naar man tager Hjærtet af en **Ravn,** sætter

---

[1]) Molbechs Dial. Lex. under Blæsvorm.

[2]) Jfr. Danske Atlas I. 658, hvor der omtales „en Orm paa Lyngheden, kaldet Jefver“.

[3]) Ogsaa i Sydsverig har man denne Folketro. Jeg viste engang et levende Exemplar af den store Pilelarve til en svensk Almueskone og spurgte, hvad hun kaldte den. Hun flygtede langt bort, idet hun udbrød: „Uh, — det er en Blæsworm!“

[4]) Laaland.

det fast paa Sigtekornet af en Bøsse og i Fandens Navn sigter og skyder efter en Gjenstand [1]).

---

[708] 227.

Naar **Ræven** er slemt plaget af Lopper, tager han en Tot Mos i Munden og gaaer baglænds ud i et dybt Vand; naar han er kommen saa langt ud, at han kun har Hovedet over Vandet, have alle de plagende Dyr søgt Tilflugt i Mosset, som han da lader flyde bort [2]).

---

[709] 228.

Naar **Ræven** skriger, giver det Forandring i Vejret [3]).

---

[710] 229.

Nordrummen er en Fugl, der kun sjælden lader sig høre i Vestjylland; naar dens „Drummen" vedvarer i lang Tid, betyder det Krig. Man troer, den frembringer sin ejendommelige Lyd ved at stikke Næbet ind i et Rør [4]).

---

[711] 230.

Naar man spiser **Sild,** maa man ikke forsømme at knække Rygraden paa den, da man ellers faaer Værk i Ryggen [5]).

---

[712] 231.

Naar man spiser **Sild,** skal man tage „Sielen" og smække op til Loftet, saa den sidder fast; da er der ingen i dette Hus, som faaer Koldfeber i det følgende Aar [6]).

---

[713] 232.

Spiser man „Sjælen" af en **Sild,** faaer man Feberen [7]).

---

[1]) Nordsæll.
[2]) Vestjyll.
[3]) Vestjyll.
[4]) Vestjyll.
[5]) Vestsæll. Paa Fyen hedder det, at Troldhekse ellers knække ens egen Rygrad.
[6]) Vestjyll.
[7]) Nordsæll.

[714] 233.

Spiser man „Sjælen" af en **Sild** og samtidig tænker paa et Menneske, vil man altid siden komme til at tænke paa det samme Menneske, naar man spiser Sild [1]).

---

[715] 234.

Naar man faaer en **Sild,** hvori der er „Sjæl", skal man kaste denne op til Bjælken, idet man siger: „Alle Sjæle skal til Himmerig!" — Saa faaer man ikke „Feberen" i dette Aar [2]).

---

[716] 235.

Falder „Sjælen" af en **Sild** ned, efter at man har kastet den op mod Bjælken, er det Tegn paa, at man skal dø, før Aar er omme [3]).

---

[717] 236.

„Naar **Skaden** han sidder og skrækker ved et Hus om Morgenen, saa vil der inden Aften komme Fremmede til Huset fra den Kant, hvorhen han vender Halen" [4]).

---

[718] 237.

Skaden tager aldrig Kyllinger eller gjør anden Ugavn paa den Gaard, hvor den har sin Rede [5]).

---

[719] 238.

Skaden maa man ikke skyde, thi for hver Skade, der skydes, vil der dø et Kreatur i Gaarden [6]).

---

[720] 239.

Skadens Rede maa man paa ingen Maade forstyrre eller tage Æggene bort derfra; thi „da kommer der Ondt over en" [7]).

---

[1]) Nordsæll.
[2]) Nordsæll.
[3]) Heden ved Kjøbenh.
[4]) Vestsæll.
[5]) Nordsæll.
[6]) Horns Herred.
[7]) Ringstedegnen.

[721] 240.

Skaden ansees for en af de klogeste Fugle. Da Koleraen i Sommeren 1873 var i Helsingborg, fortaltes i Nordsjælland, at alle Skader, Alliker og Krager havde forladt Byen, hvad man ansaa for et overmaade ondt Varsel.

---

[722] 241.

Skjærtorsdagaften findes ingen **Skader**; thi de ere med Heksene i „Troms Kirke"; somme sige, at Heksene ride paa dem, naar de gjøre deres Luftrejse [1]).

---

[723] 242.

Aftenen før Skjærtorsdag kaldes spottende „St. Skadeaften", thi da forberede **Skaderne** sig paa at drage afsted med Heksene [2]).

---

[724] 243.

Det har til Nutiden været gammel Skik i flere Gaarde i Egnen om Roeskilde, at Husbonden skulde op Paaskemorgen, før Solen stod op, for at „drive **Skaden** af Reden"; men naar han havde gjort det, maatte han iagttage at springe tre Gange over rindende Vand, ellers bragte det Ulykke.

---

[725] 244.

Har man en Vorte, man vil være fri for, skal man en Morgen tidlig gaa fastende ud og finde en sort **Skovsnegl.** Hen ad den stryger man tre Gange Vorten, saa forsvinder den [3]).

---

[726] 245.

„Der er et Land langt borte, hvor **Storken** om Vinteren er Menneske. Engang var der i gamle Dage en Karl, som kom meget langt bort i „Kongenstjeneste", og han kom da til dette Land. Her traf han en Mand, som hilste paa ham og spurgte, om han ikke kjendte ham. Nej, Karlen vidste da ikke, han havde seet ham før. — „Ja, da har jeg saamænd boet paa din Faders Hus mangen god Sommer", sagde Manden. — Da forstod Karlen, det var „Storkelandet", han var kommen til" [4]).

---

[1]) Vestsæll., Heden ved Roeskilde.
[2]) Egnen om Roeskilde.
[3]) Falster.
[4]) Østjyll.

[727] 246.

Den, som skyder **Storken** eller gjør den Fortræd, vil det ikke gaa vel [1]).

---

[728] 247.

Storken er i mange Henseender en mærkelig Fugl; den giver, ligesom Mennesket, Tiende af, hvad den har; hvert andet Aar kaster den et Æg og hvert andet Aar en Unge ud af Reden [2]).

---

[729] 248.

I **Storken** er der kun en Tarm; naar han har slugt en Aal eller en Hugorm, kan man derfor se den løbe flere Gange igjennem ham, før det endelig lykkes ham at faa den til at blive [3]).

---

[730] 249.

Naar **Storkene** flokkes usædvanlig stærkt, er det Tegn paa Krig og Uroligheд i Landet [4]).

---

[731] 250.

Naar **Storkene** slaacs, er det Tegn paa Krig [5]).

---

[732] 251.

Det er et meget daarligt Tegn, naar **Storken** flytter sin Rede fra et Hus og hen paa et andet, thi da vil Huset enten brænde eller blæse om [6]).

---

[733] 252.

„O wo Frow Daw
ſka æ Staark owwe æ roe Haw".
(Paa vor Frue Dag (25 Marts)
ſkal **Storken** over det røde Hav) [7]).

---

[1]) Alm. over hele Landet.
[2]) Vestjyll., Østjyll.
[3]) Vestjyll.
[4]) Thy.
[5]) Østjyll.
[6]) Vestjyll., Østjyll.
[7]) Vestjyll.

[734] 253.

En staaende **Stork,**
en flyvende Vibe,
en drivende Plov,
en skinnende Harve[1])
og et hvidt Aalam

— ere gode Foraarstegn. Det vil sige, hvis man seer den første Stork staaende, den første Vibe flyvende, den første Plov „drivende", den første Harve „skinnende", og det første nyfødte Lam, man seer, er hvidt, da vil alt lykkes for en i den følgende Sommer[2]).

---

[735] 254.

Seer man om Foraaret første Gang **Storken** staaende, bliver man lad og doven i den følgende Sommer[3]).

---

[736] 255.

Hvis Kvinder om Foraaret første Gang se en „knebrende" **Stork,** ville de komme til at slaa mange Fade og Potter i Stykker i dette Aar[4]).

---

[737] 256.

Seer et Tyende første Gang **Storken** flyvende, vil han komme til at skifte, før Aar er omme[5]).

---

[738] 257.

Naar den første **Stork,** man seer i Aaret, flyver lige over ens Hoved, er det Tegn paa, at man i dette Aar skal komme til at rejse ad den Kant, hvor Storken flyver. — Flyver den lige op ad mod Kirken, skal man dø[6]).

---

[739] 258.

„Jeg havde engang som Dreng fanget en **Svale** og vilde da gjøre det af med den, for at faa mig en lille Steg; men da saa vor gamle Moder det, og hun sagde, at jeg maatte paa

[1]) En Harve, som Solen skinner paa.
[2]) Vestjyll., Thy.
[3]) Østjyll.
[4]) Østjyll.
[5]) Nordsæll.
[6]) Fyen.

ingen Maade dræbe den, for gjorde jeg det, saa gik al Lykken fra mig, og jeg vilde aldrig faa den, som jeg holdt af. Hun forklarede da ogsaa, at Svalen engang havde været Menneske, og derfor var det stor Synd at gjøre den Fortræd; men hvordan hun lagde det ud, kan jeg nu ikke huske altsammen. Svalen havde, sagde hun, været Sypige, og der var endnu noget ved den, som tydede derpaa: Halen det var Saksen, Brystet var Sypuden, og det spidse Næb var Naalen“ [1]).

[740] 259.

Svalen maa man ikke gjøre Fortræd; thi da vil man blive ramt af Sygdom eller anden Ulykke [2]).

[741] 260.

Dræbes en **Svale** ved eller i en Gaard, da kommer der som Straf derfor Skab paa Kreaturene [3]).

[742] 261.

Hvis en Dreng tager Æg af en **Digesvales** Rede, maa han vogte sig for, at Svalen ikke flyver ud af Hullet under hans Arm, thi da bliver Armen „visen“ [4]).

[743] 262.

For at blive afholdt af alle Mennesker, man kommer i Berøring med, skal man tage Hjærtet af en **Svale,** støbe det ind i hvidt Jomfruvoks og altid bære det hos sig [5]).

[744] 263.

Flyve **Svalerne** lavt nede, vil det snart give Regn eller Blæst [6]).

[745] 264.

Naar der trækkes til Orne med **Svin,** er det godt først at møde et Mandfolk; thi da bliver der mange Ornegrise i

[1]) Vendsyssel.
[2]) Nordsæll.
[3]) Horns Herred; i Smaalenene i Norge har man samme Folketro om Stæren.
[4]) Vestjyll.
[5]) Østjyll., Heden ved Roeskilde.
[6]) Vestjyll.

Kuldet; men at møde en Kvinde først er et ilde Møde, thi da blive de fleste Grise Søer [1]).

---

[746] 265.

Engang uddrev Kristus en Djævel af et Menneske, men samme Djævel maatte etsteds have Bolig og foer da ind i et af **Svinene** i en Hjord, som gik i Nærheden. Derfor tør Jøderne ikke efter den Tid spise Flæsk [2]).

---

[747] 266.

Grise, der ere lagte i Tordmaaned (Marts), blive altid letteſt at fede [3]).

---

[748] 267.

Naar „Julegrisen" slagtes, skal man betragte Milten, thi hvis deri er en sort Plet som en Ligkiste, skal et Menneske dø i Familien i det følgende Aar [4]).

---

[749] 268.

Naar der i et Hus fødes en sort Gris imellem et Kuld hvide Grise, vil der snart dø et Menneske i Huset [5]).

---

[750] 269.

Torsk er kun tjenlig til Menneskeføde i de Maaneder, hvori der findes et „**r**" (September—April) [6]).

---

[751] 270.

Kryber en **Tudse** over Vejen foran en, naar man gaaer ud, da faaer man ikke Held med sit Ærinde [7]).

---

[1]) Vestjyll.
[2]) Vestjyll.
[3]) Vestsæll.
[4]) Vendsyssel.
[5]) Østjyll.
[6]) Vestsæll.
[7]) Nordsæll.

[752] 271.

En **Tudse** med en gul Stribe ned ad Ryggen er enten en Heks eller en Trold [1]).

[753] 272.

Naar man om Aftenen seer **Tudser** krybe paa Veje og Stier, er det Tegn paa, at det vil regne før næste Dag [2]).

[754] 273.

I en Gaard, hvor **Uglen** til Stadighed slaaer Bo, har man Held med alting, især da med Kvæget [3]).

[755] 274.

Sætter **Uglen** sig paa Skorstenen af et Hus og tuder, skal der snart dø et Menneske i Huset [4]).

[756] 275.

Kirke**uglen** kaldes i Østjylland „Malungus“ eller „Malyngus“, naar den sætter sig paa et Hus og tuder, vil der snart dø en i Huset. Tuder „Malungus“ ved Kirken om Natten, da „tuder den for Lig“, der vil da snart spørges Dødsfald.

[757] 276.

Iforer man sig et nyt Klædningsstykke første Gang, skal man drikke, før man spiser, ellers varer det ikke ret længe og er udsat for **Utøj** [5]).

[758] 277.

Hvis en Ko, idet den om Sommeren drikker af et Vandsted, kommer til at sluge en „Grundvrovl“ (**Vandkalv**), dør den. Andre sige, Koen da vil blive drægtig med et slemt Dyr [6]).

---

[1]) Vestjyll.
[2]) Alm. over hele Landet.
[3]) Horns Herred.
[4]) Horns Herred.
[5]) Vestsæll.
[6]) Østjyll.

[759] 278.

Tager **Viben** om Foraaret Ophold i Nærheden af Husene, vil det igjen give Vinter[1]).

[760] 279.

„**Viben** flyver ikke bort om Vinteren, men da ligger den skjult i Dyndet i Tørvemoserne og kommer først igjen om Foraaret“[2]).

[761] 280.

Hører et Menneske **Viben** første Gang i Aaret, medens han staaer og „sladdrer“ med et andet Menneske, da vil han komme til at snakke og sladdre Aaret om[3]).

[762] 281.

„Havrspenk“ kaldes i Kolbingegnen en Art blaa **Vipstjært**; i Aarhusegnen kaldes den „Hawrsæ“ (Havresæd), og begge Steder siges, at det er den belejligste Tid at saa Havre, naar denne Fugl først viser sig. — En hvid Vipstjært, der indfinder sig lidt senere, benævnes „Bygsæ“, thi naar den kommer, er det Tid at saa Byg.

[763] 282.

Naar „**Væggestorken**“[4]) lader sig høre i et Hus og stadig flytter nærmere og nærmere mod Døren, er det Tegn paa, at snart en i Huset vil dø. Andre sige, at det ikke betyder noget, om den flytter hen imod Døren, naar den kun ikke flytter fra den ene Side af Døren til den anden[5]).

[764] 283.

Lader „**Væggeormen**“ sig høre om Aftenen i Væggen, vil det den følgende Dag give Regnvejr[6]).

[1]) Vestsæll.
[2]) Østjyll., Sæll.
[3]) Heden ved Roeskilde.
[4]) Dødningeuret, i Vendsyssel: „Wegworm“, Væggeorm.
[5]) Østjyll.
[6]) Nørresæll.

[765]

Askegraa.

(Fra Vestsælland.)

Der var engang en Mand, som havde tre Sønner. De to ældste vare store og stærke, men slemt indbildske. Den yngste derimod var kun lille, og ham kaldte de Askegraa, for han var altid hel graa af Aske og Snavs, og sædvanlig laa han hjemme og rodede i Asken paa Arnestedet, medens de to ældste hjalp Faderen ved Avlingen. — Faderen holdt mest af de ældste, men det var nok ikke fri, at Moderen jo syntes bedst om Askegraa.

Da Forældrene vare blevne gamle og ikke selv kunde raade med Gaarden, maatte de tænke paa at give den til en af Sønnerne.

Faderen vilde, at en af de ældste skulde have Gaarden, men Moderen sagde, at Askegraa kunde være lige saa god, som nogen af de andre; naar han først blev sin egen Mand, fik han nok bedre Skik paa sig, mente hun.

Derom kunde nu hverken Forældrene eller Sønnerne blive enige, men tilsidst blev det da bestemt, at alle tre Brødre skulde sættes paa en Prøve, og den, der bestod Prøven bedst, skulde have Gaarden.

Moderen skulde saa da sige, hvori Prøven skulde bestaa, og hun sagde, at alle tre Sønner skulde drage ud i Verden et Aar, og den der da, naar de kom tilbage, havde fortjent sig de kjønneste Klæder, skulde have Gaarden.

Askegraa havde hun rigtignok aldrig seet i kjønne Klæder, men hun havde nu alligevel saa god Tro til ham, at hun nok mente, han skulde staa sig. Brødrene fik da saa meget, de kunde spise, og lidt Mad i Lommen; det kunde de vel trænge til, mente Moderen, naar de saadan skulde ud i den vide Verden.

De fulgtes ad, til de kom til en Korsvej, men da gik Askegraa lige frem, de andre derimod tog hver til sin Side. Askegraa blev ogsaa ved at gaa lige frem ad Vejen, til han var træt og sulten; saa satte han sig ned ved Vejkanten og tog sin Mad op af Lommen. Han havde siddet lidt, da der kom en gammel Kone gaaende ved en Krykke og en Kjæp. Hun rystede over alle Lemmer, og da hun saa Askegraa, satte hun sig ned ved Siden af ham og lod, som hun ikke kunde vinde længere frem. Askegraa satte den sidste Mad, han havde, hen til den gamle, og hun spiste, som om hun ikke havde faaet Mad i

mange Dage. — Den gamle Kone spurgte, om de skulde lægge i Vej sammen, — ja, det kunde de jo gjerne, sagde han. Da de skulde til at gaa, maatte Askegraa hjælpe hende, men jo længere de naaede frem ad Vejen, desto bedre gik det, og det varede ikke ret længe, før den gamle paa hendes Krykke og Kjæp gik saa rask, at Askegraa knap kunde følge med.

Hun spurgte ham saa ud om, hvor han skulde hen. Ja, han skulde da ud i Verden at fortjene sig ny Klæder. — Det tyktes hun jo ogsaa nok, han kunde trænge til, men hun vilde da have mere at vide. Tilsidst fik hun da ogsaa helt ud af ham, hvordan det hængte sammen. — Hun spurgte, om han vilde tjene hende, saa skulde han baade faa ny Klæder og faa det godt, for han skulde ikke bestille andet end fyre i Kakkelovnen.

Ja, Askegraa mente, han kunde jo lige saa godt tjene hende, som nogen anden.

De gik saa sammen, til de kom dybt ind i en stor Skov. Her boede den gamle Kone, og Tiden gik saa hurtig for ham, saa han mente, han havde kun været der ganske kort Tid, da Aaret var omme.

Han fik saa de fjonneste Klæder, han nogentid havde seet, sagde Farvel til den gamle og begav sig paa Hjemvejen.

Da han kom hjem, sad allerede de to ældste Brødre inde hos Forældrene; men da de saa ham i de prægtige Klæder, bleve de meget forbitrede, thi de havde ventet at se ham komme lige saa pjaltet tilbage, som han drog ud. De raabte, at disse Klæder var han ikke kommen ærlig til, for der var knap nogen, der vilde give ham Foden for, hvad han kunde bestille, langt mindre Klæderne.

Faderen syntes ogsaa, det var sært, hvor han, der altid havde ligget der hjemme og rodet i Asken, kunde komme til de fjonne Klæder, og Enden derpaa blev da, at Prøven skulde gjøres om.

Nu vilde Faderen bestemme, hvad de skulde gjøre, og han sagde da, at den af dem, der kunde komme hjem med de fleste Penge, naar Aaret var omme, han skulde have Gaarden. Han tænkte som saa, at nu maatte da Askegraa tabe, for der var nok ikke mange, som vilde give ham Penge.

Saa drog Brødrene igjen afsted. De fulgtes ligesom før ad, til de naaede Korsvejen, saa gik Askegraa lige frem, men de to ældste Brødre hver til sin Side.

Det gik som forrige Gang; Askegraa mødte den gamle Kone paa Vejen, og hun spurgte ham jo ud om, hvor han nu skulde hen. — Ja, det vidste Askegraa ikke, men han skulde da ud og tjene sig nogle Penge.

„Vil du tjene mig?“ spurgte den gamle.

Ja, det havde Askegraa da ikke noget imod. Han fulgte da igjen med hende til det lille Hus i Skoven og blev der et Aar ligesom forrige Gang.

Han havde sine gode Dage, og Aaret var forbi, før han vel vidste af det. Askegraa fik saa til Løn en Pose fuld af Penge og drog igjen affted til Hjemmet.

Her hjemme ved Bordet sad allerede hans to ældste Brødre, og hver af dem havde en Snes Daler liggende foran sig paa Bordet, som de havde fortjent.

„Naa du, Askegraa", sagde Faderen, „ja du har nok ingen Penge!"

„Jo, da har jeg ogsaa det", svarede Askegraa, „jeg har ikke talt dem, Fader, men her ere de!"

Faderen maatte holde sit Frakkeskjød op, og Askegraa rystede Pengene ud deri.

Der var da mange, mange Penge, og langt flere end nogen af de ældre Brødre havde fortjent. Men de raabte paa, at det ikke var gaaet rigtig til, for Askegraa kunde ikke være kommen til alle disse Penge paa en ærlig Maade og derfor skulde det gjøres om endnu en Gang.

Moderen vilde, at det nu skulde være nok, og selv Faderen begyndte at tro, at Askegraa dog nok ikke var saa dum, som han saa ud til. Dog, de to ældste plagede Forældrene saa længe, at de maatte gaa ind paa at lade dem prøve sig en Gang til.

Nu vilde de to ældste Brødre bestemme, hvad de skulde bringe med sig tilbage, og de sagde da, at den af dem, der om et Aar kunde komme tilbage med den fjonneste Pige til Kjæreste, han skulde have Gaarden. — Det kunde de da være sikker paa, at der var ikke nogen Pige, der vilde have Askegraa.

Saaledes blev det, og Brødrene rejste paany affted. De fulgtes ad til Korsvejen, og her skiltes de ligesom før.

Askegraa gik lige frem ad Vejen, og han mødte da ogsaa tredie Gang den gamle Kone. Hun blev glad ved igjen at se Askegraa, og han var da heller ikke kjed af at træffe hende.

Hun spurgte ham, hvor han nu skulde hen. — Ja, nu skulde han da ud at finde sig en fjon Pige, som vilde være hans Kjæreste.

„Naa, da har jeg hørt det med!" sagde den gamle Kone, „men her kan jeg ikke hjælpe dig, nu kommer det an paa dig selv. — Har du et vaagent Øje, saa kan jeg vel give dig et godt Raad, men det kan endda ikke hjælpe, hvis du ikke selv kan gjøre noget."

Askegraa var ved godt Mod og mente, at det gik nok godt, som det før havde gjort. Han fulgtes med den gamle Kone hjem. Da de naaede Huset, var det helt Aften. Hun viste ham da ind i en Stue for sig selv og sagde, at nu kom det an paa, om han kunde holde Øjnene aabne, til Klokken slog tolv, for da sprang et Vindue op i Stuen, og tre Svaler kom flyvende ind. Han maatte da vel høre efter, hvad Fuglene talte om, saa vilde han nok blive hjulpen.

Askegraa lagde sig ind i Stuen, og han holdt ogsaa Øjnene

aabne. Da Klokken slog tolv, sløj et Vindue op, og de tre Svaler kom flyvende ind i Stuen.

„Kvivit, Kvivit!“ sagde Svalerne, og den ene sagde til de andre: „Jeg ved noget Nyt, jeg ved, at Kongens eneste Datter er bleven blind og Kongen har lovet hende og det halve Rige til den, som giver hende Synet igjen!“

„Jeg ved ogsaa noget!“ sagde den anden Svale, „jeg ved, at der i Kongens Gaard staaer et Træ, som hverken vil skyde Knop eller Blomst, men hvis man gravede under det og tog op, hvad der ligger, saa skulde det nok blomstre, — og jeg ved mere endnu, for jeg ved, at den første Knop, der da kommer paa dette Træ, kan helbrede Kongedatteren, naar hun smøges over Øjnene dermed — Kvivit—Kvivit!“

„Jeg ved ogsaa noget!“ sagde den tredie Svale, „for jeg ved, at der i Kongens Gaard er Mangel paa Vand, men hvis de tog en stor Sten op, der ligger midt i Gaarden, saa vilde de faa Vand nok, saa meget, at hele Gaarden gik under, hvis de ikke først gravede en dyb Grav om Gaarden.“

Aftegraa hørte alt, hvad Svalerne fortalte. Da den gamle Kone om Morgenen kom ind til ham, spurgte hun, hvordan det var gaaet, og han fortalte, hvad han havde hørt. — „Ja, det er godt nok, det!“ sagde den gamle Kone. „Nu skal du drage afsted til Kongsgaarden og give dig i Tjeneste der, saa gaaer det nok, som det skal.“

Aftegraa sagde da Farvel til den gamle og drog afsted til Kongsgaarden. Saasnart han kom der, gik han ind i Kjøkkenet og spurgte, om han kunde faa Tjeneste der i Gaarden. Kokkepigen svarede, at der var ikke anden Tjeneste ledig end Kokkedrengens. Vilde han have den og bære Vand til Kjøkkenet, kunde han gjerne blive. „Jeg skal sige dig“, sagde Kokkepigen, „vi har saa slemt med det Vand, det maa vi hente langt borte fra, for her er ikke Vand at faa.“

Ja, Aftegraa sagde, at han da nok vilde blive der som Kokkedreng.

„Naa, hvad hedder du da?“ spurgte Kokkepigen.

„Hjemme kaldte de mig Aftegraa!“ sagde han.

„Ja, hed du saaledes hjemme, saa kommer du nok ikke til at hedde anderledes her“, svarede Kokkepigen.

Hver Dag bar nu Aftegraa Vand til Kjøkkenet, men da nogen Tid var gaaet, siger han til Kokkepigen, at det var da kjedeligt med det Vand, men hvis han maatte, saa kunde han nok skaffe Vand.

Kokkepigen lo ad ham og fortalte, hvor dybt de havde gravet, uden at naa Vand. Dog, Aftegraa blev ved at snakke om det den ene Dag efter den anden, og tilsidst fortalte Kokkepigen til Kongen, hvad Aftegraa havde sagt.

Kongen kaldte da Aftegraa ind for sig og spurgte ham, om det var sandt, at han kunde finde Vand.

Ja, sagde Askegraa, det kunde han vel; men da maatte han have 100 Mand til først at grave en dyb Grav rundt om Gaarden, thi ellers blev den ødelagt af alt det Vand, der kom.

Kongen gav da ogsaa omsider Askegraa, hvad han forlangte, og der blev gravet en dyb Grav rundt om Kongsgaarden. Derpaa blev den store Sten, der sad midt i Gaarden, taget op, og straks sprang Vandet højt i Vejret og fossede ud, saa hele Gaarden var gaaet under, hvis ikke Graven havde været.

Nu blev Askegraa meget afholdt af Kongen, han fik prægtige Klæder og spiste hver Dag ved hans Bord.

En Dag spurgte Askegraa, hvor det kunde være, at det Træ, der stod i Kongsgaarden, ikke skjød Knop og bar Blomst og Frugt ligesom andre Træer.

Kongen vidste ikke, hvad Grunden kunde være.

Askegraa lod sig da forstaa med, at han maaske nok kunde faa det til at skyde Knop. Kongen blev meget glad herover, og lovede ham alt godt, hvis han kunde det.

Askegraa fik da nogle Mand med sig, og saa gravede de ned under Roden af Træet og fandt der tre Kister. I den første var der Sølv, i den anden var der Guld og i den tredie Ædelstene. Da de vare tagne bort, bar Træet Knop, og Kongen vidste ikke alt det Gode, han vilde gjøre Askegraa.

En Dag, da Kongedatteren og Askegraa sad og talte sammen, strøg han hende over Øjnene med den første Knop, Træet havde baaret. Straks, han havde gjort det, fik hun sit Syn igjen og faldt ham om Halsen af Glæde.

Da Kongen kom ind, satte de sig til Bords, og som de sad og talte sammen, siger Prindsessen: „Fader, der spildte du paa dig!" — Kongen forundrede sig meget over, hvor hun kunde vide det, og hun fortalte da, hvorledes Askegraa igjen havde givet hende Synet; nu var han hendes Fæstemand, og det halve Rige var hans. Derpaa maatte Askegraa fortælle, hvordan det var gaaet til. Det var tredie Gang, han var borte fra Hjemmet, thi Brødrene sagde altid, at han ikke var kommen ærlig til, hvad han bragte.

„Ja, det er der gode Raad for!" sagde Prindsessen, nu vilde hun nemlig følge med ham hjem, saa kunde de da faa at vide, at hende havde han ikke stjaalet. — Da Aaret næsten var omme, sagde Prinsessen til Askegraa, at nu skulde han iføre sig sine gamle pjaltede Klæder. Derpaa blev der spændt for, og Askegraa og Prindsessen kjørte hjem til Faderens Gaard.

Da de kom til Gaarden, var det næsten Aften. Brødrene, som begge vare komne, bleve forbitrede, da de saa Askegraa i sine Pjalter komme kjørende med Prindsessen i den prægtige Vogn. Da Askegraa vilde løfte Prindsessen af Vognen, løb de til og spændte Ben for ham, saa han faldt i Skarnet og blev

helt tilsølet. Derpaa tog de ham og satte ham, saa snavset som han var, ind i Svinestien og lukkede Døren for ham.

Prindsessen førte de med stor Ærbødighed ind i Huset; de kunde nok tænke, sagde de, at Askegraa havde ført hende bort med Magt, men hvis hun vilde blive der til næste Dag, skulde de igjen føre hende til sit Hjem.

Brødrene havde ogsaa hver faaet en Kjæreste med til Hjemmet, men grimme vare de begge, den enes Næse var for stor og den andens for lille, og da de kom til Bords, tog Brødrenes Kjærester paa Maden med Fingrene og kastede Kjødbenene paa Gulvet. — Prindsessen derimod sad saa fin og let og spiste og Brødrene kunde nok skjønne, at hun var af en anden Slags end deres.

Prindsessen fik om Natten sit eget Værelse, og da de andre i Gaarden sov, stod hun op, gik ud og lukkede op for Askegraa. Han iførte sig sine prægtige Klæder, og de talte sammen, til det blev Dag.

Da skulde Sønnerne frem for Faderen, som nu var syg og sengeliggende af Alderdom, for at han kunde afgjøre, hvem der bragte den tjønneste Brud, og hvem der skulde have Gaarden.

Prindsessen tog da Askegraa ved Haanden, og førte ham frem for Faderen. Brødrene kom nu ogsaa med deres Kjærester, og de bleve jo lange i Ansigtet, da de saa Askegraa, som de troede, var vel gjemt i Svinestien.

Dengang kunde det ikke hjælpe, de sagde, at det ikke var gaaet ærligt til, thi Prindsessen sagde, at Askegraa var hendes Fæstemand.

Faderen sagde da, at Askegraa havde vundet og fortjent Gaarden, og Brødrenes onde Anslag blev gjort til intet. Askegraa tog da tilorde og sagde, at han ikke vilde have Gaarden, den kunde Brødrene dele imellem sig.

Askegraa kjørte derpaa hjem til Kongsgaarden, og der blev holdt Bryllup, saa det spurgtes langt. Da den gamle Konge døde, blev Askegraa Konge over hele Riget, og han regjerer maaske den Dag i Dag.

---

[766]

Trolden og Drengen.

Midt i en dejlig grøn Skov laa en stor Høj, og her boede en gammel graaskjægget Trold. Folkene der omkring vare bange

for ham og kom aldrig Skoven nær, naar de kunde undgaa det. Ved Udkanten af samme Skov laa en lille Hytte, hvor en fattig Enke boede med sin eneste Søn. Manden havde været Smed, men han var død for mange Aar siden, og Enken flyttede da ned til det lille Hus ved Udkanten af Skoven.

De havde kun en Ko, men endda holdt det tidt haardt nok at faa Føden til den, især da om Vinteren. Da maatte den gamle Enke hver Dag ud for at tigge Foder oppe i Byerne, og hun maatte bære det hjem paa sin Ryg til Huset. Om Sommeren var det derimod Drengens Bestilling at skaffe Koen Føde. Han gik da hver Dag med den paa Veje og ved Grøfter og Gjærder, hvor der fandtes lidt Græs. En Dag kom han ind i Udkanten af Skoven og saa da, at der her imellem Træerne stod højt Græs, og nu trak han hver Dag Koen herind. Han bandt Koen fast til et Træ, og medens den afaad Græsset der rundt om, kunde han ligge saa lang han var paa Ryggen og se op i Trætoppene. Inde midt i Skoven havde han aldrig været, for det havde Moderen strængt forbudt ham af Frygt for Trolden. Men en Dag kunde Drengen alligevel ikke modstaa Fristelsen, han løb fra Koen og ind i Skoven. Det var dejligt Solskin, og han havde hørt, at Trolde ikke holde af Solskin, derfor var der vel heller ingen Fare. Midt i Skoven fandt han en aaben Plet med højt Græs og høje Træer rundt om. Ved den ene Side laa Højen, hvor Trolden boede, men der var ingen Trold at se.

Næste Dag trak Drengen Koen ind i Skoven til Højen, hvor der var saa meget Græs. Koen lod han gaa for sig selv, og han lagde sig henne paa Højen og begyndte at fløjte; det var nu hans stadige Tidsfordriv, naar han drev med Koen.

Med et aabnedes Højen og Trolden kom ud, klædt i Graat fra Taa til Top, og saa langt et Skjæg havde han, at han næsten kunde træde deri.

„Hvad bestiller du, Dreng?“ spurgte Trolden.

Drengen blev saa bange, at han ikke kunde svare, og han kunde da ogsaa knapt forstaa, hvad Trolden sagde, for han stammede og hvæsede, som alle Trolde gjør.

„Hvor er du fra, Dreng?“ raabte Trolden paany.

„Jeg er hjemme fra!“ sagde Drengen i sin Forskrækkelse.

„Naa, du er hjemme fra!“ sagde Trolden, „men hvor er det?“

„Dernede i Skovhuset!“ sagde Drengen.

Trolden truede da med at kaste baade ham og Koen langt bort, hvis han ikke skyndte sig at komme afsted.

Nu fik Drengen travlt med at komme bort, men da han naaede Udkanten af Skoven, fortrød han alligevel, at han saadan havde ladet sig kyse.

Da han næste Dag skulde ud med Koen, bad han Moderen om at faa et Stykke „Skjorost“ med til sin Mad, og han

fik da ogsaa en stor Klump Skjørost med i Lommen. Inde i Skoven havde han en Fuglerede i et hult Træ, og da han stak Haanden ned i Hullet, fangede han Fuglen paa Æggene. Den puttede han ned i sin Trøjelomme til Osten, og saa trak han afsted med Koen ind til Trolbehøjen. Medens Koen græssede, lagde han sig paa Højen og gav sig til at fløjte, det bedste han kunde.

Straks kom Trolden farende ud og skjældte og truede.

„Er du der igjen, Dreng!“ raabte Trolden, og i det samme greb han en Sten i Haanden og klemte den, saa Vandet dryppede af den. „Saaledes skal jeg klemme dig, hvis du kommer her oftere og forstyrrer min Søvn“, raabte Trolden.

„Ja, det er da ikke saa meget det“, sagde Drengen, „for det kan jeg ogsaa gjøre.“

Og saa tog han Skjørosten op af Lommen og klemte den, saa Vallen løb af den.

Men da blev Trolden først arrig: „Jeg skal tage og kaste dig saa højt, saa du aldrig skal komme ned igjen!“ og saa tog han en Sten og kastede den op i Luften, saa det hvinede.

„En—to—tre—fire—fem—seks—syv— —“, sagde Drengen, og han talte til 131, før Stenen igjen naaede Jorden.

„Det var ret godt“, sagde Drengen, „men Stenen kom dog ned igjen. Nu skal jeg kaste!“

Han tog da Fuglen af Lommen og kastede den op i Luften, og den fløj sin Vej, glad over Friheden. — Da begyndte Trolden at tælle, men Drengen sagde, at det kunde han spare sig, for den kom aldrig ned mere.

Trolden saa forbavset paa Drengen og spurgte, om han vilde tjene ham. Ja, Drengen mente, de kunde jo snakke om det. De bleve da enige om, at Drengen skulde have Græs til Koen og fem Daler i Løn, og saa skulde han komme i Tjeneste, naar Solen var gaaet ned.

Da Drengen kom hjem og fortalte Moderen, hvad han havde gjort, blev hun jo meget forskrækket og mente, det gik aldrig godt; men det kunde ikke hjælpe, hvad Moderen sagde, Drengen var ved godt Mod. Han tog en lille Byldt Klæder paa Nakken og da Solen var gaaet ned, vandrede han afsted til Højen.

Drengen spurgte Trolden, hvad han skulde bestille; ja, de skulde da ud til Bækken efter Vand, for Kjæsten skulde til at brygge.

Kjæsten var Troldens Husholderske, og hun var glad ved at faa Drengen til Selskab i Højen.

Trolden og Drengen fik da hver en stor Spand for at hente Vand fra Bækken til Brygningen. Da de naaede Bækken, siger Drengen: „Det kan da ikke hjælpe med den Smule

Vand, vi kan bære i de to Spande, — vi maa hellere tage hele Bækken, saa har vi noget hjemme paa engang!"

„Du siger noget!" sagde Trolden, „jeg skal spørge Kjesten ad!" — og saa kastede Trolden Spanden og løb tilbage til Højen. Lidt efter kom han tilbage; nej, Kjesten vilde da ikke have saa meget Vand. — Ja, Drengen mente da, at den Smule Vand var ikke noget, der var værd at røre sig for; saa maatte Trolden tage begge Spandene og alene bære Vand. Drengen gik og saa til.

Da de havde faaet Vand, skulde de til at hente Torv nede fra Mosen ved Siden af Skoven; som de nu havde naaet Tørvestakken dernede, siger Drengen: „Jeg synes, Husbond, vi skulle hellere tage hele Stakken paa en Gang, saa er vi fri for at gaa saa tidt!" — Det synes Trolden, var ikke saa galt et Forslag, og han løb igjen hjem for at spørge Kjesten; men hun mente, at de saa ikke kunde være i Huset for Torv, og derfor maatte de nøjes med mindre. Drengen mente da, at saa lidt var ikke Umagen værd, og Trolden maatte alene bære Torv.

Den følgende Aften, — ja, for Troldene sove om Dagen —, kom Trolden og ruskede i Drengen, nu skulde de ud i Skoven for at hente Brænde. Da de vare færdige, og skulde afsted, spørger Drengen, om de ingen Øfse skulde have med. Nej, det brugte de ikke der, sagde Trolden, de rykkede dem op med Rode. —

Trolden viste nu inde i Skoven paa et Træ, der vel var en Favn omkring og spurgte, om han ikke troede, det kunde være passende. „Nej, det er lovlig lille, Husbond, vi maa have et, der er lidt mere i!" sagde Drengen.

Saa gik de længere ind, og Trolden viste paa et Træ, som var dobbelt saa tykt; det syntes Drengen kunde nok gaa an, og han sagde: „Nu kryber jeg op i Toppen og tager fat der, saa rykker I, Husbond, ved Roden!" — Det mente Trolden, var ikke saa galt, det havde han aldrig før tænkt paa. —

Drengen var snart oppe i Toppen og satte sig paa en Gren: „Nu begynder vi!" raabte han.

Ja, saa tog Trolden da fat af alle Kræfter og asede og sled, saa han pustede ved det.

„Jeg tykkes ikke det hjælper!" raabte Trolden og slap et Øjeblik for at hvile sig lidt.

„Jo", sagde Drengen, „naar I, Husbond, vil hjælpe lidt til dernede fra, saa skal hun nok komme!"

Nu spyttede Trolden i Hænderne og tog fat med et Brøl, saa Drengen blev helt forskrækket. Nu var det Alvor, for Træet begyndte at vakle.

„Kan I se, Husbond, nu hjælper det!" raabte Drengen og sprang ned af Træet, just da det med et højt Brag styrtede om.

Drengen spurgte saa, hvad Trolden helst vilde, enten bære Roden eller Toppen; men Trolden mente, at de helst maatte

hvile lidt, og han troede nok, han tog helst Toppen. Drengen lod da, som han hjalp Trolden Toppen af Træet paa Nakken, men han sørgede for, at Trolden kom midt under Træet og bar det alene; selv satte han sig op paa Roden, og Trolden maatte bære ham med.

„Hvordan gaaer det, du?" sagde Trolden foran. „Jo", sagde Drengen, „det gaaer rigtig godt, men Husbond maa nok tage lidt længere Skridt der foran." Trolden strakte da Ben, det bedste han kunde; men da nogen Tid var gaaet, begyndte Trolden saa smaat at snakke om, at det var vel bedst, de hvilede lidt. Drengen mente, at for hans Skyld behovedes det ikke, jo, Trolden mente da alligevel det var bedst. Saa kastede de Træet, og Trolden stønnede og pustede værre end nogen Blæsebælg, saadan havde han slidt. Paa Drengen var der intet at mærke, og Trolden gruede for, saa stærk han maatte være. —

Da de igjen skulde have fat, vilde Trolden bære Roden. Det gik som forrige Gang, Trolden kom til at bære hele Træet og Drengen fik ham til at gaa foran, idet han undskyldte sig med, at han ikke kjendte Vejen. Drengen satte sig saa op i en af Grenene og smaasang. Endelig naaede de hjem, og var nogen glad, var det Trolden. — „Den var tung, du!" sagde Trolden. „Ja", sagde Drengen, „det var næsten saa meget, som to kunde bære!"

Trolden maatte derefter holde sig inde flere Nætter, han havde Værk i alle Lemmer. Drengen havde intet at bestille, men han fik let Tiden til at gaa.

Trolden havde dog fattet Uraad og var kommen til at tænke paa, at Drengen dog vist narrede ham.

En Morgen i Dagningen siger Trolden derfor til Drengen, at nu skulde de gaa uden for, saa skulde de prøve noget nyt. Trolden tog saa en tung Guldkolle, og da de kom uden for, sagde han, at nu skulde de prøve at kaste Kollen for at se, hvem der kunde kaste den højest op.

„Ja, nok, Husbond! lad os prøve det!" sagde Drengen, men igrunden var han i Knibe, for han kunde ikke løfte Kollen, langt mindre kaste den. Trolden kastede da Guldkollen saa højt op, at det varede længe, længe, før den kom ned igjen. Derpaa skulde Drengen kaste, men i det samme begyndte Solen at titte frem i Østen og Drengen truede da med at kaste Kollen hen imod Solen, saa den aldrig mere skulde komme tilbage; men Trolden snappede Kollen og skjulte sig for Solen saa hurtig han kunde, og der blev ikke mere af den Leg.

Trolden gik nu i nogen Tid og „skottede" mistænksomt til Drengen, men denne lod, som der ikke var noget i Vejen mellem dem, og saa blev da ogsaa Trolden bedre til Sinds.

Da det var bleven Efteraar, og Nødderne vare blevne modne, siger Trolden, at nu skulde de ud i Skoven at samle

Nødder. De fik hver en stor Kurv paa Ryggen og drog afsted. Da de naaede et Sted i Skoven, hvor der var mange Nødder, begyndte de at plukke. Drengen foreslog, at de skulde plukke omkap, for at se, hvem der først kunde faa Kurven fuld. Det syntes Trolden nok om. Drengen gik da hen til et Sted i Skoven, hvor der var en Mængde Smaasten af Størrelse som Nødder. Med disse fyldte han Kurven og gik tilbage til Trolden. Denne forundrede sig over, hvor han saa snart kunde blive færdig, og nu maatte da Drengen hjælpe ham, indtil den anden Kurv var fuld af Nødder.

„Nej se engang, Husbond!" raabte Drengen, „hvad er det dog for en stor Fugl, der flyver oppe?"

Trolden lod sig narre og gloede lige i Vejret og til alle Sider. Imedens ombyttede Drengen de to Kurve, saa Trolden fik den med Stenene, og han den med Nødderne; dog blandede han nogle Nødder mellem Stenene.

„Jeg seer ingen Fugl!" sagde Trolden.

„Nej, nu er den ogsaa fløjet!" sagde Drengen og spurgte, om de nu ikke skulde smage lidt paa Nødderne. Jo, det kunde ikke være saa galt, mente Trolden. De satte sig da ned, hver med en stor Kurv foran sig og begyndte at knække Nødder og spise. Drengen kastede Skallerne bort, men Trolden tyggede det alt, han syntes det var saa megen Ulejlighed at pille Skallerne fra. Da de havde spist lidt, klagede Trolden over, at der var nogle af Nødderne, der var saa haarde at knække, saa det gjorde ondt i Tænderne.

„Det er netop Tegn paa, at de ere gode!" sagde Drengen.

Trolden tyggede saa igjen paa Stenene, saa det skrattede; men snart klagede han sig igjen i Tænderne, og mente, ikke, han kunde taale flere. Drengen syntes, at de skulde blive ved endnu lidt. Dog med et sparkede Trolden Kurven omkuld, saa Stenene raslede ud, og raabte, at han havde faaet en Nød, der var saa haard som en Flintesten, og det gnistrede ordentlig, da han knækkede den. Han skreg og jamrede sig i Tænderne. Saa drog de hjemad, men da de vare komne midtvejs, kastede Trolden sig ned paa Jorden og vred sig af Smerte. Der sad et Stykke af en Nøddeskal fast mellem en af hans Tænder. Han vilde da, at Drengen skulde stikke sin Haand — for den var saa lille — ind i Munden paa ham og pille det ud, men det tog Drengen sig vel iagt for. Derimod fik han fat paa en tyk Stavre, Trolden gabede saa højt han kunde, og omsider fik da ogsaa Drengen stødt Flintestenen løs.

Mange Dage derefter laa Trolden og jamrede sig i Tænderne, og han spurgte da Drengen den ene Gang efter den anden, om han ikke kunde give ham et godt Raad. Jo, Drengen vidste da vel et Raad, men — sagde han — det var noget slemt, især i Forstningen, det kom jo an paa, om Husbond

kunde taale det. — Naar det kun kunde hjælpe, saa kunde han da sagtens taale det, sagde Trolden.

„Ja", sagde Drengen, „saa maa Husbond staa op og følge med herhen til Ilden."

Midt i Troldens Bolig var Arnestedet, og i Midten deraf et stort Hul, hvor Ilden brændte. Over dette Hul plejede Husholdersken at hænge Gryden, naar hun kogte Mad.

„Nu skal Husbond tage Munden fuld af Vand, og sætte sig over dette Hul paa Arnestedet, indtil Vandet koger i Munden, — det skal nok hjælpe!" sagde Drengen.

Trolden syntes, det var et godt Raad, det, og gjorde, som Drengen sagde. Han holdt det ud en Stund, men med et foer han op med et Brøl, og løb rundt i Værelset af Smerte. — Drengen spurgte troskyldigt, om det saa ikke hjalp i Tænderne, — jo, det gjorde det da, men der var nu det, der var værre. — Trolden maatte blive i Sengen i mange Dage, imedens kunde Drengen gaa ude i Skoven og knække Nødder og forslaa Tiden, som han bedst kunde.

Trolden gik derefter længe og tænkte paa, hvordan han bedst skulde slippe fri for Drengen; ligefrem give sig i Kast med ham turde han ikke af Frygt for hans Styrke. En Dag fortalte da Trolden til Husholdersken, at Drengen skulde slaaes ihjel, for han blev ham for stærk, og han vilde da se at gjøre det af med ham, naar han laa og sov. Dette fortalte Husholdersken igjen til Drengen og bad ham tage sig ivare. Drengen svarede, at det skulde han snart faa Trolden gjort kjed af, og han bad da Trolden, om han ikke maatte gaa hjem at besøge sin Moder, det var saa længe siden, han havde seet til hende. Jo, det maatte han da nok, sagde Trolden, naar han snart kom igjen. — Derhjemme fik Drengen en fort Potte, og da han kom tilbage, traf han sin store røde Hue over Potten og lagde den i Sengen, saa det saa ud, som Hovedet af et Menneske, og selv krøb han ind under Sengen. — Lidt efter kom Trolden ind, han kaldte stille paa Drengen for at høre, om han sov. Han havde en stor Kolle i Haanden, og paa en Gang slog han ned i Potten, saa det knaldede. Derpaa skyndte han sig ud af Døren i den Tro, at han havde gjort det af med Drengen.

Da det blev Aften, krøb Drengen frem af sit Skjul og gik rask ind i Stuen, som intet var hændet. Trolden saa forfærdet paa ham. Drengen undskyldte sig, at han havde sovet saa længe, for han var engang bleven vækket ved, at der ligesom var noget, som faldt ned i Ansigtet paa ham, og saa havde det varet en Tid, før han igjen faldt i Søvn.

Trolden var nu rent forknyt, for nu troede han aldrig at kunne slippe fri for Drengen. Han gik i mange Dage og tænkte paa Raad fra Morgen til Aften. Endelig en Dag siger Trolden: „Kjæsten! Troer du ikke, han kan æde sig ihjel?"

„Hvem mener Husbond?" spurgte hun.

„Jh — Drengen! Troer du ikke, han kunde æde sig ihjel, saa var vi af med ham, — troer du ikke, Kjesten?"

Jo, det mente Kjesten, det kunde han da vist, naar han fik noget, som han rigtig holdt af.

„Ja, Kjesten, han skal have „Sødgrød" [1]), det er det bedste af alt, saa æder han sig ihjel!"

Trolden var saa glad over, at han endelig havde hittet paa Raad; men da Kjesten fik fat paa Drengen, sagde hun ham, hvad Trolden havde i Sinde.

Da Trolden saa Drengen, fortalte han ham, at de skulde have Gilde, hvor de rigtig skulde spise, og han spurgte ham, hvad han nu holdt allermest af.

„Sødgrød!" sagde Drengen.

„Ho—ho!" sagde Trolden, „holder du mest af Sødgrød, ja det gjør jeg ogsaa."

Drengen mente da, det var bedst de fik sig noget, der kunde forslaa, naar de endelig skulde til det. Trolden spurgte, hvormeget han troede, han kunde spise. „Et Par Skjæpper!" sagde Drengen. Ja, Trolden mente da ogsaa, at han kunde spise et Par Skjæpper. Kjesten skulde da til næste Aften koge fire Skjæpper Grød, men Trolden sagde, hun ikke maatte koge den for godt, for at den kunde „bone ud" i Livet paa ham.

Drengen bad da Trolden om Lov til at gaa hjem til Moderen; jo, det maatte han jo da godt, naar han husfede paa at komme igjen til Aften, da Gildet skulde staa.

Hjemme hos sin Moder fik Drengen en to Skjæppers Pose og sin Faders store Vadmelskoste. Lige i Mørkningen kom han tilbage. Groden var færdig, og Trolden sad og ventede paa, at Drengen skulde komme til Bords.

Drengen bandt da Posen fast om Halsen og trak Kosten uden over. Saaledes kom han ind til Trolden, og nu skulde de sidde sammen henne ved Arnestedet og spise Groden. Den var heldt op i et stort Trug, og Drengen passede paa at komme til at sidde saaledes, at Trolden ikke kunde se ham. De begyndte da at tage til sig af Groden. Han listede den ene store Skefuld ned i Posen efter den anden. Trolden tog ogsaa godt for sig, for Grød det var nu en Herreret for ham.

„Hvordan gaaer det?" spurgte Trolden.

„Aa, Husbond, vi har jo først nylig begyndt!"

Saa spiste de igjen, men Drengen passede paa, at Trolden fik lige saa meget, som han puttede i Posen.

„Jeg tykkes snart, jeg bliver mæt!" sagde Trolden og betænkte sig.

„Nej", sagde Drengen, „Husbond maa da endelig blive ved

---

[1]) Efter Folketroen er „Sødgrød" (o: Byggrynsgrød kogt i Mælk) Troldenes kjæreste Ret, derfor sættes Grød for Nisen, og Grød kaldes endnu for Spog paa Sælland: „Troldekost".

lidt endnu, for jeg kan da ikke være bekjendt at blive ved længere end Husbond, og jeg er ikke saa nær mæt!"

Saa aad de da igjen, til de lige mødtes i Midten af Truget, og Drengen kunde mærke, at Grøden begyndte at vejе i Posen.

„Aa—aa — hvordan har du det? jeg troer, jeg har spist for meget, jeg er saa tyk! — Aa, jeg dør!" sagde Trolden.

„Nej, du gjør vel ikke!" sagde Drengen. „Jeg har nok ogsaa faaet vel meget, men — bi lidt, jeg skal finde paa Raad!"

Han greb da en stor Kniv, der laa paa Arnestedet og gav et Rids i Posen, saa Grøden væltede ud. — „Det gjorde godt!" sagde Drengen. „Vil Husbond ikke ogsaa prøve det?"

Trolden turde da ikke i Forstningen, men Drengen sagde, at det lettede saa godt, og det var kun et Snit.

„Aa, jeg dør vist, saa gammel som jeg dog er!" raabte Trolden i sin Angst. Drengen gav ham Kniven i Haanden, og naar han talte til tre, skulde han stikke til.

Drengen talte: En—to—tre! og saa stak Trolden til. Han brølede, saa Jorden rystede, og med det samme var han død.

Drengen og Kjesten delte alt det Guld og Sølv, som var i Højen, og saa drog hver til sit. Drengen og hans Moder levede lykkelig i mange Aar i det lille Hus ved Skoven og led siden aldrig Nød.

---

[767] ## Den lille Dreng.

(Fra Vestsælland.)

Der var engang en lille Dreng, som fik Tjeneste hos en Mand og skulde vogte en Ged. Da det blev Aften, og Drengen skulde hjem og have sin Mad, saa vilde Geden ikke gaa. Da gav den lille Dreng sig til at græde. Saa kom der en Hund hen til ham og den lille Dreng sagde til Hunden:

„Hund vil du ikke Geden bide?
Ged vil ikke hjem gaa,
og jeg kan ingen Mad faa!"

„Nej!“ sagde Hunden.

Saa kom der en Kjæp, og saa sagde Drengen til Kjæppen:

„Kjæp vil du ikke Hund slaa?
Hund vil ikke Geden bide,
Geden ikke hjem gaa,
og jeg kan ingen Mad faa!“

„Nej!“ sagde Kjæppen.

Saa kom der en Okse, og saa sagde den lille Dreng til Oksen:

„Oks vil du ikke Kjæp hugge?
Kjæp vil ikke Hund slaa,
Hund ikke Ged bide,
Ged ikke hjem gaa,
og jeg kan ingen Mad faae!“

„Nej!“ sagde Oksen.

Saa kom der en Smed, og saa sagde den lille Dreng til Smeden:

„Smed vil du ikke Okse fænge?
Oks vil ikke Kjæp hugge,
Kjæp ikke Hund slaa,
Hund ikke Ged bide,
Geden ikke hjem gaa,
og jeg kan ingen Mad faa!“

„Nej!“ sagde Smeden.

Saa kom der et Stykke Reb, og saa sagde den lille Dreng til Rebet:

„Reb vil du ikke Smed hænge?
Smed vil ikke Okse fænge,
Oks ikke Kjæp hugge,
Kjæp ikke Hund slaa,
Hund ikke Ged bide,
Ged ikke hjem gaa,
og jeg kan ingen Mad faa!“

„Nej!“ sagde Rebet.

Saa kom der en lille bitte Mus, og saa sagde den lille Dreng til Musen:

„Mus vil du ikke Reb gnave?
Reb vil ikke Smed hænge,
Smed ikke Okse fænge,
Oks ikke Kjæp hugge,
Kjæp ikke Hund slaa,
Hund ikke Ged bide,
Ged ikke hjem gaa,
og jeg kan ingen Mad faa!“

„Nej!“ sagde Musen.

Saa kom der en stor, graa Kat, og den lille Dreng sagde til den store, graa Kat:

„Kat vil du ikke Mus bide?
Mus vil ikke Reb gnave,
Reb vil ikke Smed hænge,
Smed ikke Ofse fænge,
Oks ikke Kjæp hugge,
Kjæp ikke Hund slaa,
Hund ikke Ged bide,
Ged ikke hjem gaa,
og jeg kan ingen Mad faa!"

„Jo!" sagde Katten, og Katten bed Musen, Musen gnavede Rebet, Rebet hængte Smeden, Smeden fængede Ofsen, Oksen huggede Kjæppen, Kjæppen slog Hunden, Hunden bed Geden, Geden gik hjem, Drengen fik Mad, og — Sorgen blev slukt!

Gaader fra Sælland.

[768] 1.

Det staaer paa en Sten
og fletter sine Ben
og raaber over alle Huse.

(En Hane.)

---

[769] 2.

Hvad er det, der løber rundt for hver Mands Dør og gjør Veg?

(Stjærsliberens Slibesten.)

---

[770] 3.

Et lille Hus fuldt af Mad,
tynd Væg og intet Tag.

(Et Æg.)

---

[771] 4.

Hvad er det, der skriger, naar det faaer Ede, men tier, naar det intet faaer?

(En Kværn.)

---

[772] 5.

Hvad er det, der har Æg, men dog ikke kan gjøre Æg?

(En Kniv.)

---

[773] 6.

Hvad er det, der ligger fladt ned om Dagen, men om Natten rejser sig op som et Hus?

(En Harve.)

---

[774] 7.

Hvad er det, der gaaer omkring og titter ind ad hver Mands Dør, men kommer dog aldrig indenfor?

(Solen.)

---

[775] 8.

Rundere end et Æg og længere end en Kirkevæg.

(Et Garnnøgle.)

---

[776] 9.

Hvad er det, der om Dagen er fyldt med Kjød og Blod, men om Natten tom og staaer da og gaber ad os?

(Fodtøjet foran Sengen.)

---

[777] 10.

Hvilken Stav er tungest?

(Tiggerstaven.)

---

[778] 11.

Hvad er det, der bliver større, jo mere man tager deraf?

(Et Hul.)

---

[779] 12.

Halvt Mørke,
Halvt Lys;
noget seer man igjennem mig;
men mange Ting slet ikke.

(Taage.)

---

[780] 13.

Hvilke Folk leve af Vind og Vand?

(Møllerne.)

---

[781] 14.

Hvad seer Bonden daglig,
Kongen sjælden,
men Gud aldrig?

(Sin Ligemand.)

---

[782] 15.

Hvad er det, der er mellem Bjærg og Dal?

(Ordet „og".)

---

[783] 16.

Skovet i Skoven,
smedet i en Smedie
og født i en Kobaas.

(En Sabel.)

---

[784] 17.

Lodden forinden,
skaldet forunden,
fire Øren
og en Rumpe (ɔ: Hale).

(En Kat i en fort Gryde.)

---

[785] 18.

Før bar det Rod og Top,
men nu bær det Sjæl og Krop.

(Et Par Træsko.)

---

[786] 19.

Hvad er det, der gaaer til Vands, men gjemmer Vommen hjemme?

(Et Dynevaar, som vaskes.)

---

[787] 20.

Hvad er det, der kan gaa igjennem et Gjærde, uden at gjøre Hul?

(Solen.)

---

[788] 21.

Et Indelukke fuldt af smaa hvide Kyllinger, og en lille rød Hund gjøer bag et Gjærde?

(Munden med Tænderne og Tungen.)

---

[789] 22.

Paa hvilke Fisk sidde Øjnene tættest sammen?
(Paa de mindste.)

---

[790] 23.

Hvad er det, som bærer sin Herre, og som Herren bærer igjen?
(Skoene.)

---

[791] 24.

Et stort, hult Kar,
Et Lagen kan dække det,
men ti Heste kan ikke trække det.
(En Brønd.)

---

[792] 25.

I hvilke Kar kan man ikke slaa Vand?
(I de fyldte.).

---

[793] 26.

Fem Gjæster fik et Fad ind med fem Æg, hver tog sit, og der blev endda et tilbage i Fadet. Hvordan gik det til?
(Den femte tog Fadet med.)

---

[794] 27.

Hvem kan kjøre tusinde Mand til Byen i en Vogn?
(Den, som kjører tidt nok.)

---

[795] 28.

Man spiser saa Ting foruden mig, men sjælden spiser man mig alene.
(Salt.)

---

[796] 29.

Hvorledes kan man med en Tønde Mel fylde to Sække, saa der kommer en Tønde i hver Sæk?
(Den ene Sæk drages uden over den anden.)

---

[797] 30.

Hvem kan gaa omkring paa fri Mark uden at forlade sit Hus?

(Sneglen).

---

[798] 31.

Toben tog Treben og slog til Fireben.
(Malkepigen tog Stolen og slog Koen.)

---

[799] 32.

Den som gjør mig, vil ikke bruge mig;
den som bærer mig, vil ikke beholde mig;
ja den som kjøber mig, trænger ikke til mig;
og den som faaer mig, ved ikke, han har mig.
(En Ligkiste.)

---

[800] 33.

Hvormange Sten gik til Rundetaarn?
(Kun en, de bleve alle kjørte derhen, saanær som Bygmesteren, han hed — Sten!)

---

[801] 34.

Jeg drikker, men bliver aldrig mæt,
jeg løber, men bliver aldrig træt,
jeg synger ofte saa sorrigfuld.
(Havet.)

---

[802] 35.

Jeg taler uden Tunge,
jeg raaber uden Lunge,
har Del i Fryd og Smerte,
men mangler dog et Hjærte.
(En Kirkeklokke.)

---

[803] 36.

Kejser „Karolius“ havde en Hund,
som han gav Navn med sin egen Mund.
Hvad hed saa Kejser „Karolius's“ Hund?
(Hunden hed: „Hvad“.)

---

[804] 37.

Oppe paa Bakke der stander en Knægt,
hvis Klæder er skaaret i fire „Konfekt“;
hvad hedder den Knægt?

(En Mølle.)

---

[805] 38.

Fire hængende,
fire gængende,
to stikker lige ud,
og en dronter bag.

(En Ko.)

---

[806] 39.

Saa højt som Hæs,
saa gront som Græs,
saa sødt som Valle,
saa bedsk som Galde.

(Et Valdnøddetræ med Nødder.)

---

[807] 40.

Lap paa Lap og hundrede Mands Lap. Hvad er det?

(Et Hvidkaalshoved.)

---

[808] 41.

Hvad er det, der gaaer til Vands paa Hovedet?

(Et Træskosøm.)

---

[809] 42.

Hvad tager Præsten først paa Prædikestolen?

(Han „tager Vejret“.)

---

[810] 43.

Hvordan skal tre Mand, som har fire Brød, bære sig ad; den ene maa ikke faa mere end den anden, og der maa intet Brød skjæres i Stykker?

(„Den ene“ o: den første, maa kun faa et Brød, men „den anden“ maa nok faa to.)

---

[811] 44.

Hvad er det værste Navn, og hvad er det højeste Navn i hver Mands Hus?

(Det „værste" er Morter, udtales „Morder". Det „højeste" er Greb, udtales „Greve" ɔ: Hanken i en Spand.)

---

[812] 45.

Hvad er det jeg har, og du bruger?

(Mit Navn.)

---

[813] 46.

Hvor fløj Uglen hen, da hun var tolv Aar gammel?

(Hun fløj ind i det trettende.)

---

[814] 47.

Der sad tre Pærer paa et Træ, og saa gik Degnen og hans Datter og Præsten med sin Kone ud for at plukke Pærerne, og de fik en hver. Hvorledes kunde det lade sig gjøre?

(Præsten var gift med Degnens Datter.).

---

[815] 48.

Hvad er det for et Dyr, der har to Øjne i Panden og „To" paa Ryggen?

(Faaret. „To" ɔ: Uld.)

---

[816] 49.

Hvad er det for en Vogn, der hverken har Hjul, Bund, Stang eller Sæder?

(Karlsvognen.)

---

[817] 50.

Fugl, Fugl fjerløs (udtalt: fi—er—løs)
kom og satte sig paa Bom—Bom—Bierløs,
men saa kom Jomfru Mundløs
og tog den Fugl, som sad paa Bom—Bom—Bierløs.

(Fuglen ɔ: Sneen, Bierløs ɔ: Jorden, og Jomfruen er Solen, som om Foraaret smelter Sneen.)

---

[818] 51.

Mindre end en Hest,
fortere end en Præst,
og ti Karle kan ikke sadle den.

(En Loppe.)

---

[819] 52.

Jeg mødte to Søstre paa min Vej,
den ene min Moster, den anden ej.
Hvem var hun da?

(Min Moder.)

---

[820] 53.

Komme de ikke, saa komme de,
men komme de, saa komme de ikke!

(En Mand saa til sine Ærter ude ved Stranden; hvis Vildgæssene kom og tog Ærterne, saa „kom" Ærterne ikke; men kom Gæssene ikke, saa kom Ærterne nok.)

---

[821] 54.

En lang Mand med et stort, fladt Hoved. Hvad er det?

(Et Søm.)

---

[822] 55.

Hvad er det, der ikke kan vende sig i en Kobaas, men nok rende ned i et Musehul?

(En Tækkekjæp.)

---

[823] 56.

Der staaer en Hund paa gylden Ben
og gjøer i vor Have.
Nok har jeg sagt Jer Hundens Navn,
men I gjætte det aldrig i Jere Dage.

(Hundens Navn var: Nok.)

---

[824] 57.

Groet i Skoven,
vokset i Faarehuset,

smedet i Smedien,
og kom ind og løb rundt paa Gulvet.
(En Rok, hvorpaa der spindes.)

---

[825] 58.

To Skrog i en Skrumpe,
fire Ben og ingen Rumpe (ɔ: Hale).
(To Personer i en Seng.)

---

[826] 59.

Hvad er det, der først kommer ind i Kirkedøren?
(Nøglen.)

---

[827] 60.

Aa op og aa ned
og ti drejer fire.
(Gjerningen: at malke; aa af at aſe, arbejde uden Ophold; drejer ɔ: drager; ti ɔ: de ti Fingre.)

---

[828] 61.

Hvad er det, der gaaer Nat og Dag, men kommer dog aldrig videre?
(Et Ur.)

---

[829] 62.

Jeg er Skovens skjønneste Datter,
og Jorden er min Moder;
jeg vandrer saa mange forbi,
men ingen kjender mit Fodspor.
(Skibet.)

---

[830] 63.

Der staaer et Træ i min Faders Gaard,
Træet hedder „Ene“,
og paa Træet er tolv Grene,
paa hver Gren fire Reder,
i hver Rede syv Unger,
og hver Unge har sit Navn.
(Aaret, de tolv Maaneder, Uger og Dage.)

---

[831] 64.

Man koger det ikke,
man tygger det ikke,
man synker det ikke,
og dog smager det mange godt.
(Tobaksrøg.)

---

[832] 65.

Hvad har man Lov til at skyde paa Kongens Vildtbane?
(Ryg og Gjenvej.)

---

[833] 66.

Fire Tripoliter,
to Glasmasiter,
en Madpose og en Spadseretok.
(En Kat: fire Fødder, to Øjne, Bugen og Halen.)

---

[834] 67.

Lange hængte og ranglede,
sorte sad og gabede:
Gid den lange var i mig!
(En sort Kat sad og saa paa en Pølse, den ikke kunde naa.)

---

[835] 68.

Toben sad paa Treben og gnov paa Eben, saa kom Fireben og tog Eben fra Toben, saa tog Toben til Treben og slog Fireben for Panden, saa Fireben tabte Eben, og saa fik Toben igjen Eben.
(En Mand sad paa et „Treben" og gnavede paa et Ben, men saa kom en Hund og snappede Benet fra ham; Manden tog saa „Trebenet" og slog Hunden, saa den tabte Benet, og Manden fik det igjen.)

---

[836] 69.

En Møller gik ind i sin Mølle; Møllen havde fire Hjørner, i hvert Hjørne stod tre Sække, paa hver Sæk laa tre Katte, hver Kat havde fire Killinger; — hvormange Fødder var der i Møllen?
(Kun to, nemlig Møllerens; Katten siges ikke at have Fødder, men Poter.)

---

[837] 70.

Jeg kjører i forgyldt Kareth,
naar du paa rette Tid mig seer;
Kasketten blaa og Kjolen grøn
min Sommerdragt mon være,
men naar jeg saa aflægger den,
en Krone mon jeg bære.

(Et Høsstraa.)

---

[838] 71.

En Konge havde en Tjener, som højligen havde forbrudt sig. Han blev dømt fra Livet, men Kongen vilde benaade ham, hvis han inden tre Dage kunde forelægge Kongen en Gaade, som denne ikke kunde løse. Tjeneren grundede to Dage forgjæves; den tredie Dag gik han ud i Marken og kom ikke hjem før Aften; men da traadte han frem for Kongen med følgende Gaade:

Da jeg gik ud, var jeg ilde stedt, men da jeg kom hjem, var jeg vel beredt; thi jeg havde hørt syv Tunger synge i et kroppeløst Legeme.

Kongen kunde ikke løse Gaaden, og Tjeneren beholdt Livet.

(Tjeneren fandt ude paa Marken en Fuglerede med syv Unger i Benraden af et Dyr.)

---

[839] 72.

Suk Hjærte, men brist ikke,
du har en Ven, du ved ikke,
langt borte, men dog nær,
han haver dig saa inderlig kjær.
Da jeg vilde, vilde du ikke;
nu du vil, kan jeg ikke;
men naar hende Graven har,
en anden Ven jeg da mig ta'er!

(En Karl havde bejlet til en Pige, men hun vilde ikke have ham; han giftede sig da med en anden, men da han kom fra Alteret og var bleven viet, sad den, han egentlig elskede, i Stolen og sukkede, og han sagde da dette).

---

[840] 73.

Hvad er det, som gaaer igjennem et Gjærde og slænger Tarmene efter sig?

(En Synaal med Traad.)

---

[841] 74.

Naar man kjendte en, som havde alle Livets Goder, dernæst Guds Naade og tilsidst den evige Salighed, — hvad kunde man saa ønske mere?

(At der var flere af dem.)

---

[842] 75.

Hvad er det: En rød Fløjels Stol med 32 hvide Jomfruer?

(Tungen med Tænderne.)

---

[843] 76.

To mødte hinanden paa Kjøbenhavns Gade, saa sagde den ene: Goddag, Fader! — Den anden svarede: Ja, jeg er nok din Fader, men du er ikke min Søn!

(Det var hans Datter.)

---

[844] 77.

Hvad ligner mest en stegt Gaas?

(En stegt Gasse.)

---

[845] 78.

Hvad hed Zebedæisønnernes Fader?

---

[846] 79.

Min Kone spinder „avet" om, — er det „ret"?

---

[847] 80.

Hvad er det for en Gade i Kjøbenhavn, hvor de kun bage Pandekager paa den ene Side?

(Kronprindsessegade, hvor der kun er Huse ved den ene Side.)

---

[848] 81.

Stagen staaer,
og Bølgerne gaaer
og ti trækker fire.

(Gjerningen at malke.)

---

[849] 82.

Hvad er det: Svedent kryber i Vredent?
(Saaledes spurgte engang Kokkepigen paa en Herregaard Folkene, som „vred“ sig ved at spise Vællingen, der var lidt sveden, men som de dog alligevel ikke turde lade staa.)

---

[850] 83.

Min Fader det var,
hvis Moder jeg blev;
det Barn, som jeg „fødte“,
var min Moders Mand.

(En Mand havde forøvet en Misgjerning og blev af Kongen til Straf sat ind i et Taarn for at sidde der, til han døde af Hunger. Datteren fik hver Dag Lov til at besøge ham i Taarnet, og hun gav ham Die, saa han opholdt Livet. Da Manden til Kongens Forundring endnu levede den tiende Dag, stedtes Datteren for Kongen, og han lovede hendes Fader Friheden, hvis hun kunde fremsætte en Gaade, han ikke kunde løse.)

Sagn fra det vestlige og sydlige Sælland.

[851] **1. Troldens Hævn.**

Paa Asnæs er en Gaard, i hvis Have der findes en stor, gammel Kæmpehøj. Tidligere har den staaet urørt, men for en Del Aar tilbage lod Ejeren Højen omdanne og beplante. Det syntes Trolden, som boer i Højen, ikke om, og han hævnede sig, thi kort efter brændte Gaarden. Da de havde faaet Gaarden opbygget af ny, brændte den igjen. Den gamle Ole — — sagde forleden, at Gaarden snart igjen vilde brænde, saa meget vidste han, for en Nat havde han seet hele Gaarden gloende, og han mente, at saaledes vilde det nok blive ved, indtil Højen blev sat i den gamle Stand.

---

[852] **2. Præstekonen i Kirkehelsinge.**

I Vaabenhuset i Kirkehelsinge Kirke findes et gammelt Maleri, som for skal have hængt inde i Kirken. Billedet forestiller en Kvinde med det ene Ærme af Kjolen trukken paa, det andet ikke. Det siges at være en Præstekone, som engang til et Gilde bestemt vilde have en ny Kjole færdig. Da Tiden kom, hun skulde drage Kjolen paa, manglede det ene Ærme, og hun blev da forbitret paa Syersken og svor: „Den skal være færdig, om jeg saa skal hente alle Skrædere fra Helvede til den!“ — Straks kom der en Mylr af Smaatrolde og begyndte at sy paa Ærmet, og i et Nu var det færdigt; men Djævlene vilde ikke derfor fortrække, de forlangte mere at bestille. Heldigvis kom Præsten i det samme til og reddede sin Kone, idet han manede „Skrædderne“ bort; — deraf kan man se, at der er mange Skræddere i Helvede! — Præsten lod siden dette Billede male og ophænge i Kirken, til Advarsel for alle om ikke at tage Guds Navn forfængelig.

---

[853] **3. Rottejægeren.**

„Den gamle Husmand fra Rersø, som vi hvert Aar havde til at hjælpe os ved Skjætning, fortalte engang, at han i sine unge Dage havde tjent paa en Herregaard, hvor de havde en saa forfærdelig Plage af Rotterne. Saa kom der, — fortalte han —, engang en klog Mand der til Egnen, og ham fik vi da Bud til. Han

kom ogsaa til Gaarden, men han var hoven paa det, og vilde ikke drive Rotterne bort, medmindre Herremanden betalte ham tyve Rigsdaler for det. — Nej, saa bandede Herremanden, om vi saa fik saa mange Rotter paa Gaarden, at vi ikke kunde spytte for dem, saa vilde han dog aldrig give saa meget for at blive dem kvit. — „Ja“, sagde den kloge Mand, „men saa skal jeg endda gjøre det saaledes, at alle Rotterne samles her i Gaarden, og derfra skal jeg saa drive dem ned i Dammen.“ — Nej, det var da det samme, Herremanden vilde ikke give de tyve Rigsdaler. — „Ja, saa skal I ogsaa faa saa mange Rotter, at I hverken kan være ude eller inde for dem!“ sagde den kloge Mand og gik fornærmet sin Vej.

Nu blev det Dag for Dag værre med Rotter paa Gaarden, de omgravede alle Husene, og man havde aldrig seet Magen. Der var da intet andet for, end at vi igjen maatte have Bud efter den kloge Mand, og nu vilde Herremanden gjerne have givet dobbelt saa meget, for at blive fri for „Utøjet“. „Men“, sagde Herremanden til den kloge, „saa maa du holde, hvad du lovede, og samle Rotterne her i Gaarden; det kunde dog være morsomt at se hele Slumpen!“ — „Nej, det faa I ikke at se“, sagde den kloge, „for det er for sent. Vil I se dem, kan I gaa ud til den store Mergelgrav herude paa Marken, der har jeg allerede givet dem Ordre til at søge hen.“

Vi gik da ogsaa ud til Mergelgraven, og der saa vi det Vidunder, at der ligesom var en hel Række af Rotter, der kom strygende fra Gaarden af og ned til Mergelgraven, hvori de styrtede sig og druknede. Allersidst kom der en gammel, tyk og graahaaret Rotte, den var saa sær, at den knap kunde slæbe sig frem, og derfor kom den da ogsaa tilsidst. Det var Stammemoderen til alle de andre. Fra den Tid var der ikke en Rotte paa Gaarden.“

Samme Husmand, som fortalte dette, kunde ellers ogsaa mere end sit Fadervor. Han forsikkrede saaledes, at den Konst at drive Rotter bort, kjendte han ogsaa, men han gav sig alligevel aldrig af dermed, for hvis han døde inden syv Uger efter, at han havde gjort det, hørte han Fanden til. — For at faa Fandens Bistand til dette Konststykke maatte han nemlig forskrive sig til ham i syv Uger, og døde han imedens, hørte han ham til for bestandig.

Han fortalte ogsaa, at der var en anden Maade, hvorpaa man kunde skaffe sig af med Rotterne. Man skulde da gaa omkring i Huset og kaste „Noget“ ved hvert Rottehul, samt sige nogle bestemte Ord. Derpaa skulde man sætte sig paa en Hest og ride alt hvad Remme og Tøj kunde holde til Stranden og ud i Vandet. Rotterne vilde da følge efter og drukne. — Hvad det var, der skulde siges, vilde han ikke ud med. — Vi Børn havde ellers stor Respekt for samme Husmand. Blandt andet saa vi med Forundring, hvordan han kunde syre under Horren,

saa Flammen stod op omkring den, uden dog derfor at antænde eller gjøre den Skade. Vi mente derfor ogsaa, at han forstod den Konst „at dølle Ild“ [1]).“

[854] **4. Menederne.**

Syv Mænd gik engang mod Nord fra Høng, hvor de havde været til Tinge, og der havde de aflagt falsk Ed. Da de kom til Brøderuphøj ved Tis Sø, bleve de alle syv til Sten. Paa denne Høj staaer endnu fem Stene i Kreds og den sjette ligger oven over. Den syvende Sten har en lidt underlig Figur og staaer tilbage, udenfor Kredsen. Det er en pukkelrygget og halt Skrædder, han kunde ikke godt vinde med de andre fels og var derfor ikke naaet saa langt frem som de, da Straffen kom over dem, og de bleve til Sten.

[855] **5. Tis Sø.**

Mellem Byen Øygtved og Sæby Kirke ligger en Høj, hvori der i gamle Dage boede en Trold, men da Kirken i Sæby var bleven bygget, havde han ingen Ro for Klokkeringningen og maatte flytte langt bort derfra til en anden Høj. Engang kom en Mand fra Sæby i et Ærinde til den Egn, hvor Trolden nu boede. Trolden kom da til Manden, men denne kjendte ham ikke og vidste heller ikke, at Trolden fra Sæby nu boede her. Han bad Manden om at tage et Brev med til Sæby. Der var ti Segl for Brevet, og det var saa stort, at Manden knap kunde have det hos sig. Naar han kom til Sæby Kirkegaard, skulde han kaste det over Kirkegaardsmuren, da skulde den nok faa det, for hvem det var bestemt. Det lovede Manden ogsaa at forrette saaledes, men da han kom forbi Sæby Kirke, glemte han Brevet. Først da han kom ud paa Engen vesten for Kirken, kom han i Tanker om Brevet og tog det frem. Som han nu staaer og seer paa det, saa begynder Vandet at vælde ud fra alle Seglene. Han kastede da Brevet paa Engen og skyndte sig bort. Da han havde naaet Sæby, saa han sig tilbage, og hele Engen var da bleven til Sø; thi i Brevet havde været ti Søer, bestemt til at ødelægge Sæby Kirke. Nu skaanedes Kirken; Søen naaede ikke længere end til Kirkegaardsmuren, men gjorde ikke Kirken nogen Skade. — Efter de ti Søer, der havde været i Brevet, blev Søen kaldt Tisø [2]).

[1]) ɔ: standse Ild ved Besværgelse.
[2]) Samme Sagn hos Thiele, hvor det henføres til Kundby Kirke, der dog ligger langt fra Søen.

[856] **6. Ligvarsel.**

„Lige i det Øjeblik min Bedstemoder døde, var det, som der blev slaaet et stærkt Slag ned i en Stol, der stod ved Siden af Sengen. Næste Nat laa Fader i en Stue ved Siden af, hvor Moder og jeg laa. Om Natten vaagnede Moder og tog som i Halvsøvne over mod Faders Seng ved Siden af, og der fik hun fat paa en kold Haand, der hængte ud over Sengestokken. Hun troede det var Faders og lagde den forsigtig op paa Puden; men som hun havde sluppet den, kom hun i Tanker om, at Fader jo ikke laa der den Nat, og da blev hun endda ret saa underlig ved det. Fader levede heller ikke lang Tid efter."

---

[857] **7. Lindormen i Tjørnelunde.**

Der var engang en Pige i Tjørnelunde, der gik ud for at malke sin Husbonds Køer, og som hun nu gik der paa Marken, saa hun en lille, broget Orm løbe i Græsset. Hun syntes den var saa kjøn, og derfor tog hun den med sig hjem og gjemte den i en lille Æske. Hver Dag gav hun den sød Mælk og hvad andet godt, hun kunde faa til den. Men da nogen Tid var gaaet, blev den for stor og kunde ikke længere være i Æsken. Den løb da med Pigen, hvor hun gik, og naar hun gik ud paa Marken at malke, løb den med og drak af Spanden. Dog det syntes Husmoderen ikke om, og hun sagde til Pigen, at hvis hun ikke sørgede for at faa Ormen dræbt, vilde hun blive ulykkelig ved den, og det sige de ogsaa, at hun blev. Snart viste det sig nemlig, at Ormen var en Lindormeunge. Den blev større Dag for Dag, og tilsidst vilde den ikke nøjes med, hvad der blev givet den, men den lagde sig uden for Byen og aad Kreaturer og alt, hvad den kunde faa, og blev et grueligt Dyr. — Der var da i Byen en gammel „kyndig" Kone, som sagde, at de skulde føde en Tyr op med sød Mælk og Hvedebrød, og det gjorde de ogsaa. Da Tyren havde været paa den Kost i to Aar, skulde den ud udenfor Byen at brydes med Lindormen, men den kunde ikke staa sig og maatte da hjem et Aar til for at blive stærk nok. Lindormen var nu meget graadig af sig, og for at den ikke skulde gjøre for megen Skade, maatte der daglig drives en Ko eller gammel Hest ud til den, ellers tog den selv. Da saa Tyren var tre Aar, var den saa stor og stærk, at nu maatte den da kunne faa Bugt med Lindormen, og det fik den ogsaa. Medens Kampen stod paa, slog Lindormen i en Sten med sin Hale, saa der blev en dyb Skure i Stenen derefter. Da Tyren havde overvundet Lindormen, var den hel rasende, den oprev med sine Horn et stort Vandsted, som endnu findes Øst for Byen og kaldes Hovparken.. Intet Menneske kunde komme den nær, men Folk krøb af Skræk op paa Husene, hvor-

fra den blev skudt. Nu mente Folkene i Byen, at da Tyren havde gjort det Mesterstykke at frelse Byen og fælde Lindormen, vilde de efter den kalde Byen for Tyrslund, men det er siden blevet forandret til Tjørnelunde[1]). Paa en Gaardmands Mark ved Tjørnelunde er Stenen, med Mærket efter Lindormens Hale, endnu at se.

---

[858] **8. Gjengangeren.**

Paa Tindinge Banke seer man ofte en Mand komme ridende paa en skimlet, hovedløs Hest. Det skal være en Forbryder, der for sine Misgjærninger maatte lide Døden og blev begraven i Kragerupgaards Lund. Det er især mod Højtiderne, han lader sig se; da kommer han ridende over Banken, saa det dundrer i Jorden. — Der var engang en Dreng, der var saa uheldig at møde Gjengangeren. Drengen flygtede hen paa Midten af en Korsvej, thi her kunde Spøgelset ikke skade ham; da Dagen brød frem i Øst, maatte det vige. — Møder et Menneske Spøgelset, bliver han ligesom helt fortumlet i Hovedet, gaaer fejl ad Vejen og kan hverken kjende Huse eller Folk, hvor vel han end kjender Egnen.

---

[859] **9. Trolden holder Bryllup.**

For mange Aar siden laa der en Høj tæt ind til en Gaard i Finderup, men nu er Højen jævnet. I Gaarden boede en Mand ved Navn Niels Nielsen og i Højen en Trold. Engang da Trolden i Højen skulde have Bryllup, kom han ind til Gaardkonen for at laane Øl, og da Konen ikke vilde have det igjen, lovede Trolden, at hun til Løn herfor skulde faa Brylluppstoget at se, da det skulde gaa igjennem hendes egen Dagligstue. — Næste Dag, netop som Folkene i Gaarden sad og spiste til Middag, kom Toget igjennem Stuen, men der var ingen anden end Konen, der kunde se det. Bagerst i Toget kom en halt Spillemand med et krøget Ben. Toget gik forbi en Stol, hvorpaa et Barn havde en Tallerken med Mad, og da nu til allersidst Spillemanden skulde forbi Stolen, slog han op med det krøgede Ben og ramte Tallerkenen, der fløj paa Gulvet. Nu kunde Konen ikke længer bare sig for at le, og straks forsvandt det hele. Men da Trolden en Dag efter Brylluppet igjen kom ind paa Gaarden, stjændte han paa Konen, fordi hun havde leet og saaledes ikke faaet mere at se af Stasen, for Toget, sagde han, var langt kjønnere, da det kom tilbage, end da det drog ud.

---

[1]) I en anden Meddelelse hedder det, at Kampen mellem Tyren og Ormen foregik ved en lille Lund mellem Kragerupgaard og Byen, og derefter fik denne Lund Navnet Tyrslund.

[860] **10. En Heks i Hareham.**

I Haven ved Fattighuset var en Hare saa slem til om Vinteren at æde Kaalen fra de fattige Stakler. Der blev da sendt Bud efter en dygtig Skytte, han kom ogsaa og satte sig om Aftenen i et Vindue for at passe Haren op. Henad mod Midnat kom ogsaa Haren ind over Gjærdet og gav sig i Lag med Kaalen; Jægeren sendte den et godt Skud Hagl, men det brød Haren sig nok ikke om, den stod lige rolig og aad af Kaalen. Skytten ladede da paany sin Bøsse og sendte den en Ladning til, men lige meget hjalp det. Skytten forhørte sig da hos Faderen, der heller ikke havde været nogen daarlig Skytte, om hvordan det kunde gaa til. Da tog den gamle en Solvskilling med Kors paa, som han havde, den bøjede han sammen og lagde for Bøssen, og den næste Nat gik han til Fattighuset. Haren kom som sædvanlig og den gamle Skytte brændte paa den. Straks gav Haren et stort Hop, og istedenfor stod der en gammel Kjærling inde fra Byen. Hun havde faaet Solvskillingen lige i Panden, og derfor kunde hun ikke længere forgjøre sig[1]), og dette Mærke maatte hun alle sine Dage gaa med i Panden, fordi hun havde villet spise Kaalen fra de fattige.

---

[861] **11. Nattejægeren.**

I.

Sent om Aftenen kom en Skræder i Nordrup gaaende til sit Hjem, og da mødte han „Nattejægeren", som bad ham holde sine Hunde. Det gjorde Skræderen ogsaa, og Jægeren red sin Vej; men da nogen Tid var gaaet, bleve Hundene bistre og viste de gloende Tunger frem. Skræderen blev da bange og tænkte, det var nok bedst at slippe derfra. Han tog sit „Persejærn" og lagde paa Hundetøjret, og saa skridtede han af, det bedste han kunde hjemad. Men Hundene sled sig løse og satte halsende efter ham. Da han naaede sin Dør, havde en af Hundene faaet fat i Skjøderne af hans Frakke, han styndte sig da at smide Frakken og slap saaledes lykkelig ind og fik Døren lukket efter sig.

[862] II.

I Havrebjærg Sogn ved Byen Krænkerup er en Bakke, som kaldes Kapbjærgbakke. Her rider „Nattejægeren" hver Nat. Han kommer farende paa sin Hest, saa Gnisterne staa af Stenene, og bagefter komme halsende en hel Flok Hunde med gloende Øjne og Tunger. — Én Aften kom en Mand gaaende over Bakken, og han saa da Nattejægeren komme. Det var ikke til at tænke paa at komme af Vejen, og han gik derfor trøstig

[1]) Efter Folketroen har en Heks tabt Magten, naar hendes Blod kommer for Lyset.

til. Da „Nattejægeren" saa Manden, holdt han stille og bad ham om at holde sine Hunde. Manden tog ogsaa fat paa Hundelænken og „Nattejægeren" red ind over Markerne. Det varede længe, før Jægeren kom igjen, og Hundene begyndte at blive ustyrlige, saa Manden blev kjed af det. Han tog da sin Kniv og satte i Jorden paa Stedet, hvor han stod, og derved bandt han Hundene. Han slap ogsaa lykkelig bort, for i Kniven var der Staal, og det havde Hundene ingen Magt over.

---

[863] **12. Kjøbenhavns Undergang.**

Kongen boer aldrig nogen Juleaften i Kjøbenhavn, thi der er spaaet, at Byen en Juleaften skal gaa under.

---

[864] **13. Ridtet til Troms Kirke.**

Naar Hekfene Skjærtorsdagaften skulle ride til Troms Kirke, have de en Salve, hvormed de smøre Kosteskaftet, før de bestige det, derpaa læse de en Formular, og saa gaaer det afsted. En Tjenestepige saa engang sin Madmoder foretage dette, før hun drog afsted, og derpaa gjemme Salven i Bagerovnen. Ligeledes hørte hun hende derpaa sige: „Nu lige frem i Fandens Navn over Bakker og Dale og ingensteds paa, før jeg naaer Troms Kirke!" — Pigen fik ogsaa Lyst til at prøve det. Hun smurte Kosteskaftet med Salven og besteg det, men da tog hun fejl af Ordene, hun skulde fremsige, og sagde istedenfor: „Nu lige frem i Fandens Navn over Bakker og Dale og allevegne paa, indtil jeg naaer Troms Kirke!" Og Følgen heraf var, at hun blev kastet op og ned i Skorstenen den hele Nat, og hun var halvdød, da Madmoderen omsider kom tilbage og frelste hende.

---

[865] **14. Løftet.**

Engang var der en Bonde i Aarslov, hvis Kone blev meget heftig syg og døde kort efter. Før hun døde, maatte Manden tilsværge hende, ikke at gifte sig med Tjenestepigen paa Gaarden; men aldrig saa snart var Konen vel i Jorden, før der blev lyst til Bryllup for Manden og Pigen. — Paa Brylupsdagen følte Manden sig syg straks efter Hjemkomsten fra Kirken, og han maatte gaa til Sengs. Men da alt Boskab og Sengene vare flyttede ud af Stuerne for at faa Plads til de mange Gjæster, maatte han lægge sig ude i Loen. Da der siden om Aftenen blev seet til ham, var han forsvunden, men paa Lervæggen derved, hvor han havde ligget, var et stort Blodmærke og Lolugen stod aaben. Det var da klart, at Fanden

havde taget ham, fordi han havde brudt sit til den Døde svorne Løfte.

---

[866] **15. Varulven.**

Der var engang en Mand og en Kone, der vare ude at læsse Hø, og Konen var frugtsommelig. Med et blev Manden „underlig" og løb sin Vej, og straks efter kom der et stort, grimt Dyr hen imod Konen. Hun forstod, at det var en Varulv og løste derfor sit Forklæde og slog dermed efter Dyret. Varulven sled i Forklædet, saa der tilsidst knap var Trævl af det, men endelig fik hun den da dreven bort. Nu kom Manden tilbage, og Konen fortalte om den Fare, hun havde været i. Hun kom da til at se, at der sad Trævler af Forklædet mellem hans Tænder, og hun raabte da: „Men Gud, Mand, du er jo en Varulv!" — „Ja, det har jeg været", sagde Manden, „men nu bliver jeg det aldrig mere, hvis du ikke nogensinde herefter lader mig høre det." Da var Manden frelst.

---

[867] **16. Maren.**

En Moder med sin Søn sov i Kammer sammen, og Sønnen var hver Nat plaget af Mareridt. Da saa Moderen en Dag efter i Kammeret for at finde Hullet, hvorigjennem Maren kom ind, og hun fandt da ogsaa et lille Hul oppe i Loftet, hvor en Knast var gaaet ud af Træet. Natten efter, da Maren igjen plagede Karlen, sprang Moderen op af Sengen og tilstoppede Hullet i Loftet. Om Morgenen derefter fandt de da en lille, kjøn, nøgen Pige omme bag en Kiste, og det var Maren, som nu var fangen[1]).

Pigen blev hos dem, og siden blev hun og Karlen gode Venner, de giftede sig og fik mange Børn sammen. Nu kunde det altid have gaaet godt, hvis Manden kunde have tiet med, hvad han vidste. Men mange Aar derefter, da de en Aften var i samme Kammer, siger Manden til Konen: „Kan du vide, hvad du er, og ved du vel, hvorfra du er kommen?" Nej, Konen vidste da ingen Ting. — „Du er en Mare!" sagde Manden, og han gik da hen og tog Proppen af Hullet, „og der igjennem er du kommen." — Men da svandt Konen som en Taage bort for hans Øjne. Hun var igjen bleven til en Mare, og det var fordi han ikke havde tilgivet hende.

[1]) Baade i Østjylland, paa Sælland og Bornholm er det Folketro, at Maren paa denne Maade kan fanges. En Smed i Ronne fortalte for faa Aar siden, at han, da han led af Mareridt, havde stoppet alle Huller i Værelset med Voks og derpaa boret et Hul i Korset af Vinduessprossen, men han kom hver Gang for sent op for at stoppe Hullet, saa det lykkedes ham aldrig at fange Maren.

[868] **17. Præsten og hans Datter.**

En Præst gik engang ud med sin halvvoksne Datter. Paa Vejen kom de forbi en Herregaard, og her vare mange Plove i Gang paa Marken. „Ved du Fader, hvad jeg kan?“ sagde Datteren. „Jeg kan faa alle disse Plove til at staa stille!“ — „Lad os da se det!“ sagde Præsten. Saa begyndte Pigen at læse, og alle Plovene standsede paa en nær, den, sagde hun, havde hun ingen Magt over, for i den var der Nonnetræ. — Da de kom hjem, spurgte Præsten, om hun kunde mere end det. Ja, hun kunde da ogsaa malke Naboens Køer. — „Lad os se det med!“ sagde han. Saa stak Datteren to Syle ind i Væggen, og deraf begyndte hun at malke. Da hun havde malket lidt, siger hun: „Nu maa der ikke malkes mere!“ „Jo, bliv ved!“ sagde Præsten. Da hun igjen havde malket lidt, siger hun: „Ja, men nu bliver det rødt!“ — „Bliv ved alligevel!“ sagde Præsten. — „Ja, men det er ikke andet end Blod!“ sagde Datteren. „Bliv ved endda!“ sagde Præsten. — „Nu er Koen død, Fader!“ sagde Datteren. — „Ja, saa maa du holde op!“ sagde han. — Præsten lod da sende Bud om til Naboen, og da laa en af deres bedste Malkekøer død i Stalden. Han kunde da se, at Datteren virkelig kunde hekse, og spurgte hende saa om, hvem der havde lært hende det. „Det har Moder!“ svarede hun. Præstekonen blev da brændt som Heks, men Datteren blev staaende, fordi hun endnu kun var et „uvittigt“ Barn. Præsten gav Naboen en anden Ko for den, der var død, og Datteren lovede aldrig mere at bruge, hvad hun havde lært af sin Moder.

---

[869] **18. Varulven.**

„Jeg tjente engang i mine unge Dage paa en Gaard, hvor de vare slemt plagede med Varulve. Saa var det en Juleaften, vor Madmoder var høj frugtsommelig, og vi hører da en forfærdelig Tuden ude ved Gaardsledet og Hunden, der var bunden i Gaarden, begyndte at gjø. Vi løb da alle ud og saa en Varulv, som stod og skrabede paa Ledet. Nu tjente der en forvoven Dreng i Gaarde med os, han springer hen og løser den store Lænkehund og pudser den paa Varulven. Den humpede da ogsaa afsted fra Ledet, men den kom ikke ret stærkt afsted, for den løb kun paa tre Ben. Drengen havde grebet en Ravt, og han pryglede nu ogsaa løs paa den og forfulgte den tilligemed den glubske Hund langt bort fra Gaarden. Siden mærkede vi aldrig noget til Varulve der.“

---

[870] **19. Langellen.**

Der tjente engang paa Løvenborg en hæslig Kvind, som hed Langellen. Hun havde gjort meget Ondt i sine Dage og

hekse det kunde hun nok ogsaa. Da hun var død, skulde hun jo da begraves som andre, men de, de skulde bære hende til Jorde, havde deres Læs med hende, for undertiden blev Kisten saa tung, at de sank i Knæ, og saa igjen kunde det være, som om de slet ingen Ting bar paa. Da de kom til Kirkegaardslaagen, kunde de ikke rokke Kisten af Stedet, og da de saa op, stod Langellen henne i Kirkedøren og lo ad dem. Nu blev der da skikket Bud efter Præsten der i Sognet, at han skulde mane hende ned, for paa anden Maade fik de hende nok ikke i Jorden, kunde de forstaa; men Præsten vilde nødig i Lag med hende, og der maatte da skikkes Bud til to Nabopræster. Den første af disse slog hun straks Bogen fra, og den anden gik det lige saa galt. Til ham sagde hun: „Gaa! bort med dig, du er en større Synder end jeg!“ Saa maatte da Sognets egen Præst til det, hvor nødig han vilde. Han tog tre Bøger med sig og mødte Spøgelset lige uden for Kirkedøren. Da han begyndte at læse over hende, slog hun baade den første og den anden Bog fra ham og indbød ham til at tage dem op igjen; men han tog den tredie Bog op af Lommen og sagde: „Jeg har endnu en! Slaaer du ogsaa den fra mig?“ — Nej, det kunde hun da ikke. Han læste da over hende, til hun var sunket i Jord til Knæene, men da lod hun ham høre, at han var en Tyv, han havde engang stjaalet for en Skilling Hvedebrød. „Der har du Skillingen!“ svarede Præsten, idet han kastede en Skilling til hende og læste videre. Han sank da i Jorden til Skuldrene, men da raabte hun: „Du har gjort Uret, Præst!“ — „Hvormed?“ spurgte han. — „Du har taget højre Strømpe paa venstre Ben!“ — „Det er vel „uret“, men det er ingen Synd!“ sagde Præsten og læste videre. Hun sank da i Jorden til Halsen, men da forelagde hun igjen Præsten et konstigt Spørgsmaal, som han ikke rigtig kunde rede sig for, og han maatte da gaa paa Akord med hende, saa at hun ikke altid skulde blive i Jorden. „Du skal med dit Bryst gjennembryde Jorden“, sagde Præsten, „indtil du naaer de elleve Indhave, saa skal du igjen opstaa som Natravn“ [1]). — Saa sank hun helt ned, og der blev lagt en stor Sten over hendes Isse, hvorpaa Dommen var skreven.

[871]

20. Gudum Kirke.

Gudum Kirke ved Slagelse ligger meget lavt nede i Engen ved Gudum Aa, og ligger tillige meget ubekvemt for Menigheden i en Udkant af Sognet. Den skal ogsaa oprindelig have ligget nærmere oppe mod Byen; men Fanden — saa siger Sagnet — gav sig af en eller anden Grund til at flytte Kirken. Han fik den ogsaa lykkelig og vel paa Nakken, men da han

[1]) Natravnen er en usalig Sjæl, men har efter Folketroen noget Haab om at blive frelst.

havde gaaet lidt, blev den ham temmelig tung. Heldigvis mødte han i det samme en Bonde, og han bad da denne at tage et Tag med. Bonden vidste ikke, hvem det var, han havde for sig. Han kunde nok se, at den fremmede havde en svær Byrde paa Ryggen, men der var ligesom en Taage for hans Øjne, saa han heller ikke kunde se, hvad det var. Bonden tog da ogsaa fat og hjalp den Smule, han kunde; men endda blev den dem for svær, skjønt de nu vare to om den. De kom da til en stor Sten og Fanden foreslog at sætte sig lidt derpaa og hvile med Byrden paa Ryggen. Det gjorde de da; men Bonden begyndte nu at fatte Mistanke om, at der var noget galt paafærde. Han saa da under sin venstre Arm og kunde da se, det var Fanden med Kirken, han havde for sig. Bonden skyndte sig nu bort, det første han kunde. Men nu trykkede Byrden saa stærkt paa Fanden, at „hans Ende sank ned i Stenen." Kun med Nød fik han sig rejst og Kirken slæbt ned til Aaen; her maatte han lade den staa, for over Aaen kunde han ikke faa den. — Mellem Kirken og Byen viste man i ældre Tid en stor Sten med et Sæde i; her var det, Fanden hvilte sig med Kirken.

---

[872] **21. Gudum Slot og Kirke.**

Under en Bondegaard i Gudum By ved Slagelse har man fundet Levninger af gammelt Murværk og efter Sagnet skal Gudum Slot have staaet her. Slottet blev ødelagt i Krigstid, saa der ikke blev andet end Murværk og Kjældere tilbage. Heri tog saa en Mængde Troldfolk Ophold, og det var just paa den Tid, da Gudum Kirke skulde bygges. Man begyndte at bygge Kirken oppe i Nærheden af Byen, men Troldene kunde ikke lide at have den saa nær, og de flyttede derfor om Natten ned til Aaen, hvad der byggedes om Dagen. Der ned flyttede Troldene det for at ærgre Søroverne, som de laa i Krig med, og som heller ikke kunde lide Kirken. Aaen var nemlig dengang meget videre og dybere end nu, saa Roverne kunde sejle langt ind i Landet. De havde deres faste Slotte ved Skaftelevgaard og ved Tersløsegaard. — Endnu gaaer det ikke altid saa rigtig til i samme Bondegaard, det spøger tidt slemt der, og undertiden kan man høre hele Troppe af Krigsfolk, der komme gaaende i Takt ind over Stenbroen i Porten.

---

[873] **22. Præsten i Stillinge.**

Engang var der en meget klog Præst i Stillinge; han havde gjennemgaaet „den sorte Skole", og sine Ting kunde han til Gavns, som følgende Historie viser. Han færdedes næsten altid ude omkring under aaben Himmel. Selv om Natten saa man ham tidt vanke frem

og tilbage i sin Have, paa Kirkegaarden og i Kirken, ja undertiden endog paa fjærne affides Steder i Sognet. Naar nogen af Sognefolkene mødte ham om Natten, gav han sig aldrig i Tale med dem, men fortsatte tavs sin Vej. — Præstekonen, fortælles der, var meget kjed af denne Nattevandren, og hun udklækkede mangen en listig Plan, for at gjøre ham kjed deraf, men intet hjalp. Hun kom da ogsaa til at tænke paa, om det ikke skulde være muligt at forskræcke ham, saa han kunde blive kjed af at gaa saadan ud om Natten; det skulde nu prøves.

Paa den Tid tjente der i Præstegaarden en stor, stærk og forvoven Karl, som nok ikke var bange for nogen Ting. Han blev af Præstekonen indviet i Planen og lovede at staa hende bi. En Nat, da Præsten som sædvanlig gik omkring, tog Karlen et Lagen over sig og gik saa ud for at finde Præsten og forskræcke ham. Han søgte ham forgjæves i Haven og ved Præstegaarden; men da han kom op til Kirken, kunde han se, at Kirkedøren stod aaben, og han kunde da nok tænke, at Præsten var der. Da Karlen kom inden for Kirkedøren, saa han Præsten komme gaaende i egne Tanker oppe fra Alteret, og han blev derfor staaende ganske rolig, thi Præsten kunde ikke komme forbi, uden at faa Øje paa ham. Saasnart Præsten fik den hvide Skikkelse at se, standsede han og sagde høit: „Er du af Mennesker, da tal; men er du en Aand, da synk!“ — Karlen lo ved sig selv og tænkte, at saadan skulde han ikke lade sig narre, og han stod tavs og urokkelig. Men da greb Præsten „Bogen“ af sin Lomme og begyndte ivrigt at læse. Det gos i Karlen, for han begyndte at synke, men han var saa haard af sig, at han ikke gav et Knyf fra sig, for han sad i det til midt paa Brystet. Da begyndte han at bede Gudt for sig og bad Præsten at tilgive, at han havde villet drive Gjæk med ham. — Præsten blev forfærdet over, hvad han havde gjort, men han sagde: „Nej, nu kan det ikke gjøres om, uden vi begge ere fortabte; herned skal du, men du skal komme op et andet Sted!“

Præsten læste videre og snart var Karlen helt forsvunden; men straks efter kom han usædt op inde midt i et Faarehus, som hørte til en Gaard, der ligger lidt vest for Kirken. Han kom op af Jorden med en saadan Fart, at han foer lige op gjennem Taget paa Faarehuset. Efter den Tid blev der altid her et Hul i Taget, som det aldrig var muligt at holde lukket.

---

[874] **23. Mølleso.**

Denne lille Sø, der ligger Nord for Slagelse, er fremkommen ved Forhaanelse mod Sakramentet. Hvor Søen nu er, laa nemlig før en Gaard. Gaardmanden og Præsten vare Uvenner og Manden skikkede da Bud til denne og bad ham om at

komme og berette hans gamle Moder, som laa for Døden. Præsten kom ogsaa, og først da han vilde give den Syge Sakramentet, saa han, at det var et Svin, de havde udklædt og lagt i Sengen. Præsten blev forfærdet over denne store Ugudelighed, lyste Forbandelse over Stedet og flyndte sig bort. Straks sank Gaarden, men Præsten slap lykkelig bort. Sin Bog havde han glemt paa en Stol ved Sengen, men Stolen kom flydende med Bogen bag efter ham. — I Søen er der et Sted, „hvor der ingen Bund er". Nogle Karle bandt engang flere lange Stænger sammen for at prøve, hvor dybt der var, men de naaede ikke Bund. De bandt da flere Stænger til og forsøgte det anden Gang, men det gik ligedan. Da hørte de en Røst der nede fra, som raabte: Kom tredie Gang igjen, saa skal I faa at vide, hvor dybt her er! — Saa turde de ikke prøve det tiere af Frygt for, at den onde Aand skulde drage dem ned til sig. Siden har ingen forsøgt at naa Bunden i Mølleso.

---

[875] **24. Valdemarskilden.**

Saaledes kaldes en Kilde i St. Peders Landsogn ved Slagelse, og den har faaet sit Navn af Kong Valdemar, som holdt saa overmaade meget af Jagten i Skovene der omkring. Endnu den Dag i Dag jager han i Skovene i Nærheden af Kilden. Især skal det ikke være godt at gaa igjennem „Kobelen" om Natten, da man saa er udsat for at møde ham og blive nødt til at holde hans Hunde.

---

[876] **25. Antvorskov.**

Da de sidste Ruiner af Antvorskov Slot ved Slagelse bleve solgte, hjørtes det af en formuende Mand i Slagelse. Det var hans Agt at nedrive det, og han ventede at finde store Skatte skjulte deri, da her havde boet saa mange rige og mægtige Mænd. Han lod ogsaa Ruinerne rydde lige til Grunden og Jorden omgrave der rundt omkring, men Skatte fandt han ingen af. Derimod fandt han en Plade, hvorpaa stod skrevet, at hver den, som nedrev eller gjorde dette Slot Skade, skulde være evig forbandet. Fra den Tid af blev han syg, og han døde kort derefter i stor Elendighed, halvt opædt af Lus og Orme.

---

[877] **26. Haren.**

Der var engang en Smed, hvis Kone døde meget pludselig, og Folk troede derfor, at han havde slaaet hende ihjel, for de kom ikke videre godt ud af det. — I lang Tid derefter kom

der ofte ved højlys Dag en Hare løbende hen til Smedien, satte sig paa Dørtærskelen og saa med sine store Øjne ind paa Smeden. Der blev skudt mange Gange efter den Hare, baade med Bly og med Sølv, men ingen kunde ramme den. Tilsidst kunde Smeden ikke længer holde det ud, og han maatte da op til Præsten. — Hvordan det nu end gik eller ikke gik, saa forsvandt Haren fra den Dag. Det var vel nok Konen, der ikke kunde faa Ro, for det blev aabenbaret, hvordan hun var kommen af Dage.

---

[878] **27. Hegnemose.**

I en gammel Skovgaard ved Navn Hegnemose[1]) har altid været Opholdssted for Nisser og andet „Utøj". Om Natten har man ofte hørt, hvordan Troldene rumstere i en Stendysse i Nærheden af Gaarden. Der fortælles ogsaa, at ved Juletid, naar Trolden faaer Besøg, staaer Højen paa fire gloende Pæle. Undertiden kommer da Bjærgtrolden fra Norge med sine Sønner for at bejle til den danske Trolds Døtre; men hver Gang opføre de sig saa uvorne ved Gildet, at de faa Afslag. Der er da gjerne Spil og Dands i Højen, men saasnart Dagen bryder frem, synker Dysen sammen, thi Troldene høre til Mørkets Rige, og kunne derfor ikke taale Dagens Lys.

---

[879] **28. Valdemar Jæger.**

Paa den foran omtalte Gaard Hegnemose kan det aldrig nytte at stænge Portene om Natten; thi her har Valdemar Jæger sin Gjennemfart. Selv om Portene om Aftenen have været nok saa godt lukkede, staa de dog om Morgenen paa vidt Gab. — Engang havde Konen der paa Gaarden meget travlt med Forberedelser til Julen, saa hun endog maatte brygge om Natten mellem Løverdag og Søndag. Ved Midnatstid kom Valdemar Jæger ind i Bryggerset og bad om en Skaal Urt. Den fik han og gav hende som Betaling en skudt Hare; men Konen blev saa bange, at hun slukkede Ilden under Kjedlen og arbejdede aldrig siden om Natten, hvor travlt hun end havde.

---

[880] **29. Fruen i Pedersborg.**

I Pedersborg ved Sorø levede engang en Frue, som var saa overmaade rig, men tillige ond og gjerrig. Engang, da der kom Fjender i Landet, vilde hun redde sit Gods og sejle bort, „for dengang var der jo Sejlads igjennem Landet". Skibet blev lagt ud og ladet; det gav god Vind, men alligevel var

[1]) Hejnemosegaard, Eskildstrup Sogn.

Skibet ikke til at faa af Stedet. Skipperen forstod da, at der maatte være en ombord, som havde begaaet en svar Synd, og han lod kaste Lod mellem alle, der var paa Skibet, for at faa at vide, hvem det var. Loddet traf Fruen selv, og nu var gode Raad dyre. Tilsidst lovede hun da at give Halvdelen af sit Gods til de fattige, og straks gik Skibet, som om der ingen Ting havde været i Vejen. Men da de kom ud paa Søen, fortrød hun sit Løfte og fattede det Forsæt, ikke at holde det, naar hun først havde sit Gods vel i Behold. Da sank Skibet, Fruen druknede og alt hendes Gods gik tilbunds. Fiskerne fortælle undertiden endnu at kunne se Skibet dernede paa Bunden af Søen [1]).

---

[881] **30. Trolden og hans Datter.**

En Smed giftede sig engang med en Troldpige, men skjønt hun var af Troldeslægt, blev hun alligevel en god Kvinde [2]) og holdt meget af sin Mand og sine Børn. Dog var Omegnens Folk hende altid fjendske, og de vidste ikke alt det Onde, de vilde sige om hende. Hun kunde ingen Steder gaa uden at høre deres Øgenavne og spottende Tilraab, endskjønt hun aldrig havde gjort dem andet end Godt. Til sin Fader klagede hun dog ikke, thi saa vidste hun, at han vilde tage en forfærdelig Hævn. Alligevel havde Faderen faaet det at vide, og en Søndag, da alle Folk vare forsamlede ved Kirken, saa de en stor, mørk Sky nærme sig med stor Fart, og det satte alle i stor Skræk, — mest da Smedekonen, for hun saa straks, at det var Faderen, der kom, og at han var meget vred. — Hun gik ham imøde og bad ham gaa hjem igjen uden at gjøre nogen Ulykke, men han var ubønhørlig. For at hævne sin Datter tog han Folkene ved Kirken, den ene efter den anden, og kastede dem fra Syd mod Nord op over Kirketaarnet. Men da stillede Datteren sig uden Faderens Vidende paa den nordre Side af Taarnet og tog lige saa rask imod dem igjen, som Trolden kastede dem over, saa at ingen kom til Skade. Siden den Dag var Smedekonen baade agtet og afholdt af Egnens Folk.

---

[882] **31. Ligskaren.**

„I Aaret 1848, da jeg endnu boede paa Gaarden i Jylland, indtraf der følgende, som jeg nu vil fortælle det.

Vi havde længe haardt manglet en Brønd paa Gaarden, men rundt omkring var der et tykt Lag af „Flydesand", som man skulde arbejde sig igjennem, og ingen Brøndgraver der paa Egnen havde Mod til at paatage sig det Stykke Arbejde. —

[1]) d: Tuel So. [2]) d: Kone.

Det var var da bleven bekjendt videre omkring, og en Dag kom tre Brøndgravere langt borte fra til mig og tilbød at udføre Arbejdet. Jeg lod dem vide, hvor farligt det var, men de mente, at de ofte havde gravet Brønd, hvor det var endnu værre. Da Aarstiden var gunstig, begyndte de straks, og Arbejdet gik rask fra Haanden, indtil de vare komne igjennem Flydesandet. Men saa var det en Dag, da de alle vare nede i Brønden, at Stiverne gav efter for Sandet, det hele lob sammen over dem, og de blev alle tre begravede derunder. Jeg skrev saa straks til deres Familie, og det blev bestemt, at de skulde begraves paa vor Kirkegaard. — I Gaarden lod jeg saa alt gjøre istand til Begravelsen. — Om Morgenen, som Ligskaren skulde kjøre fra Gaarden, kom en af mine Karle til mig og spurgte, om han ikke skulde spænde de hvide Kjøreheste for den forreste Ligvogn, thi for nogen Tid siden havde en gammel Mand seet en Ligskare med tre Lig komme ud fra Gaarden, og for den forreste Vogn var to hvide Heste. Karlen mente, det var bedst at rette sig efter det, som Manden havde seet; thi det skulde nok ikke være godt, mente han, at trodse, hvad nu engang var bestemt. Men jeg, som aldrig før havde troet paa saadan noget, befalede at sætte to store, sorte Heste, jeg havde, for den forreste Ligvogn, og en af mine bedste Karle satte jeg til at kjøre dem. Hestene kom for, men da de skulde trække, vilde de aldrig gaa af Stedet. Saa lod jeg sætte et Par andre for, men det blev det samme. Nu blev jeg meget ærgerlig og befalede at tage et Par gamle, sindige Krikker, der ellers kun blev brugt til Slæbearbejde, og sætte disse for; men vi kom lige vidt: De stod saa taalige, saa det var en Lyst, men ud af Porten kunde vi ikke drive dem. Saa kom da endelig de to hvide for, og man skulde ikke tro det, men sandt er det, at med disse var der ikke det ringeste i Vejen, de gik straks, og skjønt det var et Par unge Dyr, førte de sig meget rolige. — Siden den Tid ved jeg knap, hvad jeg skal tænke om saadan noget."

---

[883] **32. Fredsgaarde.**

En Milsvej fra Ringsted og straks ved den Vei, som fører herfra til Ronnede, ligger Landsbyen Fredsgaarde i Snesley Sogn, hvortil hører otte Gaarde og en Del Huse, men kun de fem ligge nu i Byen, de andre ere udflyttede. Der gaaer forskjellige Sagn om Oprindelsen til Byens Navn. — Omtrent tusinde Alen fra Byen ligger Sognets Kirke, og der siges, at Byen i gamle Dage har været saa stor, at den har naaet helt hen til Kirken, men ved en Ildebrand bleve alle Gaarde mellem den nuværende By og Kirken lagte øde og kun de nuværende fredede af Ilden, hvoraf de fik Navnet Fredsgaarde. — Andre sige, at her langt tilbage i Tiden har ligget en Adelsborg, som

beboedes af en Fru Frits; denne Borg blev senere ødelagt og ikke igjen opbygget, men i dens Sted rejste Byen sig og fik Navnet Frits- eller Fredsgaarde. Vist er det i alle Fald, at her i gamle Dage har ligget en større Bygning, thi i den østre Længe i en af Gaardene findes en gammel Kjælder med en to Alen tykt Ringmur, opført af store røde Munkesten. Endelig strækker der sig fra Aaen østen for Byen et Dalstrøg rundt om Byen og igjen til Aaen. I dette Dalstrøg er nu kun et mindre Vandløb, men rimeligvis har det i tidligere Tid helt staaet under Vand og saaledes været til Beskyttelse for Borgen.

---

[884]

33. Barnet i Højen.

Min Bedstemoder i Bedsted har engang fortalt følgende: Engang for mange, mange Aar tilbage gik en gammel Mand en Middag ud med sin lille Datterdatter for at de kunde fordrive Tiden sammen, medens de andre i Gaarden sov Middagssøvn. Barnet var kun fire Aar, og Forældrene turde derfor aldrig lade hende gaa alene ud. Det var dejligt Solskinsvejr, og den gamle gik med Barnet op paa en Høj i Nærheden af Gaarden; der vidste han, at Barnet holdt af at lege Skjul mellem Buskene og plukke Blomster. Da den gamle i nogen Tid havde gaaet omkring deroppe med den lille, blev han træt og satte sig ned i Græsset, medens den lille Pige gik rundt omkring ham og samlede Blomster. Af Trætheд og Varme slumrede den gamle ind; han vaagnede dog snart igjen, men fandt da til sin Forskrækkelse, at Barnet var borte. Han raabte paa hende og ledte efter hende i den Tro, at hun ogsaa maatte være falden i Søvn, men forgjæves. Det eneste Spor han fandt efter hende var hendes Forklæde og ene Sko, som laa under en Busk. Bedrøvet gik han nu hjem og fortalte denne sørgelige Tidende til Forældrene, samt udtalte sin Formodning om, at hun var bleven tagen ind i Højen, da det fra gammel Tid var bekjendt, at der opholdt sig noget „Pusleri" der. Forældrene troede det dog ikke, men sendte Folk ud rundt omkring for at søge efter Barnet, men det førte ikke til noget. Omsider begyndte Forældrene i deres Fortvivlelse at lytte til den gamles Fortælling om Troldtøjet i Højen, og det endte da med, at de efter kloge Folks Raad lod tre Torsdage i Rad, om Morgenen før Sol stod op, tude i „Olderhornet" [1]) oppe paa Højen og udraabe, at dersom Barnet ikke inden fjerde Torsdag kom uskadt tilbage, skulde Højen paa denne Dag jævnes med Jorden. Da den fjerde Torsdag kom, og Bymændene vilde ud at fuldføre Truselen, fandtes den lille Pige siddende uskadt paa en Stænte, der

[1]) Hornet, som Oldermanden i Byen brugte, naar han sammenkaldte Bymændene til Bystævne. I mange fællandske Byer er dette Horn endnu opbevaret.

førte over et Gjærde ind i Skoven, som man skulde igjennem for at komme ud til Højen. — Barnet sad med et stort Stykke Hvedekage i hver Haand, men den eneste Forklaring, hun kunde give, var, at hun havde seet de sorte Mænd og de smaa Kvinder. De sorte Mænd tog og bar hende bort hen til Stænten, hvorover de smaa Kvinder begyndte at græde. Til Afsked gav de hende to Stykker Kage, for at hun ikke skulde lide Nød, naar hun igjen kom op hos de hvide Mænd og Kvinder.

[885] **34. Vitten Sø.**

I Bavelse Sogn ved Byen Atterup findes en lille Sø, som kaldes Vitten Sø. Her skal engang have staaet et Slot, men for Ejerens store Ugudelighеds Skyld sank Slottet, og Søen fremkom, hvor det havde staaet.

[886] **35. Boeslunde Kirke.**

Der var i gamle Dage en Kæmpe i Østfyen, der var saa forbitret paa Kirkeklokkerne i Boeslunde paa Sælland, som han stadig kunde høre ringe. Han var en Hedning og kunde derfor ikke lide Klokkeringning. For da at ødelægge Kirken tog han en vældig stor Sten og kastede over store Belt over imod Kirken, men Stenen naaede ikke saa langt, den faldt ned paa Øen Egholm nord for Agersø, hvor man endnu viser Stenen med Mærker af alle Kæmpens ti Fingre.

[887] **36. Fuirendals Ladelænge.**

Paa Herregaarden Fuirendal var der indtil for nogle Aar tilbage en meget gammel Ladelænge. Den skulde efter Sagnet tillige med Gaarden være bygget af en berømt udenlandsk Mester. Da Bygningen var færdig, sagde Mesteren, at hvis der nu manglede saa meget som et Søm eller en Nagle i hele Bygningen, saa forlangte han intet for Arbejdet. Ved nøje Eftersyn fandtes da, at der ingen Nagle var i Rygningen af de to yderste Sparretræer i den østre Ende af Laden. Nogle mene, at Herremanden selv havde ladet Naglen trække ud for at narre Bygmesten sin Løn fra. Da Bygmesteren saa det, blev han saa forbitret, at han sprang op for at sønderhugge Tømmeret, men da tog han sig i sin Vrede ikke vare, men faldt ned og slog sig fordærvet, saa Laden fik Lov til at blive staaende.

[888] **37. Væno.**

Ude i Havet et Stykke fra Glænø skal efter Sagnet have ligget en anden Ø, som hed Væno, men den er for længe siden

gaaet under, og der spaaes Glæno samme Skjæbne. — En Mand paa Væno sendte Bud til Præsten, med hvem han altid havde ligget i Splid, og bad ham at komme og berette hans Kone. Præsten kom ogsaa, men da havde Manden udpyntet en So og lagt i Sengen, og Præsten blev da saa forbitret, at han lyste Forbandelse over Øen. — Da han var kommen hjem, rejste der sig en Storm, og Vandet steg saa højt, at Vænoboerne aldrig havde kjendt Mage. Vandet vedblev at stige, og tilsidst sank Øen med alt, hvad der var paa den. Hvor Øen laa, findes nu en Grund, som kaldes Væno Grund.

Engang skal der komme en lignende Stormflod, og da skal Glæno gaa under. Vandet skal da tillige bryde ind over Landet nord for og ødelægge den højtliggende Orslev Kirke. Herom hedder det paa Glæno: Væno venter efter Glæno og Orslev høje Klokketaarn!

---

[889] **38. Træet i Glæno Skov.**

Paa Nordsiden af Glæno er en lille Skov, og deri findes et gammelt Træ, som ingen tør fælde. Engang havde Ejeren faaet lejet nogle drifstige Folk til dette Stykke Arbejde, men da de begyndte at hugge i Træet, blev der et Buldr i Jorden under dem, saa de flygtede forfærdede bort, og siden den Tid har ingen turdet røre Træet.

---

[890] **39. Den nedbrudte Gaard.**

Et Sted paa Glæno laa tidligere en Gaard, som man blev nødt til at nedrive, fordi det spøgede, saa ingen kunde være der. Man sendte Bud efter en gammel Degn, som var klog paa saadanne Ting; han skulde mane Spøgeriet ned, og saa længe han var i Gaarden, mærkede man ikke noget, men aldrig saa snart han forføjede sig bort, var det lige galt. Da Grunden, hvor Gaarden havde staaet, blev ryddet, fandt man der to Lerpotter med Ben og Aske i, og saa mente man, at Spøgeriet stammede derfra.

---

[891] **40. Drengen og Trolden.**

Der ligger en lille Høj paa Vejlø[1]) Mark, og lige ind til Højen ligger en Gaard, hvor der for mange Aar tilbage boede en Enkekone. I Højen var en Trold, og man sagde, at han og Enken havde mere at gjøre med hinanden end godt var. Tidt laante Troldfolkene et eller andet fra Gaarden, især Fødevarer,

[1]) Præsto Amt.

men de bragte altid det dobbelte tilbage, saa Enken blev snart meget rig. Naboerne derimod vare altid meget fattige, og det gav de Trolden Skyld for, thi de mente, han tog fra dem og gav til hende.

Samme Enke havde en Dreng, som vogtede Faar. En Dag lod Drengen Faarene græsse paa Højen, og selv sad han deroppe og sang. Trolden kom da ud og spurgte ham, om han vilde tjene ham. Ja, det havde Drengen ikke noget imod. Men, sagde Trolden, saa maatte han passe paa altid at være under Tag, medens Solen var paa Himlen, thi skinnede den paa ham, var han dødsens. Jo, det mente Drengen jo da kunde ikke være saa svært. Han kom saa i Tjeneste hos Trolden, men tjedede sig saa lang Dagen var, og han begyndte snart at tænke paa, hvordan han kunde slippe bort derfra. — En Nat saa han, at der i Enkens Gaard stod en Vogn fuldt læsset med Sæd. Han trak da to Heste ud af Stalden, spændte for og kjørte sin Vej ad Kjøbstaden til. Han vilde sælge Sæden og saa rejse langt bort. Men førend han naaede at komme under Tag, stod Solen op, og saasnart den skinnede paa ham, faldt han død om.

---

[892] **41. Troldene i Bulbjærg og Knollebakken.**

Syd for Kjøge ligger Valløby. Paa Byens Marker findes to Kæmpehøje, Bulbjærg og Knollebakken, og i begge disse Bakker boede der i ældre Tid Troldfolk. En Aften kom en Karl ridende forbi Bulbjærg, og han saa da, at Højen stod paa fire røde Pæle. Troldene derinde holdt sig lystige med Sang og Dans, og Karlen kunde ikke lade være at holde, for at se lidt paa Lystigheden. Da kom en Troldkvinde ud af Højen, rakte ham et stort Sølvbæger og bød ham drikke. Han tog imod Bægeret, men kastede Indholdet bag ved sig og satte Hesten i Spring hen ad Vejen. Troldhjærlingen fulgte ham og havde nær indhentet ham; men i det samme kom han forbi Knollebakken. Kvinderne i disse to Bakker kunde aldrig forliges, og Kvinden i Knollebakken raabte da til Karlen: „Rid af de knolde (Vejen) og ind paa de bolde (den dyrkede Mark), for ellers naaer hun dig!“ — Karlen fulgte det gode Raad, og nu fik han snart Forspring, thi Troldkvinden kunde ikke løbe lige over Marken, hun var nødt til at følge Staalets Gang i hver Plovfure, og hvor stærk hun end løb, kom hun dog kun langsom fremad. — Karlen red lige til Kirken, og da Kirkedøren stod aaben, red han lige op til Alteret og satte der Sølvbægeret, men i det samme kastede Troldkvinden en Sten efter ham; den traf i Kirkemuren, hvor den — saavelsom Bægeret paa Alteret — findes endnu.

[893]

De tre gode Raad.

(Fra Vendsyssel.)

I Nærheden af Hjørring i en lille Gaard boede et Par unge Folk. Det var ikke længe siden, de vare komne „tilhobe" (blevne gifte), og der var ingen, der kunde sige andet, end at de levede godt sammen. Men saa en Nat havde Manden en sær underlig Drøm. Der var en, der kom og sagde til ham, at nu skulde han rejse bort fra alt derhjemme og blive borte i tyve Aar, og hvis han ikke gjorde det, vilde det gaa ilde med ham. Han drømte ligedan den anden Nat, og den tredie med kan jeg tro. Da kom der en saadan Uro over ham baade Nat og Dag; der var ikke andet for, han maatte afsted.

Han tog da sin bedste Hest af Stalden, og uden at tage Afsked red han sønder paa gjennem Jylland, han blev med sin Hest sat over til Fyen og videre over til Sælland. Først da han der kom i Tjeneste hos en gammel, graaskjægget Bonde, fik han Ro paa sig. Hesten skulde ogsaa blive der paa Gaarden og have samme Røgt og gjøre samme Arbejde, som de andre af Gaardens Heste.

Her blev han i tyve Aar, men da kom Længselen efter Hjemmet saa stærk over ham, at han ikke kunde blive længere. Han sagde det til Husbonden, men han var nu en gammel, gammel Mand, og han blev meget vred over, at han vilde rejse fra ham, for han havde tænkt paa at give ham Gaarden, da han selv ingen Børn havde, saa kunde han til Gjengjæld have plejet ham i de gamle Dage; men det hjalp ikke, han vilde afsted. Lønnen, han havde tjent i alle de mange Aar, var bleven staaende, og det var nu blevet mange Penge. Hesten, han var kommen ridende paa, var udgaaet for flere Aar siden, men Husbonden gav ham Lov til istedenfor at tage hvilken Hest af Stalden, han vilde. — I de Dage var det ikke godt at rejse med mange Penge, og Bonden gav ham da det Raad at lade alle de Penge, han havde tjent, indbage i et „Grovbrød" (Rugbrød), saa kunde han være sikrere paa at komme velholden hjem med dem. — Det gjorde han ogsaa; da han tog Afsked fra den gamle, var denne endnu vred, fordi han vilde rejse, dog sagde han, at han alligevel vilde give ham tre gode Raad, før de skiltes. Hvis han fulgte disse, skulde det gaa ham vel, men hvis ikke, fik han aldrig Hjemmet at se.

For det første maatte han aldrig skyde Gjensti, thi Gjensti er Glipsti; for det andet maatte han vogte sig for at bede om Husly, hvor Ræven sad over Ravnen (ɔ: hos en Mand med rødt Haar og sort Skjæg), og for det tredie saa skulde han, naar han kom hjem, betænke sig tre Gange, før han handlede.

Han drog da afsted hjem efter. Da han kom ned mod Rold Skov[1]), naaede han en ung Karl, der ogsaa var ridende. Den unge spurgte om, hvor han skulde hen. Ja, han skulde da langt Nord paa. Det skulde den unge ogsaa, og saa mente han da, at de kunde slaa Følgeskab. De fulgtes ogsaa ad et Stykke, indtil de kom til en Gjensti, som førte ind gjennem Skoven. Den vilde den unge følge, men den gamle huskede paa det Raad, han havde faaet af sin Husbond, han vilde ikke med. De skiltes da, men lovede først hinanden, at den af dem, der først kom til det Sted, hvor Vejene mødtes paa den anden Side af Skoven, skulde bie, til den anden kom. — Manden red ad Vejen uden om og kom lykkelig til Samlingspladsen, men Rejsefællen var endnu ikke kommen. Han red da lidt ind ad Skovstien, og da fik han Øje paa den unges Hest, der stod bunden ved et Træ, og ikke langt derfra laa den unge Karl og var dræbt og udplyndret af Røvere.

Manden red da videre ad Landevejen, indtil det blev mørkt. Baade han og Hesten trængte nu til Hvile og til noget at leve af, og da han ingen Kro saa, tog han ind paa en Herregaard, der laa et Stykke borte fra Vejen. Han bankede paa Porten, og en Karl kom og lukkede op. Da han spurgte, om han kunde faa Nattely, svarede Karlen, at han skulde spørge ad. — Jo, der var da ikke noget i Vejen, Hesten kunde godt komme i Stald, og Manden selv skulde komme op paa Gaarden og faa noget at leve af. Da han kom derop, mødte han Herremanden selv, og han havde rødt Haar og sort Skjæg. Manden blev hed om Ørene, da han saa det; men nu sad han jo midt i det, og værre end galt kunde det da ikke gaa, tænkte han. Der blev dækket Bord, og han spiste; men midt under Maaltidet kom nogle store, stærke Karle stormende ind i Stuen. De satte sig til at drikke og spille og holdt et Hus, og Herremanden selv var med og snart en af de værste. Det blev Manden snart kjed af at se paa, og han bad om at maatte komme i Seng. En Pige kom da med Lys og fulgte ham op paa et Kammer. Han bad hende om at beholde en lille Stump af Lyset. Nej, det turde hun da ikke. Han gav hende da en stor Sølvskilling, og nu sagde hun, at fordi han var saa god, vilde hun sige ham, at det var Røvere, han var kommen hos. Hun selv var ikke der paa Gaarden med hendes gode Villie, og hvis de fik at vide, hun røbede noget, kostede det hendes Liv. Hun

[1]) En i ældre Tid berygtet Skov mellem Hobro og Aalborg.

sagde ogsaa, at der under Sengen, hvori han skulde ligge, var skjult en død Mand. Ham skulde han tage og lægge i Sengen, selv skulde han lukke Vinduet op og vente udenfor, til han saa, hvordan det gik, da skulde han tage sin Hest, — Nøglen vilde hun sætte i Porten —, og ride sin Vej saa hurtigt, han kunde. Manden gjorde, som Pigen sagde, og lidt efter kom den rødhaarede Mand ind med en Økse i Haanden. Han slog den døde Mand for Panden, og da han saa, han ikke rørte sig, gik han igjen sin Vej. — Da alt var bleven stille, fik Manden sin Hest ud af Stalden og drog afsted. Saasnart han naaede Aalborg, samlede han Folk, og drog saa mandstærk tilbage til Rovergaarden. Roverne bleve alle fangne og dræbte, og Pigen, der havde frelst ham, fik Gaarden til Løn for sin Troskab og Ærlighed.

Manden drog da videre og kom lykkelig hjem til den lille Gaard, men da var det mørk Aften. Konen var ude at malke, og han spurgte da, om Manden ikke var hjemme og om han kunde faa Hesten ind og selv blive der Natten over. Ja, Hesten kunde han nok faa ind, og selv kunde han ogsaa faa noget at leve af, men hun kunde ikke give ham Husly, thi der var ingen Mand paa Gaarden, og hun laante aldrig nogen Mand Hus Natten over.

Saa fik han da Hesten ind i Stalden, hvorpaa han gik ind i Stuen. Konen bød ham at sætte sig, og det gjorde han ogsaa, han satte sig lige for Bordenden. Hun saa lidt paa ham, men sagde dog ikke noget. Han spiste og drak og gav sig gode Stunder, og da han var mæt, gik han ud at vande og fodre Hesten. Saa satte han sig igjen ind for Bordenden og lagde Hovedet paa Bordet og lod, som han sov ind. Konen syntes da ikke vel, hun kunde jage ham ud, og hun gik i Seng og lod ham sidde. Hen paa Natten kom der en Mand til Døren og bankede paa. Konen stod straks op og lukkede ham ind, han fik Mad og Drikke, klædte sig af og lagde sig i Sengen hos Konen. Manden lod hele Tiden, som han sov; men da han mærkede, de i Sengen vare faldne i Søvn, foer han op, greb sin Kniv og vilde have dræbt de sovende, thi han mente, det var en fremmed, der om Natten kom hemmelig til Konen. Men da huskede han paa Bondens Raad, og han gik længe i Strid med sig selv frem og tilbage paa Gulvet. Han gik atter hen mod Sengen med ond Villie mod de sovende, men igjen huskede han paa, at han skulde betænke sig tre Gange. Da han tredie Gang havde Kniven draget, vaagnede Konen og kaldte paa den, der laa hos hende; nu skulde han op. Manden satte sig da igjen ved Bordet og lod som ingenting. Konen stod op og gav den fremmede i Sengen et Sæt ny Klæder, han skulde drage paa, og Manden kunde se, at det var hans egne Klæder fra Ungkarledagene. Den fremmede fik Spise og Drikke, og Konen fulgte ham til Døren, da han drog afsted. Idet Konen

igjen kom ind, lod Manden for Bordenden, som han vaagnede i det samme og sagde, at han syntes, der havde været nogen. — „Ja, det var saamænd min Søn!“ sagde Konen, og hun fortalte da om, hvorledes hendes Mand for tyve Aar siden var bleven borte; kort Tid efter havde hun født denne Søn, og han havde da været saa meget lærenem i sin Opvækst, saa nu skulde han være Præst. Han havde læst i flere Aar, men nu havde de ikke flere Penge, og han var nu draget ud for at prøve at laane hos en gammel Fætter, han havde. Da Manden hørte dette, løb han ud og kaldte Sønnen tilbage. Han sagde da, hvem han var, og da blev der jo stor Glæde. Brødet med Pengene kom frem, og der var Penge i Mængde, flere end der var Brug for. Sønnen gik det godt; han blev siden Præst i sit Fødesogn, og Forældrene levede lykkelige og glade sammen mange Aar efter.

---

[894]

Den kloge Karl.

(Fra Vendsyssel.)

Der var engang to Mænd, som boede Side om Side, ja deres Gaarde vare endog byggede sammen; men det stod ikke ligedan til hos de to, thi den ene var rig, den anden fattig, og den rige var saa gjerrig, at der ingen Ende var med det. Han skrabede mere og mere til sig, og den fattige blev mere og mere arm; thi han maatte altid laane af den rige for høje Renter eller ogsaa sælge ham, hvad han havde for halv Pris. Tilsidst havde den fattige næsten intet, hverken at bide eller brænde; men til god Held og Lykke fik han da en klog Karl i sin Tjeneste.

Den første Dag skulde den kloge Karl til Mølle med tre Skjæpper Rug, det var det sidste Korn, den fattige havde, og naar det var fortæret, vidste han ikke, hvor han skulde faa mere fra. Karlen kom da til Mølle med de tre Skjæpper. Mølleren var fuld, men alligevel glemte han ikke at tolde, for han tog halvanden Skjæppe i Told af de tre, og hvad Karlen end sagde, saa blev det derved.

Nogle Dage efter manglede den fattige Penge til sin Skat. Den skulde betales, men han forstod ikke, hvorfra Pengene skulde komme. Den rige vilde han nødig gaa til, og han havde snart heller ikke mere at sælge ham. Han gik frem og tilbage gjennem Huse og over Lofter, for om han ikke kunde finde et eller andet, som kunde gjøres i Penge. Omsider fandt han nogen Havre, og med den skulde Karlen saa afsted til Kjøbmanden i Byen for at faa den solgt.

Karlen kom da ogsaa til Kjøbmanden, — nej, han havde ikke videre Brug for Havre. — Karlen sagde da, at det var en fattig Mand, der trængte haardt og som solgte af Nød, han maatte da endelig kjøbe den. — Ja, naar det endelig skulde være, saa vilde Kjøbmanden da give otte Stilling for Tønden. De talte længe frem og tilbage, men tilsidst var der da ikke andet for, end at Karlen maatte sælge Havren for de otte Stilling til Kjøbmanden.

Saa fik den fattige da sin Skat betalt; men det varede ikke mange Dage, før det var lige galt, for nu var der ikke Brød i Huset og Korn ikke heller. Den fattige klagede sig for Karlen, og han siger saa: „Laan mig nogle store Tondesække, saa finder jeg vel paa Raad!“ — Ja, Manden vilde da vide, hvad han vilde gjøre. — „Jeg kjører hen og tolder fra Molleren“, sagde Karlen, „sidste Gang toldede han fra mig!“ — Manden spurgte igjen, hvordan dette skulde gaa til, men det vilde Karlen ikke sige. — Han fik de tomme Sække i Vognen og kjørte afsted. Paa Vejen til Møllen kom han forbi en Sandgrav. Her fyldte han alle Sækkene med Sand og kjørte saa med et svingende Læs op til Møllen. Molleren stak Hovedet ud af en Luge højt oppe og bad Karlen om, selv at bære Sækkene ind, for han havde da saa meget travlt. — Jo, sagde Karlen, det skulde han. Han tog Sandsækkene og satte dem ind allerinderst ved Væggen, og udenfor satte han Mollerens egne Kornsække. Saa kom Molleren ned, og han var jo glad over det meget Korn; Karlen blev beværtet, og Molleren malede og toldede nok saa fornøjet sit eget Korn. Det gik rask fra Haanden, og henad Aften kom Karlen tilbage til sin Husbond med et stort Læs Mel.

Manden forundrede sig meget og sagde til Karlen, at han var vel da kommen ærligt til det. — „Ja“, sagde Karlen, „lige saa ærligt, som Molleren kommer til sin Told!“

Nu havde den fattige det godt i lang Tid; men der kom igjen en Dag, da der skulde svares Afgift. Føden havde han til sig og sine, men Penge havde han ikke seet i mange Tider. Han klagede sin Nød for Karlen, og denne sagde: „Giv mig nogle tomme Smørfjerdinger, saa finder jeg vel paa Raad!“ — Manden kunde da ikke forstaa, hvordan det skulde gaa til. — „Jo“, sagde Karlen, „jeg vil hen at prutte („aa prir“) med Kjøbmanden, sidste Gang pruttede han med mig!“ — Saa fik

Karlen en hel Vognfuld tomme Smørfjerdinger, og dermed kjørte han afsted. Da han paa Vejen til Kjøbstaden kom forbi en Sandgrav, fyldte han her Fjerdingerne med Sand og slog dem til.

Kjøbmanden havde meget travlt den Dag, men han blev jo glad over at se de mange Smørfjerdinger. „Aa, lille“, siger han, „vil du ikke selv læsse Fjerdingerne af Vognen og sætte dem hen til de andre i Kjælderen.“ — „Jo, det skal jeg!“ sagde Karlen. Han stillede sine Sandfjerdinger inderst ind ved Væggen, og Smørfjerdingerne, der stod iforvejen, stillede han udenfor, som om det var hans. Saa kom Kjøbmanden og skulde se paa Smørret. — Jo, det var fint Smør, men endda pruttede han en Stilling af paa Pundet og gned sig i Hænderne af Glæde, da han fik det til den Pris. Karlen fik mange Penge, og henad Aften kom han med alle Lommer fulde hjem til sin fattige Husbond. — „Men du er vel da kommen ærligt til alle de mange Penge?“ spurgte Manden. — „Ja“, sagde Karlen, „næsten lige saa ærligt, som Kjøbmanden kommer til sin Havre!“

Nu havde den fattige Mand ingen Nød for det første, han kunde endog begynde at betale af sin Gjæld til den rige. Derover blev denne jo meget forundret, og den riges Kvinder vare især nysgjerrige efter at faa at vide, hvorfra den fattige Mand fik al den Rigdom. De gjorde dem hver Dag Ærinde over til den fattige, men de bleve lige kloge.

Den rige Mand havde en gammel Bedstemoder. Hun var ikke andet end Skind og Ben, thi hun nægtede aldrig at spise sig mæt, saa gjerrig var hun; men alligevel var hun saa nysgjerrig som nogen. Hun fik udtænkt, at de skulde lægge hende i en Kiste og bære denne over til den fattige, saa kunde hun ligge i Kisten og høre, hvad de talte om og saaledes faa at vide, hvordan den fattige var kommen til de mange Penge.

Næste Dag kommer den riges Kone om til den fattige, og hun var da saa meget „stre“ (indsmigrende). Hun bad om, at faa en stor Kiste sat derind, for de havde nu snart saa meget baade ude og inde, at Husene ikke rummede det. Denne Kiste havde staaet ude i Gaarden i Regn og Slud, og den trængte til at komme i Hus og blive tørret. — Jo, den fattiges Kone sagde, at det var der ikke noget i Vejen for, den kunde staa hos dem, saa længe det skulde være.

Den gamle, vindtørre Bedstemoder kom da i Kisten, tilligemed mange gode Sager, hun skulde have at leve af, og saa blev Kisten baaren om til den fattige og sat ved Kakkelovnen. — Næste Morgen fik Karlen Øje paa Kisten derhenne i Krogen, og han spørger da om, hvor den var kommen fra. Konen fortalte saa, at det var den rige Naboes Kiste; den skulde staa der og tørres. Karlen tænkte, at det hængte nok anderledes sammen, og han fik Kisten lukket op. Da saa han den gamle Bedstemoder ligge i Kisten; men hun var stendød. Kisten havde

været for tæt tillukket, saa hun var kvalt. — Karlen var ikke raadvild, han satte den Gamle en Polse i Munden, saa kunde det se ud, som hun var kvalt i den, og derpaa slog han igjen Kisten i.

Næste Dag kom den riges Kone igjen om til den fattiges og sagde, at nu skulde hun da have saa mange Tak for, at hun havde tørret Kisten. Der var nu bleven bedre Plads derhjemme, saa nu vilde hun nok have den hjem igjen. Hun fik Kisten med, og hvad de fik at gjøre med at faa Kisten aabnet, for at faa at vide, hvad gamle Bedstemoder kunde fortælle. — Da de saa fik at se, at hun var død og laa med Polsen i Munden, bleve de jo meget forskrækkede. „Aa, den Stakkel!" sagde Konen, „det var da ogsaa slemt, vi glemte at give hende en Kniv med, nu er hun kvalt i Polsen!"

Hun blev da lagt paa Langhalm, for at de kunde faa hende begravet engang i Smug; thi de kunde jo ikke være bekjendt at fortælle, hvorledes hun var kommen af Dage.

Det var netop henad Juletid, og den rige havde lige faaet brygget en stor Tønde Juleøl. Den fattige maatte nøjes med et Anker Øl til Jul, men det synes den kloge Karl var Skam, for den rige havde saa tidt brygget af den fattiges Korn, som han havde maattet sælge ham for Spotpris. Da det blev mørkt, gik Karlen ind i den riges Gaard, tappede alt Ølket af Tønden og bar det hjem til sin Husbond. Derpaa tog han den gamle, døde Bedstemoder og stillede hen ved den tomme Tønde med Øltappen i Haanden. — Da den riges Kone om Morgenen kom ud i Bryggerset og saa Bedstemoderen staa der med Tappen i Haanden, blev hun jo forskrækket og kaldte paa Manden. Denne blev for Alvor vred og skjældte paa Kjærlingen, som hun stod der, for at hun ikke kunde lade være med saadan noget, da hun dog var død. Men Konen sagde: „Aa, den Stakkel! Det er saamænd den salte Polse, hun er bleven saa tørstig efter; det var da ogsaa Skam, vi glemte at give hende noget at drikke med i Kisten!"

Næste Dag blev der bagt baade stort og smaat til Julen i den rige Mands Gaard. Det fik den kloge Karl at vide, og da det blev mørkt, gik han om i den riges Gaard og saa et stort Bord ligge fuldt af Brød. — „Det er Skam, at de skal have det!" sagde Karlen, „de har saa mangen Gang bagt Brød af min Husbonds Korn!" — Han tog da alt Brødet og bar det over i den fattiges Gaard. Derpaa tog han den gamle Bedstemoder og stillede hende med et stort Stykke Brød i Haanden op ved Bordet, hvor Brødet havde ligget. Da den riges Kone om Morgenen kom ud og saa Bedstemoderen, der næsten havde spist alt Brødet, blev hun helt forskrækket og kaldte paa Manden. Manden kom, og han skjældte paa Kjærlingen saa længe, at Konen dog syntes det var Skam og sagde: „Den Stakkel, hun fik saa lidt at spise, medens hun levede, nu har

hun dog engang villet spise sig mæt!" — Ja, Manden sagde da, at nu skulde hun begraves, for hun var ikke til at være i Huse med.

Da det blev Aften fik den rige Mand den gamle Bedstemoder i en stor Sæk og traskede afsted med hende hen til en Sandgrav, hvor han gravede hende ned og tænkte, at nu blev hun vel, hvor hun var. Men den kloge Karl havde passet Manden op. Han vidste, at den rige havde Loftet fuldt af Korn, som han havde faaet af den fattige i Renter af Penge. Om Natten bar han alt dette Korn over paa sin Husbonds Loft, og derpaa tog han den gamle Bedstemoder og satte hende op at ride paa en Kornskjæppe i Loftslugen, som om hun lige havde været i Lag med at maale Korn op. Da den rige Mand om Morgenen saa hende sidde der, blev han først for Alvor hed om Ørene, for nu var han bange for, at han aldrig skulde slippe fri for hende. — Han havde nok hørt fortælle, at den ny Karl, som den fattige havde faaet, skulde være saa meget klog, og han kom da til at tænke paa, om han ikke skulde bede ham om at skaffe Bedstemoderen bort, han kunde jo betale ham godt for det. Men saa syntes han igjen, at det var saa haardt, at bede den fattige om noget. Dog, da det led hen ad Aften, turde han ikke vente længere, af Frygt for at Bedstemoderen rent skulde udplyndre ham. Han gik da om til den kloge Karl og fortalte, hvordan den gamle Bedstemoder var død og, hvad værre var, gik igjen og gjorde Skade hver Nat. Tilsidst spurgte han da ogsaa Karlen, om han ikke troede, han kunde begrave hende, saa hun kunde blive. — Nej, sagde Karlen, det kunde han ikke. — Ja hvorfor ikke? det vilde den rige da vide. — „Nej", sagde saa Karlen igjen, „for hun faaer aldrig Ro i Graven, saa længe du har saa meget uretfærdigt Gods; men vil du eftergive min Husbond al hans Gjæld og saa give ham 200 Rigsdaler til, saa skal jeg begrave hende og love, at hun skal blive i Jorden!" — Ja, det var jo strængt nok det; den rige vred sig slemt ved det, men der var jo ikke andet for. Han eftergav da den fattige al Gjælden og betalte ham de 200 Rigsdaler.

Da det blev Aften tog Karlen den gamle Bedstemoder og begravede hende. Siden har ingen hverken hørt eller spurgt noget fra hende; hun ligger der vel endnu, kan jeg tro. — Nu var den fattige Mand vel hjulpen; og næste Dag tog den kloge Karl sin Randsel paa Ryggen og vandrede videre, for nu havde den fattige ikke længere hans Hjælp behov.

Taterne paa Sælland.

[895] I.

(Vestsælland.)

„Gamle Maren" fortæller efter sin Fader, at i hans Tid (sidste Halvdel af forrige Aarhundrede), fandtes der i Vestsælland mange „Kjæltringer". De dreve omkring i store Flokke, og naar de havde faaet noget tigget sammen af Penge og Fødevarer, satte de det overstyr i „Kjæltringkroerne"[1]). — Hun forsikrede, at endnu omkring 1807 saaes i Vestsælland store Flokke af omdrivende „Kjæltringer". De ernærede sig ved at tigge, spaa, give Raad for Sygdomme o. s. v. — Hendes Fader havde ogsaa fortalt, at naar Kjæltringerne havde nogle gamle, svagelige Stakler, enten Mænd eller Kvinder, som ikke længere kunde vinde med, da toge de dem og puttede dem ned i en Mose[2]). Det syntes de var i sin Orden, ja de gamle selv, — mente Maren —, havde som oftest ikke noget derimod, da det dog maatte være bedre at finde Døden end at føre et saadant Stakkels-Liv.

---

[896] II.

(Nordsælland.)

„I gamle Dage var der mange Tatere her paa Sælland; men da gjorde man Jagt paa dem, fangede ogsaa de fleste og satte dem saa paa et Skib og førte dem ud af Landet. Tidligere havde der ikke her i Nordsælland været Rotter; men for at hævne sig over denne Medfart, sendte Taterne dette „Utøj" her til Landet."

---

[1]) Saaledes kaldtes enkelte Kroer paa Landet, hvor alskens Pak havde Tilhold. „Stodderklemmen" i Nærheden af Sorø var i sin Tid en saadan Kro.

[2]) Om lignende Sagn i Norge og andre Lande se Eilert Sundt: Fante- eller Landstrygerfolket, S. 129.

Skjæmt.

I.

[897] **Præsten i Moborg og hans Degn.**

Præsten og Degnen i Moborg[1]) kjørte en Søndag til Kirke sammen, og Præsten saa da, at der i Nærheden af Kirken stod tojret et Faar, som var meget fed. Det Faar fik Præsten Lyst til, og det blev da Aftalen mellem ham og Degnen, at medens Præsten prædikede, skulde Degnen liste sig ud af Kirken, binde Faaret og lægge det i Vognen, saa kunde de faa en fed Steg, naar de kom hjem.

Saasnart Præsten kom paa Prædikestolen, listede Degnen sig af, men kom ikke igjen, førend Prædikenen var forbi, og Præsten stod for Alteret og messede. Ifjedenfor nu at messe, hvad der stod i Bogen, messede Præsten, saa Degnen tydelig forstod det:

„Fik du den hvide Bæ—æ?"

Degnen messede igjen:

„Nej, jeg fik kun et Ræk af et Træ—æ!"

Præsten:

„Saa faaer du da ogsaa Alverdens Ulykker!"

Degnen:

„Ja, tre af mine Sideben gik i Stykker!"

Og dermed var Gudstjenesten endt for denne Søndag.

II.

[898] **Fanden og Ridefogden.**

(Vestsælland.)

Fanden gik en Dag og drev omkring hernede paa Jorden og saa sig om efter lidt at fortjene. Som han bedst gaaer, møder han en Ridefoged, der var en rigtig Bondeplager. De to gav sig da i Følgeskab. Paa Vejen kom de forbi en fattig og smavsct Hytte, og i Døren til Hytten stod en arrig Kjærling og pryglede et Barn, idet hun raabte: „Gid Fanden tage dig, din skidne Unge!" — Da de vare komne forbi, siger Ridefogden: „Hør du, hvorfor gjorde du ikke, som Kjærlingen bad dig om og tog Ungen?" — „Nej", sagde Fanden, „for hun mente det ikke, og saa har jeg ingen Magt."

[1]) Ved Holstebro.

Lidt længere fremme mødte de en arm, graa Bonde, der kom fra Hoveri. Han bukkede dybt for Ridefogden og tog Huen af, medens han gik forbi, men da han vel var naaet om dem, sagde han halvhøjt: „Gid Fanden havde ham, den Bondepidsker!“ — „Hørte du det?“ sagde Fanden, „det mente han!“ Og saa fløj Fanden med Ridefogden, og ingen saa ham siden.

---

[899] III.

Smeden og Præsten.

I Olstykke var engang i gamle Dage en Præst, der var saa meget dum; men i samme By havde de saa til Gjengjæld en klog Smed. En Dag kom Præsten hen i Smedien for at se, hvordan det der gik til, og som han nu stod og saa paa, hvordan Smeden hamrede løs paa Jærnet, siger denne: „Hør du Præst, jeg tør vædde med dig, at min Dreng, der gaaer her udenfor, er klogere end du!“ — Ja, det turde Præsten da ogsaa nok vædde, han ikke var, og de væddede. — Nu snakkede Smeden op om andre Ting, og Præsten glemte at tage sig iagt. — „Aa, kan du ikke tage mig det Stykke Jærn, der ligger!“ sagde Præsten. Præsten tog da ogsaa et Stykke Jærn op fra Gulvet, men kastede det igjen og jamrede sig, for Jærnet var glohed. „Ja, der kan du se!“ sagde Smeden, „saa klog burde du have været. Nu skal vi prøve Drengen.“ — „Hej, du Dreng!“ raabte Smeden, „kom herind og tag mig et Stykke Jærn.“ — Drengen kom, nærmede sig forsigtig til Jærnet og spyttede paa det, men da det snurrede, vidste han nok at vogte sig. — „Kan du se, han var den klogeste!“ sagde Smeden.

Præsten gik da hjem for at spise til Middag. Han skulde have Kaal, og Husholdersken kom med et stort Fad fuldt og satte paa Bordet for ham. Præsten tænkte, at nu skulde han faa Gavn af, hvad han havde lært, og han spyttede jo i Kaalen for at mærke, om den var varm; men den snurrede ikke. Alligevel brændte han sig, da han begyndte at spise, saa han sad og pustede og stønnede, da Husholdersken kom ind. Han spurgte da hende, hvor det kunde være, at Kaalen var saa varm, og den vilde dog ikke snurre, naar han spyttede paa den. — „Har du spyttet i Kaalen“, sagde hun, „saa skal du saa minsæl ogsaa komme til selv at søbe den af!“ Og der hjalp hverken Løn eller Bøn, Præsten maatte spise al Kaalen. Derfor hedder det endnu: „Den, der spytter i Kaalen, kommer selv til at søbe den af, ligesom Olstykke Præst.“

[900] IV.

Æ Hæboerbu aa æ Dram.

Dæ wa en Hæboerbu, som wa saa slem te aa drek sæ fuld; saa kam han jæn Gaang i Lywsfaar o æ Haw, aa da laawed han i hans stuer Nø, te han aaller sku drek Bræwin mejer i hans Daw, hwis han maat kom løwind i Land. Men da han kam næjsten te æ Land, saa fotrør han, hwa han haaj laawer, men saa saae han:

Ja drekker æ mejr en jæn jænneste Dram,
saa gi æ maa faa borre Last aa Skam!

Sien drak han et on jæn Dram dawle i laangele Ti. Men saa ænnele jæn Gaang drak han tow stower Dram, aa saa bløw han swirind. Hans Kowen bløw jo uend ower de hær, hun skjænd o ham, te han wa jo da en sølle Kaael, han vi low nøj aa iet haald er; men saa swaar ham: Æ ska sæj dæ, bette Mower, den Gaang æ hoj drokken den jæn Dram, saa bløw æ te en hejel aan Mennisk, aa saa tøt æ, te den aan Mennisk sku da aasse haa en Dram!

Harboerboen og Drammen. Der var en Harboerbo, som var saa slem til at drikke sig fuld; saa kom han en Gang i Livsfare paa Havet, og da lovede han i sin store Nød, at han aldrig skulde drikke Brændevin mere i sine Dage, hvis han maatte komme levende i Land. Men da han næsten var paa Land, fortrød han, hvad han havde lovet, men saa sagde han:

Ja drikker jeg mere end en eneste Dram,
saa gid jeg maa faa baade Last og Skam!

Siden drak han ikkun en Dram daglig i lang Tid; men saa endelig en Gang drak han to store Dramme, og saa blev han „svirende". Hans Kone blev vred over dette her, hun skjændte paa ham, (og sagde) at han var jo da en usøl Karl, han vilde love noget og ikke holde det, men saa svarede han: Jeg skal sige dig, lille Moer, den Gang jeg havde drukket den første Dram, saa blev jeg til et helt andet Menneske, og saa synes jeg, at dette andet Menneske skulde da ogsaa have en Dram!

---

[901] V.

Den mendste Pend.

Dæ wa jæn Gaang en Hæboerbu, dæ bløw mældt, fo han hoj staallen ve æ Haw, lissom saa manne anner. Men di ku et bevis ham er, aa saa sku han da blyw fri, hwis han ku gejer Eje aa, te han aaller hoj taaen den mendste Pend ve æ Haw. — Aa de gjor han aasse. — Da han saa kam hjæm te hans Kuen, saa sæje hun jo: «No, huren gik de dæ saa, Pelill?» — «De gik godt! — Æ gjor Eje aa, æ hoj et taaen den mendste Pend.» — «Men Herreguj da! huren ku du de?» — «Aa, du ka da wal fostaa, æ haa aalti taaen de stost, æ ku aark!»

Den mindste Pind. Der var engang en Harboorbo, der var meldt for, at han havde stjaalet ved Havet, ligesom saa mange andre. Men de kunde ikke bevise ham det, og saa skulde han da blive fri, hvis han kunde gjøre Ed paa, at han aldrig havde taget den mindste Pind ved Havet. — Og det gjorde han ogsaa. — Da han saa kom hjem til sin Kone, saa siger hun jo: „Naa, hvordan gik det dig saa, Pederlil?" — „Det gik godt! Jeg gjorde Ed paa, jeg havde ikke taget den mindste Pind!" — „Men Herregud da! hvordan kunde du det?" — „Aa, du kan da vel forstaa, jeg har altid taget det største, jeg kunde orke!"

---

[902] VI.

Bindebreve og Gækkebreve.

Det har som bekjendt i ældre Tid været meget almindeligt i de højere Stænder ved visse Lejligheder at tilsende hinanden „Bindebreve". Rimeligvis er det en overmaade gammel Skik, der hænger sammen med vore Forfædres Lyst til Øvelser med Gaader og lignende. — Levninger af denne Skik har ogsaa holdt sig hos Almuen i flere Egne næsten til Nutiden. Der var enkelte bestemte Dage, da det var tilladt at sende hinanden Bindebreve, saaledes paa Fødselsdage, Navnedage og Tamperdage. I Bindebrevet var sædvanlig en eller flere Gaader, som skulde løses af Modtageren, før Sol gik ned, eller ogsaa han skulde gjøre et lille Gilde for de i Brevet navngivne Personer. Løste han Gaaderne inden den angivne Tid, var Afsenderen forpligtet til at gjøre et lignende Gilde. — Men der kunde ogsaa i Brevet være en konstig knyttet Knude paa Silketraad, og det er maaske den ældste Form af Bindebreve. Kunde Modtageren ikke løse denne Knude, var han „bunden" og skulde løse sig ved at gjøre et Gilde. — Med Knuden fulgte et Vers, som nu er glemt.

„Gækkebreve" derimod tilsendte man altid hinanden før Paaske, efter at Vintergækken var kommen frem af Jorden. Brevet var af farvet Papir, konstig udskaaret og sammenlagt. Indeni Brevet laa en Vintergæk og et Vers. Hvis det lykkedes at faa vedkommende til at tage mod Brevet, eller endog kun røre ved det, var han „gækket" og maatte give Paaskeæg. — „Gækkebreve" vare mest almindelige paa Sælland; i Jylland brugtes næsten altid „Bindebreve". Følgende Vers er af et gammelt „Gækkebrev" fra Vestsælland:

Jeg gik udi min Have,
der fandt jeg denne Gave;
den er hvid,
som du er blid;
den er grøn,
som du er skjøn!
Jeg fandt den bagved Hækken,
og du skal være Gækken;
gækket er du og skal være,

til Paaskeæg du monne mig forære!
Bed du, hvor det er digtet, lille (Anne)?
Da er det saamænd:
Digtet i Ribe
og skrevet i Rom;
kan du saa gjætte,
hvorfra det kom?
Mit Navn jeg ikke vil nævne!

---

[903] VII.

„Æggevisen".

I ældre Tid gik Børnene altid før Paaske omkring fra Gaard til Gaard for „at synge for Æg". De sang da i Vestsælland den saakaldte „Æggevise", der nu næsten er glemt, saa kun et Brudstykke af den kan meddeles.

Jeg staaer her uden for Jer Dør,
I har vel sagtens seet mig før;
Jeg vender mig om og stryger mit Skjæg,
Saa saaer jeg vel et Paaskeæg!

Karlene elske Pigerne,
for de elske dem som en Ros';
men jeg elsker Konerne,
saa saaer jeg lidt i min Pos'.

Else—Belse—Bimpelskjæg
gaaer omkring og synger for Æg;
jeg saaer et, og jeg saaer to,
tilsidst saaer jeg hele Posen fuld [1]).

---

[904] VIII.

En „Bederamse".

Det var i ældre Tid — og er tildels endnu — Skik paa Landet, at Gjæsterne til Gilder indbødes af en saakaldt „Bedemand", der gik omkring fra Hus til Hus og hvert Sted paa staaende Fod opramsede Indbydelsen, der var affattet i ægte

[1]) Naar de da havde „Posen fuld", kom de sammen og legede at „trille Paaskeæg", en i ældre Tid i Paasken meget almindelig Leg, hvori ofte baade unge og gamle deltoge. Denne Leg gik saaledes: Et Æg lagdes hen til Væggen i Stuen, og paa Midten af Gulvet lagdes et kort Brædt i skraa Stilling. Ned ad dette Brædt trillede de legende skiftevis Æggene, og det gjaldt da om at ramme og saaledes vinde en af de andres Æg ved Væggen; men et vundet Æg kunde igjen tabes, idet en anden siden kunde ramme det; thi alle Æggene blev liggende paa Gulvet, til alle havde trillet; da begyndtes forfra.

„Bedemandsstil". — En Parodi paa en saadan „Bederamse" er følgende, brugt i ældre Tid af Karlene i Vestsælland ved Optog i Fastelavn. En af Karlene var da udklædt som „Bedemand" og fremsagde Ramsen med locale Tilsætninger i Gaardene, hvortil Toget kom.

„Jeg skulde hilse Jer allesammen fra Brudgommen og hans — —, fra Grev Svinds-Svands og hans Grevinde, samt fra Slattekokken og hans Veninde, om I vilde møde allesammen til Smedens det brede Barsel. — I skal sidde paa Syllerne og række op til Hylderne, og er der noget paa Bordet, I gider have, saa kan I se til det og lade det ligge. Der er syv Mil fra den øverste Bordende og til den nederste Stuedør; der skal tykke Klemmen sidde indenfor Døren. — Hvis det ikke er Jer Lejlighed at komme, saa kan I komme paa Fredag Middag og spise Fisk og Grød, og stoppe Eders Pibe med lang Tobak, og saa en Hoben Snak, — Farvel og mange Tak!"

IX.

Legeramser.

Følgende Ramser bruges af Børn i forskjellige Egne at tælle til Leg efter. De stille sig i en Kreds og Anføreren i Midten. Denne begynder paa en i Kredsen og tæller rundt; den, paa hvem sidste Ord i Ramsen falder, er fri, og der fortsættes med de øvrige, indtil der kun er en tilbage, som da er den udvalgte.

[905]

1.

Ælgen, drælgen, drægs,
filgen, fælgen, fægs,
æs, træs,
i, ni,
du er fri![1]).

[906]

2.

Elle, tælle, ni, ti,
du gaaer, est, gjæst, fri![2]).

[907]

3.

Ittemand, Dittemand, Tællemand, to,
der sidder en Fugl paa Nissemands Bro,
ak, skak, tredive Ruder ud![3]).

[1]) Vestjyll. [2]) Vestsæll., Aarhusegnen, Kjøbenhavn. [3]) Vestsæll.

[908] 4.

Arke, barke, bonne, kararke,
ertle, mertle, moria, bong,
ſjong, tong, title, tong,
isſa, bisſa, bonna Top![1]).

---

[909] 5.

Abel, ſpendabel,
hvad koſter en Sabel?
To Mark og to,
ifald den er go.
Vil du ha den af Kobber,
ſaa gaa til min Svoger;
vil du ha den af Glas,
ſaa gaa til Bajads;
vil du vide, hvad den koſter,
ſaa gaa til min Moſter,
ſom boer i et Kloſter.
Kolvippen—kolvappen,
der ſlip en — der ſlap en![2])

---

[910] 6.

Elle melle, mig fortælle,
Skibet gaaer i Aabenraa,
kjøbe for en Skilling Skraa,
dele den i fem Dele.
Ingen af os maa gaa hjem,
førend Klokken har ſlaet fem.
Først gaaer jeg, ſaa gaaer du,
ſaa gaaer hele Rumlepotten ud![3])

---

[911] 7.

Ene, mene, ming, mang,
kling, klang,
oſſe, boſſe, bakke, dis,
ajer, vajer, vœk![4])

---

[912] 8.

To hvide Dukker rejſte til Engeland,
Engeland var lukket,
Laaſen den var brukket.

---

[1]) Falſter, Kjøbenh. [2]) Falſter. [3]) Veſtſæll., Falſter. [4]) Kjøbenh.

1—2—3—4—5—6—7—8—9,
du er fri![1])

---

[913] 9.

Engang gik jeg over Langebro,
da hørte jeg en Klokke slog,
den slog 1—2—3—4—5—6—7—8—9,
nu er du fri![2])

---

[1]) Nordsæll. [2]) Kjobenh.

[914]

Prinds Hvidbjørn.

(Fra Vendsyssel.)

Engang var der en Konge, som havde tre Døtre; de to ældste vare onde og arrige af Sind, men den yngste var saa god som Dagen er lang og saa kjøn, at man aldrig havde seet hendes Lige. Saa var det engang, at Faderen, den gamle Konge, skulde ud paa en lang Rejse; han rejste, og det gik da ogsaa meget godt for ham, lige til han igjen næsten var hjemme. Da skulde han igjennem en stor Skov, og som han red frem, kom paa en Gang en tyk Taage og lagde sig over Skoven, saa han hverken kunde finde frem eller tilbage, og det blev næsten helt mørkt. Da han længe havde reden saadan, og hverken vidste, hvor Syd eller Nord var, kom der en stor, laaden Hvidbjørn til ham og sagde: „Ja, giver du mig yngste Datter din, da slipper du ud af Skoven min!“ — Nej, det vilde Kongen da ikke; før han skulde give hende bort til en Hvidbjørn, før vilde han selv lade sit Liv. Saa red Kongen igjen, og det blev mere og mere mørkt omkring ham. Tilsidst syntes han, at han vilde give alt, hvad han ejede og havde, hvis han maatte slippe ud, og da kom Hvidbjørnen igjen til ham og sagde: „Ja, giver du mig yngste Datter din, da slipper du ud af Skoven min!“ — Nej, det vilde Kongen da ikke, han vilde give alt, hvad han ellers ejede, men sin yngste Datter, som han holdt allermest af, hende kunde han da aldrig give bort til et Dyr. — Kongen red saa igjen længe, længe omkring; det var mørkt rundt omkring ham og hungrig og tørstig var han. Han lod Hesten gaa, som den vilde, og tilsidst brød han sig slet ikke om, enten det gik op eller ned. Da kom Hvidbjørnen tredie Gang til ham og sagde: „Ja, giver du mig yngste Datter din, da slipper du ud af Skoven min!“ — Saa endelig sagde Kongen Ja. Straks svandt Taagen, som den var blæst bort, Stjærnerne lyste, saa han let kunde finde Vej, og snart var han vel hjemme i sin Gaard.

Derhjemme bleve de jo da saa glade ved at se ham, da de næsten havde været bange for, at der var hændet ham en Ulykke; men han var tung i Sind, for han tænkte paa Hvidbjørnen, til hvem han havde lovet det kjæreste, han havde. Dronningen forundrede sig over, hvad der vel fejlede ham, saa ordknap som han var, og langt om længe fik hun da ogsaa ud af ham, hvordan det hængte sammen. Hun trøstede ham, saa

godt hun kunde og sagde, at de jo da ikke havde behov at give Datteren bort til en Hvidbjørn, naar de ikke selv vilde. Kongen slog sig dermed noget til Ro; men den følgende Dags Aften var der nogen, der bankede paa Porten, saa det dundrede; det var Hvidbjørnen. Kongen vidste ikke sine levende Raad, men Dronningen fik nogle Mænd, bevæbnede med Sværd og Spyd, sendt ud for at dræbe Bjørnen. Dog det kom de galt fra; thi den sønderrev dem alle tilhobe, og truede med at rive Kongsgaarden ned, hvis den ikke fik Kongedatteren. — Den yngste Datter vilde Kongen dog paa ingen Maade af med, for hun var som hans Øjesten; men, tænkte han saa, han vilde give Bjørnen den ældste, som ofte var ond og vrangvillig. — Som tænkt saa gjort, den ældste Datter blev sendt ud til Bjørnen: „Er du den rette?" spurgte Bjørnen. „Ja!" svarede Kongedatteren. „Ja, sæt dig saa op paa min Ryg og hold dig godt fast!" sagde Bjørnen igjen. Det gjorde Kongedatteren, og derpaa satte Bjørnen afsted over Bakker og Dale, indtil den naaede Skoven. Langt inde i Skoven kom de til et stort Slot, og her boede Bjørnen. Den førte hende ind i Slottet og satte hende paa en Stol, som var helt fyldt med Puder, og derpaa spurgte den hende, om hun kunde løse denne Gaade: Hvad er blødere end blødt, hvad er søbere end søbt, og hvad er haarbere end haardt?" — Kongedatteren grundede længe derover, men hun kunde ikke løse Gaaden. „Ja, saa er du heller ikke den rette!" sagde Bjørnen, og saa tog han hende igjen paa Ryggen og førte hende tilbage til sin Faders Gaard.

Da den gamle Konge paany saa Hvidbjørnen foran sin Port, blev han helt forfærdet. Den ældste Datter kom ind og skulde hilse fra Hvidbjørnen, at hvis han ikke sendte den rette, skulde det gaa ham ilde og Gaarden brændes over Hovedet paa ham. — Dronningen fandt da paa, at de skulde sende den næstældste Datter, hun var god nok til Bjørnen. — Porten blev da aabnet paaklem, og den næstældste Datter blev skubbet ud. „Er du den rette?" spurgte Bjørnen. „Ja!" svarede hun. „Ja, sæt dig saa op paa min Ryg og hold dig godt fast!" sagde Bjørnen igjen. Det gjorde Kongedatteren, og Bjørnen satte afsted med hende over Bakker og Dale, til de naaede Skoven. Langt inde i Skoven kom de til Bjørnes Slot, og herind førte den Prindsessen. Den satte hende i Stolen, der var helt fuld af Puder, og spurgte hende, om hun kunde løse en Gaade og sige ham, hvad der var blødere end blødt, søbere end søbt og haardere end haardt. Nej, hvorlænge hun tænkte derpaa, kunde hun dog ikke svare noget dertil. „Ja, saa er du heller ikke den rette!" sagde Bjørnen, og saa tog han hende atter paa Ryggen og førte hende tilbage til sin Faders Gaard.

Da Kongen igjen saa den hvide Bjørn staa foran sin Port, blev han som ude af sig selv af Sorg. Den næstældste Datter

kom ind og hilste fra Hvidbjørnen, at hvis ikke den rette blev sendt, vilde det gaa ilde og Kongsgaarden skulde staa i lys Lue, før de vidste af. — Nu var der da ikke andet for, nu maatte den yngste Datter afsted, hvor stor Sorg det end var. — Da hun kom ud til Bjørnen, spørger denne: „Er du den rette?" — „Ja, jeg er den rette!" svarede Kongedatteren. „Ja, sæt dig saa op paa min Ryg og hold dig godt fast!" sagde Bjørnen. Det gjorde Kongedatteren, og Bjørnen satte afsted med hende over Bakker og Dale, til de naaede Skoven. Da de kom til Slottet, førte Bjørnen hende derind, satte hende i den bløde Stol og forelagde ogsaa hende Gaaden: „Hvad er blødere end blødt, hvad er sødere end sødt, og hvad er haardere end haardt?" — Kongedatteren svarede: „Nu sidder jeg blødere end blødt, min Moders Bryst er sødere end sødt og min Faders Hjærte haardere end haardt, efterdi han kunde give mig hen til en Hvidbjørn." — „Ja, du er den rette!" sagde Bjørnen.

Nu boede hun da der paa Slottet, og den ene Dag gik som den anden. Hun kunde faa alt, hvad hun vilde af prægtige Klæder og herlige Smykker, men det brød hun sig ikke om, og det var saa strængt for hende, for hun længtes saadan efter sine Forældre. — Da et Aar var gaaet, fødte hun en lille Søn, men straks det var født, kom Hvidbjørnen ind, tog Barnet og løb med det, og hvormeget hun end bad og græd, saa hjalp det ikke, Barnet var og blev borte. Det var det værste, han kunde have gjort hende, syntes hun; men der gik igjen et Aar, og da fødte hun atter en Søn. Dog straks det var født, kom Hvidbjørnen ind, greb Barnet og løb med det. Der var heller ikke dengang nogen Naade, hvormeget hun end bad. Saa gik der igjen et Aar med Sorg, og da fødte hun en lille Pige. Hun vilde holde Barnet stjult, men Bjørnen fandt det alligevel og løb sin Vej med det. Nu var hun da saa meget bedrøvet, hun syntes, der var ikke mere den Del til i Verden, der kunde glæde hende. Saadan gik der Aar efter Aar, men da hun havde været hos Bjørnen paa syvende Aar, kom denne en Dag ind og spurgte hende, hvorfor hun vel var saa bedrøvet. Ja, der var da ikke mere den Del til i Verden, der kunde glæde hende, sagde hun, siden hun havde mistet alle sine Børn. Hvidbjørnen fortalte da, at begge hendes ældste Søstre skulde giftes paa en Dag, og spurgte hende, om hun kunde have Lyst til at komme hjem. — Ja, det kunde hun da vel have Lyst til, og hun begyndte ligesom igjen at blive lidt glad. — Ja, sagde Bjørnen, det skulde hun faa Lov til, men hun maatte aldrig lytte efter, hvad hendes Moder og Søstre sagde, derimod maatte hun vel passe at gjøre, som Faderen vilde, og saa maatte hun ikke blive borte mere end tre Dage. Det lovede hun. Hun fik da prægtige Klæder, og da Dagen kom, bad Bjørnen hende sætte sig paa dens Ryg, og den førte hende snart hjem til Kongsgaarden.

Her blev da en Glæde uden Ende, da de saa hende saa vel i Behold, og hendes gamle Fader blev snart igjen som ung, for han havde aldrig ventet at se hende mere. Alt gik godt til den tredie Dag, men da tog de to ældste Søstre og Moderen hende for sig og spurgte hende ud om alting. Og tilsidst kunde hun da ikke andet end fortælle dem, at Bjørnen ikke var saa slem, som de troede. De fik da ogsaa at vide, at han hver Nat var Menneske, men saasnart Dagen gryede, løb han igjen bort som Bjørn. Nu spurgte Søstrene, om hun da aldrig havde seet ham, naar han var Menneske. Nej, det havde hun da ikke. „Ja, du er en god Tosse!“ sagde de, nej det skulde da have været en af dem, de skulde nok ikke havt en Mand, uden de maatte se ham. Hun syntes ogsaa selv, at det var sært, hun ikke maatte faa ham at se, og da nu Moderen gav hende en lille Ende Lys og et Fyrtøj, saa lod hun sig overtale af dem og gjemte det hos sig. Da de tre Dage vare til Ende, og Hvidbjørnen igjen stod for Porten for at føre hende hjem, saa tog hendes gamle Fader hende ved Haanden og ledte hende ud, idet han bad hende, nu aldrig at gjøre noget, som var Hvidbjørnen imod, saa skulde hun vel se, at det alt blev godt paa det sidste. Det lovede hun, og saa tog hun Afsked fra Hjemmet, og Bjørnen førte hende tilbage til Slottet i Skoven. „Husk nu vel paa og gjør din Faders Villie, men ikke din Moders og dine Søstres!“ sagde Bjørnen. Ja, det skulde hun da nok.

Nu gik der igjen nogen Tid, men da kunde hun ikke længere styre sin Nysgjerrighed. En Nat, da Hvidbjørnen som Menneske sov ved hendes Side, stod hun op og tændte den lille Lysende, som Moderen havde givet hende med. Hun saa da, at han var den dejligste Prinds, nogen kunde se for sine Øjne, og jo mere hun saa paa ham, desto højere elskede hun ham. Tilsidst kunde hun ikke andet, hun bøjede sig ned over ham for at give ham et Kys, men da dryppede der tre Draaber af den varme Tælle ned paa hans Hals, og han vaagnede. Straks var han igjen Hvidbjørn, og han sagde, at nu havde hun for bestandig gjort dem begge ulykkelige; kunde hun have holdt ud, til det syvende Aar var omme, havde han været frelst, men nu var det alt forbi. Nu maatte han rejse langt bort, ud over Verdens højeste Mure til sin onde Stedmoder for at gifte sig med den, som hun vilde. Kongedatteren græd og bad da saa mindelig om, at faa Lov til at følge ham ud i Verden, og det sagde han ogsaa Ja til. Hun satte sig saa paa Hvidbjørnens Ryg, og nu gik det afsted ud i den vide Verden. Da de vare naaede langt frem, siger Bjørnen: „Se op!“ Da saa hun op og fik Øje paa et prægtigt Slot. „Der boer min ældste Søster“, sagde Bjørnen, „og der er vor ældste Søn!“ Kongedatteren bad da saa længe at faa Barnet at se, til Hvidbjørnen gav efter og stod stille foran Døren til Slottet. Men, sagde Bjørnen, du skal altid sige, naar du forlader mig: Bliv staaende, lille

Bjørn, til jeg kommer tilbage!" — Ja, det lovede hun da, og det gjorde hun. — Da hun kom ind i Slottet, blev hun saa overmaade vel modtagen. Hendes ældste Søn var bleven baade stor og smuk, og hun syntes, hun aldrig mere kunde skilles fra ham. Men da brummede Bjørnen foran Døren, og hun maatte skynde sig afsted. Ved Afskeden gav Bjørnens Søster hende en Guldkjole og en Guldrok og sagde, at det fik hun vel engang Brug for. — Derpaa rejste de videre, men da de vare komne langt paa Vej, sagde Hvidbjørnen: „Se op!" og Kongedatteren saa op; hun saa da foran dem et prægtigt Slot. „Der boer min næstældste Søster", sagde Bjørnen, „og der er vor næstældste Søn." — Kongedatteren bad da saa længe om at faa Lov til at se ham, til Hvidbjørnen gav efter og standsede foran Døren til Slottet. Før hun forlod Bjørnen, sagde hun: „Bliv staaende, lille Bjørn, til jeg kommer tilbage!" og derpaa gik hun ind i Slottet. Her blev hun vel modtagen og beværtet, hendes næstældste Søn var bleven saa stor og smuk, saa hun havde nok at gjøre med at se paa ham; hun glemte næsten, hvordan Tiden randt, men omsider begyndte Bjørnen foran Døren at brumme, og nu maatte hun afsted. Bjørnens Søster gav hende ved Afskeden en Solvkjole og et „Strændtræ" (Haspe) af Guld og bad hende gjemme begge Dele vel, det fik hun nok Brug for. — Nu rejste de atter langt frem, men omsider siger Bjørnen: „Se op!" — Kongedatteren saa da op, og fik Øje paa et stort Slot, meget smukkere end noget af de foregaaende. „Der boer min yngste Søster", sagde Bjørnen, „og der er vor lille Pige." Da blev Kongedatteren saa ve for at faa Lov til at komme derind, at Hvidbjørnen maatte give efter. Men da hun foran Slotsdøren steg af Bjørnen, kom hendes lille Datter løbende hende imøde, og hun glemte at bede Bjørnen om at vente. I Slottet blev hun saa saare vel modtagen, og hun var saa lykkelig, som hun knap før havde været, over at hun havde gjenfundet sin lille Pige. Ved Afskeden gav Bjørnens yngste Søster hende en Kjole af Malm og en Garnvinde af Guld og bad hende forvare det vel, for det vilde hun nok faa Brug for. — Da hun nu vilde gaa ud til Bjørnen, saa hun med Forfærdelse, at den var borte, og hun kom da i Tanker om, at hun havde glemt at bede den blive. Hun græd og klagede sig, men hun maatte i Vej alligevel, thi uden Hvidbjørnen kunde hun ikke leve. Bedrøvet gav hun sig da paa Vejen, og da hun havde gaaet saa længe, at hun knap kunde slæbe sig frem, var hun naaet til de høje Glasbjærge. Her var det da rent umuligt, hun kunde komme over; hvergang hun prøvede derpaa, gled hun tilbage. Hun søgte da hen til en lille fattig Hytte der tæt ved. Der blev hun vel modtagen, og hun fik Lov til at blive der Natten over. Hun spurgte da Konen, om hun ikke kunde sige hende Raad til at komme over de høje Glasbjærge, for over maatte

hun, om det saa kostede hendes Liv. — Nej, Konen vidste da intet Raad, men, sagde hun, imorgen kom hendes Mand hjem, han var Smed og ude at hente Kul, maaske kunde han vide Raad. — Morgenen efter kom Smeden hjem, og han smedede da stærke Kloer af Jærn fast paa Kongedatterens Hænder og Fødder; det gjorde slemt ondt, men hun agtede det ikke. Saa prøvede hun igjen, og da lykkedes det hende at klatre over Glasbjærgene, men da hun kom over, vare Kloerne slidte af og hun var saa udmattet, at hun sank ned ved Foden af Bjærgene og kunde hverken røre Haand eller Fod. Her fandt en gammel Kone hende og førte hende hjem til sin lille Hytte. Hun plejede Kongedatteren godt, og da hun noget var kommen til Kræfter igjen, spurgte hun den gamle, om hun ikke kunde sige hende, hvor Verdens højeste Mure var, og hvor langt der var derhen. — Nej, det vidste den gamle ikke, hun havde vel hørt tale om disse Mure, men sige hende, hvor hun skulde gaa eller hvor langt der var, kunde hun ikke. Derimod vilde hun give hende et lille rødt Garnnøgle, det skulde hun kaste fra sig, naar hun kom ud, saa vilde det løbe foran hende, indtil hun naaede Verdens højeste Mure, og naar hun kom der, skulde hun støde til Nøglet med Foden og sige: Lille røde Nøgle, løb hjem! saa vendte det selv tilbage. — Det gjorde hun ogsaa alt, som den gamle Kone sagde hende. Det lille røde Garnnøgle løb stadig foran hende, og da hun havde gaaet i mange, mange Dage, naaede hun endelig Verdens højeste Mure. Hun vendte sig da om, satte Foden mod Nøglet og sagde: „Lille røde Nøgle, løb hjem!“ og straks løb det.

Men nu var det værre end nogensinde, thi disse Mure vare saa høje, at hun ikke kunde se til det øverste af dem, og ingensteds var der Raad at finde. Hun gik langt frem med Murene, men overalt vare de lige høje. Da hun havde gaaet langt frem, fandt hun ved Murene Benraden af en stor Fugl. Fuglen havde villet flyve over Muren, men havde sløjet imod den og slaaet sig ihjel. Heraf tog hun Benene, satte disse ind i Murene, og dannede deraf en Stige, men da hun havde brugt alle Benene, var der endnu langt til det øverste. Hun vilde da prøve paa egen Haand at klatre højere op, men da faldt hun ned og slog sig, saa hendes Næse sprang op at bløde. Der hvor Blodet flød ud i Sandet, fremvoksede straks et Træ saa højt som Murene, og for hver Draabe Blod, der dryppede ned i Sandet, udvoksede Grene paa Træet, den ene over den anden, som Trappetrin, saa hun kunde gaa helt op til det øverste af Murene. Da hun kom op, var der Trapper ned paa den anden Side, og hun kom vel ned.

Foran sig saa hun nu en stor Slette, og langt borte paa Sletten øjnede hun et Slot. Derhen begav hun sig og spurgte i Kjøkkenet, om hun ikke kunde faa sig en Tjeneste der paa Slottet. Kokkepigen sendte da Bud ind til Prindsessen. Hun

kom da ogsaa, og hun var saa grim, at Kongedatteren aldrig havde seet hendes Lige. Hun spurgte Kongedatteren, hvad hun kunde. Ja, hun kunde da hjælpe til i Kjøkkenet, svarede hun, og forrette, hvad det saa skulde være. Ja, saa kunde hun faa Lov at blive, sagde Prindsessen, for saadan en Pige trængte de netop til.

Prinds Hvidbjørn, som nu altid var Menneske, skulde snart giftes med den grimme Prindsesse; det vilde Stedmoderen have. Han red hver Dag paa Jagt i Skoven med sin Tjener; om Aftenen, da han kom hjem, kom han igjennem Kjøkkenet, og han saa paa den ny Kokkepige, som om han mindedes at have seet hende før, men ikke kunde huske, hvem det var. — Næste Dag red han igjen paa Jagt, thi nu var der kun tre Dage til Bryllupet. Kongedatteren forrettede sin Gjerning i Kjøkkenet, og da hun var færdig dermed, bad hun Prindsessen, om hun maatte sætte sig lidt hen at spinde. Jo, det maatte hun da nok. — Kongedatteren trak da sin Malmfjole paa, tog sin Guldrok og satte sig i Kjøkkenet og spandt. Da hun havde spundet lidt, kom Prindsessen ud i Kjøkkenet. Hun blev saa indtaget i Guldrokken og den dejlige Kjole, og forundrede sig over, hvor hun kunde have faaet det fra, for selv skulde hun staa Brud om nogle faa Dage, og havde dog ikke saadanne Ting. Hun spurgte Kongedatterer, om hun vilde sælge hende Rokken og Kjolen, ja, hvis hun maatte sidde inden for Døren i Prindsens Værelse den følgende Nat, sagde Kongedatteren, saa kunde hun gjerne faa den. Det gav Prindsessen hende ogsaa Lov til, og saa fik hun Rokken og Kjolen. Om Aftenen, da Prinds Hvidbjørn kom fra Jagten, kom han igjennem Kjøkkenet, ligesom forrige Aften saa han saa vist paa den ny Kokkepige, men kunde dog ikke kjende hende. Før Prindsen om Aftenen gik i Seng, rakte Prindsessen ham et Bæger Vin, hvori hun havde hældt en Sovedrik, saa han straks faldt i en haard Søvn. — Da Kongedatteren kom til hans Dør, sov han. Hun kaldte ham ved Navn, mindede ham om, hvor meget hun havde lidt for hans Skyld, hun havde lobet over de høje Glasbjærge og klatret over Verdens højeste Mure for at finde ham, men det nyttede ikke, han hørte hende ikke, og hun sad og græd sine mødige Taarer den lange Nat. — Næste Dag red Prindsen igjen paa Jagt og Kongedatteren gjorde sin Gjerning i Kjøkkenet. Men da hun var færdig, bad hun Prindsessen om Lov til at bestille lidt for sig selv, — ja, det maatte hun da godt. Hun iførte sig da Sølvkjolen, tog „Strændtræet" af Guld og satte sig i Kjøkkenet for at hæspe det Garn, som hun foregaaende Dag havde spundet. Da Prindsessen kom ud i Kjøkkenet, blev hun saa meget lysten efter den dejlige Kjole og „Strændtræet"; hun skulde staa Brud om et Par Dage og havde dog ikke saadanne Ting. Kongedatteren maatte da endelig lade hende faa det. Ja, sagde Kongedatteren, hvis hun maatte sidde en Nat til inden for

Prindsens Kammerdør, saa kunde hun da gjerne faa det. Det fik hun Lov til, og Prindsessen fik „Strændtræet“ og Solvkjolen. Prindsen med sin Tjener kom om Aftenen hjem fra Jagten, han saa paa Kongedatteren, men kjendte hende ikke. For han gik til Sengs, skjænkede Prindsessen ham et Bæger Vin og bad ham drikke. Det gjorde han og sov straks ind, thi i Vinen havde været en stærk Sovedrik. Kongedatteren satte sig inden for hans Kammerdør og kaldte paa ham den ene Gang efter den anden, men han svarede ikke. Hun mindede ham om alt det, hun havde gjennemgaaet for hans Skyld, og græd og klagede sig den hele Nat, men han sov lige haardt. — Dagen efter red han igjen paa Jagt med sin Tjener, og denne, som laa i et Værelse ved Siden af sin Herre, spurgte hvem det var, der havde grædt og jamret sig inde i hans Husbonds Værelse; nu havde han hørt det to Aftener og kunde da ikke andet end sige det. Ja, Prindsen havde da intet hørt. — Kongedatteren gik ved sin vante Gjerning i Kjøkkenet, og da hun var færdig med den, bad hun om Lov til at bestille lidt for sig selv. Ja, det maatte hun da nok, sagde Prindsessen. — Hun iførte sig da Guldkjolen, tog Garnvinden af Guld og satte sig til at vinde, hvad hun de foregaaende Dage havde spundet og haspet. — Da Prindsessen kom ud i Kjøkkenet og saa Guldkjolen, der skinnede saa mageløst, gav hun sig ikke tilfreds, før hun fik den. Hun skulde den næste Dag staa Brud, og havde ikke en saadan Kjole, hun maatte da endelig lade hende faa den. Ja, sagde Kongedatteren, hvis hun endnu en Nat maatte sidde inden for Prindsens Kammerdør, saa kunde hun gjerne faa det altsammen. Det maatte hun da saa gjerne, sagde Prindsessen, og saa fik hun Guldkjolen og Garnvinden. For Prindsen gik til Sengs, skjænkede Prindsessen ham et Bæger med Vin, hvori hun havde hældt en Sovedrik, men Prindsen hældte Vinen bort, uden hun mærkede det. — Da Kongedatteren kom til hans Kammerdør, kaldte hun ham ved Navn, men han svarede ikke. Hun græd da og klagede og mindede ham om alt det, hun havde gjennemgaaet for hans Skyld: hun havde med Smerte født ham Børn, hun havde løbet over de høje Glasbjærge og klatret over Verdens højeste Mure for at komme til ham, nu var det altsammen for intet, og hun hulkede og græd. Da kunde han ikke længere skjule sig for hende, han kaldte hende til sig, og der blev en Glæde uden Lige. Han fortalte hende da, hvordan hans Stedmoder, der var en ond Heks, havde forgjort ham til en Hvidbjørn, fordi han ikke vilde gifte sig med den grimme Prindsesse. Han kunde kun frelses, hvis en Kvinde i syv Aar vilde elske ham og være hans Hustru uden at se ham.

For Dagen brød frem, gik Kongedatteren igjen til sin Gjerning i Kjøkkenet. Til Bryllluppet kom der mange Gjæster baade fra nær og fjærn. Da de alle sad ved Brudebordet og den grimme Prindsesse ved Prindsens Side, siger han til Gjæsterne,

at han havde en Sag, han gjerne vilde bede dem dømme i. Hvad Straf skulde den lide, som havde gjort saa meget Ondt, og han fortalte da, hvorledes alt var gaaet, uden at sige det var sig selv, han talte om. — Den, der har gjort det, skal sættes i Piggetønden, og fire Heste skal spændes for den, raabte alle Gjæsterne. „Ja, lad det da blive saaledes!“ sagde Prindsen, og han fortalte da, at det var den gamle Heks, hans Stedmoder, som havde gjort alt dette imod ham. Hun blev da sat i Piggetønden, og fire Heste løb afsted med hende, men den grimme Prindsesse rejste hurtig sin Vej, og ingen har seet hende siden. Nu blev Kongedatteren hentet ind fra Kjøkkenet, og saa blev der først rigtig holdt Bryllup. Siden rejste de tilbage til Brudens Fader, den gamle Konge; paa Vejen derhjem tog de ind hos Prinds Hvidbjørns Søstre, og deres tre Børn fulgte dem. Der blev da en Glæde i Hjemmet, som aldrig før havde været, og da den gamle Konge var død, fik Prinds Hvidbjørn Riget efter ham og regjerede lykkelig i mange Aar.

Sagn fra Laaland og Falster.

[915] **1. Højfolket stjæler Øl.**

Der er en Høj paa Horslunde Mark, hvori der i gamle Dage var „Højfolk". I Nærheden af Højen laa en Gaard, og Folkene her saa ofte „Højfolket" færdes ved Højen, om Natten aflagde de ikke saa sjælden Besøg i Gaarden og tog tidt Føde- og Drikkevarer med sig. Især havde Bondekonen lagt Mærke til, naar hun bryggede, at hendes Øl svandt lovlig meget om Natten, og en Aften satte hun sig da i Skjul i Nærheden af Ølkarret for at se, hvem der tog af Ollet. Ud ad Natten saa hun, der kom en lille Mand i graa Klæder ind i Bryggerset. Han havde en stor Træflaske i Haanden, som han for at faa fyldt satte ned i Ollet; men i det samme hørte Bondekonen en anden af „Højfolket" raabe ude i Gaarden: „Høje Koløje, Vipping er død!" — „Er Vipping død!" udbrød den lille og skyndte sig afsted, uden at faa Træflasken i Ølkarret med. Denne Flaske havde de i mange Aar efter paa Gaarden.

---

[916] **2. Spøgeriet i Horslunde.**

Engang blev der i Horslunde bygget et nyt Hus, men da det var færdigt, og Folkene skulde til at bebo det, blev der baade Nat og Dag et saa grueligt Spøgeri, at det var umuligt for noget Menneske at være der. Man tænkte paa at rive det ned igjen, men først søgte man da til en klog Mand, og han sagde, at de skulde tage Gulvet op og grave Grunden om derinde, for der maatte ligge et eller andet skjult, som Ufreden kom fra. Det gjorde de da ogsaa, og lidt nede i Jorden fandtes en Potte med brændte Menneskeben. Det tog man saa og gravede ned langt derfra, og fra den Tid blev der Fred i Huset.

---

[917] **3. Kokkepigen paa Juellinge.**

I Halbsted Kirke skal en Pige engang være bleven levende indmuret. Hun tjente som Kokkepige paa Juellinge. Engang havde Herremanden der været paa Jagt en hel Dag, men kun faaet en eneste Hare. Da han kom hjem, kastede han den til Kokkepigen og bød hende at stege den. Hun begyndte ogsaa straks at gjøre den istand, men da hun et Øjeblik lagde den til-

side, kom en stor Hund ind i Kjøkkenet og tog Haren. I sin Nød vidste hun ikke, hvad hun skulde gribe til, men hun saa da en Kat, der gik i Kjøkkenet, den tog hun istedenfor og stegte. Den smagte ogsaa Herremanden godt, og han mærkede intet; men lige som han havde spist, kom hans store Jagthund slæbende ind med Haren, og nu blev det hele aabenbaret. Herremanden blev saa rasende, at han lod Pigen levende indmure.

---

[918] **4. Den hvide Frue paa Juellinge.**

Paa Herregaarden Juellinge var engang et Værelse, hvori ingen kunde være om Natten, fordi det der spøgte saa slemt. Engang kom en ung Adelsmand i Besøg paa Gaarden, og om Aftenen ved Bordet faldt Talen paa dette Værelse, og han kom da til at indgaa Væddemaal paa, at han om Natten skulde ligge alene i dette Værelse, uden at Spøgeriet skulde skade ham. Han fik Lys med sig, men da det næsten var Midnat, og det var ved denne Tid, at Spøgelset sædvanligt viste sig, besluttede han at blive oppe. Da Klokken slog tolv, aabnedes Døren, og en bleg, hvidklædt Frue stred ind i Værelset. En Stund gik hun rundt med Væggen og ligesom søgte efter noget, men endelig standsede hun ved Panelet bag Kaminen; her stod hun længe og ligesom bestræbte sig for at bryde Panelet løs. Endelig forsvandt hun igjen, lige saa stille, som hun var kommen. Den følgende Morgen lod Gaardens Ejer Panelet bryde ud paa dette Sted og fandt da der bag ved en Pakke med gamle Dokumenter og Skjøder skjult. Af disse Papirer kunde det sees, at der for mange Aar tilbage var begaaet en stor Uret med nogle Jorder, som vare tagne fra en nærliggende By. Det blev gjort godt igjen, og fra den Tid saa man aldrig „den hvide Frue".

---

[919] **5. Løjtofte og Herrids Kirker.**

To af de mindste Kirker paa Laaland er Løjtofte og Herrids Kirker. Efter Sagnet skal Løjtofte Kirke være bygget af to Søstre, som ejede en Gaard der i Nærheden. I Kirken var en lukket Stol alene for Søstrene, men de kunde ikke forliges om, hvem der skulde have den Ære at sidde yderst i Stolen, og den af Søstrene, som maatte give efter, blev da saa forbitret, at hun ikke ret langt derfra lod bygge Herrids Kirke alene for sig.

---

[920] **6. Eriksvolde.**

I Nærheden af Maribo er en Skov, Skaaningshavn, som hører under Grevskabet Knuthenborg, og i Udkanten af Skoven

et Sted, som kaldes Eriksvolde. Det er en stor Høj, omgiven af høje Volde og dybe Grave. Her skal i gammel Tid have staaet et Slot, paa hvilket en Kong Erik boede; han herskede over en stor Del af Laaland. — I Midten af Højen, hvorpaa Slottet har staaet, er en Skat begraven. Engang forsøgte nogle Mænd fra den nærliggende By Eriksstrup at opgrave Skatten. De havde hørt, at hvis de i seks Timer kunde arbejde uafbrudt uden at mæle et Ord, da var Skatten deres, og en Aften begyndte de da med god Fortrøstning paa Arbejdet. Da de havde arbejde lidt, begyndte Højen at ryste og bæve under dem, men de lode sig ikke forskrække. Derefter saa de en Hane komme trækkende med en stor Tyr, og Tyren strittede imod, men det hjalp ikke, Hanen trak endda afsted med den, — dog de tav og passede deres Arbejde. Lidt efter saa de fire Mus komme trækkende forbi Højen med et stort Holæs; det saa noget underligt ud, men endda lode de sig ikke forstyrre. De havde da naaet saa langt ned, at Randen af Kobberkjedlen, hvori Skatten ligger, begyndte at stikke op; men i det samme kom en af dem til at se ud over Skoven mod Byen: „Byen staaer i lys Lue!" raabte han, og alle styrtede afsted for at redde, men da de naaede ud igjennem Skoven, var der ingen Ild at se, og de vendte om at hente Skatten, men den var forsvunden for bestandig, og der var ikke engang Spor af deres Arbejde[1]). — De gamle Folk der i Egnen tro endnu, at Kong Erik boer der, og at han ingen Støj eller Forstyrrelse taaler, uden at hævne sig. Flere Gange har der her været afholdt Skovfest, men „hvergang er der hændt en Ulykke enten der, eller i Nærheden deraf, og det er Voldekongens Hævn, fordi man forstyrrer hans Ro."

---

[921] **7. Hvidtjornen.**

Paa Bellinge Mark ved Korselitse paa Falster har i gammel Tid staaet et Slot, og endnu er der Spor af Grave. Der hvor Indkjørselen til Borgen har været, stod indtil for en Snes Aar siden en meget stor Hvidtjorn, om hvilken gik det Sagn, at den ikke kunde fældes af Menneskehaand, og hvis nogen forsøgte at skade dette Træ, vilde han blive hjemsøgt af en eller anden Plage.

---

[922] **8. Skjærne Sø.**

Paa det nordlige Falster mellem Gundslev og Nørre-Alslev findes en lille Sø af dette Navn. — En Troldkvinde vilde

[1]) Meddeleren beretter, at i Sommeren 1864 var der endnu en, der forsøgte sin Lykke, men med et lige saa daarligt Udfald.

nemlig engang lægge en Dæmning mellem Falster og Sælland. Jorden til Dæmningen vilde hun bære i sit Forklæde, og det fyldte hun da paa det Sted, hvor nu Skjærne Sø er; men da hun saa gik derfra og udad mod Stranden, gik der Hul paa Forklædet, og Jorden dryssede ud lidt efter lidt; da hun naaede Stranden, var der intet tilbage i Forklædet. Dæmning blev der ingen af, men istedenfor fremkom de syv store Høje, som findes mellem Skjærne Sø og Kysten.

Vuggeviser og Rim fra forskjellige Egne.

[923] 1.

(Fra Østfyen.)

Ding—dang,
Klokkesang,
bring Barn i Seng med Birkeris;
giv Koen Hø,
kom Smør i Grød,
giv gammel Mand sin Nadre!

[924] 2.

(Fra Falster.)

Bisselulle min Lire,
havde jeg saadanne fire,
fireogtyve i hver en Vraa,
saa skulde alle mine Vugger gaa!

[925] 3.

(Fra Falster.)

Jeg er født i Engeland,
og du er født i Skaane,
vil du være min lille Mand,
saa vil jeg være din Kone.
Hønsefødder
og Gulerødder
og Halsen af en Svane,
— den som kysser Pigerne,
han faaer en hæslig Vane!

[926] 4.

(Fra Falster.)

Ride, ride, ranke,
Hesten hedder Blanke,
Føllet det er abildgraa,
— der sidder en Skjælm og rider derpaa,

nemlig engang lægge en Dæmning mellem Falster og Sælland. Jorden til Dæmningen vilde hun bære i sit Forklæde, og det fyldte hun da paa det Sted, hvor nu Skjærne Sø er; men da hun saa gik derfra og udad mod Stranden, gik der Hul paa Forklædet, og Jorden drysfede ud lidt efter lidt; da hun naaede Stranden, var der intet tilbage i Forklædet. Dæmning blev der ingen af, men istedenfor fremkom de syv store Høje, som findes mellem Skjærne Sø og Kysten.

Vuggeviser og Rim fra forskjellige Egne.

[923] 1.

(Fra Østfyen.)

Ding—dang,
Klokkesang,
bring Barn i Seng med Birkeris;
giv Kven Hø,
kom Smør i Grød,
giv gammel Mand sin Nadre!

[924] 2.

(Fra Falster.)

Visseluile min Lire,
havde jeg saadanne fire,
fireogtyve i hver en Vraa,
saa skulde alle mine Vugger gaa!

[925] 3.

(Fra Falster.)

Jeg er født i Engeland,
og du er født i Skaane,
vil du være min lille Mand,
saa vil jeg være din Kone.
Hønsefødder
og Gulerødder
og Halsen af en Svane,
— den som kysser Pigerne,
han faaer en hæslig Vane!

[926] 4.

(Fra Falster.)

Ride, ride, ranke,
Hesten hedder Blanke,
Føllet det er abildgraa,
— der sidder en Skjælm og rider derpaa,

kyst ham af og lad ham gaa
paa den grønne Banke!

---

[927] 5.

(Fra Falster.)

Ride, ride, ranke,
Hesten hedder Blanke,
der sidder en lille bitte Dreng paa.
Hvorhen skal han ride?
Hen til Sallevie!
Hvad skal han bestille der?
Fæste sig en lille Pige!
Hvad skal hun hedde?
Hun skal hedde — —!
Hvad skal hun gjøre?
Banke paa Døre!
(Eller: Ploven skal hun kjøre!)
Hvad skal hun ha' i Løn?
Tre Ærter og en Kaffebøn'!

---

[928] 6.

(Fra Falster.)

Skjære med Sav i Skove,
fireogtyve Skilling om Dawen,
et godt Krus Øl
og et Stykke Mad til,
saa bider Saven,
saa meget den vil,
file—file—file!

---

[929] 7.

(Fra Laaland.)

Storke—Storke—Stæje!
Flyv hjem til dit Eje.
Din Moder ligger i Barselseng
med fireogtyve Unger.
De otte skal brændes,
de otte skal trænges,
de otte skal flyve oppe
over Trærnes Toppe
og kaste Sten ned i Middagsgryden!

---

[930] 8.

(Vestsælland.)

Hej, lystig Koras,
stjær Rumpen[1]) af „Mads“[2]),
mens Kniven er hvas;
men Hanen han galer,
og Mollen hun maler,
og Duggen den driver i Enge,
og Pigerne lege med Drenge![3])

---

[931] 9.

(Nordsælland.)

Det var Hr. Galt,
han skulde gjøre Malt,
saa brændte han sin Snude,
saa gik han ned til Jomfru Drude,
og fik nogle gamle Klude
og svøbte om sin forbrændte Snude!

---

[932] 10.

Der boede en Mand i Owre,
han havde fire Faar saa stowre,
dem satte han ind i sin Lo,
de skulde ham tjene saa huld og tro.
De tjente ham saa længe,
deres Øjne blev klare og strænge,
de blev til fem kullede Drenge.
De tre gik foran og trak i et Stykke Reb,
de tre gik bag efter og skjød paa med en Greb.
De gik op i Mansgade og ned i Mansgaard,
der stod en Jomfru og børsted sit Haar.
De sagde: Goddag! Maa jeg bede om et Stykke Mad?
Hun svarede: Ja, — jeg ved ikke hvad!
Var I kommen igaar,
havde I faaet Faarelaar;
var I kommen igaar,
havde I faaet Børsterne store!
Da krøb Konen op paa Loftet og ind ved en Væg,
der hitted hun et Æg.
Deraf baged hun en Kage,
der blev syv Ugler og en Snes.

---

[1]) o: Halen. [2]) Kjælenavn for en Væder. [3]) Oprindeligt er dette nok en gammel Legeramse.

Ole Limme og Ole Grimme
de søbede paa deres Sølvtallerkener,
de vidste ikke andet,
end det var en Garnvindeske.
Saa kom Per Godtfredsens den godgjørende Kone
med en halv Skjæppe Malt.
Deraf bryggede hun:
Ti Tønder Ærøl,
ti Tønder Nærøl
og ti Tønder Jempjamp.
Det slog hun i Kjanen (ɔ: Kjærnen) til Knæjten.
Det gjøes op paa æ Laawt,
og ud i æ Taawt;
der gik Per Godtfredsens
det gamle gule Øg
og bed Humleknopper.
Den fik ondt i Tinningen,
løb op i Sinningen
og kasted dødt Føl.
Krage og Ravne flyve højt under Sky,
de spør Vej til Viborg By;
der er saa lang og saa trang,
saa jeg troer ikke, jeg naaer det denne Gang![1])

[1]) Optegnet i Kallundborgegnen, men aabenbart stammende fra Jylland; det er rimeligvis Rester af en gammel Smædevise.

[933] Magiske Knuder og Tegn.

Magiske Knuder og Tryllefigurer have spillet en stor Rolle i Folketroen, men hidtil er kun lidt herom oplyst, thi disse Ting henhøre til det mest forborgne i den gamle folkelige Overlevering, som kun faa vide fuldt Rede paa, og endnu færre ere villige til at give Oplysning om. Disse Knuder og Tegn mentes i flere Tilfælde at kunne beskytte mod eller fordrive Sygdomme, og rimeligvis har man her Levninger af det allerældste Hedenskab [1]). Af saadanne Knuder og Tegn have flere været kjendte i ældre Tid [2]), og man kan høre Fortællinger om, at nu bortdøde Mænd og Kvinder have forstaaet at slaa en vis Knude eller skrive et vist Tegn for en eller anden Sygdom, men nu, hedder det sig, er det glemt. Ved fortsat Efterspørgning vil det rimeligvis dog lykkes at finde flere. — Disse Knuder og Figurer ere igrunden at betragte som Gaader, der stilles det Onde; de have ogsaa ofte mellem Mand og Mand for Morskab været brugte som almindelige Gaader [3]) Endnu kan det vel træffe sig, at Folk i Vestjylland i de lange Vinteraftener til Tidsfordriv give hinanden konstig knyttede Knuder at løse [4]), og noget lignende har rimeligvis været Brug i Oldtiden [5]). Det samme er tildels Tilfældet med de nu kjendte Tryllefigurer. — For at forstaa den magiske Brug af Knuder og Trylletegn, maa man huske paa, at Folketroen betragter Sygdom og al anden Ulykke som paaført af onde Væsker eller Aander, der stille sig fjendtlige til Menneskelivet. Dette viser mangfoldige Træk af Folketroet [6]). Sygdom var da efter denne Tro en ligefrem Be-

[1]) Om den i hele Norden for almindelige Folketro, ved et Baand med tre Knuder at kunne opvække Vind, der tiltog i Styrke, eftersom Knuderne løstes, se Werlauffs Antegnelser til Holbergs atten første Lystspil. 2. Udg. S. 386—90. — Sammen hermed hænger den Folketro blandt vore Sofolk, at en Kvinde ombord ikke maa strikke („binde"), thi „da binder hun Vinden". [2]) f. Eks. Tartarknuden: „Med sældsom Kors og Tegn til Dørs hun (o: Signefærlingen) Sangen minder, For Gnul- og Moodsoet hun og Tartar-Knuden binder." Bording, Poet. Skr. I. Side 318.

[3]) Jfr. foran om „Bindebreve". [4]) Noth har ogsaa Knude i Betydning Gaade, „en mørk Tale, en tvivlsom Sætning, som ej let kan svares til." [5]) I den beromte „Mandjævning" (Norges Konge-Sagaer af Sn. Sturlasson, oversatte af P. A. Munch, Chra. 1869, I. 466) lader Sigurd sin Broder høre, at han ved Jordan slog ham en Knude, som han skulde løse eller bære den Eftertale, som derom lagdes. — Talemaaden: „at gjøre en (eller hinanden) Knuder", viser i samme Retning. [6]) Saaledes bruges i Vestsælland, naar et Menneske lider af Koldfeber, at han da holder sig indelukket i sit Værelse paa den Tid, da Feberen plejer at indfinde sig, og uden paa Døren skrives med Kridt: „N. N. er ikke hjemme!" — Jfr. Thiele, Danm. Folkesagn III. 430.

sættelse af en ond Aand, der havde faaet Raadighed over en større eller mindre Del af Legemet[1]). Disse onde Magter gjaldt det altsaa om, enten at narre — ligesom Troldene og senere Fanden antoges de nemlig for at være dumme — eller aandelig at overvinde. Der stilles da den onde Kraft, der har forvoldt Sygdommen ved at tage Bolig i Menneskets Legeme, en Gaade i Form af en Trylleſigur eller en kunſtig Knude, og ligesom den thebanske Sphinx maatte som overvunden styrte sig i Afgrunden, da dens Gaade var løst, saaledes maa her den onde Aand (Sygdommen) forsvinde, naar den er overvunden og ikke kan løse Gaaden; og Gaaden (eller Trylletegnet) kan ikke løses, thi den har hverken Begyndelse eller Ende og er sammensat af det ogsaa under Hedenskabet hellige Kors. — Foran[2]) er en magisk Knude, nemlig den saakaldte „Onskeknude", omtalt. — Naar et Menneske forvrider et Lem, bindes en sort Uldtraad, hvorpaa forskjellige kunstige Knuder ere knyttede, omkring det syge Sted, hvor Traaden bliver siddende til den slides af, og efterhaanden som Traaden slides, forsvinder Sygdommen. Knuderne knyttes og Traaden bindes om „stiltiende", og der maa ikke siden tales om Sygdommen[3]). — I ældre Tid har man forsøgt at fordrive Vorter ved Hjælp af den saakaldte „Vorteknude". Jeg har ikke hidtil været saa heldig at finde nogen, som forstod at slaa denne Knude; men man bar sig ad paa følgende Maade: Man tog en Traad af sort Silke eller rødt Uldgarn, hvis ene Ende lagdes paa Vorten, medens Knuden sloges oven paa den. Derpaa førtes Traaden hen til næste Vorte og atter sloges en „Vorteknude" o. s. v., indtil der laa en Knude paa hver Vorte. Traadens Ender bleve da bundne sammen, saa der dannedes en Ring. Traaden med „Vorteknuderne" toges saa af og lagdes hen under en Sten, og som Traaden raadnede med Knuderne, svandt Vorterne; men var et Menneske inden den Tid saa uheldig at komme over Stenen, fik han Vorterne[4]).

Af alle Knuder er dog „Krampeknuden" den mest almindelig kjendte, og jeg har sikre Vidnesbyrd om, at den bliver brugt endnu i næsten alle Landets Egne. Til Krampe i enkelte Dele af Legemet bruges kun en Krampeknude, men er hele Legemet lidende, bruges sædvanlig mange saadanne Knuder, der enkeltvis fastbindes paa forskjellige Steder af Legemet[5]). — „Krampeknuden" knyttes af en sort Silke- eller rød Uldtraad af forskjellig Længde efter Omfanget af den Del af Le-

[1]) Her har man Forklaringen til den Tro, der endnu i det skjulte er meget almindelig tilstede, at Alterens Sakramente hjælper for legemlig Sygdom.
[2]) Nr. 193. [3]) Vestsyll. [4]) Østsyll., Vest- og Nordsæll. [5]) Ellers kunde jo den onde Aand (Krampen) flytte fra et Sted til et andet i Legemet og saaledes drive Gæk med den „kloge" Kone. Naar kun en enkelt Legemsdel er lidende, synes man at mene, at det onde kun har Magt over denne Del, og da kan en Knude fordrive det onde.

gemet, der lider. Enderne af Traaden knyttes sammen, saa den danner en Ring, men naar selve „Krampeknuden“ knyttes, maa det passes, at denne første Knude bliver indesluttet i „Krampeknuden“, — ellers kan „det Onde“ nemlig her pille Knuden op. Traadringen tages derpaa op mellem begge Hænder. Selve Knytningen af den magiske Knude gjøres letteſt forſtaaelig ved Hjælp af omſtaaende Figurer. Tallene 1, 2, 3 og 4 antyde Fingrenes Stilling, ſaaledes er 1: Lillefingeren, 2: „Guldbrand“ (Ringfingeren), 3: Langfingeren og 4: Pegefingeren. Naar Traaden er anbragt i den Stilling, ſom Figur 1 viſer, bukkes højre Haands Langfinger ind under Traaden mellem venſtre Lang- og Ringfinger, ſaa Traaden kommer til at danne Figur Nr. 2. Derpaa føres ligeledes venſtre Haands Langfinger ind under Traaden mellem højre Lang- og Ringfinger, hvorved Figur Nr. 3 dannes. Nu tages Løkken af venſtre Lillefinger og ſlynges en Gang om den Traad, der ligger den nærmeſt, og ſom kommer fra venſtre Langfinger og gaaer til højre Lillefinger. Derpaa tages Løkken af venſtre Pegefinger og drejes ligeledes omkring Traaden, ſom ligger den nærmeſt, og ſom kommer fra venſtre Langfinger og gaaer til højre Pengefinger. — Endelig lader man Traaden glide af begge Hænders Langfingre, hvorpaa Hænderne trækkes fra hinanden, og „Krampeknuden“ er da knyttet, idet Figur Nr. 4 dannes. Som foran nævnt, maa det paſſes, idet Knuden trækkes ſammen, at Traadenderne komme til at ligge inde i „Krampeknuden“. — Naar Knuden ſkal anvendes, faſtbindes den, ſaaledes ſom Figur Nr. 4 viſer, paa forſkjellige Steder af Legemet. — Lide Børn af Krampe, lægges dog ſædvanlig Korsarmene ſammen, ſaa de danne en Ring, ſom lægges over Barnets Navle. Ligeledes bruges i Nordſælland, naar et Menneſke lider af Mavekrampe at gjøre Traaden, hvoraf Knuden dannes, ſaa lang, at der tilſidſt kan blive en Ring (eller egentlig fire Ringe, ſammenholdt ved Knuden) ſaa ſtor, at den kan ſættes om Livet med Knuden foran. — Som man vil ſe, er altſaa Knuden, Korſet og Ringen de tre magiſke Kræfter, der her virkei Forening; rimeligvis har der ogſaa hørt „Læsning“ til, men den har jeg ikke været ſaa heldig at faa. Naar der „maales“ for „Muesot“ [1]), bruges ogſaa ſæregne Knuder, og flere, der have været brugte for andre Sygdomme, ere nu gaaede af Minde. — Haandværkere, ved hvis Haandtering Knudeknytning kan forekomme, (ſ. Eks. Skrædere, Skomagere, Væbere, Bogbindere o. ſ. v.) ſætte en Ære i hver at have ſin Knude; af disſe anſees Væverknuden for at være den kon-

[1]) Denne foregivne Sygdom har ikke noget med Moderſyge at gjøre, Ordet ſtammer fra Oldnordiſk: móðr, træt, ſtakaandet. Efter Folketroen gaaer den over til Gulſot og denne Sygdom igjen til Svindſot. Maalen foretages egentlig ikke ſom Helbredelsesmiddel, men for at afgjøre, om vedkommende har „Muesot“.

stigste. — Dette stammer vel ogsaa oprindelig fra de gamle Trylleknuder [1]).

Ligesom Trylleknuder anvendtes Tryllefigurer. Et af de ældste af disse er rimeligvis det, der sædvanlig kaldes „Mærekorset", fordi man har troet, det beskyttede mod Maren. Mærkelig nok bruger vor Almue ikke nu denne Figur som Tryllefigur, den kjendes vel og kaldes „Femkors" eller „Femhjørne", men tegnes kun for Mørskab. Derimod kaldes en mere sammensat Figur i Østjylland „Maarkors" og tegnes om Aftenen med Fingeren paa det blotte Bryst, saa kan Maren ikke ride en i Søvne. I Thy kaldes det „Awtenkorset" og tegnes med Fingeren paa Sengestokken, thi over den kan „Maren" ikke komme. Paa Sælland hedder det „Ottehjørne", men anvendes ikke til magisk Brug. Det er lig Figur Nr. 5. I Østjylland har man tidligere brugt „at skrive over Ringorme"; dermed menes dog ikke, som man skulde vente, at skrive en Formular og lægge over „Ormen", men derimod at tegne en magisk Figur over Ringormen. Denne Figur kaldes „Syvstjærnen" (Figur Nr. 6). „Syvstjærnen" skal tegnes over Ringormen med en Naal og „i et Træk", d. v. s. saa at Naalen ingensteds løftes, medens der tegnes, og tillige maa der passes, at Syvstjærnen hel omslutter Ringormen. „Saa er Ormen fangen", — sagde den gamle Kone, der foretegnede mig „Syvstjærnen" med Kridt paa Bordet —, „han kan ikke komme udenfor; thi det er et Syvkors tegnet med Staal, og indenfor den maa han bø." — Af Navn er denne Figur ogsaa kjendt i Vestsælland.

---

[934] ## Himmelbreve.

Man skulde vente, at Himmelbrevenes Tid var forbi, men nej, ingenlunde! — I mangen fattig Hytte, ja selv i Gaarde

[1]) Det eneste Sted, hvor jeg har fundet „Krampeknuden" nævnt, er i Vid. Selsk. Ordbog, hvor det siges at være „en Knude, som under visse overtroiske Betingelser slaaes paa en Sikketraad, bunden om det af Krampe betagne Lemmed, hvorved man troer at forbrive denne Sygdom". Dalin (Ordbok öfver svenska språket) har: Krampstål, og forklarer Ordet som et Slags med megen Konst sammenlagt Staal; — her hentydes rimeligvis til en lignende svensk Folketro. — I Tyskland bruges mod Krampe: Ringe, smedede af Ligkisteſom om Midnat for Langfredag! (Wuttke, Der deutsche Volksaberglaube. Berlin 1869, S. 127.)

kan man endnu i alle Landets Egne finde slige Breve gjemte som en stor Helligdom, der beskytter Huset og dets Beboere mod Lynild, Ildsvaade og alt andet Ondt.

Seer man nøjere paa alle disse saakaldte „Himmelbreve", vil man finde, at de alle ere beslægtede. Indholdet er væsentligt det samme, kun Ordningen forskjellig; men det mærkeligste er, at det samme Brev, som herefter meddeles i forskjellige Variationer, har endog været kjendt paa Island[1]) og i Tyskland[2]). En Del deraf er i sin nuværende Skikkelse vel nok af tysk Oprindelse, men et himmelfaldet Brev, „som Herren selv skrev med sin egen Haand med Guldbogstaver", omtales dog i en af vore yngre Sagaer[3]), og altsaa kan det ikke være saa helt nyt. — I disse Himmelbreve findes flere Steder indskudt Stykker, som aabenbar ere Rester af gamle „Sværdbreve", d. v. s. Breve, som man i Middelalderen andtog, naar de bleve baarne paa Brystet, vare istand til at „gjøre haard" mod Hug og Skud. Det første af de her meddelte Breve er en saadan Sammenblanding af gamle Sværdbreve og et Himmelbrev. Vist igjennem flere Slægtled har dette Brev været gjemt hos en Husmandsfamilie i Vestsælland. Først ad forskjellige Omveje lykkedes det mig at faa Afskrift af det. Det var, efter hvad min Meddelerske beretter, skrevet paa gammelt, grovt Papir og enkelte Steder ulæseligt, men den gamle Kone, som havde det i sin Varetægt, kunde det udenad. Kun en Gang før har det været afskrevet, nemlig til en nylig gift Mand, der skulde med i Krigen 1864. Han faldt rigtignok, men — det var jo ikke Brevets Skyld! Dets Ejerinde betragtede det alligevel med samme Tillid. Ogsaa fra forskjellige andre Egne har jeg Meddelelser om, at Karle, før de gik i Krigen 1864, fik et saadant Brev paa Brystet. — Rimeligvis stamme disse Breve fra Afladsbrevenes Tid[4]).

I.

Der var engang en Greve, som havde en Tjener, og han vilde lade ham henrette; men da dette skulde ske, kunde Skarpretteren ikke faae Hovedet af ham. Da spurgte Greven, hvor-

[1]) Jón Arnason. Islenzker þjóðsögur og æfintyri. II. S. 53.

[2]) A. Wuttke (Der deutsche Volksaberglaube, Side 166) meddeler et „Heiliger Schutzbrief", der 1866 blev fundet ved Liget af en Soldat paa en bohmisk Valplads. Her har man rimeligvis en af Originalerne til efterfølgende danske. Sammesteds fortælles, at der haade under Krigene i Danmark i 1864 og i Italien 1859 blev drevet en hel Industri med Salg til Soldaterne af slige Tryllesedler og Breve. Det er ikke rimeligt, at disse Breve skulde være oversat fra Tydsk i den nyeste Tid (f. Eks. 1848), i alle Fald kan det ikke være Tilfældet med de her gjengivne Nr. I og IV, der i Afskrift vare ældre.

[3]) Werlauff, Symbolis ad geogr. medii ævi, S. 60.

[4]) I en gammel haandskreven Lægebog (Arne Mag. Nr. 187, 8vo, Blad 48) findes en Henvisning til, at de katholske Præster skrev Breve til Almuen at bære for Sygdomme.

ledes det kunde være, at intet Sværd kunde beskadige ham. Tjeneren tog da dette Brev frem og viste ham.

Dette Brev haver jeg skrevet ved mine hellige Engle i det velsignede Jesu Navn. Amen.

Jesus Kristus fik Saar paa Jorderig, og det lægtes i Himmerig. Jomfru Marie vædede det med sine Taarer og tørrede det med sine Hovedhaar. Hun bad, at det ikke skulde bløde, ikke bolne, ikke svie, men straks sammengro, som Jesu fem Vunder og Saar og det i H. G. F. G. So. Gil. f. A. Amen.

Moses med sin Stav gik igjennem det røde Hav; saa sandt Gud vilde, det skulde ske, vil det og stille det røde. Amen.

Ikke Geværil skal skade dig, men staa stille i Jesu Død og Betaling i Navnet Gud Fader, Gud Søn og Gud den Helligaand. H. H. S.

Du behøver ikke at frygte for Pistoler, det er de hellige 5 Vunder, K. H. F. G. K. og ingen Kugle kan træffe dig, den være af Guld, Sølv eller Bly.

Hvo som haver denne Velsignelse med sig imod Fjenden, kan ingen Skyds gjøre Skade. Amen i Navnet Gud Fader, Gud Søn og Gud den Helligaand.

Hvo, som ikke vil tro det, kan skrive det af og hænge det om Halsen paa en Hund og skyde derpaa, saa skal han selv se, at det er sandt[1]).

Dette Brev er sendt fra Himlen og blev fundet i Holsten i Aaret 1624. Det var skrevet med gyldne Bogstaver og svævede over den Stad Bandondon. Da man vilde gribe efter det, veg det tilbage indtil i Aaret 1791, da fik man det ialfald at skrive af og kundgjøre det for Verden. Endvidere maa den, som haver dette Brev, ikke arbejde om Søndagen. Han har givet Eder 6 Dage at arbejde i, den syvende skal du gaa i Kirke, høre og læse Guds Ord. I skal bede med hverandre og for hverandre, at Eders Synder kan blive Eder forladte, og om I saa har saa mange Synder, som Sand i Havet og Løv paa Træerne, skal de, naar I tro dette, tilgives Eder. — Vær din Fader og din Moder, sig ikke falsk Vidnesbyrd imod din Næste, begjer ikke Guld eller Sølv. Af Eders Rigdom skal I give de fattige. Sky Menneskelyster og Begjerligheder.

Dette Brev haver Jesus Kristus skrevet, hvo som ikke troer det, er fordømt og skal straffes paa den yderste Dag, hvor han ikke kan svare mig. — Hvo, som haver dette Brev, skal aabenbare det. Den ene skal lade det skrive af den anden. Hver, som haver det i sit Hus, kan intet — — —[2]) blodige — —[2]), saa lægger man dette Brev paa, saa skal Blodet straks stilles. Skriv disse Bogstaver paa en Sabel eller andet Slags Skyds,

[1]) Her sluttes rimeligvis det egentlige Sværdbrev, og det følgende maa være et paa samme Stykke Papir skrevet Himmelbrev.
[2]) Her fattedes nogle Ord.

saa skal alt staa stille i Navnet Gud Fader, Gud Søn og Gud den Helligaand: S. F. S. A. — Gud skal bevare Eder for Tyve og Mordere, ingen kan sige Dig falsk Vidne imod, du kan heller ikke blive forfærdet, Ild og Vand kan heller ikke gjøre dig Skade. Dette Brev er bedre end Penge. — Ligesom Jesus Kristus stod stille i Oliehaven, og lige saa vist som han vandrede paa Jorden, skal Skyds staa stille.

---

[935] II.

Et Himmelbrev [1]).

En Greve vilde engang lade sin Tjener henrette, men Skarpretteren kunde ikke faa Hovedet af, og Greven spurgte da, hvorledes det kunde være, at intet kunde skade ham, da tog Tjeneren dette Brev frem, som han havde paa sig, og viste dem. Derpaa stod skrevet følgende Bogstaver: nd. L. J. F. K. H. L. H. N. K. Derpaa befalede Greven, at enhver skulde bære saadant et Brev hos sig.

Hvo som haver dette Brev hos sig, kan hverken Lynild eller Torden gjøre Skade, naar ens Næse bløder, eller naar man har blodige Saar, saa lægger man dette Brev paa, da skal Blodet straks stilles i Navnet Gud Fader, Gud Søn og Gud den Helligaand. S. F. F. A.

Gud skal bevare dig fra Tyve og Mordere, ingen kan sige falsk Vidne imod dig, kan heller ikke blive forhærdet. Ild og Vand kan ikke gjøre dig Skade. — Dette Brev er bedre end Penge.

Et andet Himmelbrev. Ligesom Jesus Kristus stod stille i Oliehaven, og lige saa vist han vandrede her paa Jorden, skal alt Skyts staa stille, heller ikke Geværild kan skade dig. Synlig og usynlig maa staa stille i Jesu Død og Befaling i Navnet Gud Fader, Gud Søn og Gud den Helligaand. H. H. S. S. — Kugler kan ikke træffe dig, de være af Guld, Sølv eller Bly. Hvo, som haver denne Velsignelse med sig mod Fjenden, kan ingen gjøre Skade. Givet ved Hr. Mikkal. Betalt mig [2]). — Amen i Gud Fader, Gud Søn og Gud den Helligaands Navn. — Hvo, som ikke vil tro dette, han skrive det af og hænge det om Halsen paa en Hund og skyde derpaa, da vil han se, at det er sandt.

---

[1]) Efterfølgende Brev har jeg faaet af en Bondekarl fra Roeskildeegnen; han havde det igjen fra sin Broder, der var Husar i 1864, og denne havde atter afskrevet det efter et Brev, en af Kammeraterne havde, — „Thi næsten alle ved den Eskadron, hvorved min Broder var, har et Afskrift af dette Brev paa Brystet", forsikrede min Meddeler, og det er desværre troligt nok. Hvorfra Brevet stammer, er altsaa uvist. Som man seer, er det nær beslægtet med Nr. 1.

[2]) Her har man rimeligvis Udstederens Kvittering for Betalingen.

Dette Brev er sendt fra Himlen og fundet i Huelsen[1]) i Aaret 1724. Det var skrevet med gyldne Bogstaver og svævede over den Stad Bandadon. Da man vilde gribe det, veg det tilbage indtil Aaret 1791, da fik man det Indfald at skrive det af og gjøre det bekjendt for Verden. Endvidere stod der skrevet i dette Brev: Hvo, som arbejder om Søndagen, er fordømt. I maa heller ikke arbejde for sildig om Løverdagen. Jeg har givet Eder 6 Dage til Arbejde, den syvende skal I gaa til Kirke og høre Guds Ord. Unge og gamle skulle bede med hverandre. Eders Synder kunne blive Eder forladte; om I saa haver saa mange Synder som Sand i Havet og Løv paa Træerne, de skulle dog forlades Eder, naar I tro dette Ord. Elsk din Fader og din Moder, sig ikke falsk Vidnesbyrd imod din Næste, gjør ikke Guld eller Sølv. Af Eders Rigdom skulle I give de fattige. Sky Menneskers Lyster og Begjerligheder. — Dette Brev haver jeg Jesus Kristus selv skrevet; hvo, som ikke troer det, er af mig forladt, og skal straffes paa den yderste Dag, naar han ikke kan svare mig. — Hvo, som haver dette Brev, skal aabenbare det, og den ene skal lade det skrive af efter den anden. Hvo, som haver dette Brev i sit Hus, kan intet Tordenvejr gjøre Skade. Dette Brev haver jeg skrevet med mine hellige Engle i det velsignede Navn Jesus. — Amen. — Ende paa dende Guds Velsignelse (!).

---

[936]

III.

K. Brev[2]),

som er modtaget af en Mand ved Navn Just Tsbrigr. Denne Mand havde talt tre Gange med Guds Engel; første og anden Gang var han klædt som en Mand med brune Klæder og havde en sort Hue paa Hovedet. Dette fortalte Just til Præsten, men han sagde, det havde været et Spøgelse. Da kom han tredie Gang og sagde, han var en Guds Engel, han slog sin Kjortel til Side og var saa klar som en Lue, at Just ikke kunde taale at se paa ham. Engelen sagde, at Gud ikke kunde have Ro for de fattiges Suk og Raab, at de skulle betale Jorden, som de ligge udi (!), og for de Synder, som gaa i Svang, og den Hoffærdighed, som Menneskene bruge. Den By samt Kjøbenhavn var en af de syndefuldeste Steder i Kristenheden. Dette sagde Engelen tillige, at han paa Mikalsbjærget hængte et Brev med forgyldte Bogstaver, som lyder saaledes: Giver Agt paa dette Brev! — (Derpaa følger Formaningen til ikke at arbejde om Søndagen v. s. v., hvorpaa det hedder: I

[1]) Saaledes mente Ejeren, der stod i Brevet, men snarere stod der Huudsen.

[2]) Det efterfølgende ejes af en Husmand i Vestsælland, han vilde ikke sige, hvorfra han havde det.

skulle ikke sminke jere Ansigter eller kruse jert Haar. — — Det følgende findes i de foregaaende Breve, indtil Brevet slutter med disse Ord): Jeg Jesus Kristus siger: Omvender Eder, I Sakramentets Foragtere! Overvinder Eders Hoffærdighed, Horeri, Ondskab, Svig og Gudsbespottelse, samt den riges Karrighed mod den fattige. Havde de fattiges Suk og Raab ikke været, da havde der ikke kommet Frugt paaa Jorden i 55 Aar, og dersom I ikke omvende Eder, da skal Verden ikke staa mere end 9 Aar, og der skal blive saadan Krig og Blodsudgydelse, at de ihjelslagnes Hoveder ej kan findes for Blod (!!), og der skal blive en Elendighed og Hunger, at Moderen spiser sit eget Barn, og saadan Sygdom og Pestilents, at den, som om Aftenen lægger sig frist og sund, om Morgenen skal være død. Der bliver saadan Klage og Elendighed, at Menneskene skulle raabe af Nød og Jammer, men ej for de, som have omvendt sig. Men dersom I omvende Eder, I Syndere, da skal Eders Alder formeres fra 60 til 100 Aar, Eders Bedrovelse omvendes til Glæde, og alle Folk skulle glæde sig i Herren. — I Mennesker er forbandet, som dølger dette Brev, men den, som forkynder samme, skal blomstre af Glæde og Velsignelse. I Jesu Kristi Navn, ham alene Æren!

---

[937]

IV.

Himmel-Brev[1]).

„Dette Brev er sendt til en Mand en lille Mil fra Kjøbenhavn i en By, som bedder Ballas, og Manden hed Just og talte tre Gange med en Engel. Den første og anden Gang var han klædt som en Mand i brune Klæder og havde ingen Knapper i sin Kjortel, men en sort Hat paa Hovedet. Manden sagde det til Præsten, da sagde Præstens Datter, at det var et Spøgelse. Saa kom han tredie Gang og sagde, at han var en Guds Engel, slog sin Kjortel til Side, og da var han saa klar som en Lue, at Manden blev bange for ham. Da sagde han: Frygt ikke, jeg skal nok forvare dig! og han sagde til Manden, at han skulde gaa til Præsten o. s. v." — Senere hedder det: „Hvem samme Brev haver i sit Hus og ikke aabenbarer det, han er forbandet af den kristne Kirke og af min Guddommelighed. Dette Brev skal da den ene efter den anden udskrive, og om endskjønt han haver saa mange Synder som Sand og Vand i Havet og Græs og Løv paa Jorden og Stjærner under Himlen o. s. v." Brevet slutter med en Forbandelse over den, som dølger dette Brev, „men den, som aabenbarer det, skal blomstre med Velsignelse".

[1]) Har tilhørt en gammel vestjydsk Tjenestekarl, i hvis Kiste det fandtes efter hans Død.

---

[938] V.

Himmelbrev,

som Gud selv har skrevet det med Guldbogstaver og hængt det over Døren i sin Kirke[1]).

Hvo dette Brev vil gribe, for den flyer det, men hvo det vil udskrive, for den bøjer det sig. Paa en Mil nær Aasens hændte det sig, at en Mand ved Navn Just, som boede i Aasens, mødte en ung Karl i brune Klæder med en stor Hue paa Hovedet og ingen Knapper i sin Frakke. Den unge Mand gav Just et Brev, for at han skulde give Præsten det, men han sagde, at det maatte have været et Spøgelse o. s. v. — — I Slutningen af Brevet hedder det: Hvo, som haver dette Brev i sit Hus, skal Luften og Vejret ikke gjøre Skade, men hans Hus skal altid være fri for Ild og Vand, og alt godt skal vederfares ham. — — — Havde de fattiges Suk og Raab ikke været, var der bleven Krig og Blodsudgydelse paa Jorden, Hunger og Dyrtid og mange skulde da raabe: Ve, ve! Hvor finde vi Trøst, vi arme, som ikke have omvendt os! Men hvis I omvende Eder, skulle I længes efter at leve her paa Jorden i tusinde Aar, saadan Glæde skal der blive, thi Herren Eders Gud skal have Lyst af Eder. — — — Dette er passeret paa Fyen en Mil fra Aasens ved et Hus, som kaldes Møllehuset[2]).

---

[939] ## Gamle Bønner[3]).

I.

Der gaaer et Baand om dette Hus,
Jesus vær herinde!
O, hvem har bundet dette Baand?
Jesus med sin egen Haand,
Jesus vær herinde!

[1]) Ejes af en Gaardmand i Vestsælland, han vilde ikke sælge det, troer jeg, ihvad han end blev budt for det, men det maatte nok skrives af, thi „det befales jo i Brevet". Han havde for mange Aar siden faaet det i Korsør af en Mand, som nok havde det fra Fyen.

[2]) Endnu optrykkes Himmelbreve. — Paa Væggen hos en Gaardmand i Silkeborgegnen har jeg seet et lignende i Glas og Ramme; det var trykt i Thisted Amtsbogtrykkeri 1863 efter et Exemplar fra 1790. — Om Himmelbreve se iøvrigt Werlauff, Antegnelser til Holbergs atten første Lystspil. Kjbh. 1858, S. 142.

[3]) Meddelte af en ældre Kone i Nærheden af Slagelse, saaledes som de brugtes i hendes Fødehjem i Begyndelsen af dette Aarhundrede.

Gud velsigne Kvinde og Mand,
Jesus vær herinde!
Ild, Vand og alt Folk i dette Land,
Jesus vær herinde!

---

[940] II.

Jule-, Jule-Nat den Herre lod sig føde,
Jøderne pinte ham saa haardelig til døde,
Skjærtorsdag gav den Herre sine egne Brød,
Langfredag taalte Jesus den haarde Død.
Min Søn, strid endelig,
strid mandelig,
Døden er endelig,
Glæden varer evindelig.
Hvo denne lille Bøn læse kan
tre Gange Morgen og Aften, før han
monne spise Herrens Brød,
hans Sjæl skal aldrig pines i Helvedes Glød [1]),
Himmeriges Dør skal oplukkes,
Helvede tillukkes,
Guds Ord skal ikke vansmægte.
I den Herres Jesu Navn. Amen [2]).

---

[941] III.

Jeg venter dig Herre Jesus til Dom,
hvert Øjeblik jeg seer mig om.
Hastelig han kommer brat,
maaske i Dag heller i denne Nat.
Mit Hjærtes Lampe lad være bered,
i Tro, i Haab, i Kjærlighed.
Jeg lever eller dør, saa er jeg din,
jeg sover eller vaager, saa er du min.
Kom, min kjære Herre, kom mild og kom blid
og gjør mig salig til evig Tid!

---

[942] VI.

Jeg lægger mig paa min højre Side
og vender mig om til Jesus den blide:

[1]) Denne Bøn er opstaaet af en Bøn og en gammel Salme, som begynder: Jule, Jule Nat o. s. v. og er trykt paa et Flyveblad sammen med den bekjendte: Der kom en Sjæl for Himmeriges Dør.
[2]) En noget lignende Forjætte.se til den, som „denne Vise kvæder og giver Agt derpaa", findes ved Slutningen af en gammel svensk Salme. Brandt og Helweg: Den danske Psalmedigtning I, S. 2.

O Jesus, Marie Søn, den rene,
med Naaden din du os forlene!
O Jesus, vær du Jesus min,
O Jesus, lad mig være din!
O Jesus, vær du min Tillid,
saa har jeg nok til evig Tid!
Kom, min kjære Herre Jesu Krist,
gjør dig en ren Seng i mit Bryst;
hvil dig i mit Hjertes Skrin,
at jeg aldrig forglemmer Velgjerningen din!

[943] V.

I denne Tro jeg sove vil
og lægge mig til Dække;
lad Satan sig ej snige til
i Søvne mig at vække!
sæt selv din Engel til min Vagt,
saa har jeg Naade funden;
saa spytter jeg ad Satans Magt,
da er han overvunden! — Amen [1]).

Tegngaader.

En særegen Slags Gaader kan kaldes Tegngaader. De brugtes i ældre Tid som Morskab ved Gilder og Sammenkomster af de gamle, som ikke længere havde Mod paa Dansen, og bestode dels af konstige Regneopgaver og dels af Figurer, som tegnedes paa Bordet med Kridt. Nogle af Figurerne gjaldt det kun om at tegne „i et Træk", d. v. s. uden at løfte Kridtet fra Bordet, ved andre var derimod en „Opløsning", et eller andet Fif, uden hvilket Opgaven ikke kunde klares.

Flere af disse Figurer ere aabenbar meget gamle, nogle, — ja maaske alle — ere oprindelige Tryllefigurer, og enkelte af dem benyttes endnu som saadanne.

[1]) Dette er blot Slutningen af et gammelt „Aftensuk", der begynder: Nu længes sluks min matte Krop.

[944] 1.

„Dobbelthjærtet“ (Fig. 7), der nu kun tegnes for Morskab, og det gjælder da om at tegne det „i et Træk“, er oprindelig en indisk eller kinesisk (magisk?) Figur, som sagtens er kommen her til Landet i en senere Tid[1]).

---

[945] 2.

„Fontenases Pung“ (ɔ: Fortunatus's Pung) (Fig. 8) gjælder det ligeledes om at tegne i et Træk, saa de fire Trekanter (1—2—3—4) blive ligedannede og lige store[2]).

---

[946] 3.

„Laasen til Hamborg Port“ (Fig. 9a)[3]) eller „Hamborg Portlaas“ (Fig. 9b)[4]) tegnes ligeledes i et Træk, og skal efter Sagnet være anvendelig til „Hekskonster“.

---

[947] 4.

„Noglen til Hamborg Port“ (Fig. 10) er almindelig kjendt, men under dette Navn kun i Randersegnen.

---

[948] 5.

„Marekorset“ eller „Ottehjørnet“ (Fig. 5) er almindelig kjendt som Tegngaade, saavelsom „Femhjørnet“, „Sekshjørnet“ og

[949] 6.

„Syvstjærnen“ (Fig. 6)[5]).

---

[950] 7.

(Fig. 11.) Om denne Tegngaade gaaer forskjellige Fortællinger, idet somme sige, at et Menneske, der var dømt til Døden, frelste sit Liv ved at løse Opgaven[6]), andre, at en Herre-

[1]) Kjendt i Vestjyll., Midtjyll. (hvorfra man ofte seer Figuren med hvidt Glasfur tegnet paa de røde Lerkar), Vestsæll. og Laaland.
[2]) Fra Østfyen. [3]) Vestsæll. [4]) Nordsæll.
[5]) Det kan her bemærkes, at lignende Figurer som „Ottehjørnet“ og „Syvstjærnen“, der endnu begge ere magiske Figurer, findes paa det store Guldhorn.
[6]) Det samme fortælles om den saakaldte „Tankering“ og om en Sammensætning af 24 Smaapinde, som i Lemvigsegnen kaldes „Ponnipind“, ved Varde „Fidewaw“, i Vestsæll.: „Amlingestik“, i Nordsæll.: „Tankeknude“ og paa Falster: „Tommerknude“.

mand lovede en Bonde at frigive hans Søn for Krigstjenesten, hvis han kunde løse Gaaden, og Bonden spekulerede derpaa, til han gik fra Sands og Samling.

Som det ses af Tegningen, er det en Trekant, i hvis øverste Hjørne er et Kors og paa hver Side ni Streger. Opgaven er da at tælle rundt fra Højre til Venstre og slette hver niende Streg, saaledes at Korset hver Gang tælles med og bliver dog sidst tilbage, efterat alle de andre 27 Streger ere slettede. Det gjælder altsaa om, da der kun gives en Oplosning, at finde, hvor der skal begyndes. Det bliver ved næstøverste Streg paa højre Side. Denne Streg tælles som Nr. 1, Korset Nr. 3, og den første Streg, der slettes, bliver Nr. 6 fra oven paa venstre Side. — Skal man prøve sig frem, til man finder det rette, kan det være et temmeligt brydsomt Arbejde, som vel kunde gjøre en stakkels Hoveribonde nok af det. Ved Gilder, hvor Flasken staaer paa Bordet ved Siden af Kridttegningen, har det ogsaa vist sig som en temmelig vanskelig Opgave, der har voldt megen Bryderi og Morskab; men selve Oplosningen gaaer som en „fin" Hemmelighed, og om en enkelt end hjender den, ved han vel at gjøre det saa, at ingen af Tilskuerne blive kloge derpaa [1]).

---

[951] 8.

Figur 12 har ligeledes givet Anledning til utallige Forsøg, men det er en Umulighed at løse den. — Sædvanligt tegnes Figuren meget stor med Kridt paa Bordet, og det gjælder da om med en Finger at slette hele Figuren i tre Træk. — Det kan som sagt ikke udføres, men de indviede hjælpe sig da med et lille Kneb [2]).

---

[952] 9.

(Fig. 13.) Opgaven er at drage Linier fra 1 til 5, fra 3 til 4 og fra 2 til 6, uden at Linierne skjære hverandre. Det løses paa den ved Punkteringen anførte Maade [3]).

---

[953] 10.

(Fig. 14.) At tegne to i hinanden løbende Kvadrater, uden at Linierne skjære hinanden. Tegningen viser Oplosningen, idet der begyndes paa det af Pilen anthydede Sted [4]).

---

[1]) Bestsæll., Falster. [2]) Alm. kjendt.
[3]) Heden ved Roeskilde, hvor det kaldes: „At skrive Fanden et Øre af", idet der fortælles, at nævnte Person engang paa denne Opgave skal have tabt sit ene Øre.
[4]) Heden ved Roeskilde.

[954] 11.

Fig. 15, der bestaaer af 5 lige store Kvadrater, skal omdannes til en Figur, bestaaende af 3 Kvadrater, der kan tegnes i et Træk, ved at 3 Linier tages bort (Linie 1, 2 og 3).

---

[955] 12.

Otte Smaapinde, f. Eks. Svovlstikker, lægges i en Række saaledes: ||||||||, og det gjælder da om at flytte disse Pinde, saa de komme til at ligge to og to overkors, og hver, der flyttes, skal løftes over to. Kun de fire Pinde maa flyttes fra Stedet, hvor de først ligge. (Naar de tælles fra Venstre, lægges Nr. 5 over paa Nr. 2, Nr. 3 paa Nr. 7, Nr. 8 paa Nr. 6 og Nr. 4 paa Nr. 1 [1]).

---

[956] 13.

(Fig. 16.) Tre Brødre arvede efter Faderen et Stykke Jord af Form, som Figuren udviser; men længe vare de i Forlegenhed for at faa det delt i tre lige store Dele og tillige saaledes, at hver fik sit samlet. Den yngste Broder var da saa snild, at han løste Opgaven, som Figuren viser [2]).

---

[957] 14.

(Fig. 17.) Opgaven er at drage en Linie, som de fire yderste Punkter i det store Kors komme inden for, og de fire yderste Punkter i det lille Kors kommer udenfor [3]).

---

[958] 15.

(Fig. 18.) Tegngaade fra Vestfælland. Den stammer maaske fra det katholske Symbol IHS, skrevet i et. Dette Tegn er ogsaa kjendt af Almuen og læses: Jesus Herrens Søn; i alle Fald kan man finde disse to Figurer Side om Side paa de saakaldte „Navneklude".

---

[959] 16.

En Herremand havde en Tjener, der stadig stjal Vin af Kjælderen, thi Herremanden kunde ikke overkomme at holde Tal paa de mange Flasker. Han troede da at have fundet paa et Raad,

[1]) Alm. kjendt.

[2]) Man vil let se, at denne Opløsning kun under en vis Forudsætning kan være rigtig, nemlig: at Hovedstykket er halvt saa bredt som langt, og at Sidestykket igjen er halv saa langt og halv saa bredt som Hovedstykket.

[3]) En lignende Figur findes blandt Hällristningerne i Bleking. Jfr. Holmberg, Skandinaviens Hällristningar. Tab. 32.

saa han altid kunde se, om der blev borte af Flaskerne; han stillede nemlig alle Flasker op i Firkanter paa Kjældergulvet, saa der kom ni Flasker paa hver Side i Firkanten. Nu troede Herremanden sig sikker; men til hans Forundring var Tjeneren endnu stadig drukken, skjønt der overalt var ni Flasker i hver Side af Firkanterne. Herremanden lovede da Tjeneren Tilgivelse og saa megen Vin, han vilde drikke, hvis han vilde aaabenbare, hvordan han bar sig ad.

Først stode Flaskerne saaledes:
2 5 2
5 5, men Tjeneren
2 5 2

tog da fire Flasker af hver Firkant og satte Flaskerne paa
3 3 3
denne Maade: 3 3, hvor der endnu er 9 paa hver Side.
3 3 3

Da han havde drukket dette, satte han Firkanten om saaledes:
5 2 2
2 2 og fik paa den Maade to Flasker af hver Firkant.
2 2 5

Sidste Gang omsatte han Flaskerne i denne Form:
4 1 4
1 1
4 1 4

og vandt atter to Flasker [1]).

Paa samme Maade bruges ogsaa Regneopgaver, der halvt om halvt ere Gaader. Med lignende Opgaver lærte Forældrene i ældre Tid Børnene Hovedregning. Følgende kunne tjene som Prøve.

[960] 17.

En fattig Kone gik til Byen med en Lerkrukke, der kunde tage otte Potter, for at fjøbe Mælk. Paa Tilbagevejen mødte hun en anden fattig Kvinde, der gik i samme Ærinde, og hun havde en Krukke paa fem Potter og en paa tre. Den første siger da til den anden, at hun lige saa godt igjen kunde gaa hjem, thi der var ikke mere Mælk at faa. Den anden Kone bad da saa mindelig, om hun ikke vilde sælge hende de fire Potter, for Mælk maatte hun have til sine Børn. Det gik den første ogsaa ind paa; men hvorledes maatte de nu hælde Mælken om i de tre Krukker, for at hver kunde faa fire Potter?

---

[961] 18.

En Mand havde engang en Ræv [2]), et Lam og et Hvidkaalshoved. Med disse tre Ting skulde han over en Aa; men han kunde kun føre en Ting over ad Gangen. Hvis han først

[1]) Fra Kallundborgegnen. [2]) Eller Ulv.

satte Ræven over, saa aad Lammet Kaalen; satte han først Kaalen over, da aad Ræven Lammet, — altsaa maatte han først sætte Lammet over! — Ja, men naar han saa satte Ræven eller Kaalen over til Lammet, da var det lige galt. Hvorledes da?[1])

[962] 19.

En Mand og en Kone med deres to Sønner skulde over en Aa. Der var en Baad, men den kunde kun bære 10 Lⷭ og Manden og Konen vejede netop hver 10 Lⷭ og hver af Sønnerne 5 Lⷭ, ialt 30 Lⷭ, hvorledes maatte de bære sig ad for at komme over?

[963] 20.

Ved Nørreport sad tolv Kjærlinger, hver Kjærling havde tolv Kjæppe, paa hver Kjæp var tolv „Knorte", paa hver „Knort" hængte tolv Poser, i hver Pose var tolv Æsker, og i hver Æske tolv Skilling. Hvormange Skilling ialt?[2])

[1]) Han førte Ræven over, tog Lammet med tilbage og hentede først Kaalen og derefter Lammet.
[2]) Fra Vestfæll.

Gaader fra Fyen.

[964] 1.

Lille Lulle laa paa Hylde,
lille Lulle faldt ned;
ingen Doktor i det hele Land
lille Lulle læge kan.

(Et Æg.)

---

[965] 2.

Hvad er det, der gaaer rundt om Skoven?

(Barken paa Træerne.)

---

[966] 3.

Der er et lille Land,
hvor der hverken er Sand eller Vand;
der er Folk derinde,
men der er ingen at finde.

(Et Spejl.)

---

[967] 4.

Jeg bar min hvide Kjole, — ingen vilde have mig;
jeg bar min grønne Kjole, — ingen vilde have mig;
jeg bar min røde Kjole, — nogle vilde have mig;
jeg bar min sorte Kjole, — alle vilde have mig.
(Kirsebær, som Blomst, grønt, rødt og sort.)

---

[968] 5.

Lille Graalette
fløj over en Stætte,
saa laaden som et Faar
og dog aldrig et Haar.
(En Høne, der fløj over en Stente. „Graalette“ er Kjælenavn for et eller andet Yndlingsdyr.)

---

[969] 6.

Hulrygget Moer,
skrutrygget Faer
og tre skurvede Børn.
(En sort Lergryde. Meddeleren forklarede, at der med den hulrygede Moer var ment det indvendige af Gryden, den skrutrygede Faer var det udvendige og Grydens „Tæer", de tre skurvede Børn.)

---

[970] 7.

Filleken og Falleken løb derom,
og da Filleken løb om,
blev Falleken tom.
(Vinger og Ten paa en Rok. „Filleken" er i flere Egne Benævnelsen paa „Vingerne", „Falleken" derimod en vilkaarlig valgt Benævnelse paa Tenen.)

---

[971] 8.

Lille Porke
sidder i Mørke,
aldrig et Haar paa.
(Efter Opgivelsen skulde det være en Slaaentorn.)

---

[972] 9.

„Paa en Korsvej paa Oen Taasinge var i forrige Tider opsat et Brædt med denne Gaade til Gjætning for de Vejfarende:
Pigerne paa dette Land
har ti Fingre paa hver Hand
fem og tyve Negle paa Hænder og Fødder."
Hvorledes skal det forklares?

[973] „Man skal aldrig sige aldrig!“

(Fra Vestsælland.)

Ude ved Stranden boede en fattig Fisker i en usel lille Hytte. Det eneste han ejede, var Børn, men af disse havde han ogsaa mange, og der kom stadig flere, saa tilsidst var han ikke langt fra at synes, det snart kunde være nok, for han havde meget ondt ved at bjærge Foden til dem alle. Der tæt ved boede saa en rig Kjøbmand, og baade han og Konen vare noget ved Alder, men de havde ingen Børn, og det var dem en stor Sorg. Engang, da Fiskerens Kone igjen havde født en Søn, kom Fiskeren hen til Kjøbmanden for at faa lidt kjøbt til Barselgildet; Kjøbmanden ønskede ham til Lykke med Sønnen, men Fiskeren mente, den Lykkønskning havde han ingen Brug for. — „Ja“, sagde Kjøbmanden, „da var det ikke saa galt, om vi havde os en Søn!“ — „En Datter kunde vel ogsaa være god nok!“ sagde Kjøbmandens Kone, som stod hos og hørte til. — „Aa ja!“ sagde Kjøbmanden, „noget er jo da altid bedre end intet! — Vi kan jo gjøre den Aftale“, sagde han saa til Fiskeren og lo, „at hvis vi nu ad Aare faa en Datter, saa skal hun og din Søn have hinanden, — det vilde være en god Fangst! — hvad du?“ — — „Ja, skal vi skrive det?“ spurgte Fiskeren. — „Lad os det!“ sagde Kjøbmanden, og han skrev det paa Bjælken med Kridt.

Nu gik det saa underligt, at Kjøbmandsfolkene ad Aare virkelig fik en lille Datter, og der blev jo stor Glæde; men hvad der stod paa Bjælken, tænkte de ikke paa. — Da Datteren voksede til, kom hun hver Dag sammen med Fiskersønnen, og de legede ved Stranden og i Skoven, saa lang Dagen var. En Dag legede de, som saa tidt, Mand og Kone, men tilsidst kom der dem noget imellem, og den lille Pige blev vred og sagde, at hun ikke længere vilde være hans Kone. — „Ja, min Kjæreste er du da“, sagde Fiskersønnen, „for det staaer inde ved Bjælken!“ — Nej, det vilde hun heller ikke være, og da hun kom hjem, spurgte hun sin Moder, om det var sandt, at hun skulde være Fiskersønnens Kjæreste. „Noget har der jo været om det“, sagde Moderen. — „Ja, det var dengang!“ sagde Kjøbmanden, som i det samme kom til, „men det skal aldrig i Verden ske, det skal der vel blive sat en Pind for; — saadan en Fiskerunge!“

Siden fik Datteren at vide af Moderen, hvordan det hele hængte sammen, og da de begge bleve ældre, fik de hinanden mere og mere kjær og syntes, at de aldrig nogensinde vilde kunne undvære hinanden. De lovede at blive hinanden tro, hvordan det end gik, og Kjøbmandsdatteren drog af sin Finger en Guldring, brød den midt over og gav Fiskersønnen det halve; lige saa vist som denne Ring engang havde været hel, lige saa vist skulde de blive hinanden tro og mødes igjen, om de ogsaa bleve skilte ad.

Men Kjøbmanden havde en Dag mærket, hvordan det stod til imellem dem, og fra den Dag tænkte han stadig paa, hvordan han skulde faa Fiskersønnen af Vejen. — Der kom da paa den Tid en Skipper fra Engeland dertil, og da han igjen skulde rejse, skrev Kjøbmanden et Brev til Skipperen paa Skibet, og det fik han Fiskerdrengen til at løbe ned med. I dette Brev stod skrevet, at Skipperen skulde tage den, som bragte ham Brevet, med sig og føre han langt ud i det Fremmede, til et Land saa langt borte, at han aldrig mere kunde vende tilbage. Det var let for Skipperen at faa Fiskerdrengen lokket ombord, straks lettede han Anker og de sejlede afsted. — Derhjemme blev der baade spurgt og ledt efter Fiskersønnen, men ingen havde seet ham, og ingen kunde forstaa, hvor han var bleven af. Kjøbmandsdatteren sørgede længe, men hun haabede dog altid, han nok engang kom tilbage.

Fiskersønnen sejlede i mange, mange Dage, og omsider kom de til Engeland. Her skulde de blive liggende i nogen Tid, og hver Dag gik baade Skipperen og de andre, der vare ombord, i Land, men Fiskerdrengen maatte altid blive paa Skibet.

En Dag, det var en Søndag, var han ogsaa alene ombord. Han kom da til at se ud over Rælingen af Skibet, og der saa han to Katte, en lille hvid og en stor sort, som sloges paa Liv og Død. Det lod til, at den hvide i Længden ikke kunde staa sig for den grimme sorte, og han greb derfor en Baadshage og gav den sorte et Drag, saa den gik tilbunds. Da blev der igjen stille, men kort efter stak en dejlig Havfrue Hovedet op af Vandet og raabte: „Fiskerson, kom ned til mig og faa din Løn!“ — Han betænkte sig heller ikke, men sprang straks ud, og Havfruen greb ham i sine Arme og førte ham ned paa Havsens Bund. Her vandrede de fremad, og Havfruen takkede ham, fordi han havde frelst hendes Mand, det var den hvide Kat, og dræbt den sorte, thi det var den grimme Havtrold. Da de havde gaaet langt frem, kom de til et lille Hus. „Her boer min yngste Søster“, sagde Havfruen, „gaa nu ind og sig, hvad du har udrettet, og bed om at faa hendes *selvspændte Salmebog*. Den er nok værd at have, og den kan du faa Brug for.“ — Ja, han gik da ogsaa ind og bad om Salmebogen. — „Det har du ikke taget af dig selv!“ sagde Havfruens yngste Søster. Nej, det havde han da heller ikke. Han fik Salmebogen, og de

vandrede længere frem, til de kom til et andet lille Hus. „Her boer min nærstældste Søster", sagde Havfruen, og nu skulde han da gaa ind ligesom forrige Gang og bede om hendes Saks, for den var god at have, og den kunde han saa Brug for. Det gjorde han ogsaa, men Havfruens Søster sagde: „Det har du ikke taget af dig selv!" — Nej, det havde han da ikke heller. — Saa gik de videre frem og kom igjen til et lille Hus. „Der boer min ældste Søster!" sagde Havfruen og der maatte han ligedan ind at bede om en gammel Sæk. Søsteren vilde ikke vel af med den, men han fik den dog. — De gik igjen fremad og kom atter til et Hus. „Der boer min Moder!" sagde Havfruen, og der skulde han gaa ind og sige, hvad han havde udført og saa bede om en gammel Fiol, som hun havde. Den gamle vilde ikke gjerne ud med den og sagde, at det havde han nok ikke taget af sig selv, men omsider fik han den da. — Endnu engang gik de langt fremad og kom da endelig igjen til et lille Hus. „Der boer min Bedstemoder!" sagde Havfruen og fortalte, at hun havde det allerbedste, nemlig et gammelt Sværd. Nu skulde han gaa ind og fortælle, hvad han havde udført; han fortalte da ogsaa, at han havde dræbt Havtrolden og bad nu om at faa det gamle Sværd, hun havde. Det vilde hun ikke vel af med, og hun sagde, at det havde han ikke af sig selv, men tilsidst kom hun da frem med Sværdet.

Nu sagde Havfruen, at han maatte passe vel paa de fem Ting, han havde faaet, thi han vilde faa Brug for dem alle, og hun fortalte ham tillige, hvilke gode Dyder hver af de fem Ting havde: Et Menneske kunde være saa syg, at det lige laa for Døden, naar han læste nogle Vers af Salmebogen for det, saa vilde det straks igjen blive ung og rask. — Saksen var ogsaa god, for naar han klippede med den i Luften, saa kunde han klippe saa mange Klædninger, det skulde være, og de vare alle fuld færdige. — Naar han tog i Bunden af den gamle Sæk og rystede den godt, saa kunde han der udaf ryste saa megen Mad, han vilde, og spillede han paa Fiolen, da maatte alt danse, som hørte det, og kunde ikke holde op, hvorlænge han end blev ved at spille. — Men Sværdet var dog det allerbedste, thi svang han det mod noget levende, — om det saa var en hel Krigshær —, tre Gange „ret om" over sit Hoved, da blev det alt til Sten, og svang han det igjen tre Gange „avet" over sit Hoved, fik det Liv paany.

Fiskersønnen takkede for de mange gode Gaver, og før han vel vidste af, stod han igjen paa Skibet.

Han maatte nu endelig prøve noget af det, han havde faaet. Fiolen syntes han især godt om, for en saadan havde han tidt ønsket sig. Han strøg med Buen over Strengene, og endskjønt han aldrig før havde havt Fiol i sin Haand, gik det dog som af sig selv. — Kongen af Engeland havde en stor Have, som vendte lige der ud til, hvor Skibet laa, og nu traf

det sig hverken bedre eller værre, end at Kongen gik ude i sin Have og hørte Fiolen. Enten han vilde eller ikke, maatte han danse derefter, og da Fiskersønnen blev ved at spille, havde Kongen nær danset Livet af sig. Om Aftenen kom der Bud fra Kongen ud til Skibet og han lod spørge, hvem det var, der havde spillet. Spillemanden skulde straks komme op til Kongen, eller Skipperen skulde lade sit Liv. Skipperen blev meget forskrækket og forsikrede, at ingen kunde have spillet paa Skibet, for der var kun en Dreng ombord. Ja, saa skulde Drengen da komme op til Kongen. Fiskersønnen tog da Fiolen under Armen og vandrede afsted. Kongen var meget forbitret, da han fik at høre, det var ham, der havde spillet. Han kaldte paa sine Mænd og bød dem at kaste Fiskersønnen i Fængsel. „Ja, bi lidt!“ sagde Fiskersønnen, „lad os faa en lille Dans først!“ og han greb Fiolen og spillede, saa baade Kongen og hans Mænd maatte danse. Kongen bad ham da saa mindelig om at holde op, saa maatte han for ham rejse til Verdens Ende, han skulde ikke holde paa ham. Fiskersønnen holdt da ogsaa op og gik tilbage til Skibet.

Nogle Dage efter lettede de igjen Anker og sejlede, til de kom til Spanienland. Her i Landet saa det galt ud, for den tyrkiske Kejser havde taget det meste af Landet, og Kongen i Spanienland laa for Døden af et Saar, han havde faaet, dengang hans Krigshær sidst blev slaaet af Tyrkerne. — Saasnart de her lagde til Land, flygtede Fiskersønnen fra Skibet. Han vandrede langt frem, og kom saa endelig til Kongsgaarden, hvor han bad om at faa Kongen i Tale. — Han saa Kongen i Tale! saa beget og snavset, som han var! — nej, det kunde der slet ikke blive noget af; han maatte helst se at komme ud af Gaarden, ellers skulde Hundene følge ham ud. — Ja, Fiskersønnen bad da, om han ikke maatte spille dem et Stykke paa sin Fiol. Jo, kunde det fornøje ham, saa for dem gjerne. Straks han spillede, maatte alle danse; alle i Kongsgaarden, lige fra Kokkepigen ude foran Storstenen og til Kongen inde i Sengen, begyndte at hoppe og danse, og saa var der da ikke andet for, de maatte love at skaffe ham Kongen i Tale, naar han bare vilde holde op. — Da Fiskersønnen kom ind for Kongen, laa han lige for Døden, men da kom Salmebogen med Selvspænder frem, og da Fiskersønnen havde læst et Vers i Bogen, kunde Kongen allerede røre baade Haand og Fod; da han havde læst det andet Vers, kunde Kongen selv rejse sig op i Sengen, og da han havde læst det tredie Vers, stod Kongen op og var baade karsk og sund. Kongen blev saa glad, at han bad ham forlange, hvad han vilde til Løn, han skulde faa det; men Fiskersønnen bad kun om at maatte følge Kongen i Krigen mod Tyrkerne. Ja, det kunde Kongen slet ikke have noget imod, men først maatte han da have finere Klæder paa, — nej, det vilde Fiskersønnen ikke, han vilde blive i sin gamle begede Dragt.

— Da de kom til Krigshæren, stod det her kun daarligt til; Soldaterne havde hverken Føde eller Klæder, og Kongen vidste intet Raad. Men da tog Fiskersønnen den gamle Sæk frem og rystede den, til der var et helt Bjærg af Fødevarer, og han tog Saksen og klippede med den i Luften, indtil der var Klæder nok til alle Soldaterne. — Siden kom det til et stort Slag, men Kongen af Spanienland kunde ikke fordrive Tyrken, som slog Lejr ikke langt derfra. En Dag gik Fiskersønnen fra Spanierkongens Lejr over imod Tyrkens, og da han kom tæt dertil, drog han sit Sværd og svingede det tre Gange „ret om" over Hovedet, og med det samme blev den hele Lejr forstenet. Fiskersønnen gik lige ind i Lejren, indtil han kom til Kejserens Telt. Kejseren sad paa sin Trone med Krone paa Hovedet og var klædt i Guld og Sølv. Fiskersønnen tog Kronen af Hovedet paa ham og gav ham istedenfor sin gamle begede Hat paa, og vendte saa igjen tilbage til Spanierkongen. — „Kejseren er slet ikke saa slem at komme ud af det med", — sagde Fiskersønnen —, „jeg byttede Hovedtøj med ham, han fik min begede Hat, og jeg fik hans forgyldte Lue!" Spanierkongen lo og spurgte, hvordan det var gaaet til; jo, han kunde selv følge med over til Tyrken, saa skulde han faa det at se. Kongen fulgte da ogsaa med og saa til sin Forundring, at alle Tyrker vare blevne til Sten, og Kejseren selv sad i sit Telt ligesom en Støtte med den begede Hat paa. Kongen spurgte Fiskersønnen, om han ikke kunde gjøre ham levende igjen. — Jo, — han svingede Sværdet tre Gange „avet" over sit Hoved, og straks blev Kejseren igjen levende. Han sprang op fra sin Trone og kaldte paa sine Mænd, men det nyttede ikke, de var og blev Sten. Kejseren maatte da betale alle sine Skatte i Løsepenge og love straks at forføje sig med sin hele Hær ud af Landet. — Da Kongen og Fiskersønnen igjen kom ud af Lejren, vendte han sig om og svang Sværdet tre Gange „avet" over sit Hoved, og hele Lejren blev igjen levende. Tyrken drog straks efter bort, og Spanienland var reddet.

Kongen vidste nu ikke alt det gode, han vilde gjøre Fiskersønnen. Han gjorde ham til Admiral over den spanske Flaade, og han kunde faa alt det, han pegede paa. Men da nogle Aar vare gaaede, begyndte Fiskersønnen alligevel at længes efter Hjemmet; omsider fik han da ogsaa Lov til at drage bort, og Kongen gav ham et stort Krigsskib med mange Kanoner. Han sejlede, indtil han igjen naaede tilbage her til Landet; med sit store Skib lagde han op udenfor, hvor den rige Kjøbmand boede, og her lod han alle Kanonerne affyre, saa det rystede rundt omkring. Kjøbmanden troede, at Freden var forbi og Fjenden i Landet, og gladere blev han ikke, da han hørte, at det var Admiralen for den spanske Flaade, som laa derude. — Fiskersønnen gik Dagen derpaa i Land, og han saa da en gammel Kone gaa dernede ved Stranden. Han havde skrevet et Brev til

Kjøbmandsdatteren, og nu bad han den gamle Kone om at besørge det for gode Ord og Betaling, saa vilde han imedens vente dernede. Det varede ikke længe, før den gamle kom igjen med den Besked, at hun ikke kunde komme af med Brevet, thi da hun kom op i Kjøbmandsgaarden, møder hun der Kjøbmanden selv, og da hun saa siger, at hun havde et Brev til Jomfruen fra hendes Kjæreste, saa blev han saa arrig, at han jog hende ud af Porten og langt bort. — Fiskersønnen tog da den halve Guldring og lagde i Brevet, bad hende gaa igjen, bære sig rigtig smildt ad og ikke overgive Brevet til nogen anden end Jomfruen selv. Den gamle Kone gik da paany, og nu lykkedes det hende at faa Jomfruen i Tale. Hun havde nu gaaet og ventet i mange Aar efter Fiskersønnen, og da hun saa den halve Ring, blev hun rigtig glad. Hun begyndte nu at tale med Faderen om, at han skulde byde den rige Admiral paa det store Skib i Land, for man vidste jo ikke, hvad han ellers kunde faa i Sinde. Det syntes Kjøbmanden ogsaa godt nok om. Han lod skikke Bud og bad Admiralen den følgende Dag at komme i Land og gjæste ham; Admiralen takkede og lod svare, at han nok skulde komme.

Nu sik de rigtig travlt hos Kjøbmandens for at tage imod den fornemme Mand, og Dagen efter indfandt han sig, straalende af Guld fra Top til Taa. Da de havde spist, vilde Kjøbmanden, at den fremmede skulde fortælle noget om sine Rejser, eller hvad andet han havde Lyst til. Ja, Admiralen sagde, at han vilde fortælle dem en Historie, og den vilde de da alle saa gjerne høre. Han fortalte da ogsaa en Historie om en fattig Mand og en rig Mand. Den fattige havde saa mange Børn, at han knap kunde bjærge Føden til dem, men den rige havde kun en eneste Datter. Da Børnene voksede til, blev den fattiges Søn Kjæreste med den riges Datter, men aldrig saa snart mærkede den rige Mand det, førend han skilte dem ad, for at de aldrig mere i Verden skulde faa hinanden at se. — „Hvilken Straf fortjente nu denne Mand?“ spurgte Admiralen tilsidst Kjøbmanden. — „Han var jo ikke bedre værd, end at han skulde hænges!“ svarede denne. — „Du har fældet din egen Dom!“ sagde Admiralen, og han fortalte da, at han var Fiskersønnen, som for mange Aar siden blev sendt bort til fremmede Lande; han havde havt Lykken med sig, og nu var han vendt tilbage for paany at begjære hans Datter. Kjøbmanden blev noget lang i Ansigtet ved den Forklaring, men da Fiskersønnen lovede at tilgive alt, blev der jo en Glæde uden Lige. Der blev holdt Bryllup med det samme, og den fattige Fisker sad til Højbords med den rige Kjøbmand. — Kjøbmandskonen sagde: „Ja, der kan man se! Man skal aldrig sige aldrig!“ og hun lod sin Mand høre, hvad han engang havde skrevet ved Bjælken, hvordan han siden havde svoret, at det aldrig i Verden skulde ske, og nu var det dog skeet: Den fattige

Fiskerdreng var bleven den rige Kjøbmands Svigersøn! — De levede siden lykkelige og glade sammen i mange Aar.

---

[974] Di taaw dæ sku ur aa bæjl.

(Fra Vestjylland.)

Dæ wo jængaang en Kaal, som da saa gjan vild gywtes; men han wo ræj fo Kwendfolk, aa jæn tuer han da et gi sæ i Law me de hær Bæjlen. Saa fæk han da osse jen te aa draw me sæ, aa han sku saa væ ham behjælpele, aa sæj ham, hurren han sku skik sæ, fo te di ku fo gue Held me æ Bæjlen. Saa sæje han te æ Kaal, far di kam te æ Goer: Nær vi no e kommen end, aa sejer aa snakker me æ Folk, saa ska Du aw aa te kaast æ Ywn hen te æ Dætter, fo de ka hun godt li; aa nær du saa blywe bojen not aa ed, saa mo du et blyw ve fo læng, men nær a træjer Dæ o æ Fued, saa ska Du hold op. — Jow, de lower æ Kaal da, de sku han wal howsk. — Saa kam di da te æ Goer, aa de wo lig som æ Folk sor ve djer Onnen; di fek Fesk aa ed, aa di taaw blow da bojen te aa fo not mæj. Ham æ Kaal, dæ vild bæjl, han fæk saa manne Toskhuejer o hans Tallerkind, aa han haaj nok aa gyer mej aa pelk æ Ywn ud aa æ Tosk, aa dem kyld han aldsammel hen te æ Dætter. Men i de sam holdt han op, aa i hu møj di nøj ham, ku di endda et fo ham te aa begond ijen. — De wo en gammel Goer, di wo kommen te, aa om æ Awten, da di sku te Seng, saa sku æ Bæjler aa den aan, dæ wa me ham, da leg i sam Kammer som æ Mand aa æ Kuen. Da di wo kommen i Seng, saa klawer æ Bæjler sæ ower te han wo sulten. — Ja hwi fo holdt du saa tiele op? saaj den aan. Jow han haaj je da trojen ham ower æ Fued. Nej, de haaj han et, men di kam da i Tanker om, te dæ haaj goen en stuer Hund onder æ Buer, aa den wa de da, dæ haaj trojen ham owe æ Fued. Di howsker da o, te dæ stu en Fad me Mjælgrør op o æ Buer, aa den haltaawle han sku da go op aa der fo sæ not aa ed. «Ta en Haandfuld mej te mæ!» saa æ Kaal i æ Sæng. — Ja dé sku han da nok. Da han saa haaj faat de, han ku ed, tu han en

stuer Klowfuld mej te den aan; men saa tu han fæjl aa æ Vej, aa kom hen te æ Sæng, hur æ Mand aa æ Kuen low. Æ Kuen low ve æ Stok, men hun sow aa pust, saa de wo faalæ. «Ve du haa er, saa taa er, aa grin et aa er!» saaj den haltaavle, aa holdt æ Grør hen te hind. Men hun blow ve aa pust aa bles. Saa blow den taavle gal, aa han ga hind ald æ Grør nier i æ Segt. Men da so han, te de wo fejl aa liev si Vej hen i den aan Sæng. Æ Kuen uend, aa blow hiel fofar owe de her. Hun gik op aa ued te æ Kield faa aa fo de hær tuej a se. — I de sam blow den taavle tøste a old di Grør, aa han gik ijen op te æ Buer, fo han vist, te dær stu en Krus mæ Mjælk. Han stok da æ Haand nier i æ Krus, fo aa fonem, om dæ wo not i en. Jow, — men da han ijen sku teer aa træk æ Haand op, lot han en, sorren te han et ku fo en ud aa æ Krus. Han wo no i en slem Katpin, aa han vild et spor ham i æ Sæng, hurren han sku bær sæ ad, men han kam da i Tank om, te dæ low en hvir Stien ur ve æ Si aa æ Kield; dær ku han slaa æ Krus i Stokker. Da han kam ud, so han æ Kuen; han truej, de wo den hvir Stien, aa saa ga han hind æ Krus lig end i æ Rok. Hun jamrer sæ aa skreg, fo hun truej, de wo hinne Mand, dæ wa kommen atter hind, fo de hun sorren wa levven fræ ham, aa hun laawed, hun aaller sku gyer er mier. — «Nej hæ ve vi et væ længer,» saaj den taavle, da han kom end, «fo her ka æ Stien snak!» — Aa saa sammeld di sammel begge tow aa tu aste, far de blow Daw, aa den taavle blow et gywt den Gaang.

---

[975] **Den støst Løwn.**

(Fra Vestjylland.)

Jængaang wo dæ en Hærmand, dæ wo den støst Løwner, nowe haaj kjænd. Han ku træj æ Løwn op aa æ kwolswot Juer, aa han truej et, dæ wo den te, som ku mester ham i aa lyw. Men jængaang kam han te Waskav sammel mæ en rik Buend, aa han ku osse wal træj jæn, nær de skuld vær. Han aa saa æ Hærmand di saat tyw Rigsdaaler

o, hvem dæ ku sæj den støst Løwn, aa æ Hærmand sku je da begønd først. — Han rest sæ op aa saaj: «Jeg havde engang en Stud, — ja den var saa stor, saa stor, at en Fugl behøvede tre Dage for at flyve fra Spidsen af det ene Horn til det andet!» — «Har du kjendt Mage til Stud?» saaj han te æ Buend. Næj, de haaj da æ Buend et. «Men», sæje han, «vi haaj hjæm en sorren uremmele Howen a Høns, aa di laaj saa manne Æk, te en haaj aaller kjænd Magen; men hen ad æ Høst, saa ku vi et fostaa, hurren de gik, fo saa laaj di engen Æk; men da æ Kuen wa høst, saa fond vi dær saa manne, manne Æk, te vi mot las em, lissom Hye o en Skrawun. A laa o, aa mi Broer forker æ Æk op te mæ. Tesist wo æ Æglas bløwen saa hyw, te — da a sku sie mæ om — wo a kommen hiel op i æ Hemmel, aa dær lig endenfor Hemmeriges Puert sor bode mi Faar aa di Faar aa snuej Simer, fo no di wo dø, wo di lig gue Kaal bægge tow!» — «Nej, det er den største Løgn!» raawt æ Hærmand i Vre. — »Ja saa æ di tyw Daaler missæl osse min!» saaj æ Buend. aa strøg em nied i si Lom.

Den største Løgn. Engang var der en Herremand, som var den største Løgner, nogen havde kjendt. Han kunde træde Løgnen op af den tulsorte Jord, og han troede ikke, der var den til, som kunde mestre ham i at lyve. Men engang kom han til Gilde sammen med en rig Bonde, og han kunde ogsaa nok „træde" en Løgn, naar det skulde være. Han og Herremanden prædikede tyve Rigsdaler paa, hvem af dem, der kunde sige den største Løgn, og Herremanden skulde jo da begynde først. — Han rejste sig op og sagde: „Jeg havde engang en Stud, — ja den var saa stor, saa stor, at en Fugl behøvede tre Dage for at flyve fra Spidsen af det ene Horn til det andet." — „Har du kjendt Mage til Stud?" sagde han til Bonden. Nej, det havde da Bonden ikke. „Men", siger han, „vi havde hjemme en saa urimelig Hob Høns, og de lagde saa mange Æg, at man havde aldrig kjendt Magen. Men henad Høst kunde vi ikke forstaa, hvordan det gik, for da lagde de ingen Æg, men da Kornet var høstet, fandt vi der saa mange, mange Æg, at vi maatte læsse dem ligesom Hø paa en „Skravvogn". Jeg lagde paa, og min Broder „forkede" Æggene op til mig. Tilsidst var Æggelæsset blevet saa højt, at, — da jeg skulde se mig om —, var jeg kommen hel op i Himmelen, og der lige inden for Himmeriges Port sad baade min Fader og din Fader og snoede „Simer", for nu, da de vare døde, vare de lige gode Karle begge to!" — „Nej, det er den største Løgn!" raabte Herremanden i Vrede. — „Ja, saa er de tyve Rigsdaler minsjæl ogsaa mine!" sagde Bonden og strøg dem ned i sin Lomme.

Sagn fra Heden, Horns Herred og Nordsælland.

[976] 1. Trolden i Næverbjærg.

Paa Jerſte Præſtegaards Mark ved Kjøge er en Høj, ſom kaldes Næverbjærg, og her boer en Trold. En gammel Bondekone der i Nærheden forſikrer, at hun hver Julenat kan ſe Højen paa Pæle, og Smaatroldene holde ſig lyſtige derinde; thi de Underjordiſke holde ogſaa Jul. — En Bondekarl fra en af Byerne der i Nærheden red engang en Juleaften hen til Højen. Da han holdt ſtille der uden for, kom en Trold ud og rakte ham et ſtort Sølvbæger og bød ham at drikke. Karlen tog Bægeret og lod ſom han vilde drikke; men iſtedenfor kaſtede han Indholdet over ſit Hoved paa Jorden, og derpaa red han bort, alt hvad Heſten kunde rende. Iſtedenfor at følge Vejen red han tværs over Markerne, Trolden fulgte ham, men han ſtulde tre Gange over hver Agerren, før han kunde komme videre, og derved fik Karlen Forſpring. Da han naaede Byen, hvorfra han var, red han lige ind paa Kirkegaarden; thi paa Kriſtenjord har Troldtøjet ingen Magt. Da blev Trolden ſaa arrig, at han tog ſin Kolle og kaſtede mod Kirkeporten; men Karlen var frelſt og Bægeret gav han til Kirken.

---

[977] 2. Hedehuſene.

Hedehuſene øſt for Roeskilde blev i gamle Dage bygget af en Mand, der levede ſammen med ſin gamle, døve Moder. Da ſaa Huſene vare færdige, raabte han til Moderen: „Moer! hvad ſkal nu Huſene hedde?“ — — „Hedde — Huſene?“ ſvarede hun, „ja kald dem, hvad du vil, min Søn!“ — Ja lad dem ſaa da faa Navnet Hedehuſene, ſagde Manden, og dette Navn beholdt de.

---

[978] 3. Kong Volmer.

I Egnen om Roeskilde jager Kong Volmer. Hvis der i en Gaards Længer ere to Porte lige overfor hinanden, da kunne de aldrig holdes lukkede, thi gjennem ſaadanne Steder har Kong Volmer ſin Fart, og kommer noget i det ſamme imellem disſe Porte, hører det ham til. — Paa en Gaard her var der altid i gammel Tid en Lavning i Tagrygningen, og det kunde aldrig

blive anderledes. Her gik nemlig „Kong Volmers Vej", hvor han foer frem hver Nat.

---

[979] 4. Fanden og hans Oldemoder.

Fanden blev engang uenig med sin Oldemoder om Regimentet dernede i Helvede, men han viste dog, at han var den stærkeste, thi han tog Oldemoderen og kastede hende paa Hovedet ud af Helvede, saa hun fløj med stor Fart herop paa Jorden. Hun greb for sig for at standse og fik da med Fingrene paa den ene Haand fat paa en stor Sten, som endnu vises øst for Roeskilde. I Stenen seer man fem lange Striber, de ere dannede af hendes Fingre, før hun fik Hold paa sig selv.

---

[980] 5. Munkene.

Op igjennem St. Olufsgade i Roeskilde kommer ofte om Natten Kl. 12 to tykke Munke farende. Der forestaaer gjerne den noget Ondt, som er saa uheldig at møde dem.

---

[981] 6. Kristian den første.

Denne Konge har ikke fundet Ro i Graven, en Gang om Aaret, nemlig hver Juleaften, seer man ham fra Kongeporten kjøre en Gang rundt om Kirken i Kareth med fire hvide Heste for.

---

[982] 7. Kongeporten.

Paa hver sin Side af Kongeporten ligge to Mænd begravede, som i Livet vare Dodsfjender. Om Natten seer man derfor ogsaa ofte her to hvide Skikkelser, en paa hver Side af Porten, der true ad hinanden; dog kunne de aldrig naa hinanden, thi fra deres Grave tør de ikke komme.

---

[983] 8. Domkirken.

Gamle Folk sige, at man før et eller andet usædvanligt, f. Eks. Krig, forestaaer Landet, kan se det ligesom i et Skuespil i Koret i Domkirken Juleaften for Aaret, da det skal ske. — Saaledes siges, at man 1848 kunde se Frederik den VII og Prøjserkongen kæmpe; vor Konge stod sig, og derfor vare Folk ved godt Mod, for da vidste de, vi fik Sejr.

---

[984] 9. St. Ols Kilde.

Omkring St. Ols Kilde i Horns Herred sees ofte Spøgeri. En gammel Kone nu boende i Gjerlev kom for mange Aar tilbage en Aften sent der forbi tilligemed sin Søsterdatter. „Da vi kom til den lille Skov paa Bakkerne der nær ved Kilden, saa vi et langt hvidt Spøgelse komme oppe fra Skoven ned imod os. Vi bleve jo forskrækkede, som ikke saa sært var, og Pigen vilde have rendt sin Vej, men jeg holdt hende fast og sagde: „Nej, vi vil gaa lige frem ad Vejen, saa gjør det os ikke noget!“ og det gjorde vi. Spøgelset kom nærmere, og snart var det lige foran os. Vi kunde da se, at det var ligesom en Dunst, der svævede i Luften, for vi kunde se helt ind under det. Det standsede lidt foran os, men da vi gik dristig frem, gled det til Side ned ad en Bivej.“

---

[985] 10. Gershøj Kirke.

Denne Kirke skal efter Sagnet være saa gammel, at den har staaet Syndfloden over.

---

[986] 11. Hyllinge Kirke.

Kirken i Hyllinge ligger paa en høj Bakke; fra først var man bestemt paa at bygge den paa jævnt Land men alt hvad her byggedes om Dagen, flyttedes om Natten op paa Bakken, og der var da ikke andet for end bygge den deroppe.

---

[987] 12. Krogstrup Kirke.

Da Krogstrup Kirke i Horns Herred først skulde bygges, blev alt, hvad der byggedes om Dagen, ødelagt om Natten, og tilsidst vidste man ikke andet Raad end tage et Æsel og spænde for et Stenlad, hvorpaa var lagt tre Sten. Æselet lod man da gaa, hvorhen det vilde, og det standsede først ude paa den aabne Mark fjærnt fra Byen, hvor saa Kirken blev bygget.

---

[988] 13. Lindormen.

Første Gang der var Gudstjeneste i Krogstrup Kirke, kom en Lindorm og lagde sig for den nordre Kirkedør, saa at Menigheden ikke kunde komme af Kirken. En Karl var saa forvoven at prøve paa at springe over Halen paa Ormen, men den slækkede ham midt igjennem. Der blev da brudt Hul paa Muren paa den søndre Side af Kirken, hvor Døren endnu er. Lindormen laa for Kirkedøren i syv Aar, men i den Tid opfødte man

en Tyrekalv med Hvedebrød og Sødmælk, og den kæmpede med Ormen og overvandt den.

---

[989] 14. Bakkekvinden.

En gammel Mand i Gjerløv fortæller, at i hans unge Dage blev der engang paa Dalby Mark efter et stærkt Tordenvejr fundet en Bakkekvinde, der laa dræbt af Lynilden. Hun var laadden som et Dyr over hele Kroppen.

---

[990] 15. Femhøj.

I Gjerløv Sogn mellem Gjerløv og Landeslov er en Høj af dette Navn. I denne Høj boer et grimt Dyr; naar man kommer der forbi om Natten Kl. 12, maa man tage sig ivare, thi da kommer det ofte med gloende Øjne og Tunge paa tre Ben farende ud fra Højen.

---

[991] 16. Den trætte Gjenganger.

Min Bedstefader har fortalt, at da han engang som ung kom kjørende sent om Aftenen fra Frederiksund, mærkede han paa engang, at noget krøb op i Vognen bag ved ham, men han kunde intet se, og Vognen blev saa tung, at Hestene daarlig kunde trække den. Saadan gik, til han kom til Gjerløv Kirke, da kunde han tydelig mærke en humpe af Vognen, og denne blev igjen saa let, at Hestene løb med den som ingen Ting. — Han forklarede sig det paa den Maade, at det var en Gjenganger, der skulde hjem til Gjerløv Kirkegaard, men undervejs var den bleven træt, og satte sig derfor op i Vognen, til de naaede Kirken.

---

[992] 17. Kalven.

Gamle Ole Hansen fortæller, at han en Aften for mange Aar siden kom kjørende paa Vejen fra Overdraaby til Gjerløv, men paa en Gang vilde Hestene ikke af Stedet. Han stod da af Vognen og saa langs med Jorden, og saa fik han Øje paa en stor Kalv med gloende Øjne, der stod foran Hestene og mødte dem; men han var dristig, han tog Pisken og gav Kalven et Drag deraf, og straks forsvandt den paa Vejen op ad Kirken.

---

[993] 18. Natteploejeren.

Svend i Gjerløv kom en Aften sent hjem, og han saa da en, der gik og ploejede paa hans Mark. „Du ploejer nok en

god Støvle!" raabte han til ham, men det skulde han ikke have sagt, for straks maatte han selv for Ploven, og der gik han den hele Nat, lige til det begyndte at blive lyst i Øst.

---

[994] 19. Trolden i Aashøj.

Samme Svend gik engang om Natten Kl. 12 ned til Aashøj paa Gjerlov Mark for at bede Trolden om Penge, for han var saa slem i Forlegenhed for Penge. Han gik rundt om Højen en, to og tre Gange, men der kom ingen Trold. Dog, da han var kommen hjem og i Seng, kom Trolden farende ind til Svend, — han havde for ikke været hjemme — og lovede Svend saa mange Penge, han kunde bære, hvis han vilde høre ham til; men da havde Svend betænkt sig, og han sagde da „et kraftigt Ord", saa Trolden forsvandt med et stort Rabalder.

---

[995] 20. Lygtemanden.

Svend havde det saadan med Lygtemaden, at han kunde sige til ham, naar han færdedes sent om Aftenen: Lys for mig hjem, saa faaer du en Skilling! og saa lyste Lygtemanden lige til Svends Hus. En Aften vilde Svend spare Skillingen, og istedenfor fik Lygtemanden kun et grovt Ord; men det kom han galt fra, han maatte rave omkring i Mørket hele Natten, og kunde ikke engang finde sit eget Hus, skjønt han lige havde været ved det.

---

[996] 21. Skræphøj.

Paa Gjerlov Mark ligger en Høj, som hedder Skræphøj. Her boede Trolde i gamle Dage, og de laante ofte Føde- og Drikkevarer i en nærliggende Gaard. Engang, da Trolden skulde have Barsel, laante han et helt Anker Øl i Gaarden. Nogen Tid efter kom han tilbage med Ankeret og bød dem tappe rask væk, men de maatte ikke se i Ankeret. Folkene tappede og tappede, og Ankeret kunde aldrig blive tomt; men da var der engang en Pige, som ikke kunde styre sin Nysgjerrighed, hun saa i Ankeret, og da var der ikke andet deri end Orme, Snavs og Spindelvæv, og ikke en Draabe Øl. — Nogle Mænd vilde engang ved Nattetid opgrave Troldens Skat i Højen. Da de havde gravet lidt, kom der fire Mus trækkende med et stort Halmlæs, men endda bleve de ved at arbejde. Lidt efter kom der en stor Hane forbi Højen med en sær Egebjælke paa Nakken. Den vendte sig om til de, der gravede, og spurgte om Vej til Ballerup. En af Mændene havde lige faaet fat i Hanken af en sær Egekiste, men i det samme stak en anden af Mændene i at le og sagde: Du naaer Fanden ikke i Aften til Bal-

Ierup med den Bjælke! og da var alt forsvundet og alt deres Arbejde forgjeves.

---

[997] 22. Troldkvinden.

Gamle Ane Godtens fortæller, at medens hun som ung laa og vogtede Kvæg paa sine Forældres Mark i Torslov, saa hun en Troldkvinde komme løbende fra Ornehøj over mod Færgelunden. Hun havde Bryster saa lange, at hun maatte slaa dem over Skulderen. — I samme Ornehøj har hun ogsaa ofte hørt Troldfolket ringle med Penge og lukke Kister og Skabe op og i.

---

[998] 23. Æskildshøj.

En Aften sent kom en Dreng, som tjente i Lyngerup, forbi Æskildshøj i Torslov; her blev han opsnappet af Trolden, og han beholdt ham til Arbejde hos sig i tre Dage; da fandt man Drengen i Nærheden af Højen, men han var tosset fra den Dag og blev altid kaldt Tossehans. Det gjorde Trolden, for at han ikke skulde fortælle, hvad han havde seet i Højen.

---

[999] 24. Offerstedet.

Uden for Møllehøjgaard i Torslov ligger en stor Stendysse, som efter Sagnet i gamle Dage skal have været Offersted. Denne Stendysse maa ikke røres, thi da kommer der Ulykke over Gaarden eller Kvæget.

[1000] 25. Maglehøj.

Denne Høj ligger paa Torslov Mark. Om Natten er det ikke raadeligt at komme i Nærheden af Højen, thi da gaaer her en stor sort Pudelhund omkring. Der fortælles, at engang i gammel Tid kom en Kone en Aften sildig der forbi, og gik da efter Hunden rundt om Højen, men fra den Aften var hun fra Samlingen.

[1001] 26. Farten paa Isen.

Min Fader har tidt fortalt, at engang var han ude i Skoven ved Jægerspris for at kjøre Brænde over Isen til den anden Side af Fjorden. Om Natten mødte de en Vogn paa Isen; den kom farende imod dem, og foran halsede Hunde med gloende Tunger afsted. De, der vare paa Vognen, raabte tre Gange: Kjør til Side, for nu kommer Kong Hundhoved, som skal over at bejle til Kejserens Datter i Brandtbjærg! — De

lode dem da ogsaa slippe forbi. — Brandtbjærg er en Høj, som ligger inde i Skoven.

[1002] 27. De 40 Riddere.

I den skumle Baggaard paa Jægerspris skal engang syrretyve Riddere uskyldig være blevne henrettede, og man fortæller, det er efter disse, de 40 Ridderes Dag er opkaldt. — I gamle Dage, da der blev holdt Vægtere der paa Slottet, bleve tre af disse, den ene efter den anden, slaaede ihjel af Riddernes Gjenfærd, fordi de raabte 1 i denne Baggaard; thi det var Kl. 1, at Ridderne lod Livet.

[1003] 28. Troldfolk godgjørende.

Engang var der en Huskvinde, som var i stor Trang for Mælk til Børnene. Hun havde været omkring paa mange Gaarde, men ingen Mælk faaet, og nu gik hun helt forknyt hjem, for hun havde ikke noget at give Børnene. Just som hun kom hjem til sit Hus, saa hun en lille graa Kone, der kom og satte et stort Krus med Mælk foran Døren og gik saa igjen uden at sige noget. Huskvinden var nu hjulpen, og hun forstod, at Troldfolkene vare ikke saa slemme, som man sagde. — Samme Kone nærede sig for en Del om Vinteren af at spinde for Folk. Saa engang var hendes Spind sluppen op, og hun kunde intet nyt faa. Der kom da en Dag en lille graa Mand ind i hendes Stue og spurgte, om hun vilde spinde for hans Kone. Ja, det kunde Konen da gjerne. Den lille Mand sagde saa, at hun skulde møde om Aftenen ude ved sit eget Havegjærde, saa skulde hun faa nok at spinde af. Det gjorde Konen saa ogsaa, og hun spandt rask i de følgende Dage; men da kom den lille graa Mand igjen en Aften i Mørkningen og sagde, at det, hun hidtil havde spundet, maatte hun selv beholde, for hun havde vædet Traaden, idet hun spandt, af sin Mund, og saa havde de Underjordiske ingen Magt over det. Saa gav han hende en lille Potte med Vand til at hænge ved Rokken og væde Fingrene i. Den brugte hun siden, og hun spandt derefter meget for Troldfolket og fik altid god Betaling.

[1004] 29. Gjengangeren paa Egholm.

Engang var der paa Egholm en Herremand, som var en slem Bondetyran, og da han var død, kunde han derfor heller ikke finde Ro, men spøgede om Natten paa Gaarden. Hver Midnat kunde man se ham komme ridende ind i Gaarden paa en graa, hovedløs Hest. En Aften han saaledes kom ridende, stod en Husmand ved Leddet, og han lukkede da op, for han troede

det var en fra Gaarden; Gjengangeren kastede en Skilling til ham ved Leddet, men Skillingen var helt gloende, og han var klog nok til ikke at tage den op. — Tilsidst blev det dog for galt med Spøgeriet paa Gaarden, man maatte have ham manet ned. Der blev da sendt Bud til den kloge Præst i Krogstrup, han var klog paa de Dele, og en Aften mødte han Gjenfærdet foran Gaardsleddet. De drev længe frem og tilbage med hinanden; Gjenfærdet lod Præsten høre, at han engang havde stjaalet for 1/2 Skilling Brød. „Det gjorde jeg af Trang!" sagde Præsten. Omsider maatte Spøgelset give sig, og det blev da nedmanet i Lillesø, der tæt ved Gaarden, og en Pæl, som staar der endnu, blev nedrammet over det. Pælen maa ikke røres, thi da slipper Spøgelset igjen fri.

[1005] 30. Skovfogden.

I en Skov ikke langt fra Egholm jager en utro Skovfoged hver Nat. Han har efter sig tolv Hunde med gloende Tunger og Øjne, og han er især slem efter Skovtyvene.

[1006] 31. En Højtagen.

I en Høj paa Egholms Mark bor Troldfolk. En Aften kom en Karl fra Egholm der forbi, og da stod Højen paa fire røde Pæle, og derinde dansede saa mange smaa Mænd og Kvinder, saa det var en Gru. Karlen blev staaende og saa til, og der var især en af Troldpigerne derinde, som Karlen ikke kunde faa Øjnene fra, hun vinkede ad ham, og han gik ind i Højen og blev der til den lyse Morgen. Men i al sin øvrige Levetid var han sær og underlig og aldrig kunde han taale at komme i Nærheden af denne Høj.

[1007] 32. Kulhusgaarden.

Saaledes kaldes en Gaard, der ligger ved den nordligste Spids af Horns Herred. Her paa Gaarden var i gammel Tid en berygtet Lade. Om Aftenen kunde ingen gaa derind; thi det var aldrig muligt igjen at finde ud, og saa mødte der dem saameget, at de vare halvt fra Samlingen, naar de endelig slap.

[1008] 33. Dronning Margrethe.

Der fortælles, at Dronning Margrethe engang var bleven meget forbitret paa Roeskilde og vilde derfor ødelægge Domkirken. Hun opholdt sig dengang ved Byen Syllinge, og der greb hun en stor Sten for at kaste den mod Domkirken. For rigtig

at have Fodfæste, idet hun kastede, satte hun Foden mod en anden Sten. Den Sten hun kastede, naaede dog ikke Domkirken, men faldt ned en halv Mil derfra ved lille Valby, hvor den endnu vises. Ved Siden af Landevejen ved Byen Hyllinge seer man den anden Sten, med Mærke efter hendes Fod.

[1009] 34. Flyvesandet i Nordsælland.

Havmanden har meget Kvæg; det er gjerne „blakket" eller hvidt. Det kommer tidt op til andet Kvæg paa Stranden; saaledes gik engang for mange Aar siden en hel Sommer en „blakket" Ko sammen med en Enkes Kvæg paa Eskildsø; man gjorde den ingen Skade, og til Gjengjæld havde Enken altid god Lykke med sine Kreaturer. — Engang kom en Flok Havkvæg op ved Frederiksværk, men Folkene der toge det op, og derover blev Havmanden meget forbitret. I Flokken var en stor Tyr, han rev i Jorden, saa der blev en forfærdelig Sandflugt, som anrettede megen Ødelæggelse, og Havmanden sagde da: „Dette Sand skal ikke standse før det engang naaer Værebro!" og der fortælles, at der ogsaa i Jordsmonnet helt fra Frederiksværk til Værebro er Flyvesand, men mod Syd er det dækket af Muld.

[1010] 35. Musikken i Jorden.

I en Gaard ved Frederiksværk kunde Folkene fra umindelige Tider før hver Juleaften høre en underlig Musik i Jorden. Det var de Underjordiske, som spillede Julen ind, og der gik det Sagn der paa Gaarden, at hvis nogen standsede for at lytte efter Musikken, vilde der møde ham en eller anden Ubehagelighed. Engang var der kommen en ny Tjenestepige til Gaarden, og hun stod lige før Juleaften ved Skorstenen og bagede Æbleskiver. Hun hørte de underjordiskes Spil og kunde ikke lade være at lytte efter, men da glemte hun Æbleskiverne, som bleve svedne. Hendes Madmoder kom til, hun saa de svedne Æbleskiver og gav Pigen en paa Øret, saa det sang, — det var de Underjordiskes Straf.

[1011] 36. Kong Voldemar.

Kong Voldemar havde foruden sin Dronning ogsaa en Frille. De to fik hver sin Morgengave, men Frillens var størst, og derover blev Dronningen meget fortørnet. Engang saa hun sin Lejlighed til at lukke Frillen inde i Badstuen, hvor hun omkom. Kong Voldemar sørgede meget, og han kunde ikke skilles fra Liget, men førte det med sig, hvor han var. Det vare Kongens Tjenere meget kjede af, og en af dem saa da efter paa Liget og fandt ogsaa under dets venstre Arm en Ring fastbunden. Den tog han til sig, og nu brød Kongen sig ikke længere om

Liget, men Tjeneren maatte være i hans Nærhed baade tidlig og sildig. Han tog da Ringen og brød den i to Stykker, det ene kastede han i Gurre Sø og det andet i en Skov paa Horns Herred, og fra den Tid blev Kongen saa indtaget i Gurre Sø, at han her byggede et prægtigt Slot og bad Vorherre om at maatte leve her til evig Tid. Men Vorherre svarede, at han først skulde dø den timelige Død, saa skulde han derefter faa Lov at bo her til Dommedag, og derfor jager endnu Kong Voldemar hver Nat fra Gurre og over mod Horns Herred.

[1012] 37. Voldemars Kammer.

Paa Kronborg Slot er et Kammer, hvor Kong Voldemar undertiden søger ind fra Jagten. I Kammeret staaer et Sengested med Halm, og der var engang en Pige, som hver Dag redte Halmen op, men den følgende var det altid, som der i Halmen havde ligget en lille Hund. Hver Skiftedag laa hendes Løn, paa Sengestolpen, og saadan gik det i lang Tid, men da glemte hun en Dag over andre Ting at rede Kongens Seng, og om Morgenen fandtes hun død i sin egen.

[1013]

En Forbryder, der var dømt til Døden, blev engang benaadet paa det Vilkaar, at han skulde opholde sig en Nat i Kong Voldemars Kammer. Da Klokken slog tolv, kom Kongen. „Hvor tør du vove dig herind?“ spurgte han Forbryderen. Denne sagde da, at han var dømt til Døden, men nu søgte han Beskyttelse her. Det formildede Kongen noget, og han spurgte igjen: „Hvilke Love gjælde nu i Danmark?“ — „De samme, som du gav os, naadige Herre!“ svarede Forbryderen. — Da kastede Kongen et Pengestykke til ham, han rakte sin Hat frem, men Skillingen var gloende og brændte igjennem Hatten. Da Morgenen brød frem, var Forbryderen frelst.

[1014] 38. Nattejægeren

eller Valdemar Jæger er ikke god at møde. „Engang mens jeg kun var en Tøs, var jeg med min Fader ude i Skoven ved Jægerspris for at rive Hø. Vi laa derude om Natten i en af Høstakkene, men da det blev ud ad Nat, kom Kong Valdemar ridende hen imod os paa sin lille Hest med sine Hunde bagefter. Vi gjorde os jo saa smaa, vi kunde, og krøb sammen i en Bunke, men endelig forsvandt han da. Vi hørte ogsaa, han skjød, men det lyder altid dunkelt. Naar hans Hunde gjø, lyder det: Høy—Høy! og man kan tidt høre dem om Aftenen i Luften.

[1015] 39. Lindormen i Farum.

I Farum Kirke er nu Indgangen fra Nord, men oprindelig var den fra Syd. Der kom nemlig en fæl stor Lindorm og lagde sig for Kirkedøren, og man maatte da bryde en anden Indgang. En klog Mand raadede til at opføde en Tyr i tre Aar med Mælk; det blev ogsaa gjort, men Lindormen overvandt Tyren. Der blev da i andre tre Aar opfødt en endnu stærkere, og den fik Bugt med Ormen. Tidligere skal der i Kirken have været et Billede af Tyrens og Ormens Kamp. Fra Kirken af kan man endnu i Bakkerne og Dalene skjælne den Vej, Lindormen tog, da den væltede sig frem imod Kirken.

[1016] 40. Lindetræet i Farum.

Midt i Farum By staaer et „Majtræ“[1]); det er et gammelt Lindetræ, hvorom Bymændene i ældre Tid samledes til fælles Raadslagning. I dette Træ ligger en Lindorm indmanet. En gammel Mand fortæller, at han for nogle Aar siden hørte Ormen brøle to Gange, — da havde den nemlig ligget i Træet i 200 Aar; men naar den har ligget der 300 Aar, da bröler den tre Gange, — da den blev nedmanet, fik den Lov til at give Lyd fra sig for hver hundrede Aar, — og da kan intet mere holde den tilbage, den vælter Træet, bryder frem og gjør Ulykker.

[1]) Ogsaa i andre Byer i Nordsælland, f. Eks. Birkerød, findes endnu „Majtræet“.

Folketro
om
Mennesket og Menneskelivet.

1. Legemet.

[1017]
Et stort Hoved — en lille Forstand!
(Vestjyll., Vestsæll.)

[1018]
Den, der har et stridt Haar, har et blødt Sind, og omvendt. (Alm. over hele Landet.)

[1019]
Den, der har sort Haar og blaa Øjne, kan man gjerne sende i Tugthuset, hvornaar det skal være, han kommer der dog alligevel. (Østjyll.)

[1020]
Et ungt Menneske kan undertiden faa et hvidt Haar, det er et „Sølvhaar" og betyder, at han bliver gammel.
(Nordsæll.)

[1021]
Har en Kvinde Øjenbrynene sammenvoksede, er hun en Mare; findes det samme hos en Mand, er han en Varulv.
(Alm. over hele Landet.)

[1022]
En Mand, som er Varulv, kan kjendes paa, at han har en Haardusk mellem Skuldrene. (Vestsæll.)

[1023]
Har en Kvinde en spids Næse, er hun arrig af Sind.
(Thy o. fl. St.)

[1024]
„Hvad mon min Næse kløer efter", siges i Vestjylland; naar Næsen kløer, skal man nemlig snart spørge Nyt.

[1025]
„En ka nok sie, han e aa æ stue Slaw, so han haa en Kongnies" (Man kan nok se, han er af det store Slags (o: af fornem Slægt), for han har en Kongenæse), siges i Vestjylland om en Mand med en stærk krummet Næse, idet man sætter en saadan Næse som det særegne Kjendemærke for en Konge[1]).

[1026]
Naar et Barn har mistet en Tand, skal det for at komme let over Tandskiftet, kaste Tanden ned i et Musehul og sige: Mus, Mus! Giv mig en Bentand for en Guldtand!
(Als, Vestjyll. o. fl. St.)

[1027]
Mister et ældre Menneske en Tand, skal den kastes paa Ilden paa Arnestedet; ligesaa forholdes med andre affaldne Dele af Legemet, saasom Haar og Negle. (Als.)

[1028]
I Vestjylland og Vestsælland gjemme gamle Folk ofte affaldne Tænder, afskaarne Negle o. lign. i en Æske, som de siden faa med sig i Graven. Det har ogsaa i ældre Tid været Skik at gjemme affaldet og afredt Haar, som da kom med i Graven, — endnu ansees det af mange for forargeligt at beholde en Lok af en afdød kjær Slægtnings Haar.

[1029]
Kløer det højre Øje, faaer man Glæde, er det derimod det venstre, betyder det Sorg; — saaledes i Vestjylland, men paa Sælland er det omvendt.

[1030]
Hvis venstre Øje kløer, betyder det Glæde, fortæller man det til nogen, da faaer denne Person Halvdelen af Glæden.
(Østfyen.)

[1]) Ligesaa i Oldtiden: konungsnef. Jfr. F. Magnussen, Eddalære II, 289.

[1031]
Naar man, idet det ringer for ens Øren, gjør et Ønske, og Ringningen da straks holder op, er det Tegn paa, at man faaer Ønsket opfyldt. (Ribeegnen.)

[1032]
Ringer det for højre Øre, er der et Menneske, der taler godt om en, men ringer det for venstre, bliver man bagtalt, hedder det i Vestjylland; omvendt paa Sælland.

[1033]
Naar en ung Piges Hage kløer,
bliver det en Ungkarls Død!
(Vestsæll.)

[1034]
I alle Egne af Landet hedder det almindeligt, at man snart vil spørge Dødsfald, naar Hagen kløer.

[1035]
Naar det knager i ens Arme, vil det snart give Blæst.
(Vestsæll.)

[1036]
Kløer højre Haand indvendig, faaer man snart en Udgift, men er det venstre Haand, der kløer, faaer man Penge ind. — Saaledes i Vestsælland, men i Sønderjylland er det omvendt.

[1037]
Kommer en eller flere uvilkaarlig til at se paa eller tale om Hænder, skal man snart spørge Dødsfald. (Vestjyll.) — I Østfyen hedder det, at der da snart kommer fremmede tilhuse, og i Vestsælland mener man, at der da snart vil spørges Giftermaal eller Trolovelse.

[1038]
Har en Person lange Fingre, vil han rapse.
(Alm. over hele Landet.)

[1039]
Saamange hvide Prikker et Menneske har paa sine Negle, saa mange Gange har han løjet.
(Vestjyll., Laaland, Falster o. fl. St.)

[1040]
Forsvinder „den hvide Maane" af Neglene, er det Tegn paa, at man har en eller anden skjult Sygdom. (Nordsæll.)

[1041]
Gaaer det hvide paa det inderste af Neglen bort, har man „Muesot". (Vestjyll.)

[1042]
Kan en Heks faa fat paa det afskaarne af et Menneskes Negl, da kan hun paaføre dette Menneske alskends Ondt, derfor skulle afskaarne Negle skjæres i smaa Stykker og spredes for alle Vinde. (Vestjyll.)

[1043]
Har en Heks faaet det afskaarne af et Menneskes Negl og derved paaført samme Menneske en Sygdom, da kan han helbredes ved at hans Negle klippes overkors, d. v. s. først klippes Neglene paa højre Haand, derefter paa venstre Fod; paa venstre Haand og højre Fod. (Vestsæll.)

[1044]
Man skal altid klippe sine Negle om Fredagen, ellers ville Fingrene „bryde" (bulne); gjør man det, da faar man heller ingen „Kornæjl" [1]). (Falster).

[1045]
Neglene paa Hænder og Fødder skulle klippes om Fredagen, saa faaer man ikke Tandpine. Gamle Folk slaa altid et Kors med Spidsen af Saksen i Haanden og under Fodsaden efter at Neglene ere klippede, og det afskaarne gjemmes i „Negleæsken", som følger med i Graven. (Vestsæll.)

[1]) o: en knortet, fliset Negl, som fremkommer f. Eks. naar en Negl gaar af og igjen vokser ud. Oldnordisk: kartnagl. Niels Hustru Bergthora havde kartnagl.

[1046]

Sfjærer man sine Negle om Søndagen, faaer man Sorg hele Ugen. (Østfyen.)

[1047]

„Hans Bag kløer efter ny Bænke", siges i Vestjylland, d. v. s. han skal snart flytte.

[1048]

Gaaer der en Del af et Lem, f. Eks. ved et Vanheld et Led af en Finger, eller ved et kvæstet Lem, Ben eller Bensplinter af aabne Saar, da skal det alt gjemmes, og naar vedkommende Menneske dør, skal han have det med sig i Graven. (Vestjyll., Vestsæll.)

[1049]

Naar det venstre Ben værker, vil det give Forandring i Vejret til det værre. (Sydsæll.)

[1050]

Jo klarere Vand, jo dybere Sø,
jo glattere Hud, jo stoltere Mø!

(Østjyll.)

[1051]

Mod Næseblod er det et godt Middel, at lade en Person af modsat Kjøn holde fast om det yderste Led af sin venstre Lillefinger. (Østfyen.)

[1052]

I Silkeborgegnen har følgende Læsning været brugt til at stille Blod:

Aron slog sin Kjæp i Jordans Flod,
han stillede Vand, men jeg stiller Blod!
I Navnet Gud Fader, Gud Søn og Gud den Helligaand.
Amen [1]).

---

[1]) Efter en afdød „klog" Mands Optegnelser.

[1053]

Ligger en Mand heftig syg, og hans nærmeste vil vide, om han skal leve eller dø, da skal hans Hustru skaffe sig en ny Lerpotte, som er stjaalet, og deri hælder hun lidt af hans Urin og sætter det over en stærk Ild. Kan Potten koge over, da skal Manden leve, men hvis ikke, er Døden for Haanden.
(Vestjyll.)

[1054]

Den, som lader sit Vand paa „Emmer" eller Gløder, faaer den Sygdom, som kaldes Sten. (Salling.)

[1055]

Kan et Barn ikke holde sit Vand om Natten, skal noget deraf medgives et Lig af modsat Kjøn i Kisten, saa tager den Døde Sygdommen med sig. (Vestjyll.)

[1056]

Mod samme Sygdom bruges i Nordsælland at hakke en Mus og give Barnet det at spise paa Smørrebrød, uden at det faaer at vide, hvad det spiser. — Eller Barnet tre Torsdagaftener efter hverandre stiltiende gaaer op paa Kirkegaarden og lader sit Vand ved en Grav. — Eller han gaaer hen til en Træbro, der fører over rindende Vand, slaaer en Nagle ud eller borer et Hul og derigjennem lader Vandet, hvorpaa en Pind igjen slaaes i Hullet i Broen.

[1057]

Til Beskyttelse mod en stærk Smitsot, har det været brugt hver Morgen fastende at drikke lidt af sit eget Vand.
(Viborgegnen.)

[1058]

Har en Mand Uheld i Kortspil, da skal han gaa ud, medens der spilles og lade Vandet over Lillefingeren paa venstre Haand, saa faaer han Lykke. (Nordsæll.)

[1059]

For at en Person skal blive god til at løbe, maa Milten tages af ham. (Alm. Folketro over hele Landet.) — Om en Løber paa Lovenborg fortælles i Vestsælland, at han engang løb til Kjø-

benhavn og tilbage igjen i et ringere Antal Timer, end der er Mil, men da han kom i Gaardsleddet, faldt han død om, — det var fordi Doktoren havde glemt en lille Stump af Milten.

[1060]
„Vogt dig for den, som Gud har mærket", siges i Vestsælland; d. v. s. for Krøblingen, den værkbrudne [1]).

[1061]
En Times Søvn før Midnat er bedre end to Timers efter Midnat. (Alm. over hele Landet.)

[1062]
Et Menneske skal altid sove paa Ryggen eller paa højre Side, thi lige saa mange Timer, han sover paa venstre Side, lige saa mange Dage forkorter han sit Liv. (Vestjyll.)

[1063]
Naar to Personer gabe paa en Gang, er det Tegn paa, at de skulle leve lige længe. (Nordsæll.)

[1064]
Naar det gyser i et Menneske, da gaaer der en over hans Grav. (Vestsæll.)

[1065]
Faaer man Hikke, skal man tage Olkruset, drikke og derpaa se under Bunden af det og gjentage, saalænge man kan holde Vejret: Hikke, Prikke, giv mig sød Mælk at drikke! — Derpaa drikkes og læses paany, indtil Hikken holder op.
(Vestsæll.)

[1066]
Skriger et Barn stærkt, første Gang det er i Kirke, da faaer det en god Sangstemme, naar det bliver ældre.
(Vestjyll.)

[1]) Det burde snarere hedde: den, Guderne have mærket, thi det er aabenbart et gammelt hedensk Ord.

[1067]
Taler et Menneske som yngre højt med sig selv, er det Tegn paa, han bliver gammel. (Vestjyll. o. fl. St.)

[1068]
For at kurere Stammen hos Børn har man i Nordsælland brugt følgende Middel: Der slagtedes en Kalv af modsat Kjøn til Barnet, og straks den var død, skares den op, det varme Kallun toges ud af Faderen og dermed sloges Barnet paa Munden.

[1069]
I Vestsælland troer man, naar et Menneske paa engang bliver overstadig lystig uden nogen tilsyneladende Grund, at det er Tegn paa, han snart vil faa Modgang, eller der vil hændes ham et eller andet Uheld. — I Vestjylland hedder det i samme Tilfælde til et Barn: Du rawler nok for noget!

[1070]
Tænke to Personer samtidig paa et og det samme, da faaer den, som først udtaler det, først ny Klæder. (Vestjyll.) — Paa Fyen hedder det, at den, der siger det først, spørger først Nyt.

[1071]
Naar et Menneske ligesom paa engang skifter Karakteer, — han har f. Eks. før været gjerrig, men bliver paa en Gang meget rundhaandet —, er det Tegn paa, at han ikke lever ret længe. (Vestjyll.)

[1072] 2. Mand og Kvinde.

Manden er skabt af Jord, men — Kvinden af Ben, derfor er Kvindens Natur i Grunden stærkere, idet hun kan taale legemlige Smærter, som Manden ikke vilde kunne udholde. (Østjyll.)

[1073]
Det er ikke godt at have Kvinder med til et vigtigt Foretagende. (Vestjyll.)

[1074]
Der er Uheld ved at have Kvinder ombord i et Skib. — For omtrent 15 Aar siden strandede et stormfuldt Efteraar et stort Skib ud for Husby Klit. Det dreves af Stormen saa langt ind paa Revlerne, at Redningsmandskabet var istand til at naa det med Raketlinen, og Redningsstolen kom i Gang. Da Kapitajnens Kone var ombord, var hun efter Reglerne den første til at komme i Redningsstolen; men da en gammel Havgasse, der stod og hivede i Tovget, saa hende, udbrød han: Naa, nu behøver man da ikke at spørge om, hvorfor det Skib skulde strande, „dæ komme minsæl jæn i Skywt!"

[1075] 3. Stænder.

Da Vorherre skabte Folk, skabte han ogsaa Adel, men dem gjorde han fort paa Bagen, for at de kunde kjendes fra de andre. (Vestjyll.)

[1076]
Søfolkene holde ikke af at have en Præst ombord, saa bliver Vinden kontrarig. (Nordsæll.).

[1077]
Almuen troer i flere Egne, at alt ved Præstedragten har en egen symbolsk Betydning. En Bonde i Vestsælland har saaledes forklaret mig, at Rynkerne paa Præstekjolen skulde minde Præsten om, at han maatte efterstræbe at være „uden Smitte eller Rynke" i sit Levnet. Men den mest udbredte Folketro om Præstedragten er dog med Hensyn til Kraven. Kraven er et Billede paa Mølleſtenen (Math. Ev. 18, 6). Den skal stadig minde Præsten om ikke at give Forargelse.
(Vestjyll., Thy, Østjyll., Vestsæll.)

[1078]
Naar Præsten ved Begravelse holder Hatten for Ansigtet („læser i Hatten"), troer man i Østfyen, at han maner den døde, for at han ikke skal gaa igjen. Ligesaa i Vendsyssel. Der hedder det undertiden, naar en ung Præst kommer til et Sogn: Mon han ogsaa har Magt nok! — Gaaer en død igjen, er det nemlig Præstens Skyld, han har da ikke formaaet at mane ham kraftig nok, da han „læste i Hatten". — J S.....

aed Frijsenborg bebrejdede Ligfølget engang for faa Aar siden Præsten, at han havde glemt at „læse“ over den Døde.

[1079]
Skjønt efterfølgende er fra Skaane, kan det vel nok alligevel henregnes til „dansk Folketro“ [1]). En Bondekarl fra Egnen ved Helsingborg fortæller, at alle Præster i gamle Dage skulde gjennemgaa „den sorte Skole“ og vare derfor ogsaa meget klogere end Nutidens Præster. Denne Skole var i Wittenberg, hvor de lærte at binde og magte alt det Onde. Kun de, der havde gjennemgaaet denne Skole, fik Lov til at bære „den sorte Kjole.“ Fra denne By stammer ogsaa alle Troldbøger og „Cyprianus'er“ [2]).

[1080]
Slukkes et af Alterlysene om Nyaarsdag i Kirken, da dør enten Præst eller Degn i det følgende Aar. (Nordsæll.)

[1081]
Skræderne have Kongeblod i sig, thi den første Skræder, der var til, skulde engang vende en Frakke for Kongen, og fandt da „en fort Husar.“ Den klippede han midt over; han spiste selv det halve, Svenden den anden Halvdel og — Drengen slikkede Saksen. — Dermed drilles Skræderne den Dag i Dag.
(Vestsæll.)

[1082]
Da Vorherre havde skabt Jyden, var dennes første Ord: Her er a! Men hur e Sønder, aa hur e Nar, aa — hur e mi Madpues! (Bestfyen).

---

[1]) Der er en forbavsende Overensstemmelse mellem Folketroen i Skaane og Sælland.

[2]) Jeg ved ikke at forklare dette paa anden Maade, end som et Minde fra Reformationstiden. Katholikerne have maaske sat dette i Omløb, vel vidende, at Overtroen hos Flertallet i Datiden var stærkere end Kristentroen, og denne kunde næppe bekæmpes med et kraftigere Middel. De katholske Præster have naturligvis søgt at mistænkeliggjøre alt, hvad der kom fra Wittenberg som Djævelskab, og saaledes kan Fortællingerne om „den sorte Skole“ være opkommen. Med Hensyn til „den sorte Kjole“ kan bemærkes, at de Studerende fra Wittenberg rimeligvis først have fort denne med her til Norden, og Almuen, der var vant til at se noget symbolsk i Præstedragtens Farve („Graabrødre“, „Sortebrødre), har da i sin Enfold troet, det var en Dragt, der kun maatte bæres af den, der havde gjennemgaaet „den sorte Skole“. Den overtroiske Ærefrygt, som Præstedragten altid har indgydt Almuen til denne Dag, synes kun at kunne forklares paa denne Maade.

[1083] 4. Skjæbnen.

Troen paa Skjæbnen er, om end ofte i en dunkel Form, endnu meget almindelig. Følgende almindelige Talemaader ere i den Henseende ret oplysende: „De ska vær, som de ska vær!“ — „De blywe nu nok, som de jængaang e bestemt!“ — „Nær æ Uløk e so Haand, behøwes der et møj for, te de ka go gal!“ — „Han wo no et fej (bestemt til Døden), dæfor slap han wal fræ eð!“ — „Fej Mand goer eð altid ilð!“ — „Der wo no hans Ste!“ (siges naar et Menneske er kommet ulykkelig af Dage). — „Di ska samles, hur di ska samles, fræ æ Østerhaw aa te æ Væsterhaw!“ (Om to fra forskjellige Egne, der blive Ægtefolk). (Vestjyll.) „Naar Ulykken ligger for, kan man brække sit Ben paa jævnt Gulv!“ (Sæll.)

[1084] 5. Børn og frugtsommelige Kvinder.

Vuggen maa ikke gjøres istand, før Barnet kommer til Verden, thi da lever det ikke længe. (Vestjyll. o. fl. St.)

[1085]
Der maa ikke vugges, naar Barnet ikke er i Vuggen, thi saa bliver Barnet „værkelig“. (Vestjyll.)

[1086]
Det har i ældre Tid været Skik i Vestjylland at rede et Drengebarns første Leje i en „Sædeløb“, ɔ: den lange Halmkurv, hvoraf Kornet udsaaes; man troede da, at der, naar Drengen blev Mand, vilde vokse godt og meget Korn efter hans Udsæd.

[1087]
Fødes et Barn under stræng Vinter, er det Tegn paa, han bliver gammel. (Vestjyll.)

[1088]
Et Barn, der er født om en højhellig Aften (ɔ: Jule-, Paaske- og Pindseaften), kan se alt overnaturligt [1]).
(Vestjyll., Østjyll., Vestfæll.)

[1089]
I Kulby (Vestfælland) var det i ældre Tid Skik, naar et Barn var født, at der gik Bud efter en Kone fra Byen, som

[1]) Benævnelsen „Søndagsbarn“ (Thiele, Danm. Folkesagn III, 638) har jeg aldrig hørt brugt af Almuen.

gav Barnet Die, idet hun sad ned paa Gulvet paa en Træsko. Det var et noget ubekvemt Sæde, men man mente da ogsaa, det skulde bevirke, at Barnet aldrig siden i sit Liv blev siddelysten og doven.

[1090]

Sammesteds maatte et Barn ikke føres ud af det Værelse, hvori det var født, førend det skulde i Kirke. Pigen eller Konen, der skulde holde det over Daaben, stillede da en Skaal med Vand uden for Døren, og ved Siden af lagde hun en Glød. Naar hun da traadte ud af Værelset med Barnet, skulde hun med Foden vælte Vandskaalen ud over Ilden, saa den fuldkommen slukkedes. Da var Barnet i sit senere Liv sikret mod Ild og Ildsvaade. „Det skulde aldrig i sit Liv faa at gjøre med mere Ild, end det kunde raade med."

[1091]

Et udøbt Barns Tøj maa ikke ligge paa Gulvet, thi da faaer Troldtøjet Magt over Barnet og kan forbytte det.

(Horns Herred.)

[1092]

Naar Barnet kjøres til Kirke, skal Faderen bære det ud i Vognen, saa kommer det ikke nogensinde til Ulykke siden paa Rejser.

(Vestsæll.)

[1093]

Naar Barnet kommer hjem fra sin første Kirkefærd, skal det sove i Kristentøjet, saa bliver det siden roligt af sig.

(Vestsæll.)

[1094]

Naar et Barn første Gang skal i Kirke, skal det paa Brystet have et Stykke Brød og en Sølvskilling, da vil det i sit senere Liv hverken komme til mangle Brød eller Penge. (Vestjyll.) — I Egnen ved Ringsted lægges ligeledes en Sølvskilling paa Barnets blotte Bryst, og denne Skilling gjemmes siden som en Lykkeskilling. — Samme Skik ved Kallundborg, men her skal den første Bog, Barnet faaer at læse i, kjøbes for Sølvskillingen, saa bliver det letnem og lærelysten.

[1095]

Første Gang et Barn kommer hen paa et fremmed Sted, skal det have Penge hos sig, thi da vil det aldrig siden, naar det kommer ud i Verden, komme til at mangle Penge.
(Laaland.)

[1096]

Lige saa meget som Fader og Moder kommer Barnet, baade aandelig og legemlig, til at ligne den, efter hvem det er opkaldt; derfor er Navnet, der vælges, af største Vigtighed.
(Vestjyll. o. fl. St.)

[1097]

Barnet maa ikke kaldes ved Navn, før det er døbt, thi da lever det ikke længe. (Østjyll., Vestsæll.)

[1098]

Hvis et Barn dør kort efter, at det er døbt, maa det næste Barn ikke faa samme Navn, thi da vil det ogsaa dø. — Man gaar dog undertiden paa Akord med Folketroen ved at lade det næste Barn beholde samme Navn, men give det et andet i Tilgift. (Vestjyll. o. fl. St.)

[1099]

Det er ikke godt for et Menneske at blive opkaldt, medens han endnu er i Live, thi da svinder Kraften fra ham, og han lever ikke længe. (Vestjyll.)

[1100]

Det maa ikke forsømmes at opkalde de dygtigste Medlemmer af Familien, thi ellers vil Slægten splittes og gaa til Grunde. Af samme Grund maa heller ikke fremmede Navne saa for stærkt Indpas i en Slægt, saa de gamle Navne fortrænges. (Vestjyll., Vestsæll.)

[1101]

Naar et Menneske taler i Vildelse, eller han rides af „Maren", da skal man nævne ham højt ved Navn, saa har det Onde ikke længere Magt over ham. (Vestjyll.)

[1102]
Til at holde et Barn over Daaben maa ikke vælges hvem som helst. Det skal være en Kvinde, som er „god af Sind", thi næst efter Forældrene og den, hvorefter Barnet opkaldes, kommer det mest til at slægte sin Gudmoder („Gujmuer") paa.
(Vestjyll.)

[1103]
Den Kvinde, der holder et Barn over Daaben, skal stille hos sig selv sige ethvert af Præstens Ord efter uden at tage fejl, og ikke sige Ja for ofte, da bliver Barnet lærenem. (Alm. over hele Landet.) Amen maa hun ikke sige efter. (Vestsæll.)

[1104]
Der maa ikke hvistes med et Barn, medens det holdes over Daaben, thi da bliver det som ældre slemt at holde med Klæder, og Tøjet kommer aldrig til at sidde rigtigt paa det.
(Vestsæll.)

[1105]
I de fleste af Landets Egne er det Skik, at den, der holder Barnet over Daaben, staaer op i Kirkestolen med Barnet paa Armen, medens der ofres. Det er en Levning af en gammel Kirkeskik, idet det har været Brug, at Faddere og andre, som vare med til Barselgildet, ofrede til Barnet, efterat have ofret til Præst og Degn. Denne Ofring har holdt sig til vore Dage i enkelte Kirker paa „Sletten" (Fyen). Naar Ofringen begynder, rejser Gudmoderen sig op og vender sig saaledes med Barnet, at de ofrende paa Tilbagevejen fra Alteret kunne lægge Penge ind paa Barnets Arm. Er det et stort Barselgilde, kan det vel blive en ret fjon Sum. Pengene bindes siden i et Tørklæde, og naar Barnet kommer hjem og lægges i Vuggen, lægges alle de ofrede Penge paa Barnets blottede Bryst! — Formodentlig har hertil været knyttet en lignende overtroisk Forestilling som ved at lægge Sølvskillinger paa Brystet af Barnet. (Jfr. foran Nr. 1094.)[1])

[1]) Jfr. Sv. Grundtvig, Gamle danske Minder I, S. 16. — I Finverden Sverig har det ligeledes været Skik at ofre til Barnet, men det foregik udenfor Kirken (Djurklou, Unnarsboarnes seder och lif. Stokholm 1874, S. 35.) — En lignende Ofring af Fadderne skal have været brugt ved Chr. d. fjerdes Daab (Troels Lund, Historiske Skizzer, S. 193), og i formuende Borgerfamilier i Kjobenhavn var det endnu i Begyndelsen af dette Aarhundrede Skik, efter Hjemkomsten fra Kirken, at Fadderne ofrede paa Vuggen til Barnet, dels Penge og dels Sølvtøj, som Sølvbægere, Sølvskeer o. lign.

[1106]
Ligesom der maa tages Hensyn ved Valget af Barnets Gudmoder, saaledes ogsaa ved Valg af Faddere, thi ogsaa disse vil Barnet komme til at ligne. (Vestjyll. o. fl. St.)[1])

[1107]
Naar Vognene ved Barselgildet komme fra Kirke, maa der passes paa, at der ikke bliver nogen „Slippe" i Vognrækken eller at en enkelt Vogn kommer bag efter, — thi da faaer Barnet lange Hæle[2]). (Odsherred.)

[1108]
Ved Barselgildet maa Grøden ikke spises rent af Fadet, thi da bliver Barnet fattigt. (Vestsæll.)

[1109]
Et Barn maa ikke sættes igjennem et Vindue eller anden Aabning; thi saa bliver det ikke større, end det er. (Vestjyll.) — I Vestsælland siges, at det ikke skader, hvis Barnet kommer ind igjen, hvor det er kommet ud.

[1110]
Syes der paa et Barns Klæder, medens det har dem paa, vokser og trives Barnet ikke efter den Tid. (Vestsæll.)

[1111]
En Moder vogte sig for, at en „fordægtig" (letfærdig) Kvinde „forseer" sig paa hendes Barn, naar det er nogent, da det derved paadrages „Skjævet" og anden Daarlighed, som ingen uden en klog Kone kan kurere. — Ligeledes kan Barnets Fader „forse" sig paa sit eget Barn, hvis han staaer i Forbold til en saadan Kvinde. (Falster.)

[1112]
Man maa aldrig springe eller trine over et Barn, som ligger paa Gulvet, thi da bliver det ikke større, end det er. (Nordsæll.)

---

[1]) Man nemlig har den Tro ved lille Bælt,
At hvert et Drengebarn — tænk hvilken Sladder!
Ej ligner blot sin Fader, men sin Fadder.
(Palludan-Müller, Adam Homo, 2. Udg. I, S. 23.)

[2]) Oldtidens Kjendemærke paa en Træl.

[1113]
Slaaer man et Barn med en Fejekost oven paa Hovedet, bliver det ikke større end det er. (Nordsæll.)

[1114]
I Viborgegnen bruges, naar alle andre Midler uden Nytte ere forsøgte med et sygt Barn, at føre det ud til et Stykke Plojeland og idet „Solen gaaer i Jorden", overøse Barnet med Muld, saa det et Øjeblik skjules deraf.

[1115]
Naar et Barn har „Løvergro", „Skjøvr" eller anden saadan Sygdom, anvendes i Vestjylland sædvanligt følgende Middel. Barnets Fader gaaer en Torsdag Nat Kl. 12 op paa Kirkegaarden og skjærer en firkelrund „Søj" (Græstørv) med et Hul i Midten, der maa være saa stor, at Barnet med Lethed kan gaa der igjennem. Med denne Tørv skynder han sig hjem, og han maa undervejs ikke hilse paa eller tale med nogen. Barnet tages da stiltiende og sættes „imod Solen" (fra Højre til Venstre) tre Gange igjennem Tørven. Faderen vandrer derpaa atter til Kirkegaarden med Tørven og lægger den paa samme Plet, hvor den blev taget. Vokser Tørven igjen til, kommer Barnet sig; men hvis Græsset visner, er der ikke noget Haab[1]).

[1116]
For lignende Sygdomme bruges i Salling at lægge Barnet under et Trug foran Ovnsmunden og derpaa ilde Ovnen over det.

[1117]
Moderen skal hver Torsdag Morgen gnide Barnet langs op ad Ryggen med „fastende Spyt", saa er det sikret mod „Skjævr". (Vestsæll.)

[1118]
Den bekjendte kloge Kone paa Bjærget ved Roeskilde kurerede for „Skjævr" paa følgende Maade: En Torsdag Aften tog hun Barnet for sig og læste over det; derpaa tog hun den Skjorte, Barnet havde paa, brændte den og nedgravede Aften paa et Sted, hvor ingen kom.

[1]) Ved for flere Aar siden at undersøge Grønsværet paa en jydsk Kirkegaard, fandt jeg ikke mindre end tre saadanne Tørv.

[1119]
„Om et Barn er skjødseer. Da tag et Fingerbjærgfuld af Mælk og lad en Draabe Vand deri af dit eget; tag da den højre Sko af den, som du tænker har Skyld deri og giv Barnet at drikke en Søndagmorgen eller en Torsdag Morgen, alt førend Solen staaer op. Ligeledes vej Barnet samme tre Morgener i et langt hvidt Klæde; siden knyt tre Knuder derpaa og kast det til en Hund. Tag det saa op og læg det med alle Knuderne paa under Barnets Fødder, indtil den anden Morgen, da bruges det igjen. I samme Klæde vej Hunden ommeldte Dage. Det er ialt tre Gange, nemlig: vejet er gjort den første Dag og Klæderne ved Fødderne lagt. — Tag saa hvid Alteis eller og gammel Ister og gnid Brystet og den ene Side af Barnet med. Tag saa et Stykke Papir, som har været over en Sukkertop og læg over samme, saa bliver det straks godt“ [1]).

[1120]
Vil Barnet ikke trives, skal Faderen eller Moderen tage det Stykke Linned, Barnet har paa, og en Torsdagaften Kl. 12 gaa op til Kirken og slaa tre Slag paa Kirkedøren med Linnedet, saa kommer Barnet sig; men den, der gaaer, maa hverken paa Frem- eller Tilbagevejen hilse paa eller tale med nogen.
(Salling.)

[1121]
Første Gang et Barn eller ældre Menneske faaer „Slag“ (Ligfald), skal Faderen, eller hvem der er tilstede, gribe en Kniv og skjære den syges Halstørklæde over bag i Nakken og kaste Klædet paa Ilden, saa kommer Sygdommen ikke igjen.
(Vestjyll.)

[1122]
Faaer en Dreng Lov til at di Moderen tre Torsmaaneder, da bliver han saa stærk som ingen anden. (Vestfæll.)

[1123]
Et Barn maa ikke læse og spise paa engang, thi da bliver det tungnem. (Vestjyll., Laaland.)

[1124]
Har et Barn tungt ved at lære udenad, da skal det læse over paa det paa „fastende Hjærte“, saa kommer det. (Vestjyll.)

---

[1]) Ordret efter en „Opskrift“, der har tilhørt en „klog“ Mand i Østjylland.

[1125]

„Skrabkagen" kaldes den sidste Kage af en Bagning („en Bæjt"). Denne Kage er gjerne mindre og ikke saa god som de forrige, da den er lavet af den af Karret afskrabede Dejg. Det sidste Barn i „et Kuld" kaldes derfor ogsaa Skrabkagen, da man mener, at det sjælden bliver saa stor og stærk som de ældre.
(Vestjyll.)

[1126]

Ønsker et Par Ægtefolk ikke flere Børn, kunne de opkalde den, der sidst er født, efter dem selv, saa kommer der ikke flere. — Det fortælles, at en gammel Degn i forrige Aarhundrede brugte et andet Middel: Han gav i Daaben sit sjortende Barn Navnet Punktum!
(Vestsæll.)

[1127]

I ældre Tid gik Konerne i Vestjylland aldrig med langt Haar, det bares kort afskaaret i Nakken og allerede anden Brylupsdag bar hun Kappe, siden en lille mørk Hue.

[1128]

En frugtsommelig Kone maa aldrig gaa over en Grav, thi hvis Graven i det samme sjødt sammen, fik Barnet „Slag" (Ligfald).
(Vestjyll.)

[1129]

En Kvinde, der ved med sig selv, at hun ikke er „ene", maa ikke holde et Barn over Daaben; thi saa vil det Barn, hun bærer, tage Kraften og Lykken fra Fosteret. Dog kan det skadende forebygges, hvis hun tager to Forklæder paa.
(Vestjyll., Vestsæll.)

[1130]

En frugtsommelig Kvinde tør ikke se Lig, thi da bliver hendes Foster bleg og svagelig. Dog skader det ikke, hvis hun, før hun gaaer ind til Liget, tørrer sig i Ansigtet med et rødt Tørklæde.
(Vestsæll.)

[1131]

En frugtsommelig Kvinde maa ikke skjære ind i en Brødskive og derpaa bide derover, thi saa faaer Barnet Hareskaar.
(Vestsæll.)

[1132]
Er en frugtsommelig Kvinde nysgjerrig og kiger igjennem et Hul, f. Eks. Nøglehul, da bliver Barnet „vindøjet“ (skeløjet).
(Vestsæll.)

[1133]
En frugtsommelig Kvinde maa vogte sig for at staa paa Lur, thi saa kommer Barnet, hun føder, til at skrige slemt!
(Nordsæll.)

[1134]
En frugtsommelig Kvinde maa ikke tage til Næsen for noget ildelugtende, thi da faaer Barnet ildelugtende Aande. Af samme Grund maa hun heller ikke lugte til en aaben Blomst.
(Vestsæll.)

[1135]
En frugtsommelig Kone maa ikke lade sit Vand paa Kirkegaarden, thi da vil hendes Barn faa den Sygdom ikke at kunne holde sit Vand. (Vestsæll.)

[1136]
Det skal være meget farligt for en frugtsommelig Kvinde at komme over Oksehug i Jorden, derfor maa der aldrig hugges Brænde paa Jorden eller Dørtræet. (Vestjyll.)

[1137]
En frugtsommelig Kone maa ikke se Ildebrand, thi saa faaer Barnet rødt Haar. (Sønderjyll.)

[1138]
Naar en frugtsommelig Kvinde sidder og syer, maa hun ikke hænge Traaden, som hun ikke bruger, om Halsen; thi da vil det Barn, hun føder, engang blive Selvmorder og hænge sig.
(Nordsæll.)

[1139]
En frugtsommelig Kvinde maa ikke gaa under et udspændt Reb, thi det „binder“ Forløsningen. (Vestsæll.)

[1140]
Møder en frugtsommelig Kvinde en Ligskare paa sin Vej, skal hun staa stille, medens Liget drager forbi og hele Tiden læse sit Fadervor, da skader det ikke hendes Foster.
(Vendsyssel, Kjøbenhavn.)

[1141]
Det er almindelig Folketro over hele Landet, at hvis en frugtsommelig Kvinde stjæler, bliver Barnet ogsaa en Tyv. Dette anføres ofte som Undskyldning for Tyveri; jeg hørte saaledes engang af en gammel Kone i Vestjylland følgende til Undskyldning for en halvvoksen Knøs, der havde stjaalet: Aa, han kan saamænd ikke gjøre for det; hans Moder var jo alle sine Dage en Tyvekvind, og hun har naturligvis stjaalet, medens hun var med ham. — I Vendsyssel og paa Sælland har man en eventyrlig Fortælling om en Soldat, som ikke kunde lade være at stjæle. Han stjal stadig, men kun Smaating af nogle Skillings Værdi, og blev straffet derfor den ene Gang efter den anden, men lige meget hjalp det. Han beklagede sig da for sine Foresatte, han kunde ikke lade være at stjæle, thi det hængte ved hans højre Haand. Man prøvede da at lægge en Skilling paa Bordet og nærme Haanden til Skillingen, — jo, den hængte fast! — Lægen skar da ind i Ballen paa Haanden og fandt der et Stykke Kjød, „der bestemt lignede en Dukke Silke!“ — Det blev da oplyst, at hans Moder havde stjaalet en Dukke Silke, medens hun „gik med ham“, og Mærket derefter, tilligemed Tyvenaturen, var da gaaet over paa Barnet. — Soldaten stjal aldrig siden.

[1142]
Er en frugtsommelig Kvinde behjælpelig ved Slagtning, maa hun vogte sig for at faa Blod paa Ansigt eller Hænder, thi hvis dette skeer, faaer Barnet et rødt „Modermærke“ paa samme Sted, — medmindre hun er saa besindig stiltiende at tørre Blodet af og føre det hen paa et Sted af Legemet, der er skjult af Klæderne. (Vestjyll.) I Vestsælland hedder det, at hun stiltiende skal vaske Blodet af, uden at se sig i Spejlet. Et saadant rødt Mærke kaldes her „Lungeslag.

[1143]
Naar et Menneske har et sort „Modermærke“ i Ansigtet eller paa Hænderne, kommer det af, at Moderen ikke har taget sig ivare i Kjøkkenet, men der har dryppet Sod ned paa hende.
(Vestjyll.)

[1144]
En frugtsommelig Kvinde maa ikke gaa under Træer, efter at det har regnet, thi hvis Vandet dryppер ned paa hende, faaer Barnet Pletter i Huden derefter. (Nordsæll.)

[1145]
Hvis en Person kaster en Gjenstand til en Kone, og hun ved med sig selv, at hun „ikke er ene", da skal hun stiltiende kaste Gjenstanden tilbage til den, hvorfra den er kommen, saa har det ingen ond Virkning for Barnet, men i modsat Fald vil Barnet faa et „Modermærke",[1]) der vil ligne det tilkastede, paa samme Sted hvor det har ramt. (Vestjyll.)

[1146]
Naar en Garnvinde ikke bliver brugt, maa den ikke staa med alle fire Pinde i, thi hvis en frugtsommelig Kvinde i det samme kommer ind i Stuen og seer den, vil det Barn, hun er med, engang komme til at klæde Stejle og Hjul. (Vestsæll).

[1147]
Naar en frugtsommelig Kone døer, uden at blive forløst, er der mange Ting at iagttage. Først og fremmest skal hun da have ethvert Klædningsstykke med i Kisten, som bruges til et Barn, thi ellers vil hun komme igjen for at hente, hvad hun mangler. — Dog har Almuen paa Sælland i en senere Tid vidst at affinde sig med sin egen Tro: En af Kvinderne, der hjælpe at „klæde" Liget, tager nemlig et Stykke Lærred, klipper en Lap deraf og lægger i Kisten idet hun siger: Det er Hue! — Ved det andet Stykke siges: Det er Svøb! o. s. v. indtil hun har nedlagt saa mange Lapper i Kisten, som der er Dele i en Barnekiædning. Er det gjort, kan hun ikke gaa igjen, thi hun har faaet, hvad hun kan tilkomme. — Dog engang døde en Kone, som var med Tvillinger. Hun forfulgte hver Nat Folk, der gik forbi Kirkegaarden, og bad om et Klædningsstykke, idet hun raabte: Der var lidt nok til en, mindre til to! — Først da en Vejfarende forbarmede sig over hende og kastede sin Trøje til hende, fik hun Ro i Graven. (Vestsæll. o. fl. St.)

[1148]
At holde „Barselstue", der i Holbergs Dage var saa almindelig hos de højere Klasser, har ogsaa været Brug hos de

[1]) Benævnelsen „Modermærke" er, som man vil se, afledt af den herhen hørende Folketro.

fællandske Bønder, og endnu er denne Skik ikke afskaffet i Vest fælland, men kaldes der „Kvindegilde“ (ɔ: Konegilde). Fra to til otte Dage efter at Barnet er født, blive alle Byens „Kvinder“ (Koner) indbudne til dette Gilde af en Pige, som gaar fra Gaard til Gaard. Pigen har en lille Stok skjult under sit Forklæde, idet hun gaar omkring, og det gjælder da for Gaardkonerne om at passe paa, at hun ikke faaer Leilighed til, idet hun forretter sit Ærinde i en Gaard, at skjule Stokken; thi det er gammel Tro, at den Kone, i hvis Hus Stokken bliver, skal gjøre det næste „Kvindegilde.“

[1149]
Det er ikke godt for en Kvinde i lang Tid at ligge „inden Kirke“, thi i den Tid kan hun let skades af onde Mennesker. Hun maa i den Tid ikke gaa ud fra sit Hjem, og fremfor alt ikke over nogen Vej eller Sti; thi da kan hun let komme over noget Ondt. (Alm. Jyll.)

[1150]
Naar en Moder er borte fra sit Barn, medens det faaer Di, troer hun af Mælken i sine Bryster at kunne mærke, om Barnet er „værkelig“ og længes efter Di eller ikke, medens hun er borte. (Vestjyll., Vestsæll.)

[1151]
Det Drengebarn, der i sit Ydre ligner Moderen, og det Pigebarn, der ligner Faderen, bliver lykkeligt i Livet; men ligner Drengebarn Fader og Pigebarn Moder, bliver det ulykkeligt. (Østjyll., Kjøbenhavn).

[1152] 6. Sygdomme.

Mod „Muesot“ har i Vestjylland temmelig almindelig været brugt at tage en Flaske Vin blandet med Safran, Gurgemeje m. m. og nedgrave i Jorden en Torsdagaften efter Solnedgang, hvor det da blev staaende tre „Solemærker“. Af denne Drik tog saa Patienten en Skefuld Morgen og Aften.

[1153]
En Skefuld Tjære paa fastende Hjærte tre Morgener i Træk, begyndt en Torsdag, er et meget brugt Middel for „Muesot“ i Vestjylland og Vendsyssel.

[1154]
For at afgjøre, om et Menneske har „Muesot" eller ikke, maales han af en klog Kone, og hun læser derefter over Sygdommen. Denne „Maalen" gjentages med saa Dages Mellemrum for at se, om Sygdommen er i Af- eller Tiltagen[1]).

[1155]
Mod Gulsot er det et meget uskadeligt og ofte brugt Middel hver Morgen fastende at spejle sig i Tjære.
(Vestjyll., Sønderjyll.)

[1156]
En „klog" Mand i Holbekegnen kurerede Tandpine paa følgende Maade: Han skrev nogle faa Ord paa en Seddel, som blev lagt ind til den syge Tand. Naar Tandpinen da var ophørt, skulde Sedlen ulæst gives ham tilbage, hvis ikke — forsikrede den kloge — vilde Tandpinen komme over ham, og det vilde maaske koste ham Livet. — Naturligvis turde da ingen læse Sedlen og frarøve ham Hemmeligheden.

[1157]
En „klog" Mand i Odsherred stak ved den syge Tand med et tre Tommers Søm(!) til der kom Blod paa Sømmet, hvorpaa det under „Læsning" blev slaaet ind i en Egestolpe.

[1158]
Lider et Menneske af Tandpine, kan han gaa ind til en Handlende og kjøbe for nogle faa Skilling af et eller andet, men lige Penge. Idet han da betaler, skal han give en Skilling for meget og skynde sig bort, før der bliver Tid at give Skillingen tilbage. Da slipper han Tandpinen, men — den, der har faaet Skillingen, faaer ogsaa Sygdommen! (Vestsæll.)

[1159]
„At signe for Tandpine:
Enten du er hvid eller rød,
skal du dog blive død,
naar Jesus bliver fød,
bliv mørt paa Stedet i Navnet G. F. G. S. G. H. Amen.
Skriv dette paa et Stykke Smørrebrød med en Knappenaal og spis det derpaa." (Efter en „Cyprianus".)

[1]) „Hvo skal en Bonde Hielp og Raad for Mod-Sot give,
Naar Signe-Kierlingen forgjæves maaler ham?"
(Den færdige Apotheker, Kjøbenh. 1743.)

[1160]
Lider en ung Pige af Tunghørighed, skal hun bære Orenringe af Bly, der er taget fra en Kirke en Torsdagnat Kl. 12. (Vestjyll.)

[1161]
For Halssmerter bruger man at tage højre Strømpe, vende den „vrangt" og binde den om Halsen. (Vestjyll., Vestsæll.)

[1162]
Lider et Menneske af Sygdom i Kinden, skal han gaa til et Lig og stryge den syge Kind tre Gang mod Ligets. Han maa hverken paa Frem- eller Tilbagevejen tale med noget Menneske. (Læsø, en klog Kones Raad.)

[1163]
Mod Kighoste har i Kjøbenhavn været brugt at sætte en levende Edderkop i en tom Valnøddeskal, som blev hængt om Barnets Hals. Som da Edderkoppen hentærredes af Sult, svandt Hosten.

[1164]
Et Barn maa ikke tage et Sold over Hovedet, thi da bliver Hovedet skurvet, og der bliver saa mange Huller i Hovedet, som der er Huller i Soldet. (Vestjyll., Horns Herred.)

[1165]
Naar man vasker Hænder og Fødder i den første Sne, der falder om Vinteren, er man beskyttet mod Frost. (Vestjyll.)

[1166]
Naar et Menneske angribes af Krampe, maa der passes paa, at han ikke faaer Tommelfingeren ind i Haanden; saa faaer Krampen ingen Magt med ham. (Alm. overalt.)

[1167]
Naar et Menneske første Gang faaer Ligfald, skal et andet Menneske, som aldrig før har seet nogen lide af denne Sygdom, skjære et Stykke af den syges Klæder, saa faaer han ikke Sygdommen oftere. (Nordsæll.)

[1168]
Lider en Mand af Ryg- eller Lændeværk, skal han faa en Kvinde, som har faaet Tvillinger, til at træde sig i Ryggen, medens han ligger over en Dørtærskel med Hovedet ud ad; saa vil Sygdommen forsvinde. (Horns Herred.)

[1169]
I Nordsælland bruges for Værk i et eller andet Lem at gaa siltiende til et Lig, rive Sømmen af Liglagenet og binde den om det syge Lem, indtil Liget skal begraves, da det igjen maa gives Liget med i Kisten. Som da Liget hensmulrer, vil Sygdommen aftage.

[1170]
„Om nogen er hengiven til Brændevin, saa tager man en Pot Brændevin og borer saa tre Huller paa en død Manns Hoved (o: en Hjærneskal) og hælder Brændevinen der igjennem. Sæt det saa hen til Drankeren, at han kan tage det, uden at vide noget derom." (Efter en „Cyprianus".)

[1171]
I R..... er en klog Kone, som blandt andet kjender den højtskattede Hemmelighed at kunne „kurere for Drik". En ung og formuende Enke var slemt forfalden, men desuagtet havde hun en Bejler. Han turde dog ikke gifte sig med hende, før den kloge Ane blev adspurgt; hun lovede ogsaa at gjøre sit Bedste og tillavede da i tre Dage en Drik, som Konen maatte tømme i et Drag. Det smagte fælt, men det hjalp, og — saa stod Brylluppet! (Vestsæll.)

[1172]
En „Jægtring" (Gigtring) er en Ring lavet af Bly, som er stjaalet fra en Kirke en Torsdagnat Kl. 12. Baaret paa venstre Haands Langfinger fordriver den „Jægten."
(Vestjyll.)

[1173]
Paa Laaland er det endnu en god Forretning for kloge Koner at „skrive for Feber." Den „kloge" skriver da en Seddel, som en vis Tid (f. Eks. ni Nætter og Dage) skal bæres om Halsen og derefter brændes. Hvis nogen aabner Sedlen og læser, hvad der staaer, hjælper det ikke. En Karl i Kordtse kunde dog ikke modstaa sin Nysgjerrighed; selv turde han

ikke læse Sedlen, men gav den til Drengen, som læste den. Der stod da det bekjendte „Abracadabra“ skreven i Trekant.

[1174]
Mod Koldfeber bruges i Vestjylland og Vestsælland følgende Kur: Den syge faar den første Morgen 1 Skefuld koldt Vand, den anden Morgen 2 Skefuld o. s. v. indtil Tallet har naaet den syges Alder. Er han f. Eks. 24 Aar gammel maa han altsaa, naar Kuren er paa det højeste, sætte 24 Skefuld Vand tillivs; derefter aftager Antallet igjen ned til 1.

[1175]
Kommer man paa Kirkevejen forbi et Lig, som føres til Jord, og man har Vorter, man vil være fri for, saa kan man sige stiltiende hos sig selv: Tag mine Vorter med! — Vorterne ville da svinde hen, efterhaanden som Liget bliver til Jord.
(Østjyll.)

[1176]
I Vestsælland bruges at stryge Vorterne af paa et Lig af modsat Kjøn. Vorterne stryges en for en stiltiende paa Liget, de smulre da hen med dette.

[1177]
Staaer der Regnvand i et Hul paa en Ligsten, kan man stiltiende vaske sine Vorter deri, og de ville da gaa bort; men der er den Fare forbunden dermed, at man, hvis en anden før har vasket Vorter paa dette Sted, ogsaa faaer hans til sine egne.
(Vestjyll. o. fl. St.)

[1178]
Paa Laaland forsøger man paa følgende Maade at befri sig fra Vorter. Der tages en Kjæp, hvori skjæres saa mange Skurer, som der er Vorter, og lidt Blod fra hver Vorte stryges i hver sin Skure paa Kjæppen. Denne kastes da paa en Vej bort bag over Hovedet, og vedkommende gaaer uden at se sig tilbage. Tager et andet Menneske Kjæppen op, faaer han Vorterne. — I Østjylland har det ligeledes været brugt at skjære et med Vorterne lige Antal Skurer i en Kjæp og derpaa en Torsdag Nat Kl. 12 sætte denne hen paa Midten af en Korsvej. Den første, enten det saa er Menneske eller Dyr, der berører Kjæppen faaer da Vorterne.

[1179]
I Vestjylland bruger man at „sætte Vorter hen" paa følgende Maade: Der tages en „Rugvippe", hvormed Vorten stiltiende stryges tre Gange. „Vippen" lægges derpaa hen under en Sten, og som den der forraadner, svinder Vorten. Men kommer et Menneske over Stenen, før Aksen er forraadnet, faaer han Vorterne.

[1180]
Vil et Menneske være fri for sine Vorter, skal han tage lige saa mange Ærter, som der er Vorter og en Aften naar det er Fuldmaane, gaa ud og stille sig med Ryggen mod Brønden og Ansigtet vendt mod Maanen, som han hele Tiden ufravendt skal se paa. Derpaa tager han den første Ært og fører den i en Kreds tre Gange „avet" om den første Vorte, hvorpaa han over venstre Skulder kaster Ærten i Brønden. Ligesaa med de følgende, til der ikke er flere. (Vestsæll.)

[1181]
I Vestjylland stryger man en Ært paa Vorten og kaster derpaa Ærten til et Svin, som da vil faa Vorten.

[1182]
I Østjylland „tæller" man Vorter af, men for at dette kan ske, maa der være over tre. Man sætter Fingeren paa den første og siger: Fem — fem! Derpaa ligesaa paa den anden: Fire — fire! o. s. v. indtil: En — en! — Ingen — ingen! — Sletingen! Derpaa spyttes lige saa mange Gange, som der er Vorter.

[1183]
I Østfyen søger man at skaffe sig af med en Vorte ved at man i Skoven finder „en Stud" (o: en sort Skovsnegl), som Vorten gnides med. Derpaa sættes en Pind igjennem Sneglen, som sættes fast i et Træ; da svinder Vorten, som Sneglen hentørres.

[1184]
En Mand var slemt plaget med Vorter; han søgte da Raad hos en omrejsende norsk[1]) „klog" Mand, og denne gav ham føl-

[1]) Disse omstrejfende „norske" Mænd og Kvinder vare til for faa Aar siden ikke sjældne at træffe i Jylland. Mange af disse vare utvivlsomt fra

gende Raad: Naar han engang saa en Mand paa en hvid Hest komme ridende ad Vejen, der førte forbi Gaarden, skulde han stille sig bag Udgangsdøren, og idet Manden red forbi, raabe: „Høj Mand, tag mine Vorter med!“ saa fik den ridende Vorterne. — Det er kun 15 Aar siden, dette Raad blev givet og — brugt!

[1185]

Plages man af en Vorte, skal man tage et Stykke Flæsk, stryge det tre Gange paa Vorten og derpaa stiltiende give Katten det; da faaer den Vorten. (Østjyll.) I Odsherred hedder det, at man skal stjæle et Stykke Flæsk, gnide Vorten dermed og derpaa grave det ned i Jorden; eftersom Flæsket raadner, svinder Vorten.

[1186]

Har man en Vorte, skal man tre Torsdage i Rad efter Solnedgang stryge med Fingeren frem og tilbage over Vorten, idet man siger stille hos sig selv tre Gange: Jeg tørrer, jeg synes der er noget, men der er ikke noget; — da vil Vorten forsvinde. (Nordsæll.)

[1187]

Saa mange Vorter en Pige faaer paa sine Hænder, saa mange Kjær faaer hun at raade med, naar hun bliver gift. (Bornholm).

[1188]

Faaer en Pige en Vorte paa det øverste Led af højre Haands Ringfinger, er det Tegn paa, hun snart bliver forlovet. (Østjyll.)

Sydsvenskerne, men vor Almues Had til det svenske gjorde, at de udgav sig for norske. De levede dels af Tiggeri og dels af Almuens Overtro. Ogsaa paa Sælland har saadant „løst Folk“ fra Broderrigerne drevet omkring lige til de senere Aar, men det skærpede Polititilsyn paa Landet har omtrent sat en Stopper for deres Færd. Fra Nordsælland og „Heden“ har jeg paalidelige Beretninger om, at mange af disse Folk, som Vederlag for Nattely, i Gaarde og Huse om Aftenen sang Viser, fortalte Eventyr og kurerede paa Mennesker og Dyr. Heraf kan man forklare sig en ofte meget mærkelig Overensstemmelse mellem den yngre mundtlige Overlevering i de tre Lande, en Overensstemmelse, der næppe alene kan have sin Aarsag i Stammernes Slægtskab.

[1189]
Har et Menneske i Ansigtet et Saar, der ikke vil læges, skal han tage en lille Tærning Flæsk og en Aften, naar det er Fuldmaane, stille sig med Ryggen mod Brønden, se paa Maanen og gnide Flæsket tre Gange „avet" om Saaret, hvorpaa det kastes over venstre Skulder i Brønden; da heles Saaret. (Vestfæll.)

[1190]
Naar et Menneske er død, og en fremmed Person kommer tilhuse og fortæller Dødsfaldet, da kan en af modsat Kjøn i Huset komme af med sine Ligtorne ved at gaa ud af Stuen uden at svare noget til den fremmedes Fortælling, men sige stille: Saa ere ogsaa mine Ligtorne døde! — Ligtornene svinde da, som Liget hensmulrer. (Vestjyll.) — I Vendsyssel siger man i samme Tilfælde, naar man seer et Lig af modsat Kjøn blive ført til Jord: Nu rejser du, tag mine Ligtorne med!

[1191]
Ligtorne forsøger man ogsaa i Vestjylland at „sætte hen" paa samme Maade som Vorter, men almindeligere er dog at gaa til et Lig af modsat Kjøn, tage Ligets Pegefinger og med denne stryge tre Gange stiltiende hen over Ligtornen, som den døde da tager med sig.

[1192]
Enkelte kloge Koner have kjendt den „Vidskab" at „ringe" Ringorme af. En Kone i Slagelseegnen bar sig saaledes ad: Hun tog en Naal og med Spidsen af denne drejede hun „avet" om „Ormen", idet hun fremmumlede følgende: Ringe, ringe Orme ni! — De ni blive til otte, — de otte til syv, — de syv til seks, — de seks til fem, — de fem til fire, — de fire til tre, — de tre til to, — de to til en, — den ene til ingen, — — sletingen! — Derpaa spyttede hun adskillige Gange. Det skulde gjentages tre Torsdagmorgener efter hverandre før Solopgang, og det maatte nøje passes ikke at tælle feil; thi saa var det hele forgjæves. I Nordsælland lyder Ramsen saaledes: Ringorms Brødre havde ni, — de ni gik til otte, — de otte til syv o. s. v.

[1193]
Det skal være godt tre Torsdagmorgener at stryge Ringormen med „fastende" Spyt. (Vestfæll.)

[1194]

Hvis en Ringorm har faaet Lov til at vokse saa længe, at den har „lobet i sig selv" (o: saa Ringormens ydre Rand har stødt sammen paa den modsatte Side af den Legemsdel, hvorpaa den begyndte), da er der ikke noget Middel, der kan hjælpe.

(Vestjyll.)

[1195]

Undertiden kan der hos Folk, som forrette strængt Arbejde og gaa med daarligt Fodtøj, under Foden fremkomme spidse, vorteagtige Fortykninger af Huden. Almuen forklarer disses Fremkomst af overnaturlige Grunde, idet de mene, at vedkommende har traadt paa et Sted, hvor der har været boret med et Bor i Jorden. Tømmermanden kan maaske have lagt Træet paa Jorden og af Uagtsomhed boret for dybt. Andre mene, at hvis man træder paa et Hul, der er boret i Træ, har det samme farlige Virkning, medmindre Snedkeren har været saa forsigtig at dreje Boret nogle Gange „avet" om i Hullet, før han tog Boret op. En saadan Fortykning under Foden kaldes i Vestjylland „en Spejerbuhwol", i Vestsælland et „Nawerbor" og i Nordsælland et „Awsbor" [1]). — Følgende Middel har i Vestjylland og Vestsælland været brugt mod denne Sygdom: Et Bor tages stiltiende og sættes med Spidsen imod Hævelsen. Boret drejes derpaa tre Gange „avet" om, hvorpaa Spidsen af Boret sættes imod Jorden og Borskaftet [2]) mod Foden. Boret drejes derpaa tre Gange „ret om"; efter hver Boring spyttes. Dette gjentages tre Torsdagmorgener. — I Nordsælland hedder det, at man ikke maa bore Hul i Jorden med en Kjæp uden bag efter at slaa Kors over Hullet og spytte tre Gange, thi ellers vilde et Menneske faa „Awsbor" under Foden, om han traadte paa Hullet. Heller ikke maa man, naar man sidder paa en Stol, lade den dreje sig paa et Ben, saa der gjøres et Hul i Gulvet. En „Gumpkasse" (en lille Mærgelvogn paa to Hjul) maa ikke vendes saa hurtig paa Marken, at dens ene Hjul drejer rundt paa samme Sted og gjør et Hul i Jorden.

[1196]

Naar et Menneske er farligt syg, mener man det kan hjælpe, om en af den syges Paarørende en Torsdag Nat gaaer

[1]) Til denne Folketro findes hentydet i gamle latinsk-danske Ordbøger, saaledes i Henrik Smits Libellus vocum, Malmø 1563, Side 79, hvor det hedder: Clauus, Nauerbor i henderne oc under foderne. — Ligeledes i Jon Tursons Vocabularium. Kjøbenh. 1561, Side 82: Clauus, naffuer under foden.

[2]) I Vestsælland „Bimmelskaftet"; af dette Ord maa Gadenavnet i Kjøbenhavn forklares. Denne Gade har nemlig havt Form som et „Bimmelskaft".

op til Kirken og indskjærer eller skriver den syges Navn paa Bagsiden af Altertavlen; men den syge selv maa ikke vide noget derom, og det skal gjøres stiltiende. (Vestsæll.) At dette Middel har været i Brug ogsaa i Jylland, tvivler jeg ikke om, thi det er her meget almindeligt paa Bagklædningen eller Fodstykket af Altrene at finde Begyndelsesbogstaver til Navne eller Bomærker indskaarne [1]).

[1197]
En klog Kone i Vestsælland blev kaldt til en Kone, der i lang Tid havde ligget syg. Tre Torsdagaftener efter hverandre lod hun da skjære ni Slags Træ, hver Aften tre Slags, og imedens hendes Medhjælper skar Kviste af et Træ, gik hun „avet" omkring det, og sang halvhøjt. Den tredie Torsdagaften bleve de afskaarne Kviste lagte „krydsvis" i et Hul i Jorden, Jord fyldtes oven paa og den kloge kogte imedens under forskjellig „Læsning" en Kjedel Vand, som heldtes ud over Hullet.

[1198]
For visse Sygdomme bruger man at vende den syge i Sengen, saa Hovedgjærdet kommer, hvor Fodgjærdet før var.
(Vestjyll.)

[1199]
Visse kloge Koner forstode den Konst at „stryge" Sygdomme af. Hun strøg da med Haandfladen hen over Legemet paa forskjellig Vis efter Sygdommens Beskaffenhed, samtidig med at Formularer fremmumledes. Naar et Barn fejlede noget, var det en almindelig Tro, at det var „Skjævvr". For denne Sygdom blev strøget med Haanden tværs over den nederste Del af Brystet og i Kors derover, medens der læstes. Det blev gjentaget fra tre til ni Gange, og imellem hver Gang spyttedes [2]).

[1200] 7. Døden.

Bliver et Menneske „løjet død", d. v. s. der fortælles, at han er død, uden det dog er Tilfældet, da er det Tegn paa, han lever længe. (Vestjyll.)

---

[1]) Meningen af dette kunde vel ikke være saa vanskeligt at forklare; maaske er Brugen af katholsk Oprindelse, men den kan lige saa godt være gammel hedensk.

[2]) Saaledes i alle Fald bar en klog Kone paa Sydfalster sig ad, der især kurerede ved „Strygning", for en Snes Aar siden. Hun er nu død og hendes „Læsning" vel med.

[1201]
Naar der er nogen, som længes efter et Menneskes Død, da bliver dette Menneske gammel. (Vestjyll. o. fl. St.)

[1202]
Den, der nyser haardt, faaer en let „Helsen“ (ɔ: Helsot, Død). (Vestjyll.)

[1203]
En Kone laa paa sin Sotteseng, og „man kunde tydelig se, at Døden var der“, men alligevel kunde hun ikke dø. Der blev da skikket Bud efter en Nabokone, som just ikke var „klog Kone“, men som dog forstod den enkelte Konst at „løse op“ for et Menneske, løse Baandet, der binder Sjælen til det Jordiske. Hun kom ogsaa den følgende Torsdagaften og gjorde sine Konster. Hun fik det Stykke Linned, den Syge havde paa, og med det gik hun om til den Side af Gaarden, der vendte mod Kirken. Her viftede hun op mod Kirken med Linnedet sang en Formular, der begyndte: Tag den Gjæst og følg den hen — —. Konen døde da ogsaa kort efter. — Desværre kunde Meddeleren, der havde været tilstede, ikke huske mere end dette af Formularen (Trylleſangen?), og Konen, der udførte det, er selv død for flere Aar siden. — Den Konst „at løse et Menneskes Baand“ eller „løse op“[1]) for et Menneske, er almindelig omtalt blandt Almuen, og ligeledes ofte i Hekseprocesser. Udtrykket: „at følge hen“, bruges i Jylland altid for: at følge til Jorde.

[1204]
Taber et Menneske om Juleaften et Stykke Mad under Bordet, maa han ikke tage det op, thi da lever han ikke til næste Juleaften. (Heden ved Roeskilde.)[2]) I Vendsyssel siges, at man ikke Juleaften, medens der spises, maa hyæsse en Kniv under Bordet, thi den, der gjør det, lever ikke følgende Aar ud.

[1205]
Den, der om Juleaften først holder op at spise Grød, dør først, men den, som holder længst ud, lever længst!
(Heden ved Roeskilde.)

---

[1]) Jfr. den almindelige Talemaade: Gid Vorherre snart vilde løse op for ham! [2]) Jfr. foran Nr. 583.

[1206]

Den, som sover Nytaarsaften, medens Lys er tændt, dør i det følgende Aar. (Vestjyll.)

[1207]

Sidder man 13 tilbords, da hedder det: „Nærmest Døren, nærmest Døden!“ ɔ: Den, som sidder Døren nærmest, dør først og lever ikke længe. (Horns Herred.)

[1208]

Ved Gilder i det hele, men da især ved Begravelser, er det vanskeligt at faa Folk tilbords, fordi man mener, at den, der først sætter sig ved Bordet, skal først „affted“, først dø. Sædvanligt maa den første da halvt med Magt føres til Sæde; naar han ikke gaaer godvillig, har det nemlig ikke noget at betyde. (Vestjyll.)

[1209]

Man maa hverken sælge eller bortgive sine brugte Klædningsstykker, thi „saa gaaer Magten fra en“, og man lever ikke længe. (Egnen om Odense.)

[1210]

Den, som Jule- eller Nytaarsaften tager Lyset af Bordet, lever ikke det følgende Aar tilende. Ligesaa, hvis en Person er saa uheldig at slukke Lyset en af disse Aftener. (Alm. overalt.)

[1211]

Om Juleaften rage Kvinderne, før de gaa til Sengs, Asken sammen i en Hob paa Skorstenen og klappe den fast. Hvis der da om Morgenen efter er Spor i Asken som af en Fod, da skal et Menneske i det følgende Aar „gaa bort“ der fra Huset, det vil sige: dø. Er der Spor i Asken af en Haand, vil der i det følgende Aar komme et Menneske til Verden der i Huset. (Vestfæll.)

[1212]

Naar et Menneske nyser med Maden i Munden, vil han snart „spørge Lig“. (Vestjyll.)

[1213]
Koger Maden, efter at den er sat paa Bordet, varer det ikke længe, før der „spørges Lig." (Vestjyll.)

[1214]
Naar der foran en Person kommer til at ligge Straa over Kors, er det Tegn paa, at en af hans nærmeste Paarørende snart skal dø. (Vestsæll.)

[1215]
Naar Kirkeklokken har en „død" Klang, idet der ringes over Lig, skal der snart igjen dø et Menneske af Menigheden. (Vendsyssel).

[1216]
„En grøn Jul, giver en fort Kirkegaard", siges i Vestjylland, det man mener, at der vil dø mange i Sognet i det følgende Aar, hvis der ikke ligger Sne i Julen.

[1217]
Lyder det en Nat i et Hus, som naar en Ligkiste slaaes til, da skal der dø et Menneske der i Huset, og jo tidligere Varslet høres om Aftenen, jo før skal det gaa i Opfyldelse. (Vestjyll.)

[1218]
Naar det i et Hus lyder, som en Gjenstand falder ned, uden at dette i Virkeligheden er Tilfældet, da er det Tegn paa, at en Person i Huset snart skal dø. (Falster, Vestjyll.)

[1219]
Hvis et Menneske „møder sig selv", da er det et sikkert Tegn paa, at han snart skal dø. (Kjøbenh.)

[1220]
Naar et Menneske skal dø i et Hus, varsles ved et „Liglys", som man om Natten seer skride fra Huset ad Kirkevejen op imod Kirken. Er et „Liglys" lille, men rødt og klartflinnende, er det for et Barn; et voksent Menneskes Lys er blegere og større, og „Liglys" for et gammelt Menneske er blaaligt. —

Undertiden varsles ogsaa Dødsfald i et Hus ved „Ligbrand", og man seer da hele den Del af Huset, hvor Mennesket skal dø, indhyllet i et stærkt Lys, næsten som glødende. „Ligbrand" flammer ikke, og kan derfor adskilles fra „Forbrand" (o: Varsel for at et Hus engang skal brænde). — Jo tidligere det er paa Aftenen, naar „Liglys", „Ligbrand" eller andet Varsel, lader sig se, jo før gaaer det i Opfyldelse. Somme sige det varer et Aar, for hver Time der er gaaet af Natten. (Vestjyll.)

[1221]
Om Aftenen, især paa Kirkeveje, kan man ofte møde en „Ligfkare", og det betyder da, at der snart vil dø et Menneske i Sognet. Folk, der ere „synske", eller „fødte under helligt", kunne se og kjende baade Heste og Folk og deraf slutte, hvem Varslet gaaer for. Det er slemt at komme ind i en saadan „Ligfkare", thi man vil da blive rent fortumlet i Hovedet, naar man kommer ud, og der vil gjerne følge Sygdom derefter. Kan man ikke komme forbi paa Vejen, skal man kaste sig næsegrus ned, og lade det hele gaa over sig, det vil da være, som om der gik en Flok Gæs over en. Ogsaa for Bryllup gaaer saaledes Varsel, men en „Brudeskare" er ikke saa slem at møde.
(Horsensegnen).

[1222]
„Helhesten" er Dødens „Bedemand." Naar et Menneske skal dø, vil man se den nærme sig Stedet flere Aftener i Forvejen. Ved Frijsenborg beskrives „Helhesten" som en sort hovedløs Hest, der humper afsted paa tre Ben; somme sige, at den rides af en Mand, der ligeledes er uden Hoved [1]).

[1223]
Springer et af Ligets Øjne op og kan ikke holdes lukket, da seer det efter en anden af Slægten, som snart vil følge efter.
(Vestjyll., Laaland).

[1224]
Bliver et Lig efter Døden lind og bøjelig, vil der snart følge en af Familien efter. (Vestjyll., Vestsæll.)

---

[1]) I Midtsælland kjendes endnu Talemaaden: At give Døden en Skjæppe Havre.

[1225]
Naar et Menneske i et Hus snart skal dø, tilkjendegives dette ofte ved at det om Aftenen lyder, som der slaaes tre Slag ned paa et Bord, en Stol eller Sengestok. Paa samme Maade tilkjendegives ogsaa ofte et Dødsfald for en langt fraværende nær Slægtning, men da lyder Slagene i samme Øjeblik, som vedkommende dør. (Vestjyll., Østjyll., Vestsæll., Kjøbenh.)

[1226]
„Min Bedstefader var født i Ostindien, hvor hans Forældre levede til deres Død. Han var bestemt for Officersstanden og blev derfor i en Alder af otte Aar sendt til Kjøbenhavn for at modtage sin Uddannelse. Der gik nogle Aar, og alt gik vel; han fik af og til Brev fra Hjemmet. Men da traf det sig en Gang, at han i lang Tid intet Brev fik, og en Aften, som han laa i sin Seng og ikke kunde sove, da følte han tydelig en kold Haand lægge sig paa hans Bryst. Straks foer han op og tændte Lyset, men der var intet at se. Om Morgenen fortalte han det til sin Værtinde. „Pas paa", sagde hun, „du faaer snart en ond Tidende fra Hjemmet!" — Det skete ogsaa, thi nogen Tid efter fik han Brev om, at hans Moder var død netop i denne Time" [1]. (Kjøbenhavn).

[1227]
Naar en Person Nytaarsaften tager et Lagen over Hovedet og gaaer tre Gange „imod Solen" rundt om Huset, da kan han ved at se ind igjennem Ruderne faa at vide, hvem der skal dø i Huset i det kommmende Aar, thi de sidde der inde uden Hoved. (Vestjyll., Sønderjyll.)

[1228]
Naar man om Juleaften sætter sig paa Kirkegaardsdiget med en grøn Tørv over Hovedet, kan man se, hvem der i Sognet skal dø i det følgende Aar; de komme alle vandrende i den Orden, hvori de skulle følge efter hverandre, — ja man kan endog se, om man selv er der iblandt. (Egnen om Aabenraa). — En Karl prøvede engang en Julenat Kl. 12 at sætte sig op paa Kirkestætten med Kirkegaardsmuld paa Hovedet. Da han igjen kom hjem, blev han jo da adspurgt om, hvad han havde set, men han vilde ikke ret vel sige det. I det samme kom en Skræder til: „Da saa du min fæl ikke mig!" sagde Skræderen. „Jo, sagde Karlen, „da gjorde jeg ogsaa det, du kom

[1]) Denne Folketro, at en Slægtnings Død paa denne Maade kan tilkjendegives en fraværende, er ligesaa udbredt som foregaaende Nr. Ovenstaaende gamle Familietradition kan her staa som Repræsentant for den.

med den ene Hose trukken af og med den anden om æ Kall!" — Skræderen havde nemlig sovet medens han trak sine Strømper af, og de maa netop efter Folketroen sove, for at Sjælen kan gaa paa egen Haand. — Kort efter døde Skræderen.
(Vestjyll.)

[1229]

Den, der dør først efter Nytaar i et Sogn, finder ikke Ro i Graven i det første Aar, thi han (hun) skal gaa om og varsle for alle de andre, som skulle dø i dette Aar.
(Vestsæll., Østfyen).

[1230]

Lige til Nutiden har det i alle Egne af Landet været almindeligt, at gamle Folk ofte mange, mange Aar før deres Død havde alt færdigt til „den sidste Reise." Ikke alene „Jordtøjet" er færdigt, men det er bestemt, hvem der skal indbydes til Begravelsen, hvor mange Vogne der skal med, hvem der skal bære Liget o. s. v. — En gammel Kvinde i Østjylland har for over tyve Aar siden taget Løfte paa en af de bedste Gaardmandsbefordringer til sin sidste Færd.

[1231]

Naar et Menneske er død, lukker den nærmeste Slægtning, hvis han er tilstede, Ligets Øjne og Mund; ville Øjnene ikke blive tillukkede, lægges en Sølvskilling paa hvert. Liget bliver liggende i Sengen, saalænge det er varmt, undertiden trykkes endog Klæderne sammen om det, for at Varmen kan holde sig længere; først naar det er koldt, vaskes det og „lægges paa Langhalm" paa et Bord.

[1232]

I Vestsælland og Vestjylland har endnu holdt sig Spor af Moder for Ligdragten, — blandt andet skal en gammel Mand altid have en Hue med Top paa eller under Hovedet. — Hvis den afdøde har forlangt at faa en eller anden Gjenstand med i Kisten, maa det efterfølges. — I Vest- og Nordsælland lægges Liget paa Rughalm, og paa Liget tre smaa Andreaskors af Halmstraa, et Kors paa Brystet under Lagenet men oven paa Linnedet, et paa Maven og et over Fødderne. En Salmebog og en oplukket Saks — et Kors af Staal — lægges paa Brystet oven paa Lagenet og borttages først, naar Kisten slaaes til.

[1233]

Naar en Slægtning dør, skulle de efterlevende kysse Liget, før det begraves, thi ellers vil det „staa for dem" og plage dem i Søvne. (Østjyll.)

[1234]

Man maa ikke se et Lig uden at berøre det med den blotte Haand, thi ellers vil den døde „staa for" en og ængste en i Mørke. — Staaer en kjær Afdød i Søvne for en nær Slægtning, da er det — især om det gjentager sig — Tegn paa, at der er et eller andet, den afdøde har forsømt at gjøre og derfor vil bede de efterlevende om. (Vestjyll.)

[1235]

Finder man et ved Havet inddrevet Lig [1]), skal man i det mindste trække det op, saa Havet ikke igjen kan naa det, samt lægge det en Sten under Hovedet og Armene op over Brystet. Gjør man ikke det, vil den forulykkede hævne sig ved at „staa for" en og ængste en i Mørke og i Søvne. (Holmslandsklit.)

[1236]

Hvis et Lig, naar det „klædes", faaer et Stykke stjaalet Tøj paa sig, finder det ingen Ro i Graven. (Vestsæll.)

[1237]

Gamle Folk mene, at først naar Graven er kastet, begynder Liget at forraadne. (Vestjyll.)

[1238]

Den gamle katholske og rimeligvis ogsaa nordisk hedenske Skik at brænde Lys over Lig har holdt sig i enkelte Familier i Vestsælland lige til Nutiden. Naar Liget er „kistelagt", lægges Kistelaaget paa Stole ved Siden af det. Paa hver Side af Laaget anbringes et tændt Lys, der dog kun brænder nogle faa Timer og tændes først igjen paa Begravelsesdagen. Naar da Familien samles om Kisten, og Liget bliver „sunget ud", staa de nærmeste Slægtninge altid ved Hovedenden af Kisten, — ligesaa ved Graven.

---

[1]) En „Strandvasser" (Odsherred, Nordsæll.).

[1239]
Er der en Død ombord paa et Skib, er det udsat for Stranding eller anden Ulykke, derfor holde Søfolk aldrig af at have Lig indenborde. (Alm. Folketro blandt Søfolk.)

[1240]
Naar et Menneske i Sognet er død, ringes straks med Kirkeklokken. (Læsø). Denne gamle katholske Skik har ogsaa holdt sig i flere Sogne i Silkeborgegnen. Saasnart et Menneske er død, gaaer en af nærmeste Slægt til Præsten for at melde Dødsfaldet og derfra til Kirken for at „ringe over Liget". Ligesom i Vestjylland bruger man ogsaa her at „ringe over Graven" straks efter at denne er kastet færdig. Naar Liget jordes, begynder Ringningen, naar Liget bliver synligt fra Kirketaarnet.

[1241]
En Selvmorder bliver begravet i de samme Klæder, hvori han forøvede Misgjerningen; har han hængt sig, faaer han Strikken med i Kisten, ligesom det Stykke af Bjælken, hvorom Strikken har siddet, ogsaa ofte saves ud og medgives ham. Sædvanlig faaer han ogsaa en Salmebog med, — han kan da ikke gaa igjen, da han ikke har mere at fordre. — I gamle Dage — fortæller man — kom en Selvmorder ikke i „Kristenjord", men ligesom en Misdæder blev han begraven i et Sognestjel, især hvor tre Sogne stødte sammen. Grunden var den, at ingen vilde have en saadan Grav paa sin Jord, da det jo kunde være rimeligt, at den døde vilde gaa igjen. Flere Steder i Vestjylland udpeger Sagnet saadanne Grave. Enkelte Gange blev nok ogsaa en rigtig forstokket Misdæder, som den Onde havde lovlig Fordring paa, begraven i Midten af en Korsvej[1]), da var Djævelen narret. — Syntes man, der kunde være formildende Omstændigheder, fik Selvmorderen Lov til at komme i „Kristenjord" og fik da sin Grav i et af de nordligste Hjørner paa Kirkegaarden[2]). Først i den sidste Snes Aar begraves en Selvmorders Lig som andres; men endnu i første Halvdel af dette Aarhundrede begravedes en Selvmorder uden Jordspaakastning, efter at Solen var gaaet ned, hvad efter den folkelige Tankegang vel vilde sige, at for ham kunde Naadens Lys aldrig skinne, og Liget blev ikke ført ind gjennem Stætten paa Kirkegaarden, men sat over Kirkegaardsdiget. Dette sidste var for, at han ikke skulde gaa igjen; han kunde vel spøge paa Kirke-

[1]) Paa en Korsvej i Hovdam Hede, Hov Sogn ved Lemvig skal en saadan Begravelse være foregaaet.
[2]) Sammesteds fandt ogsaa en i Sognet tilfældig afdød „Kiltring" eller „Rakker" sit sidste Hvilested.

gaarden, men ikke kommen udenfor; thi en Gjenganger kan kun komme ud den Vej, han er kommen ind[1]).

[1242]

Naar man i ældre Tid var bange for, at den døde skulde gaa igjen, førte man ikke Liget ud ad Døren, men ud ad Vinduet, eller og man slog en Lervæg ud og førte Liget her igjennem. Væggen blev da straks igjen opmuret[2]). (Vestjyll.)

[1243]

Naar Ligskaren ikke kan faa „afpragier" (afnølet), saa det tager usædvanlig lang Tid, før de komme afsted med Liget, efterat det er paa Vognen, betyder det, at de vente paa et andet Lig; der vil da snart igjen dø en i dette Hus.

(Vestjyll.)

[1244]

Idet et Lig føres ud af Gaardsleddet, skal Vandet, hvori det blev vasket efter Døden, slaaes ud efter det, da kan den døde ikke gaa igjen; han har faaet, hvad der tilkom ham.

(Vestfæll.)

[1245]

I Østjylland har det været Skik, og er da i flere Egne endnu, at føre Liget engang rundt om Kirken „med Solen". Tidligere skal det endog være blevet ført tre Gange. Ligeledes i flere Sogne i Nordsælland føres Liget en Gang „ret om" Kirken, før det bringes ind i Kirken, hvor Talen sædvanlig holdes. De gamle sige, at den Døde da ikke kan gaa igjen, thi han kan ikke finde Vej tilbage, men snarere er det vel en ældgammel hedensk Skik, hvoraf en Rest har holdt sig til vor Tid.

[1246]

I Veggerløse (Falster) har det været Skik i ældre Tid, at Ligvognskusken, naar han var kommen til Kirken med Liget, kjørte en Gang „avet om" med Ligvognen, før Liget toges af; saa kunde Dødningen ikke gaa hjem igjen, thi den kunde ikke finde længere end til dette Sted.

---

[1]) Om en lignende Folketro i Sverig jfr. Axelson, Westerdalarne. Stockh. 1825, S. 125.

[2]) I Eyrbyggja Saga fortælles ligeledes, at Thorolf Bægifots Lig blev ført ud af et Hul i Væggen, for at han ikke siden skulde gaa igjen i Huset.

[1247]
Det var i ældre Tider Skik paa Laaland (Egholm), naar et Lig førtes til Kirkegaarden, da at vende alle Leddene, hvorigjennem Liget blev ført. Leddene vendtes, saa de blewe til at lukke op ved den modsatte Side af den sædvanlige, da kunde den Døde, hvis den gik igjen, ikke finde tilbage til Gaarden. Nu er det gaaet af Brug, — dog, naar et Lig begraves, om hvilket der kan være særlig Grund til at tro, det ikke vil faa Ro, kan det vel hænde, at en af Familien endnu lister sig til at vende et Led.

[1248]
I ældre Tid var det Skik, naar en Person mødte et Lig, der blev stedt til Jorde, da at staa stille paa Vejen med Ansigtet vendt mod Ligtoget, medens det drog forbi. (Vestsæll.)

[1249]
Naar en gift Mand eller Kvinde begraves, maa der passes paa, at ikke Jorden falder ned over Kisten, idet den sættes i Jorden, thi da vil ogsaa snart den anden af Ægteparret følge efter. (Læsø, Nordsæll.)

[1250]
Det er rimeligvis en gammel overtroisk Skik, at Graverne, naar en Grav er tilkastet og klappet til, lægge Spade og Skovl overkors paa Graven. Man skal da lægge Mærke til, om Spaden eller Skovlen først bliver lagt; thi lægges Spaden først, bliver den, som derefter begraves, en Mand; men lægges Skovlen først, bliver det en Kvinde. (Østjyll.)

[1251]
Vil man have en afdød Person i Tale, kan man om Nytaarsnat Kl. 12 gaa hen paa en Korsvej og stille sig i Firkanten, hvor Hjulsporene krydse hinanden; men man maa vel passe ikke at komme derudenfor; saa er man dødsens. Her udraabes da den Dødes Navn tre Gange, og han vil da indfinde sig. Man kan kun faa tre Spørgsmaal besvarede. (Vestsæll.)

[1252]
Man maa aldrig tale ilde om de Døde, — thi da vil det ikke gaa en godt“ [1]). (Vestjyll.)

[1]) Jeg tor dog ikke paastaa, at dette er almindelig Folketro i Vestjylland. Første Del af ovenstaaende Udsagn hores meget ofte over hele Landet,

[1253]
Om en Selvmorder fortælles for nogle Aar siden, at han den nærmeste Tid efter, han var død, kunne sees komme vandrende fra Kirken mod Hjemmet med Kisten paa Ryggen. (Vestsæll.)

[1254]
Efterat en rig Mand, der havde ført et vildt Levnet, i det nordvestlige Sælland var død og begraven, saa man i lang Tid efter paa Vejen mellem Kirken og Gaarden et stort grimt Dyr, der nærmest lignede et fort Svin[1]).

[1255]
Naar en Kvinde, som har haft ondt ved at skilles fra det Jordiske, er død, seer man ofte længe derefter en Hare i Nærheden af hendes forrige Hjem[1]). (Vestsæll.)

[1256]
For omtrent 40 Aar siden døde en formuende, men tillige meget gjerrig Mand i Nordsælland. Han ejede et Hus i Byen og flere Dage efter hans Død saa man en fort Kat sidde og skrige i et Træ ind til Huset. Naboer og Gjenboer troede for vist, det var den afdødes Sjæl, der havde paataget sig denne Skikkelse, fordi den ikke kunde skilles fra sit jordiske Gods[1]). — Paa Fyen findes Spor af samme Folketro.

[1257]
Naar en henrettet Misdæders Lig begraves, bliver Hovedet ikke lagt paa sin Plads i Kisten, men mellem Ligets Fødder[2]). Almuen mener da, at den henrettedes Sjæl lader sig forvirre, naar den ikke finder Hovedet paa sin rette Plads, og den henrettede kan da ikke gaa igjen. Bliver Hovedet lagt ved Siden af Liget, tager det Hovedet under Armen[3]).

---

men sidste Del, — der truer med den Dødes Hævn —, har jeg kun hørt en eneste Gang brugt af en gammel Kone. Dog synes ogsaa nok dette at kunne være i Overensstemmelse med den øvrige Folketro om Døde og give en rimelig Forklaring til det første.

[1]) I disse Stykker har man nok Levninger af den gamle Folketro paa Fylgjer.

[2]) Saaledes hedder det sig blandt Kjøbenhavns Almue, at Ole Kollerød blev begraven. — Saavidt jeg har kunnet forstaa, har denne Skik virkelig været almindelig i ældre Tid, naar henrettede Misdædere begravedes.

[3]) Her har man altsaa Forklaringen til Almuens Fortællinger om hovedløse Gjengangere eller Gjengangere med Hovedet under Armen.

[1258]
I den aabne Begravelse i Bramminge Kirke ved Varde blev i sin Tid den befjendte Kaj Lykke begraven; en gammel Mand fra denne Egn fortæller, at da Kisten for mange Aar tilbage blev aabnet, laa Liget helt, men Hovedet var adskilt fra Kroppen og laa nede mellem Ligets Ben. Man lagde da igjen Hovedet paa sin rette Plads, men hvergang man igjen saa efter, laa det lige som før mellem Ligets Ben. Det mente den gamle var til Straf, fordi han, der var en henrettet Misdæder, havde vovet at lade sig begrave i en Kirke. Siden var der en Præstesøn der fra Egnen, som tog Hovedet med til Kjøbenhavn, for om de Lærde kunde forstaa, hvordan det hængte sammen hermed [1]).

[1259] 8. Det andet Liv.

Endnu lever hos vor Almue dunkle Mindelser om den gamle Tro, at alle, der faldt i Kampen, gik til Valhal. Det var under sidste Krig en almindelig Tale i Vestjylland blandt Mødre, som havde Sønner med i Krigen: Ja, Gud ske Lov, man ved jo da, at alle de, der falde i Krigen, blive salige! — Paa Dybbøl blev en Menig og en Lieutenant fra samme Kompagni saarede paa en Gang og midlertidig bragte til samme Lasereth. Som den Menige laa lige for Døden, siger han til Lieutenanten, der ogsaa var haardt saaret: „Ja, De kan tro, Hr. Lieutenant, at om vi ogsaa dø, saa skal Vorherre dog nok huske os det, at vi stode saa tapre paa Dybbøl!“

Folketro
om
Mennesket i Forhold til Naturen og de skjulte Magter.

[1260]
Naar en Kvinde vinder Garn, maa hun ikke vinde **„avet om“**, d. v. s. ind imod sig; thi da vinder hun Fanden til sig.

[1]) Hovedet findes nu i anatomisk Museum (Danske Saml. udg. af Brunn, Nielsen og Birket-Smith, 2den Række, 2det Bind S. 58—59). Man har som befjendt antaget, at han var en særdeles smuk Mand; efter Hovedformen at dømme har nok det modsatte været Tilfældet, hvad ogsaa kommer overens med et Portrait, der tilhører Stamhuset Rosenholm, og som siges at være af Kaj Lykke. Jfr. Jyllandsposten 1872, Nr. 97.

Hun skal vinde fra sig. Ligesaa maa man heller ikke, naar man har foldet Hænderne og for Tidsfordriv drejer Tommelfingrene om hinanden, dreje „avet om", thi da bliver det samme Tilfælde det.
(Vendsyssel, Nordsæll.)

[1261]
Enhver, der er paa Søen, maa vogte sig for **at bande,** thi saa giver det Uvejr.
(Nordsæll.)

[1262]
For at et Barn, før det er døbt, ikke skal blive forbyttet af Troldfolk, skal Moderen binde Blade af en gammel Salmebog eller af **Bibelen** ind i Svøbet.
(Vestjyll.)

[1263]
Er man engang i et meget vigtigt Tilfælde i Tvivl om, hvad man skal gjøre, da kan man tage Bibelen, slaa op iblinde og det første Sted, man da faaer Øje paa, indeholder Svaret.
(Vestjyll., men stammer rimeligvis fra „Christiansfelderne".)

[1264]
Finder man et Blad af en gammel Salmebog eller Bibel hensængt, f. Eks. paa Marken, da tages det hjem, tørres og renses omhyggeligt; det vilde være Gudsbespottelse at lade det ligge.
(Vestjyll.)

[1265]
Kommer der tilfældig en Klat Blæk eller Lak paa et **Brev,** medens det gjøres færdigt, er det Tegn paa, at Brevet bliver kjærkomment hos den, der faaer det (Alm. over hele Landet.)

[1266]
Den **Drøm** man har, første Nat man sover i en Seng, hvor man aldrig før har ligget, gaaer i Opfyldelse.
(Alm. over hele Landet.)

[1267]
Drømmer man om Lig, vil det snart give Regnvejr.
(Nordsæll.)

[1268]

Drømmer et Menneske, han taber en Tand, vil der snart dø en af hans nærmeste Slægt. (Nordsæll.)

[1269]

Synger man paa „**fastende** Hjærte", vil man komme til at græde inden Aften. (Vestjyll.)

[1270]

I ældre Tid havde man altid høje Dørtræ i Husene, og det var for, at Kvinderne ved **Fejning** om Morgenen ikke skulde feje Snavset ud over Dørtræet, thi da fejedes med det samme Rigdommen og Lykken ud af Huset. (Laaland.)

[1271]

Hvergang Fejeskarnet fejes ud over Dørtræet, gaaer en Skilling fra Huset, men hvergang det tages op og bæres over Tærskelen, bæres en Skilling til Huset.

(Heden ved Roeskilde.)

[1272]

I et Værksted, f. Eks. Snedkerværksted, maa aldrig fejes, thi da fejes Sognigen bort med det samme. Man har da sædvanlig en Skraber af Træ at gjøre rent med.

(Nordsæll., Østjyll.)

[1273]

En gammel ubrugelig Fejekost maa ikke henslænges, den skal brændes; før den kastes i Ilden, skjæres alle Baand over, og der spyttes paa den tre Gange. (Vestsæll.)

[1274]

Man maa aldrig slaa noget Dyr med en Fejekost, thi da vokser og trives det ikke efter den Tid. (Alm. overalt.)

[1275]

Gaaer ens **Fodtøj** i Stykker, medens man har det paa, betyder det Lykke. (Østjyll.)

[1276]
Knirke et Par ny Sko eller Støvler, ere de ikke betalte.
(Kjøbenhavn.)

[1277]
Om Juleaften kan Tyendet i en Gaard faa at vide, om de skulle blive i Gaarden Aaret om eller flytte. Stuedøren aabnes og en Stol stilles midt i Stuen. Herpaa sætte Karle og Piger sig derpaa en efter en med Ryggen vendt mod Døren. Den, der sidder paa Stolen, tager med begge Hænder fat paa sin venstre Sko eller Træsko, som derpaa kastes over venstre Skulder ud igjennem Døraabningen. Vender da Skoen Hælen mod Døren, skal vedkommende flytte i Aaret, men vender Taaenden mod Døren, bliver han endnu mindst et Aar i Gaarden. — Dette hører endnu til Juleaftensmorskab paa større Gaarde i Vendsyssel.

[1278]
Bliver der strøet Sand paa Bordet, kommer der snart **Fremmede** til Huset. (Heden ved Roeskilde.)

[1279]
Springer en Dør op af sig selv, er det Forbud for Fremmede. (Kjøbenhavn.)

[1280]
Der er Lykke ved at **finde** en Hesteskо, eller en Del af en; derfor hedder det endnu paa Sælland: „Man har seet saa galt før, at en Bonde har funden en Hesteskо!"
(Vestjyll., Vestsæll.)

[1281]
Finder man en Hesteskо, skal man slaa den fast over Døren eller paa Dørtrinet, saa kan intet ondt faa Adgang til Huset og alt derinde vil lykkes og trives. (Vestsæll., Kjøbenh.)

[1282]
Naar man finder noget paa Vej eller Sti, maa man ikke tage det op, men man skal træde paa det tre Gange og for hver Gang spytte. Derefter tør man nok tage det, thi selv om det ogsaa skulde være henlagt for at overføre en Sygdom til den, der først rørte ved det, vil det dog ikke skade. (Vestsæll.)

[1283]

Det er heldigt for Handlende at faa **Handsel** af Børn, for de har altid Lykken med sig. (Østjyll.) — Som Soldat kom jeg engang i Aarhus til at give en gammel „Sælgekone" Handsel. Idet hun tog Pengene, spyttede hun paa dem og gned dem mellem Hænderne, idet hun sagde: Det er min Handsel for idag. Gud give, der maa være Lykke med den!

[1284]

Naar **Ilden** „lumrer" i Kakkelovnen, vil der snart komme Fremmede. (Vestsæll.)

[1285]

„Sprager" Ilden i Kakkelovnen, vil det snart give Blæst. (Vestsæll.)

[1286]

Tænder man Ild under aaben Himmel, maa man passe, at Solen ikke skinner paa den, thi da kan den ikke brænde. (Østjyll.)

[1287]

Naar en Tømrer hugger det første Hug paa Træet til en ny Bygning, skal hal lægge Mærke til, om der flyver Ild fra Øksen; skeer dette, vil Bygningen engang brænde. (Vestjyll.)

[1288]

En Kone i Vestsælland tog altid, før hun begyndte at brygge eller „brænde" (Brændevin) en Brand, gik ud med den i Døren og svingede den frem og tilbage, imedens hun fremsagde en „Læsning", — en eller anden Formular.

[1289]

Falder Ilden sammen paa Skorstenen, kommer der snart fremmede til Huset [1]). (Vestjyll.)

---

[1]) Dette henviser til en Tid, da det var Brug at have Gryden hængende i en „Grydskie" (Lænke, der naaede oppe fra en Tværbjælke i Skorstenen) over et stort Baal paa Skorstensfjodet („æ Aar").

[1290]
Drømmer man om Ildebrand, vil man snart faa løbske Heste at se. (Nordsæll.)

[1291]
„En Tyw i æ Lys — en Skjælm i æ Hus!" siges i Vestjylland. Der siges at være „en Tyw" i Lyset, naar Vægen har spaltet sig i to Dele, og den ene Del hænger ned og ødelægger Lyset.

[1292]
En klar, lysende Gnist i Lyset kaldes „et Brev"; der vil da snart komme Brev til en Person i Huset. (Vestjyll.)

[1293]
Sidder en Familie omkring Lyset og det „skyder" (ɔ: den smeltede Tælle bryder ud igjennem Lysranden og flyder ned ad Lysets Side), da dør den først, som det „skyder" imod.
(Vestjyll.)

[1294]
Naar der i Lyset viser sig en sort Hat, da kommer der „Hattefremmede", d. v. s. en eller flere Personer med Hat paa, og de komme fra den Side, hvorhen Hatten vender.
(Østjyll., Nordsæll.)

[1295]
Naar Lyset paa Bordet „gnistrer", vil det give Uvejr.
(Heden ved Roeskilde).

[1296]
Naar Tællen fra Randen af Lyset bugter sig udad som en Høvlspaan, siges der at være en „Høvlspaan" i Lyset, det betyder, at snart en i Huset vil dø. Men bugter den sig indad, er det en Brudehank, der vil da snart gaa en Brud ud af dette Hus. (Læsø, Vestjyll.)

[1297]
Det er gammel Skik i Vestjylland, at der til Julen støbes to store og tykke Julelys. De tændes om Juleaften og maa

ikke tages af Bordet før næste Morgen; hvad der bliver tilovers af dem, tændes følgende Aften eller Nytaarsaften.

[1298]
I enkelte Gaarde i Vestjylland har det i ældre Tid været Skik om Juleaften at sætte et Lys i et af de Vinduer, som vendte bort fra Gaarden, for at den enlige Vandrer kunde finde til et Hjem og ikke en saa højhellig Aften vanke vildsom omkring.

[1299]
Naar Lysene paa Juletræet ere tændte, maa Skodderne ikke være for Vinduet, — Lyset skal skinne ud igjennem Vinduet, det bringer Lykke til Huset. (Kjøbenhavn.)

[1300]
Det er endnu i flere Huse i Vestjylland almindeligt at sætte **Kors** hist og her, omkring paa Vægge, Døre og paa Redskaber, som bruges daglig. I Bunden af Ostekar, paa Laaget af Smørbøtter sættes ogsaa Kors. — Juleaften sattes i ældre Tid Kors paa alle Døre, i Porten eller foran Indgangsdøren lagdes to Halmstraa over Kors med en Sten paa Midten, da kunde intet Ondt eller Troldpak komme ind i Gaarden.

[1301]
Fiskerne ved Vesterhavet sætte et firdobbelt Kors paa Masten i Baaden og paa sine Redskaber.

[1302]
I Nøglekamme findes ofte Kors, thi da kan „Undervætter", der skade Børn, eller „Marer" ikke gaa igjennem Nøglehullet, naar Nøglen sidder i. (Vestjyll.)

[1303]
Naar Kjærnestave ende i et Kors, kunne Hekse ne ikke tage Smørret. (Vestjyll.)

[1304]
For Kjærningen begynder, slaaes Kors under Bunden af Kjærnen, da bliver det let at faa Smør. (Vestsæll.)

[1305]

Jule-, Nyaars- og Skjærtorsdagaften skal der sættes Kors eller Staal i Korndyngerne paa Loftet eller i Loen, ellers tager Hekfene af Kornet. (Vestfæll.)

[1306]

Naar Dejgen til Brødet er lagt, skal der slaaes Kors i det, ellers tage Troldfolkene af det. (Vestfæll.)

[1307]

Naar Husmoderen om Aftenen efter Brygningen forlader Ollet, skal hun lægge to Halmstraa over Kors oven paa Karret, saa kunne Troldfolk ikke forgjøre det eller tage af det om Natten. (Vestfæll.)

[1308]

For at Troldene ikke skulle gaa ind i Skorstenen og tage af Sulet, som der hænger, skal her sættes Kors. (Vestfæll.)

[1309]

For en Rejse begyndes, slaaes Kors paa Jorden foran Hestene, da skeer der ingen Uheld undervejs. (Vestfæll.)

[1310]

Forældre lære deres Børn, naar de gaa i Seng, da altid at slaa et Kors for Sengen (Alkovesengen er kun aaben til den ene Side) idet de sige: Jesu Kristi Kors. (Vestjyll.)

[1311]

Den der tager „Krydset", som er sat i Midten af Smørskaalen, eller „Smørhullet" i Grødfadet, der ogsaa ved højtidelige Lejligheder har Form af et Kors, bliver ikke gift de første tre, andre sige de første syv Aar. (Laaland).

[1312]

Det har været almindelig Folketro, at enkelte Mennesker kunne ved Trolddom yppe **Kiv** i Gildeslag. Naar et Gilde, især et Bryllup, er blevet særligt omtalt paa Grund af opstaaet Kiv mellem Gjæsterne, har man undertiden været tilbøjelig til at antage, at det var en Følge af Trolddom, og at en Heks

derved har villet hævne sig paa Brud eller Brudgom for en eller anden Fornærmelse.

[1313]
Bordet maa ikke tørres med Papir, thi da kommer der Splid i Huset. (Laaland.)

[1314]
Komme to Knive tilfældig til at ligge over Kors paa Bordet, vil der komme Splid i Huset. (Vestsæll.)

[1315]
Tager en Person en Naal eller Knappenaal op fra Gulvet kommer der Splid og Uenighed i Familien; især er det farligt om Mandagen, da det er en uheldig Dag Hvis det ikke gaaer an at lade Naalen ligge, skal man vende Spidsen bort fra sig, idet den tages op, saa kommer Uenigheden ikke til at vedrøre en selv! (Vestsæll.)

[1316]
Falder en Kniv, Saks eller anden spids Gjenstand paa Gulvet, og bliver staaende paa Spidsen, vil man snart spørge Dødsfald. (Vestjyll.) I Kjøbenhavn siges da, at der kommer nævise Fremmede.

[1317]
Man maa aldrig hvæsse en Kniv paa Dørtærskelen, uden først at spytte paa Kniven; thi kom en frugtsommelig Kvinde først derover, vilde det ellers skade Barnet. (Vestsæll.) Heller ikke maa en Kniv ligge paa Bordet med Eggen op, thi da kommer Fanden og sætter sig op at ride paa den. (Østfyen.) Ligger en Kniv med Eggen opad paa Bordet, vil der komme Splid mellem de to, den ligger imellem. (Sydfyen.)

[1318]
Ligkistesøm, som findes paa Kirkegaarde, bruge Hekserne at gjøre Ondt med. (Nordsæll.) Er der Spøgeri i en Gaard, skal der sættes Ligkistesøm eller Jærnhanken af en Ligkiste op over Døren, da kan Spøgelset ikke komme ind. Ligesaa over Stalddøren, hvis „Maren" rider Hestene i Stalden. (Thy.)

[1319]

En Mand fra Østfyen fortæller, at da han i sine unge Dage tjente en Gaardmand, og denne om Foraaret skulde begynde Saaningen, blev han paa engang staaende stille, uden at begynde. Han spurgte Manden, hvad der var i Vejen: Aa det er, jeg kan ikke huske, hvad det er jeg skal sige! sagde Manden og vred sig derved. Det har nemlig været Skik i mange Egne, at en bestemt „**Læsning**“ eller Formular fremsagdes, før en vigtig Gjerning blev begyndt.

[1320]

Lyver man en Mands Komme, er han vred, naar han virkelig kommer. (Vestjyll.) Naar en Kvinde lægger et Stykke Tøj sammen, f. Eks. en Dug, og Folderne ikke kommer til at passe, men der bliver for lidt til sidste Fold, da har hun denne Dag sagt en **Logn**, jo mere der mangler, jo større. (Sælland).

[1321]

Mad og Drikke. Naar man sidder til Bords maa man ikke synge. I Vestjylland hedder det: Man vidste ikke af, at Manden var gal, før han gav sig til at synge over Borde. — „Den der er rask til sin Mad er ogsaa rask til sin Gjerning.“ (Vestjyll.) — Naar en taber et Stykke Mad, idet han vil føre det til Munden, er det Tegn paa, at der er en anden, som misunder ham Maden. (Vestjyll., Vestfæll.) — Faaer en Person ved et Gilde to Skeer eller Knive o. s. v foran sig, da er han den første af Selskabet, som derefter skal gjøre Gilde. (Vestfæll., Laaland). — Naar man skjænker af en Flaske for et Mennneske, maa man ikke gribe Flasken nedenfra; thi — saaledes skjænker man for Bødlen! (Sæll.)

[1322]

Kommer en fremmed Person til et Hus i Julen, da maa han ikke gaa igjen, uden at have spist, thi saa „bærer han Julen ud“, d. v. s. der bliver da ikke nogen hel Juleglæde i Huset derefter. (Vestjyll., Vestfæll.)

[1323]

Naar man sidder tilbords og taler om noget Godt, som man selv eller en af sine nærmeste er i Besiddelse af, skal man hver Gang, efter at have nævnt det, banke ganske sagte under Bordpladen og ønske hos sig selv, at det maa vare længe, — ellers er der „noget“, der vil misunde en det og søge at tage det. (Østjyll.)

[1324]
Naar Kaffekjedlen „snurrer" paa Ilden, vil der komme Sladderkjærlinger til Huset. (Nordsæll.) — Drikker man kold Kaffe, bliver man smuk. (Alm. over hele Landet).

[1325]
Naar man drager ud i et vigtigt Ærinde, skal man lægge Mærke til, hvad man først møder. Et Barn eller en Hund er et godt **Møde.** (Vendsyssel). Ligesaa en drukken Mand. (Læsø). Men at møde en gammel Kjærling er ildevarslende, dog skader det ikke, hvis man gaaer hen og kysser hende. (Nordsælland). I Vestjylland hedder det om en gammel Kvinde af ildevarslende Udseende: Hun er ikke god at møde paa fastende Hjærte! Thi hvad man møder fastende, afgjør Dagens Lykke.

[1326]
Møder et Tyende paa Vejen til sin ny Tjeneste først en Kvinde, vil han blive slemt bagtalt i denne Tjeneste. (Nordsæll.) Møder han den, han afløser, faaer han ikke Lykken med sig i Tjenesten, ligesaa hvis han kommer i Tjenesten, før den anden er dragen affted. Dette overholdes endnu. (Vestsæll.)

[1327]
Til **Nadveren** skal man komme fastende, ellers faaer man ikke den sande Velsignelse af Sakramentet. Dette overholdes endnu af de ældre. (Vestjyll.) Et Stykke af det viede Brød fra Nadveren baaret paa sig beskytter mod Forgjørelse. (Vestsæll.) Gamle Karen Smeds siger, at Brødet fra Nadveren er godt for mange Ting; hun har tidt beholdt det i Munden og siden spyttet det ud paa et Tørklæde. Bliver da et Dyr sygt, kan man give det lidt ind af dette Brød, saa kommer det sig. (Nordsæll.) — Et Redskab, f. Eks. en Bøsse, hvori er lagt lidt indviet Brød, kan ikke forgjøres (Vestsæll.). — I mange Egne troer man, det kan hjælpe for legemlig Sygdom og Svaghed at nyde Nadveren; naar et Menneske i lang Tid har gaaet og skrantet, kan man vel endnu høre en eller anden gammel give ham det Raad, som et sidste Middel prøve at gaa til Alters. (Vestjyll., Vendsyssel, Østjyll., Vestsæll., Nordsæll.). — Altervin, d. v. s. Vin, der har staaet paa Alteret eller været i Kalken medens Præsten messede over det, mener man er god for mange Sygdomme[1]). (Vestjyll., Østjyll., Vendsyssel.)

[1]) Det var ønskeligt, om vore Præster toge sig lidt af den herhenhørende Overtro eller i alle Fald traf deres Forholdsregler mod den overtroiske Brug, der endnu drives i mange Egne med Vin fra Alteret.

[1328]
Skjærtorsdag gaa Hekfene til Alters; Vinen spytte de ud over Skulderen, men Oblaten beholde de i Munden for siden at gjøre Ondt med den. (Vestfæll.)

[1329]
Den, der har en haard **Nyfen,** har Lykken med sig og bliver engang rig. (Vestfæll.) — Ønsker et Menneske sig et eller andet og kommer straks efter til at nyse, faaer han sit Ønske opfyldt. (Vestfæll.) — Nyser et Menneske, medens han fortæller et eller andet, er det for Tilhørerne Tegn paa, det han fortæller, er sandt. (Østfyen.) — Kommer et sygt Menneske til at nyse, da dør han ikke denne Sinde. (Vestjyll.)

[1330]
Endnu vil der hos Almuen kunne findes Levninger af gamle hedenske **Offerfikke**[1]). At sætte Grød op paa Stænget til Nissen har været brugt i Nordsælland i enkelte „gamle Gaarde" til den allersenes te Tid. Ligeledes har det flere Steder i Salling været brugt til den nyeste Tid at efterlade Neg paa Marken „til Fuglene", men man mente de Underjordiske.

[1331]
For knap 30 Aar siden døde i Vestsælland en Mand, ved hvem der var en Del særegent, og Folk troede da ogsaa almindelig, at han stod i Forbindelse med de onde Magter. Han havde et Par graa Heste, som han altid paa sine mange og lange Rejser kjørte med. Disse Heste vare heller ikke ganske almindelige Heste, thi naar han som saa ofte i mørke Nætter, kjørte, og maaske ikke var ganske ædru, kom han dog aldrig galt afsted, „Hestene førte ham, hvorhen han vilde". — Hver Juleaften, før der i Gaarden spistes Nadver, tog han en Kurv og gav Konen med Befaling til deri at lægge noget af det bedste, der var i Huset af Fødevarer, Kage, Flæsk, Pølse o. s. v., hvortil han saa selv lagde nogle Penge. Derpaa red han paa en af sine graa Heste hen til en Høj paa hans Mark, red nogle Gange (tre?) omkring Højen og lagde derpaa Fødevarerne paa en stor Sten ved Siden af Højen. Om Morgenen efter var Offeret altid forsvundet, hvad dog min Meddeler[2]) vidste at forklare paa en meget naturlig Maade[3]).

[1]) Jfr. foran Nr. 263—64 og 641. [2]) En Gaardmand fra samme By, der aabenbar ikke var „troende" i den Retning. [3]) Hos flere, som tjendte Manden, har jeg fegt Oplysning om ham; og angaaende denne Ofring stemme deres Beretninger i alt væsentligt overens.

[1332]
En Pige fra Laaland stod og drak Kaffe, og da der kun var en Ubetydelighed tilbage i Koppen, slog hun det ud paa Gulvet: „Det er Husmandsskik!" sagde hun og lo. Jeg spurgte, hvad der mentes dermed. „Ja, det ved jeg ikke", svarede hun, „men det seer man altid Husmænd og Smaafolk gjøre, naar de have drukket enten af et Glas eller en Kop, slaa de det sidste ud paa Gulvet, før de hvælve Koppen, og derfor siger man, naar man gjør det: „Det er Husmandsskik!"" — Her har man en Levning af en gammel hedensk Offerskik[1]), hvoraf findes Spor i flere Egne. Jeg husker som Dreng at have seet samme Skik brugt af Fattigfolk i Vestjylland. En gammel Mand, der gik omkring fra Gaard til Gaard, lod altid, før han drak en Snaps, nogle Draaber falde paa Gulvet; man spurgte ham engang, hvorfor han spildte af Brændevinen, som han dog saa gjerne selv vilde have; han svarede: „Det er for, jeg ikke skal blive misundt, det jeg faaer!" — Han havde altsaa endnu en dunkel Bevidsthed om, at det var et Offer til de underjordiske.

[1333]
Det er godt at bære fundne **Penge** i sin Pengepung, saa kommer man aldrig til at savne. Ligeledes er der Lykke ved altid at bære et fundet Pengestykke hos sig; derfor brugtes i ældre Tid at omdanne en funden Sølvmønt til Urnøgle. (Vestjyll.). — Stjæler man en Torsdag Aften Kl. 12 et Stykke Kirkebly og siden bærer det imellem sine Penge, da ville de formere sig, og man vil ikke komme til at savne (Østjyll.). — Gamle Folk spytte paa modtagne Penge, da kan intet Ondt klæbe ved dem. (Vestfæll.) — Finder man nedgravede Penge, maa man ikke tage dem alle, nogle Skilling skulle blive paa Stedet, ellers vil Aanden, som vogtede Skatten, hævne sig.

(Vestjyll., Østjyll.)

[1334]
„At tillave en Pung, som altid kan holde Penge. Man gjør en Pung af sort Katteskind; derpaa tages tre Enestеskillinger, som man lægger i et Stykke Papir og gaaer en Torsdagnat Kl. 12 til Kirkegaarden og lægger dem under en Ligsten ved Ligets venstre Fod. En anden Torsdagnat Kl. 12 gaaer du atter hen og vender Skillingerne om paa den anden Side; den tredje Torsdagnat gaaer du atter derhen Kl. 12, tager Skillingerne og lægger dem i Pungen; men forvar dem altid i en ren Lomme, hvor ikke andre Ting komme til, saa fattes du

[1]) Leonora Christina Ulfeldts Jammersminde, udg. af S. Birket Smith, 2. Udg. S. 111.

aldrig Penge, naar du behøver dem til Udgifter. Men hver Høstidsaften, nemlig Paaske-, Pindse- og Juleaften, skal du vende din Ryg imod Norden, tage en Skilling af Pungen med din højre Haand og kaste bag over Skuldrene og synge disse Ord: Denne Gave[1]) byder jeg dig, Gud Jode Dache! — Dette maa ingenlunde forsømmes, som ogsaa, at du stiltiende skal gaa til og fra Kirkegaarden, mens Stillingerne passes, ikke se tilbage og ikke svare, om nogen møder dig og taler."[2])

[1335]

Det har i Vestsælland været almindelig Skik, før **Plojningen** begyndte om Foraaret, at lægge Plovkjæppen foran Ploven og bære den derover, saa blev der god Lykke med dette Aars Vækst.

[1336]

Mellem Jul og Nytaar maa intet **gaa rundt.** — Løverdags- og Søndagaften maa Pigerne ikke spinde, saa faa de bulne Fingre. — I et Hus, hvor der er Lig, maa intet gaa rundt. (Laaland). — Ingen maa sy eller spinde om Juleaften, thi da faa de bulne Fingre. (Vestjyll.) — Hvis Kvinderne karte eller spinde om Kyndelmisseaften, kommer der en blodig Haand og sætter sig mod Ruden. (Vendsyssel.) — Løverdagaften og Aftenen før de store Festdage maa ingen spinde[3]); men Snoren skal tages af Rokkehjulet og Rokken om Natten sættes ind mod Væggen med den Side, hvorved den spindende sidder, ellers kommer Fanden og spinder om Natten, men dette Garn bliver der ingen Lykke ved. (Vestsæll.)

[1337]

Intet er det saa stor Synd at spilde, som **Salt** (Vestjyll.). Før en Familie flytter ind i en ny Lejlighed, bringer et Barn lidt Salt og Brød derind; da vil Familien have Lykken med sig, medens den boer der, og aldrig mangle det nødvendige. (Kjøbenh.) — Ligesaa i Vestsælland, naar en Familie flytter ind i et nyt Stuehus. — Naar Mælk laanes ud, gives bort eller sælges, skal der kommes nogle Korn Salt i den, ellers kunne Hekene tage „Nytten"[4]) fra Koerne. (Nordsæll.)

---

[1]) Haandskriftet har: Gang. [2]) Af en „Cyprianus".
[3]) I Østjyll. og Vestsæll. kjendes Fortællingen hos Thiele i Danm. Folkesagn III. 132.
[4]) Oldnordisk: nyt.

[1338]
Et Menneske, der er født med „**Sejersskjorte**“ paa, har altid Lykken med sig i alt, hvad han foretager sig (Vestsæll.). — Bærer et Menneske en „Sejersskjorte“ er han usaarlig for Staal og Bly, — men ikke for en Sølvknap. (Heden ved Roeskilde.) — „Sejersskjorten“ skal følge den i Graven, som er født med den, ellers faaer han ikke Ro. (Vestsæll.)

[1339]
„Du vil da vel ikke **skambyde** mig!“ siger en Handlende fortornet, naar han faaer et lavt Bud paa sine Varer. Naar en Gjenstand er „skambudt“, er der nemlig siden ingen Lykke med den. (Vestjyll.)

[1340]
Paa Heden ved Roeskilde **skyder** man ikke alene Nyaar ud hos Naboerne, som overalt i Landet; men her bruges ogsaa tidlig om Nyaarsmorgen at skyde Nyaar ind, men da gaaer enhver blot uden for sin egen Gaard og skyder.

(1341)
Heksene lægge **Tod** hen paa Veje og Huse, naar de ville paaføre et Menneske en Sygdom; den første, der kommer der over eller under, faaer Sygdommen. (Nordsæll.)

[1342]
„Makkerne“ i **Spil** skulle over Bordet, før Spillet begynder, sætte Tommelfingrene imod hinanden, højre mod venstre og omvendt, da faa de Lykke i Spillet. (Østjyll.) — Det er ikke godt under Spillet at sidde under en Bjælke. (Vestjyll.) — Er man engang i Spil forfulgt af Uheld, skal man kalde en anden til at hjælpe sig, eller ogsaa lade ham et Øjeblik spille sine Kort, det troer man hjælper (Vestjyll.). — Er man i Tvivl om, hvilket Kort af to, man skal beholde, da kan man dreje Kortene elleve Gange „avet“ om hinanden; det Kort, der da ellevte Gang bliver nederst, er det rette. (Nordsæll.) — Man kan ogsaa lægge de to Kort med Kanten uden for Bordpladen og derpaa slaa imod dem med Haanden, det Kort, der da er lettest, flyver længst ind paa Bordet, kastes. Eller man kan lægge Kortene Side om Side og trykke Spidsen af Pege- og Langfinger ned imod dem; det Kort, der hænger fast, er det rette. (Alm. kjendt.) — I ældre Tid var der Folk, som forstod Konsten „at blæse Øjne paa Kort“; de lærte Konsten fra sig mod høj Betaling en Torsdagnat og brugte derved Rav og

Kirkegaardsmuld. (Vestjyll.) — Naar en Person spiser Klørknægt i Fandens Navn, vil han altid siden vinde, hvem han end kommer til at spille med. (Nordsæll.)

[1343]
Er en Person i Tvivl, om han skal gjøre en Ting eller ikke, da kan han tælle paa sine Knapper: skal — skal ikke osv. eller paa samme Maade tælle paa Ruderne i Stuen. (Alm. overalt.) Han kan ogsaa stille sig for Enden af et Bord, sætte en Finger af venstre Haand paa det yderste af Bordpladen, der indtil igjen den tilsvarende Finger af høire Haand, idet han tæller: skal — skal ikke o. s. v. Det Ord, der da falder, idet Bordpladen slipper, er det rette. (Nordsæll.)

[1344]
Stene. — Forstenede Soborrer eller Sopindsvin kaldes i Egnen om Frijsenborg: Spaadæj- eller Spodæjsten, i Horsensegnen: Sebedæjsten, i Østfyen: Span- eller Spaandæjsten, ved Hjørring: Marmorskoer, Marmorssten og af gamle: Marmorshøns, nord for Aalborg: Paradiskoer, i Thy: Kæmpeknapper, i Nordsælland: St. Peders Kjoleknapper, i Vestjylland: Tordensten, i Horns Herred: Tordensten eller Smørlykke, i Vestsælland: Smørsten og i Sydfyen: Smørdier. Overalt knyttes Folketro til disse Stene. — Hvergang Lynilden slaaer ned, kommer en saadan Sten ned fra Skyen, men har man en af disse Stene i Huset, er det beskyttet mod Lynild. (Vestjyll.) — Finder man en Spaadæjsten og altid siden bærer den hos sig, har man god Lykke til siden at finde, hvad der bliver borte (Frijsenborg). — En „Smørlykke" i Huset giver god Lykke til at kjærne Smør, og hvor en saadan findes, er man tillige beskyttet mod Torden. (Horns Herred.) — At finde en „Paradisko" betyder Lykke, i Huset beskytter den Kvæget mod Uheld, og er der noget i Vejen med Smørkjærningen, lægges en saadan Sten i Kjærnen (Vendsyssel). — I Vestsælland sætter man en „Smørsten" i Kjærnestaven eller har den liggende mellem Mælkefadene paa Hylden, da er Smørret og Mælken sikret mod Hekse og Trolde. — I Sydfyen sættes ligeledes en „Smørdi" i Kjærnestaven, naar der ikke kan kjærnes Smør.

[1345]
En gammel Kone i Vestsælland gjemte med stor Omhyggelighed til sin Død en stor „Tordensten" (Flintekile), idet hun mente, at saalænge den var i Huset, kunde hverken Lynild eller anden Ulykke ramme det, og Stenen vilde holde Lykken til

Huset. — Før hun døde, formanede hun sin efterlevende Datter til ligeledes at bevare Stenen.

[1346]
Et „Vættelys" skal lægges i Vuggen eller Svøbet hos det udøbte Barn, da kan Trolden ikke tage Barnet og lægge et „Byttebarn" isteden [1]). (Laaland.) — Naar et Svin faaer „Nawl", en Sygdom hvorved Øjet overdrages med en Hinde, skal et „Vættelys" støbes i en Mørter og indgives Dyret.
(Nordsæll.)

[1347]
En hvid, „glimrende" Sten kaldes i Vendsyssel „Kattebyldsten"; den maa man ikke røre, thi da faaer man „Kattebylder". En hvid Sten kaldes ogsaa paa Sælland: „Katsten".

[1348]
Faaer man Næseblod, kan man standse den ved stiltiende at tage en lille Flintesten op fra Jorden og holde den i lille Finger paa venstre Haand. (Vestjyll.)

[1349]
Tider og Dage. Naar det er Skudaar, have Pigerne Lov til at bejle. (Alm. overalt). Et Skudaar er et uheldigt Aar, da er det ikke godt at begynde en vigtig Gjerning.
(Vestsæll.)

[1350]
Tor (ɔ: Tordmaaned, Marts) med sit Stjæg
lokker Børnene ud ved Væg;
men saa kommer Peer med sin Pig (Kjæp)
og jager dem ind til Ild. (Vestsæll.)

[1351]
Kommer April mild ind, vil den gaa vred ud.
(Himmerland.)

---

[1]) Man har maaske her Forklaringen til Ordet „Vættelys": Lys, der beskytter mod „Vætterne". Andensteds brændes som bekjendt Lys over udøbte Børn.

[1352]
En kold Maj giver et varmt Loguld (o: der bliver en god Høst). (Vestfæll.)

[1353]
Mandag er en uheldig Dag, og Grunden er, at Vorherre ikke velsignede første Dags Skabning og sagde, at alt var saare godt, saaledes som ved de øvrige Dage. (Horns Herred.) — Torsdag anseés sædvanlig ikke for at være nogen heldig Dag, men dog hedder det, at der paa denne Dag maa begyndes paa Høstarbejde, om det skal gaa vel fra Haanden. (Vestfæll.) — Hvad man drømmer om Natten mellem Torsdag og Fredag, skal gaa i Opfyldelse. (Vestjyll.). — Løverdag har altid sit eget Vejr, hedder det i Vestfælland, og det er her Folketro, at Solen i det mindste skinner en Gang hver Løverdag, selv om det kun varer et Øjeblik.

[1354]
Naar det paa Kyndelmissedag blæser saa stærkt, at det kan blæse med et Høknippe, da skal Husbonden ikke være bange for at tage rask til Høet, han kan gjerne gaa oven paa „Høgulvene" og rive ned, thi det giver tidligt Foraar. (Vestjyll.) — Giver det ved Kyndelmissetide stadig Vinter med Snefog, benævnes dette „Kyndelmisse Knude", og det hedder da: Kyndelmisse Knude, skal ryste sine Klude! (Vestfæll.)

[1355]
Peer smider den varme Sten i Vandet, men Povl den kolde. (Vestfæll.)

[1356]
„Gertrud skal sy Bendts Bukser!" siges i Vestfælland, og man mener hermed, at som Vejret er Gjertrudsdag (17 Marts), skal det vedblive til Bendtsdag (21. Marts). Man knytter hertil en Fortælling om, at Gjertrud og Bendt holde Brylluv, men først skal Klædningen være færdig, hvad der tager fem Dage, da bliver der Forandring i Vejret.

[1357]
Regner det paa 40 Ridderes Dag (9. Marts) vil det regne fyrretyve Dage derefter. (Alm. over hele Landet.)

[1358]
Mathis bryder Is, er der nogen, saa brækker han den, er der ingen, da lægger han den! (Vestsæll.)

[1359]
Marie Magdalene sætter Humle paa Tene og Boghvede paa Grene. (Vestsæll.)

[1360]
Den, der sover længe om Morgenen til Syvsoverdag, vil blive søvnig hele Aaret om. (Vestjyll.)

[1361]
Tøj og Klæder. Kommer man en Dag til at trække en Strømpe vrangt paa, bliver man den Dag sørrigfuld og urimelig mod sine Omgivelser. (Vestjyll.) — I Vestsælland er det Tegn paa, at man snart faaer Besøg af en fremmed Person.

[1362]
„Trommerne" (Garnenderne), der blive tilovers, naar en Væv sluttes, skulle brændes, ellers bliver der ingen Lykke ved Tøjet. Hvis onde Mennesker fik fat paa noget af det løvnede fra Vævningen, kunde de nemlig skade Tøjet og de Mennesker, der fik Klæder deraf. (Vestjyll.) — En Kvinde maa ikke tygge paa Traad eller bide en Traad over, — det er noget meget slemt. (Vestsæll.) — Garn eller Traad der spindes „avet om bliver blødest og falder bedst sammen i Væven. (Vestsæll.) — Sidder der af „Nitraadene" i ny Klæder, da er Skræderregningen ikke betalt. (Vestjyll.) — Slaar en Syerskes Traad „Kurrer", da er det Tegn paa, at den, hvis Klæder hun syer paa, er vred. (Vestsæll.)

[1363]
Første Gang et Menneske tager et nyt Stykke Tøj paa, skal han spytte i det, da kan ingen „Forgjørelse" hænge ved Tøjet og overføres paa Mennesket. (Vestjyll., Laaland.) — Naar en Kjole drages paa, skal man altid først stikke højre Arm i Ærmet, ellers har man ingen Lykke med sig, saalænge man har Kjolen paa. (Vestsæll.)

[1364]
Vaskes der Tøj i et Hus mellem Jul og Nyaar, vil der snart blive klædt Lig i Huset. (Laaland.)

[1365]
De gamle mene, at Silke, baaret paa det blotte Legeme, kan døve Slag, og de fortælle ofte om Soldater, der i ældre Tid maatte løbe Spidsrod, at de frelste sig ved at lægge et Silketørklæde under Linnedet [1]). (Vestjyll.)

[1366]
I Egnen om Roeskilde fortælles, at Thyre Boloxe, Moderen til Roverne i Borgevejle Skov, kunde gjøre sig **ufynlig**; hun havde nemlig dræbt en frugtsommelig Kvinde og spist Barnets Hjærte. Samme Sagn i Vestjylland om den bekjendte Langemargrethe.

[1367]
Vand. I Stillinge ved Slagelse er en hellig Kilde, hvor der endnu om Midsommer holdes Kildemarked, og de besøgende drikke af Vandet. I ældre Tid — og undertiden endnu — havde Fattigfolk i denne Egn sædvanlig en Lerdunk med Kildevand herfra staaende i Huset Aaret om, og naar et Menneske i Huset blev sygt, fik det lidt heraf. — I Kragerup Sogn var en anden Kilde, Stenmosekilde, der nu er udtørret; herfra hentede Pigerne om St. Hansaften Vand, der ligeledes gjemtes i Husene Aaret om. Kildevand var især godt for „Jægt“ (Gigt) og „Feber“. — Østjylland har endnu mangen „helle Kjald“; det er gammel Stik i Aarhus om Voldborgaften at vandre ud og drikke af St. Nicolaj Kilde syd for Byen.

[1368]
Lille Juledag maa saa meget Vand bæres ind i Huset, at det kan slaa til i de følgende to Helligdage; thi hvis et Menneske da bærer Vand ind, vil han dø før næste Jul. (Helgenæs.) — Det Vand hvori et Barn efter Fødselen første Gang vaskes, skal hældes ud paa Grønsværr, ellers er Barnet siden udsat for at faa Utøj. (Vestjyll.) — Hvis en Pige lader „Karvandet“ (Vand, hvori der „vaskes op“) koge, bliver hun ikke gift det første Aar derefter. (Nordfæll.) — Vand, der har været brugt til Lysestøbning, maa intet Dyr faa at drikke, da dør det. (Vestjyll.) — Vandet, hvoraf der skal brygges, maa ikke kaldes Vand, men det skal benævnes: Løw [2]), ellers bliver der ikke Held med Brygningen. (Vestfæll.)

[1369]
Naar Søen er i et stærkt Oprør, kommer altid ni Bølger, den ene større end den anden efter hverandre ind mod Land;

[1]) Jfr. Annal f. nord. Oldkyndighed 1863, S. 158.
[2]) Thiele, Danm. Folkesagn III, 225 har ved en Trykfejl (?) faaet Løn.

derpaa følger gjærne et lille Ophold, som de Skibbrudne maa benytte, for at komme i Land [1]). (Vestjyll.)

[1370]
Vejrlig. Søndagsvejr til Messe er Mandagsvejr tilvisse. (Vestsæll.)

[1371]
Naar Grøden om Aftenen spises rent af Fadet, bliver det godt Vejr den følgende Dag. (Vestjyll., Fyen.)

[1372]
Naar Fluerne stikker haardt, vil det snart regne. (Nordsæll.) — Slaar det Bobler i Vandet, naar det regner, bliver Regnvejret langvarigt. (Vestjyll.) — „Naar det regner og Solen skinner, kommer der en Skræder i Himmerig" [2]) (Vestjyll.)

[1373]
Det er ikke godt at gaa ud til et vigtigt Foretagende, naar det er Østenvind. (Thy.) — Naar det paa Søen giver Vindstille, kan man igjen „fløjte Vinden til sig." Skipperen gaaer da fra Masten stadig fløjtende hen ad den Kant, hvorfra han vil have Vind; men idet han gaaer tilbage, maa han ikke fløjte. Saaledes bliver han ved, og imellem hver Vandring han gjør, banker han paa Masten. — Dette forsøges endnu ofte af vore Søfolk. (Bornholm o. fl. St.)

[1374]
Saa mange Taagedage der er mellem Jul og Kyndelmisse, lige saa mange „Fogdage" bliver der efter Kyndelmisse. (Vestsæll.)

---

[1]) Jfr. en lignende Folketro paa Island om ni Dødsfoer (násjóir), som reise sig paa Havet, naar Skibe skulle forgaa. Islenzkar þjódsögur I, 660.

[2]) En Skræder og en fejg Karl er efter Folketraditionen ensbetydende. „Han har ikke mere Mod, end halvanden Skræder!" hedder det i Vestjylland. — Meningen af ovenstaaende er da: Saa sjælden som det regner med Solskin, saa sjælden kommer en fejg Kryster i Himmerig (Valhal?) — Skræderne foragtes efter den nordiske Tankegang, fordi de udføre Kvindegjerning.

[1375]
Som Træernes Grene i Julen bugne af Rim, skal Kornet i det følgende Aar bugne af Kjærne. (Vestfæll.) I Vestjylland hedder det: Rimer det saa stærkt i „gamle Jul“, at Træerne bugne, vil Kornet komme til at bugne ligedan i det ny Aar. „Gamle Jul“ er Julefesten før Nyaar, med Nyaarsaften begynder „den ny Jul“ („æ nøj Yul“). I Vestfælland siges: Man skal leve saaledes i „den første Jul“, at man ogsaa har noget til „den anden Jul“, og ofte disputeres der blandt de gamle om, hvilken der er mest hellig, enten første eller anden Jul; — det er sandsynligvis den kristelige og den gamle hedenske Julefest, som her endnu kæmpe om Forrangen.

[1376]
Naar Dagene længes, da Vinteren strænges. (Vestfæll.) — Blive Istappene ved Tagskjægt lange om Vinteren, da bliver Høvret langt til Sommer. (Vestfæll.) — Tager Frosten paa en Gang haardt fat, vil den snart „knække Halsen“, d. v. s. den bliver ikke langvarig. (Vestjyll.)

[1377]
Skinner Solen paa Povelsdag blot saa længe, at en Ryter kan sadle sin Hest, bliver der ikke Krig i Landet i det følgende Aar. De gamle forsømme aldrig at se her efter. (Vestjyll.)

[1378]
Verdenshjørnerne. Baade i Jylland og paa Sælland er Hovedindgangen til Stuehuset i de fleste ældre Gaarde fra Syd, og Længen har Retning i Øst og Vest; kun er der den Forskjel, at i Jylland er Stuehuset oftest den sydligste Længe, medens det paa Sælland er den nordligste, og her bliver Indgangen altsaa fra Gaardspladsen. I visse Egne af Sverig har det været Folketro, at der ikke er Lykke i et Hus, som vender i Nord og Syd[1]), og heri maa sagtens Forklaringen søges til denne Særegenhed ved den ældre Byggemaade[2]).

[1379]
Ønsker. Naar en Jæger gaaer ud, maa man ikke ønske ham: God Lykke! thi da skyder han intet. (Østjyll.) Heller

[1]) Westerdahl, Svenska Almogens Seder, S. 26.
[2]) Syd er Lykkes Hjem, Nord de onde Aanders Opholdssted (Jfr. foran Nr. 1330). Indgangen til Hels Bolig vendte mod Nord, men derimod hedder det i Rigsmaal: Imod Senden vendte Døren (i Jarlens Hus).

ikke maa man, idet man tager Afsked med en Sømand, ønske ham: Lykkelig Rejse, kom snart igjen! thi da faar han Uheld paa Rejsen. (Nordsæll.)

[1380] **Morkets Verden.**

Det har været en almindelig Forestilling blandt den jydske Almue, at **Bussemanden,** Børnenes Skræk, havde sit Opholdssted i Brønden. „Kom it te Kjalden, der e Bussemand nede!" hedder det til Børnene. (Hads Herred, o. fl. St.)

[1381]

„Han er saa ræd for det, som **Fanden** for Korset." (Vestjyll.) — „Nu er Fanden los, eller ogsaa Lænkerne ere for lange!" siges i Vestjyll., naar noget gaar rigtig galt. — „Kjøbere og Sælgere har Vorherre skabt, men Fanden skabte Mægler!" (Vestjyll.) — „Fanden vidste ikke hvad Helvede var, før han blev gift, da fik han det at vide!" (Vestsæll.) — „Æ Dowl lier aalti, nær de goer ild!" (Vestjyll.) — „Fanden har alle Steder Wrinde, han figer sommetider ind ad Kirkedøren." (Vestjyll.)

[1382]

Fløjter man om Aftenen, da staar Fanden bag ved og griner. (Vestjyll.) — Man maa ikke „hvisle" om Aftenen, thi da danser Fanden paa Taget (efter Musikken). (Horns Herred.) — „Naar man snakker om Fanden, da kommer han." Eller: „Naar man taler om Fanden er han nærmest." (Vestjyll.) — „Du behøver ikke at raabe saa højt paa ham, for han er vist ikke saa langt borte." (Vestjyll., til et Menneske, der idelig bander.)

[1383]

Naar et Menneske „slænger" sine Arme af Kulde, da leer Fanden, thi han tror da, at dette Menneske vil dræbe sig selv. (Østjyll.) — Kommer et Menneske til at skære Brød for bart Bryst, da leer Fanden, thi han haaber da, at han skal dræbe sig, og saa hører han ham til. (Vestjyll.)

(1384)

Naar Smeden om Aftenen holder op at arbejde, stikker han „Fyrspyddet ind i Mundingen af Blæsebælgen og lægger „Es-

kosten" over Kors derover. Det maa ikke forsømmes, thi ellers kommer Fanden og smeder om Natten. — Hammeren maa heller ikke ligge paa Ambolten om Natten, thi da smeder Fanden med den, og siden er der da ikke megen Lykke ved, hvad der smedes med den. (Nordsæll.)

[1385]

Hvis en Kvinde under Fødselssmerterne paakalder den Ondes Hjælp, vil Smerten lindres; men føder hun en Dreng bliver han Varulv, og føder hun et Pigebarn, bliver hun Mare. (Horns Herred.)

[1386]

I ældre Tider skal det have været Skik i Kjøbenhavn, at Vægteren paa Nicolaj Taarn, raabte Klokkeslettet ud for hver Time; han maatte da vogte sig for om Midnat at udraabe Klokkeslettet mod Øst, thi da kom Fanden bag paa ham og puffede ham ud af Lydhullet. (Kjøbenh.)

[1387]

Naar det sneer og Solen skinner, har Fandens Oldemoer sit Lærred paa Bleg. (Østfyen.)

[1388]

Forskrivelser. Vil et Menneske indgaa Pagt med den Onde, tager han Kirkebly i Lommen og gaar tre Torsdag Aftener efter hinanden Kl. 12 op til Kirken. Hver Aften løber han nøgen[1]) tre Gange „avet" om Kirken, og hver Gang han kommer forbi Kirkedøren, sløjter han ind ad Nøglehullet; paa tredie Torsdagaften kommer saa den Onde og forskriver ham sin Betingelse, samt sætter et Sted paa hans Legeme et rødt Mærke, hvoraf kan sees, at han hører ham til. (Vestsæll.)

[1389]

Frimurerne. Det mystiske Halvmørke, hvormed Frimurerne omgive sig, har gjort, at Almuen i alle Egne af Landet lige til denne Dag have antaget, at det at være Frimurer og at for-

---

[1]) En oplyst og troværdig Bondemand i Vestsælland har fortalt mig, at han engang for omtrent 20 Aar siden, sent om Natten kom forbi Kirken i Sognet, og han saa da et Menneske ganske nøgen løbe flere Gange „avet" om Kirken. Han vidste Personens Navn og var overbevist om, at der her forelaa et Forsøg paa for Penge at forskrive sig til den Onde.

skrive sig til Djævelen var et og det samme. — Forskrivelsen skeer dog ikke til den Onde selv, men til Formanden for Lavget. Denne stikker et Hul paa Synderens Finger og med Blodet tegner han et Billede af ham paa Væggen. Den, der forskriver sig, sværger derpaa ikke at røbe Hemmelighederne, og lover ikke at at ødsle alt for galt med Penge. Hvis han siden bryder de indgaaede Forpligtelser, kan Formanden straks se det, thi da vil Billedet paa Væggen falme, og han behøver da kun at stikke et Spyd i Billedet, for at dræbe den mensvorne. (Vestsæll.) — En Karl i Nordsælland var dog saa snild, fortæller man, at han istedenfor sit eget Blod, gav Formanden Bukkeblod, „der ikke skal kunne kjendes fra Menneskeblod." Siden brød han sine Løfter; men — en Dag, han kom hjem, fandt han ogsaa Bukken død! — Almuen i Kjøbenhavn fortæller, at man om Natten kan høre Frimurerne banke og hamre i Frimurerlogen, — her er nemlig „den forte Skole," som de vordende Medlemmer af Lavget maa gjennemgaa.

[1390]

Gjengangere. I vort Aarhundrede er der ingen Gjengangere eller Spøgelser, thi kun i Aarhundreder af ulige Tal have de Lov til at vise sig. Naar vi skrive 1900, begynde de igjen.
(Nersø, Vestsæll.)

[1391]

Har et Menneske uden at vide det et Klædningsstykke „vrangt" paa, da kan han se Spøgelser og alskens overnaturligt, som færdes om Natten. Gaar et Menneske vild om Natten, og blændes af overnaturlige Magter, skal han tage et Klædningsstykke af, vende det og igjen tage det paa, da kan han ikke forblændes. — Ved at se under sin venstre Arm kan man se alt overnaturligt, som færdes om Natten. — Om Aftenen skal man gaa paa høire Side af Vejen, da maa alt overnaturligt vige til Side og har ingen Magt til at skade. — Man maa vogte sig for at tale til et Gjenfærd: En Pige mødte en mørk Aften en Skikkelse i sid Kappe paa Vej; hun hilste Godaften, men Skikkelsen hilste ikke igjen. „Da var det Pokker til Storagtighed, kan det Menneske ikke hilse igjen!" udbrød hun og vendte sig om, men da stod Skikkelsen og saa paa hende, slog Kappen til Side og var da indenfor som den gloende Lue. Hun forstod da, hvad hun havde for sig, skyndte sig af Sted og kom ogsaa lykkelig hjem. (Vestsæll.) — Ved Juletid er det især galt med Spøgeri; thi da ere de Døde ude paa Vandring, og kommer man da kjørende sent om Aftenen, kan det træffe sig, at Vognen bliver saa tung, at Hestene knap kunne trække den. Da skal Kusken staa

af, tage det nærmer Baghjul af Vognen og sige: Staa af og løb under! saa maa Gjengangeren staa af og løbe under Vognakslen, til Vognen standser. (Nordsæll.)

[1392]

Har man en Aften seet noget overnaturligt, maa man ikke komme ind til Lys, thi da bliver man heftig syg. (Vestjyll.) Heller ikke maa man fortælle om, hvad man har seet, før efter man har sovet[1]). (Nordsæll.)

[1393]

Hekse og Hekseri. Om Skjærtorsdag Aften skal alt Oyntøjet i Hus, da ellers Heksene tage det og ride paa, og det bringer Uheld efter sig, naar det siden bruges. Ingen Potter eller Gryder maa staa uden for Huset, thi dem tager Heksene paa Hovedet. — Samme Aften sættes en Økse i Møddingen, for at Heksene ikke skulle tage Kraften af Gjødningen. (Vestsæll.)

[1394]

Naar man møder en Heks, skal man sørge for at komme til at hilse først paa hende, da kan hun ikke gjøre nogen Skade. — I Østjyen levede for omtrent 30 Aar tilbage en stakkels gammel tunghør Kone, som man troede kunde hekse. Hun var bleven saa vant til, at Folk raabte: Goddag! længe forend de kom hende nær, og derfor gjorde hun ligesaa, da hun ikke anede Grunden til deres Høflighed, og saaledes kom hun ofte til at hilse først, hvad endmere bidrog til at forøge Troen paa, at hun var en Heks.

[1395]

Der er forskjellige Kjendetegn paa en Heks. — Kommer en fremmed Kvinde tilgaarde, medens Folkene sidde tilbords, og man tror hun er en Heks, da kan man faa Vished derfor ved at vende Brødet paa Bordet om paa „Overrinden" (den øverste Brødskorpe). Hun kan da ikke, om hun er en Heks, komme ud af Stuen, før Brødet igjen bliver vendt. — Heksen, fortæller man, gaar da gjerne hen til Bordet, roser Brødet og faar saaledes Lejlighed til at vende det. (Vestjyll.) — Gaar en Person ud af et Hus og hilser til Afsted med den i ældre Tid almindelige Hilsen: Gud i Vold! og man saa svarer, som Skik var: Gud være med dig! da kan samme Menneske, hvis det er en

[1]) For faa Aar tilbage gik en Tyv om Aftenen ind i Vejby Kirke (Nordsæll.) og var saa drisstig at tænde Lys derinde. Flere Personer saa Lyset i Kirken, men turde ikke omtale det, før næste Morgen, da de antoge det for Spøgeri!

Heks, der har forskrevet sig til den Onde, ikke gaa, uden først at have vekslet endnu nogle Ord med dem, han tager Afsked med. (Vestjyll.) — „En Heks kan ikke dø, før der kommer en Glød under hende," siges i Thy. — Ved Roskilde siges, at der skal lægges Ild i hendes ene Træsko og sættes under hendes Seng, ellers kan hun ikke dø.

[1396]

Hekkeforfølgelser foregaa desværre endnu i vore Dage. Der er i Vest- og Midtjylland maaske knap et eneste Sogn, hvor ikke flere Personer beskyldes for at kunne hekse og skade baade Folk og Kreaturer ved hemmelige Konster. Ja, jeg kunde nævne Sogne, hvor 4—5 Familier maa bære Heksenavnet som hørende til „æ Troldslaw", og det er ikke en enkelt, der saaledes brændemærkes, nej, Led efter Led forfølges de af den samme Mistro og der kan vises Eksempler paa, at en hæderlig Familie af denne Grund har søgt sig et nyt Hjem i en fjærn Egn, hvortil Rygtet ikke kunde følge dem. Det er ingenlunde altid fattige Slægter, dette Kors hviler paa, ofte rammer det paa Gaardmandsfamilier. — Har en Heks forgjort et Menneske, kan han blive kureret og Hekse blive gjort uskadelig, hvis han kaster Ild paa hende, saa hun bliver forbrændt [1]). (Vestjyll.) — Slaas en Heks i Ansigtet, saa hendes Blod kommer for Lyset, taber hun derved sin Magt [2]). (Vestjyll.) — Naar et Menneske tror sig at være forgjort af en Heks, skal han „skylde" hende rent ud, sige hende rent ud, at hun har gjort det, da har hun fremtidig ingen Magt. (Vestjyll., Østjyll).

[1397]

Heksenes Rejse foregaar i Vestjylland til Bloksbjærg eller „Brestien" (o: Bredesten) i Norge; Skikken at brænde Blus paa Højene kjendes ikke her. Paa samme Aften foregaar Rejsen paa Fyen og Laaland, i Nakskovegnen kaldes St. Hansaften endnu Midsommeraften. I Østjylland rejse Heksene til „Troms Kjærk" (Trondhjems Domkirke?) om Voldborgaften, og her brændes da Blus paa Højene. De sællandske Hekse rejse ogsaa til Troms Kirke, men ligesom i Sverig foregaar det om Skjærtorsdagaften. Om St. Hansaften brændes Blus. — Om Voldborgaften, naar „Gaajilden" er tændt, skal man tage en Harve og rejse op paa en Korsvej med Tænderne ud ad. Kryber en

[1]) Det er ikke mange Aar siden, at dette Middel blev anvendt mod en gammel Kone i Egnen ved Lemvig; saavidt vides blev dog Manden, der forøvede Misgjerningen, dømt og straffet.

[2]) Ligesom det foregaaende har dette til den nyeste Tid givet Anledning til mangen Voldsgjerning.

Person da der ind under, vil han kunne se Hekſene tage afsted til „Troms Kjærk"; men han maa vel passe at holde sig skjult under Harven, thi alt, hvad der kommer udenfor, bliver „maatlet" (knust). (Hads Herred.) — En Pige, der tjente hos en Heks, skulde engang følge sin Madmoder paa Kosteskaft til Troms Kirke. Hekſen havde formanet Pigen ikke at sige noget, medens Farten varede og frem for alt ikke nævne Vorherres Navn; men da de vare komne højt op over en Skov, og Pigen vilde se ned, blev hun forskrækket og udbrød: Herre Jesu Moder, hvor jeg dog er højt oppe! Da faldt hun ned og blev hængende i Toppen af et Træ. Rejsen blev der ikke noget af. (Vestsjæll.) — En Heks kom engang paa sin Fart til at røre ved Spiret af et Kirketaarn, og da faldt hun ned, thi hun havde rørt ved det Hellige." (Heden ved Roeskilde.) — Skjærtorsdagaften maa intet Menneske gaa i Seng uden at tage en Kniv med sig; thi ellers kunne Hekſene tage ham at ride paa. Det er dog saaledes at forstaa, at Hekſene lade Menneskets Legeme blive, hvor det er, — kun „Livet" tage de og iføre anden Skikkelse, medens Legemet ligger som dødt. — Gamle Folk kunne fortælle om flere, der saaledes have været redne af Hekſe og som Følge deraf været svage lang Tid efter. De have kunnet mærke, Hekſen kom til deres Seng og rystede med Bidselen, men hverken været i Stand til at røre Haand eller Fod. (Heden ved Roeskilde.)

[1398]

En rigtig gammel Heks lærer aldrig sin Konst fra sig, før hun ved, at hun ikke har langt tilbage; thi naar hun lærer en anden, hvad hun kan, der et forbi med hendes egen Magt. Det er da sædvanligt en ung Pige, hun vælger til sin Efterfølgerske. Naar denne har lært noget af det almindeligste, maa hun forskrive sig til den Onde, om hun vil vide mere. Naar dette skal gaa for sig, lægger Hekſen sin højre Haand paa Pigens Hoved og den venstre under hendes venstre Fod[1]), og i denne Stilling maa Pigen da paakalde den Onde og derefter fremsige „en Ramse", hvoraf Meningen er, at hun giver sig til ham. — Da en Pige var kommen saa vidt at hun skulde fremsige „Ramsen", som Hekſen forelagde hende, udbrød hun: Nej, Jesu bevare os, det kan jeg da ikke sige! og da var det forbi, hun kunde ikke lære mere. (Vestsjæll.)

[1399]

Skal en Smed gjøre der Konststykke at slaa Øjet ud paa en Tyv, da maa han tre Torsdage i Træk staa op ved Midnats-

[1]) J. F. Fenger, Det nygræske Folk og Sprog S. 22 siger, at det i Grækenland er Folketro, at en Troldmand kan lade en anden se, hvad han seer, ved at denne træder paa hans Fod.

tid og smede et Sværd paa Ambolten, til det bliver gloende. Den tredie Torsdag tegner han med Kridt Tyvens Øje paa Stolpen og slaaer Sømmet deri i den Ondes Navn, saa mister Tyven i samme Time sit halve Syn. (Vestsæll.) — Er noget stjaalet og Tyven ikke kan opdages, bruger man „at lade Soldet gaa" eller, som det ogsaa hedder: „at lade Soldet hente Tyven." For at dette kan udføres maa først tre Ting skaffes til Veje, nemlig et arvet Sold, en arvet Uldsaks og et Stykke arvet Sølv, f. Eks. en Mønt, en Sølvske eller lignende. Ind i Soldets „Stemmel" (Trægjord) stikkes Spidsene af Saksen, og to af Gaardens Folk udvælges da til at holde Soldet. Fra hver sin Side stikke de to deres højre Pegefinger ind i Saksens Øje, saa Soldet frit kan svinge til begge Sider, og det arvede Sølv lægges forneden i Soldet. Forkarlen eller maaske endog Husbonden selv stiller sig midt for Soldet og nævner først sit eget Navn med Tilføjelse: Han har stjaalet N. N., som blev borte N. N. Dag. Derpaa nævnes ligeledes alle de andre Karle og Piger paa Gaarden, og have alle bestaaet Prøven, nævnes Daglejer, eller hvem anden man kan tro til det. Den, ved hvis Navn Soldet kommer til at svinge eller røre sig, er Tyven! — Saaledes har denne besynderlige Prøve været gjort af Folkene paa Herregaarde i Vestjylland for ikke 20 Aar siden. — Kan en Tyv med det stjaalne komme over tre rindende Vand, før Tyveriet opdages, da har ingen i sin Magt at vise det igjen.

(Horns Herred.)

[1400]

Helhesten. Dengang Kirkerne bleve byggede, satte Troldfolket sig derimod af al Magt, og mange Steder ødelagde de Kirkebygningerne; men da begravede man et levende Dyr paa det Sted, hvor Kirken skulde bygges, saa formaaede det Onde intet mod Kirken. Somme Steder var det en Hest, der blev begraven, og den blev da til Helhest, som har den Bestilling at være ad, naar nogen skal dø; andre Steder begravede man et Lam, og saaledes fremkom „Kirkelammet", der har samme Bestilling. I Rødgen er der nu et „Kirkelam"; det er der mange der har seet, for det viser sig altid før nogen skal dø.

(Østjyll.)

[1401]

Høje. Hører der en Kæmpehøj til en Gaard, da troer man sædvanlig, at det ikke vil gaa den Ejer godt, som jævner Højen. Denne Tro har været af den største Betydning for Bevarelsen af Højene til Nutiden, og endnu i vor Tid er samme Tro flere Steder stærk nok til at værne om en eller anden Høj, der ellers blev jævnet med Jorden. (Vestsæll., Østjyll. o. fl. St.)

— Ikke saa sjælden findes paa eller ved en Høj en Hvidtjørn, som heller ikke maa røres, jo der kan vises Eksempler paa, at Højen er bleven sløjfet, men Tjørnen har faaet Lov at staa. — „Den megen Torden i de sidste Aar har fordrevet Bakkefolket fra Højene." (Nordsæll.)

[1402]

Laakkemanden. Naar Luften tæt over Jorden i stærk Varme ligesom er i en sittrende Bevægelse, hedder det paa den vestjydske Hede: Æ Laakkemand drywe me si Gjærrer! (ɔ: Lokemanden (Loke?) driver med sine Geder.)

[1403]

Maren. Man kan fange Maren, hvis man kan komme til at kaste et Sold over en Person, idet han rides af Maren. — Maren kan ikke undflyr, medmindre den kan tælle Hullerne i Soldet, men det kan den ikke, thi den kan ikke komme over 3, det er et helligt Tal. (Horns Herred.) — Der maa aldrig i en Gaard være to Porte eller Døre lige over for hinanden, thi saa kommer Maren om Helligtrekongersaften ridende der igjennem, og det er noget meget slemt. (Laaland.)

[1404]

Mosekonen. Naar der om Sommeraftener opstige Dampe over Kjær og Enge, siges, at Mosekonen brygger; det er Tegn paa varmt Vejr den følgende Dag. (Vestjyll., Vestsæll.)

[1405]

Natravnen er en Sjæl, som ikke har fundet Hvile. Hver Aften efter Solnedgang kommer den flyvende, og den ligner nærmest en „Vagre" af en Vogn (det bagerste af en Undervogn uden Hjul). I Midten af den er et Hul, og kommer et Menneske til at se der op igjennem, er han fortabt. (Lemvigsegnen.) — I Vestsælland hedder det ligeledes, at Natravnen ligner „en halv Vognre." Naar man efter Solnedgang hører det suse stærkt i Trætoppene ved Husene, er det Vindpust fra Natravnens Vinger. Dens Skrig lyder: Vaw—Vaw! og man skal ikke drille den ved at efterligne dens Skrig, thi da slaaer den ned paa Hovedet af en, dog kan man gjøre det uden Fare, hvis man tager en stærk Jærngryde paa Hovedet! — En gammel Kone fortæller, at i hendes Ungdom viste man et stort Hul i en Hovmark nord for Slagelse. Der boede Natravnen, hver Aften fløj den herfra mod Syd, men før Dag var den altid tilbage.

[1406]

Skiftinge. Saalænge et Barn ikke er døbt, skal der sættes en Naal i dets Hue og en oplukket Saks (ɔ: et Kors) i Sengestokken, saa kan det ikke forbyttes af Troldfolket. (Vestsæll.) — En Skifting kan kjendes paa, at den er ond af Sind og glæder sig, naar det gaaer rigtig galt og omvendt, som voksen lærer den aldrig at tale rigtig, men bliver den arrig, da „skræmmer" den (skriger, hvæser og gjør underlige Fagter). Heller ikke kan den lære at udrette noget, men bliver bestandig en Tosse. (Langeland.) — For at blive fri for en Skifting, er det bedst at grave den ned i Jorden, dog saaledes, at den ikke skades, og lade som man vil pløje over den, saa kommer nok dens Moder med det forbyttede Barn og henter sin egen Vantrivning. (Langeland). — Frygter man, at et Barn er et „Byttebarn", skal man gjøre Ovnen gloende og lade, som man vil kaste Barnet derind, da vil Moderen indsinde sig og bringe det stjaalne Barn med. (Laaland.)

[1407]

Tyrken. Der er mange Slags Tyrker, sige de gamle; der er baade „Hundetyrker" og „Tryntyrker." Hundetyrken har et Hoved som en Hund, og Tryntyrken som et Svin. Den sidste er den værste, thi han lever af Menneskekjød. (Salling.)

[1408]

Underjordiske og Undervætter. Bliver et Barn diet paa Bryster og Fingerspidser af de Underjordiske, da skal Moderen smøre Barnet med Hvidløgsaft paa Bryst og Fingre, da kunne de ikke røre Barnet, thi Hvidløg er kraftig mod Trolde. (Vestsæll.) — Der er nogle Væsener, som kaldes „Vætter" eller „Undervætter"[1]); de ere slemme til at bi Børn, selv om disse ere døbte. For at forhindre Undervætterne fra om Natten at komme ind i Værelset til Barnet, skulle alle Aabninger og Huller stoppes og Barnets Ble hænges over Døren. (Vestjyll.)[2])

[1409]

Varsel. Der er ligesaa godt „Waarstaand" (Forvarsel) for Dyr som for Mennesker, der skal dø. (Hoven, Vestjyll.)

---

[1]) Navnet kommer ikke af „ond", da Udtalen saa vilde være en anden, men af under; altsaa Vætterne under Jorden = Underjordiske.

[2]) Dette Raad siges at være givet af en omrejsende norsk Kone.

[1410]

Varulv. En Mand der er Varulv, ved ikke selv deraf. Varulven løber altid paa tre Ben og rækker det fjerde tilbage; den angriber kun Kvinder, især frugtsommelige, men har en saadan Kvinde et Drengebarn hos sig, hvor lille det end er, da kan Varulven ikke skade hende. — Slaaer man en Varulv med en Greb, hvorpaa der er tre „Flæne", eller med en anden Gjenstand, der er delt i tre, da kan den ingen Skade gjøre, thi det onde kan ikke tælle tre, der er et helligt Tal. (Vestsæll.)

[1411] **Verdens Ende.**

Sybille har sagt, at naar Verdens Ende stunder til, skal det være et Tegn for alle de gudfrygtige, at Kjærnen vender sig i Æblet og viser, (naar Æblet hænger paa Træet), med sin spidse Ende ned mod Jorden, og ikke som for opad. Men førend dette skeer, skal det gaa saa langt tilbage med Menneskeslægten, at to fuldvoksne Mænd kunne staa sammen i en Træsko og tærske Korn. (Vestjyll.)

[1412]

Det er en gammel Spaadom, at Verden skal forgaa, naar der kommer tre Ottetal i Aarstallet. (Østjyll.)

[1413]

Naar der en Gang kommer fire Tordener op, en fra hvert Verdenshjørne, da skal Verden forgaa, idet de mødes.

(Østjyll.)

Anmærkninger.[1])

Nr. 1. Fortalt for mange Aar tilbage af en vestjydsk „Spindepige", Sidsel (fra Holmsland?). — Dette Eventyr er ogsaa kjendt i Vestsælland, men i en lidt anden Skikkelse. Jfr. Asbjørsen, Norske Folke-Eventyr (ny Samling) Nr. 79: Askeladden og de gode Hjælpere. 2. Fortalt 1863 af Højskoleelev Johansen fra Mors. 3. Lærer P. Houlind, Hou ved Lemvig. 4. Optegnet af Lærer Olsen fra Navr o. fl. 5—10. Meddelt af samme. 11. Alm. Sagn i Vestjyll. 12. Gaardmand A. Nistrup, Staby. 13. En Bondekone i Lystbek. 14. Anders Nistrup, Staby. 15. N. Holmager, Stadil. 16—18. Min Bedstefader Kristen Kamp. 19—27 mundtlig af forskjellige. 28—31 Kristen Kamp, Stadil, † 1857, 94 Aar gammel. 32—34 mundtlig af forskjellige. 35. Ane Thuesdatter, Thorsted. 36 mundtlig. 37—41 Elev J. Kr. Kristensen fra Hoven. 42 Elev J. Kr. Kristensen fra Hoven; „Prædikenen" 1863 fra Elev Mikkel Hansen. 43 Elev Petersen 1863 fra Egnen om Sunds. 44 Karen Kamp, Stadil. 45. Elev Peder Jakobsen fra Hallund. 46 Kand. Leegaard o. fl. 47 J. Nørgaard, Ronbjærg. 48 Elev L. Kilerich, Navr. 49—52 mundtlig af forskjellige. 53 Gmd. J. Norespp, Thorsted, o. fl. 54—56, 60—63 Fru Marie Møller, Kjøbenh., født ved Viborg. 70 Elev Søren Mikkelsen, Olgod. 56—59, 64—69 og 71—74 af forskjellige. 75 Fru M. Møller, Kjøbenh. 76 Lærer Thiesen, Farre. 77—78 P. Houlind. 79 Elev K. Bjærg, Husby. 80 og 92 Elev J. Kr. Kristensen. 81—83 Kand. Leegaard. 84—88 Lærer Rasmussen fra Orting. 89—91 Lærer Sørensen, Oense. 93. Elev Th. Nielsen, Raasted. 94—95 Elev Kr. Hansen, Hallund. 96. Den gamle, blinde Kristen Gartner, Skjottrup ved Lokken. Optegnet af Lærer L. Olsen, Furreby. Begyndelsen om de urimelige Brødre er efter Fortælling af J. Kr. Povlsen fra samme Egn. 97 P. Houlind, ved en Fejltagelse er her første Persons Stedord bleven **a** istedenfor **æ**. 98—105 Elev P. Jakobsen. 106—107 Kristen Gartner, Skjøttrup. 108 Elev O. Hansen. 109—269 mundtlig fra mange forskjellige. 270 Elev

[1]) Hvor der ikke foran Navnet staaer „optegnet af", har jeg modtaget det omtalte i mundtlig Form.

Ane Hansen, Ouro. 271 Friskolelærer Jens Hansen, Broby. 272 Elev Birthe Kirstine Johansen, Tjørnelunde. 273—277 mundtlig af forskjellige. 279 Boghandler Kousgaard, Kjøbenh. 280—282 Boelsmand Jørgensen, Flodstrup. 283—286 Boelsmand A. Jørgensen, Gudum ved Slagelse, født paa Langeland. 287 Elev Kr. Hansen, Rersø. 289 Elev Jakob Jensen, Kongshøj. 290 Mad. Larsen, Nordrup. 291—95 P. Houlind o. fl. 296—297 Elev Katrine Mollerup, Vivild. 298 Elev J. Kr. Kristensen o. fl. 299 Lærer Mikkelsen, Svostrup. 301—10 Lærer Lassen, Tovstrup. 311 Afd. Landsthingsmand Schøler, Hammel. 312 Elev Chr. Bech, Skaarup. 313—314 Lærer Sørensen, Oense. 315 Elev J. K. Kristensen. 316 Lærer Vinter, Voldby. 317—358 mundtlig af mange forskjellige. (334—335 fra Lærer J. Chr. Jeppe, Aalstrup, efter en gammel Bonde fra Orting.) 359 Gamle Rasmus Drejer, Boeslunde, meddelt af Elev Kr. Hansen. 460 Kristen Gartner, Skjottrup, optegnet af Lærer L. Olsen, Furreby. 361 Lærer P. Houlind, Slagelse. Jævnfort med forskjellige andre Optegnelser fra Vestsæll. 362—367 mundtlig fra forskjellige. 368 og 370 Elev Jørgen Knudsen, Ringe. 369 Elev Rasmus Hansen, Birkende. 371—373 Højskoleforstander A. Jørgensen, Høng. 374—375 Jfr. Elisabeth Poulsen, Dalum. 376—379 Lærer Jens Munk, Lyø. 380 Højskoleforst. Jørgensen, efter en Elev fra Langeland. 381—86, 388—90 Boelsmand Jørgensen, Gudum. 391 Biskolelærer Thyge Kristensen, Aasing. 392 P. Houlind. 393 Elev Marcus Skov, Dybe. 394 Elev Kr. Hansen, Taars(?). 395 Elev Johansen, Karby(?). 396—764 Folketro om Planter og Dyr fra forskjellige i alle Egne af Landet. 765 Dorthe Jensen, Landsgrav, optegnet af Jomfr. Karen Stampe, Slagelse. 766 Højskoleforstander A. Jørgensen, Høng, født i Flodstrup, enkelte Træk ere optagne fra flere Optegnelser fra Vestsælland. 767 Børnene i Høng Friskole. 768—850 efter Højskolepiger fra forskjellige Egne af Sælland, omtrent 30 optegnede af Højskoleforstander A. Jørgensen, da paa Hindholm. 851, 859, 860, 865, 878, 879, 881, 882, 883, 884, 887, 891, 892, 920, 922, 976, 978 optegnet af Højskoleforstander A. Jørgensen efter Elever paa Hindholm. 852, 861, 862, 864, 880 Jomfru Maren Jøgensen, Nordrup. 853 Elev Kr. Hansen, Stillinge. 854 Jomfru Sofie Jensen, Tjørnelunde. 855 Jomfru Marie Henriksen, Kragerup o. fl. 856 Elev Marie Hansen, Kulby. 857 Elev Birthe Kirstine Johansen. 858. Samme. 863 Mad. Larsen, Nordrup. 866, 867, 868, 869, 870 fortalte af Dorthe Mikkels, Sorterup Fattighus, optegnede af Lærer Sommer, Sorterup. 871 Højskoleforst. Rudolf Hansen, Nordrup. 872 Jomfru Kristine Jørgensen, Gudum. 873 Højskoleforst. A. Jørgensen, efter en Bondemand i Stillinge. 874 Elev Jac. Jensen, Stillinge. 875 Gaardejer Kr. Hansen, Lindebjærg. 876 P. Houlind, Slagelse. 865 Friskolelærer Jens Hansen, Broby.

886 Elev Ole Hansen fra Agersø. 888—890 Seminarist Kristensen, Glænø. 893 Kristen Gartner, Stjøttrup, Løkken, optegnet af Lærer L. Olsen, Furreby. 894 Elev Hansen, Hjørringegnen. 895 En gammel Kone, Finderup, Slagelse. 896 Elev P. Hansen, Vejby. 897 Elev Th. Nielsen, Raasted. 898 Alm. kjendt Sagn i Vestsæll. 899 Elev J. Knudsen, Stenløse. 900 P. Houlind. 901 samme. 903 Børnene i Høng Friskole. 904 Gaardejer Hans Hansen, Høng. 906—13 fra Børn i forskjellige Egne. 914 Elev J. Povlsen fra Hjørringegnen. 915—919 Jomfru Kristine Jørgensen, Egholm. 921 Lærer Sommer, Sorterup. 923—929 Frøken Laura Hansen, Nykjøbing, Falster. 930 Mad. Larsen, Nordrup. 931 Højskoleforstander Poulsen, Frerslev. 932 Jomfru Stine Jensen, Næsby ved Stranden. 933—972 fra mange forskjellige i flere Egne af Landet. 973 Rasmus Drejer, Boeslunde, optegnet af Elev Kr. Hansen (Jfr. Asbjørnsen, Norske Folkeæventyr (ny Samling) Nr. 71: Tobaksgutten). 975 Afd. Gaardejer K. V. Stadil. 977 Elev Kirstine Larsen, Sønderup. 979 cand. theol. Stricher, Roeskilde. 980—983 Elev Enig, Roeskilde. 985—1002, 1006, 1007, 1008, 1009, 1011, 1012, 1013, 1014 optegnet af Elev August Møller, Torslov, efter Fortælling af mange forskjellige gamle Mænd og Kvinder i Horns Herred. 1003—1005 Elev Sofie Jensen, Biltris. 1010 Elev P. Hansen, Vejby. 1015—1016 Elev Hans Olsen, Farum.

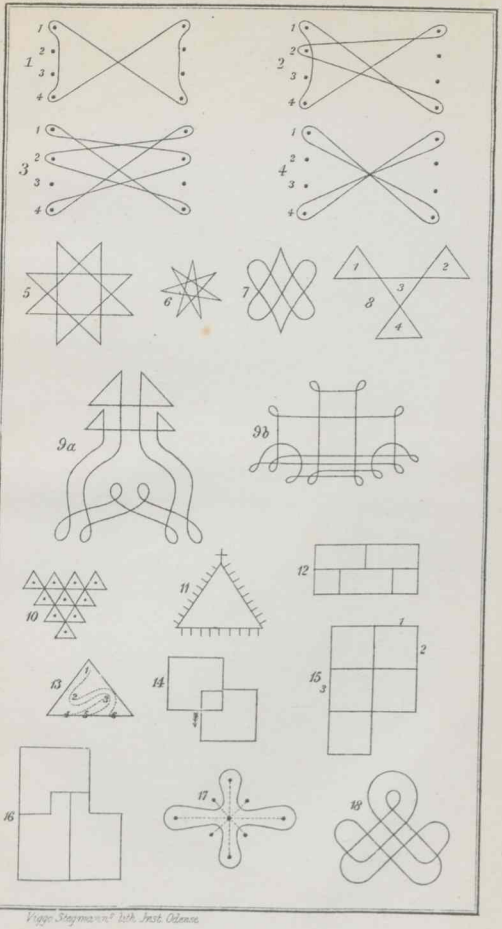
Oversigt over Indholdet af Sagnene.

Aamænd: Nr. 105, 305.
Aaer: 105, 313.
Bespottelse af Sakramentet: 374, 874, 888.
Bjærgmænd: 9, 309, 314, 915.
Broer: 106, 368.
Byer: 977.
Cyprianus: 36, 273—287.
Fanden: 313, 362, 371, 389, 865, 871, 979.
Frue (den hvide): 375, 918.
Gaarde: 3, 8, 11, 12, 24, 25, 28—31, 32, 100, 103, 297, 375, 380, 390, 883, 887, 917, 918, 1004.
Havmænd: 17, 18, 1009.
Hekse: 33, 298, 369, 860, 864, 868, 870.
Høje: 4—7, 13, 24, 35, 46, 48, 49, 104, 296, 307, 309, 312, 376, 380, 383, 385, 386, 851, 854, 859, 884, 891, 892, 976, 990, 994, 996, 998, 999, 1000, 1006.
Jerusalems Skomager: 366, 367.
Kilder: 303, 875.
Kirker: 10, 15, 39, 41, 42, 47, 51, 301, 852, 871, 872, 886, 888, 918, 917, 919, 981, 983, 985, 986, 987, 988, 1015.
Kloge Mænd og Koner: 292—295, 315, 316, 365, 372, 373, 381, 382, 383.
Klostre: 299, 300.
„Kongelosen": 104, 306, 311.
Kæmper: 98, 302, 303, 886.
Landmaalere: 27.
Lindorme: 857, 988, 1015, 1016.
Lygtemanden: 995.
Maren: 867.
Mosehesten: 304.
Natteplojeren: 993.
Nisser: 8, 28, 384.
Pest: 308, 312.
Præster: 40, 42, 43, 374, 379, 388, 389, 852, 868, 873.
Rotter: 50, 896.
Sjælevandring: 101.
Skattegravning: 6, 306, 383, 920.
Skiftinge: 16.
Slag: 4, 26, 370.
Slotte: 872, 876, 883, 885, 920.
Spogelser og Gjengangere: 3, 24, 29, 30, 37, 38, 40, 43, 307, 363, 375, 377, 378, 380, 387, 388, 858, 877, 890, 916, 980, 981, 982, 984, 991, 992, 1002, 1004, 1005, 1007.
Stene: 886, 979, 1008.
Svenskerne: 393.
Sybille: 45—51, 368, 1412.
Soer: 26, 107, 855, 874, 880, 885, 922.
Taterne: 52, 53, 895, 896.
Trolde: 14, 16, 386, 851, 859, 859, 878, 881, 891, 892, 922, 976, 989, 994, 996, 997, 1001, 1003, 1006.

Træer: 302, 889, 921.
Underjordiske: 1010.
Valdemar Jæger (Jon Jæger, Nattejægeren, Kong Voldemar o. s. v.): 99, 861, 862, 875, 879, 978, 1011, 1012, 1013, 1014.
Varsler: 19—23, 856, 882.
Varulve: 866, 869.
Vesterhavet: 45—51, 102.

Personregister.

Ahlefeldt, Greve, Nr. 390.
Amlet, Prinds, 4.
Bang, Præst, Sonderomme, 40.
Brockdorff, Frue, Sondervang, 32.
Gyldenstjærne, Peder, 31.
Hog, Præst i Sunds, 43.
Kristian d. I., 991.
Lykke, Kaj, 1258.
Margrethe, Dronning, 1008.
Pors, Sti, 380.
Rasmusdatter, Maren, Frue paa Østertoft, 25.
Skinkel, General, 26.
Struense, J. Fr., 44.

Viggo Stegmann ad lith. Inst. Odense

1877.

